

125.-125.-125.-

AUS
DEM VERMÄCHTNISSE
VON
FRIEDRICH VEIT

Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT California

Friedrich Deit

SeptuagintaStudien

von

Paul de Lagarde, Paul Anton de, 1827 -1891

Erster Theil.

Aus dem siebenunddreißigsten Bande der Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen.

Göttingen,
Dieterichsche Verlags-Buchhandlung.
1891.

Septiment in the discon

Louis do desentado.

LC-

And dem siehenundireistigeleine des Ables Ables neuengen De königlichen Gesellschafte. Auf Westendung und Westendung und Vollen und Verlagen und Verlagen und Verlagen.

The result of the payment of the second

Es ist Jahre hindurch meine Absicht gewesen, die drei durch Hieronymus uns bezeugten amtlichen Recensionen der Septuaginta herzustellen, sie in ParallelColumnen drucken zu heißen, und aus der Vergleichung dieser drei Texte Weiteres zu erschließen. Ich wünschte, durch diese Art zu arbeiten Subjektivität und Irrthum hintanzuhalten. Der Ekel hindert mich, auseinanderzusetzen, wie und durch wen die Ausführung dieses Planes unmöglich gemacht worden ist. Nicht einmal die erste Hälfte Lucians hat von mir so vorgelegt werden können, wie sie vorzulegen ich im Stande gewesen sein würde, wenn man, mindestens nach dem Falle Mommsen, die mir mehr als jedem anderen Gelehrten nöthige Bewegungsfähigkeit mir verschafft hätte.

Ich bin jetzt wenigstens so weit, mich von Niemandem mehr durch Versprechungen zum Narren halten zu lassen, so weit, über meine eigentlichen Pläne nichts zu verlautbaren. Da mein zu Schanden gewirthschaftetes, verrathenes, heimathloses Leben in Kummer und Sorgen dem Ende zugeht, will ich vorläufig wenigstens das thun was ich sicher thun kann: ich will diejenigen Bücher der Septuaginta bearbeiten, in denen der Text der Handschrift A von dem der Handschrift B besonders verschieden ist, weiter diejenigen, in denen auch ohne genaue Kenntnis der Textfamilien zu einem Ziele zu kommen möglich ist.

Im Jahre 1705 erschien zu Oxford Iohann Ernst Grabes Epistola ad Ioannem Millium, der Professor der Theologie und Principal of Sanct Edmunds Hall war,

qua ostenditur, libri Iudicum genuinam Lxx interpretum versionem eam esse, quam ms. codex alexandrinus exhibet, romanam autem editionem, quod ad dictum librum, ab illa prorsus diversam, atque eandem cum hesychiana esse.

Die vielen flüchtigen Schnüffler mache ich darauf aufmerksam, daß Grabes Ausdruck »quod ad dictum librum« die Untersuchung ausdrücklich auf das Buch der Richter beschränkt. Auch ich rede zunächst nur von dem Buche der Richter.

Seite 4 schreibt Grabe:

libri Iudicum versionem τῶν O, quam Origenes in Hexaplis exhibuit, quâque omnes fere Christianorum ecclesiae post iudaicam synagogam olim usae sunt, et orientales hodie utuntur, codice alexandrino contineri deprehendi; romanam autem editionem prorsus diversam, ac per omnia pene commata non modo quoad verba, sed saepius etiam quoad sensum, ex instituto mutatam reperi, adeo ut emendationem non admittat.

ut huius novae assertionis meae indubiam fidem . . . . debite faciam, quam plurimas discre-

pantes romani et alexandrini exemplaris lectiones ex adverso positas hîc sistam, et antiquorum qui cum hoc conveniunt, patrum, semel etiam Philonis Iudaei, nomina locaque, nec non subinde mss. sequioris ecclesiae graecae lectionaria ad inferiorem cuiuscunque paginae oram subnotabo', atque magnâ capitis 9 10 16 17 et ceterorum usque ad finem parte hexaplarem insuper Origenis editionem, cuius reliquias in colbertinis et Isaaci Vossii membranis mss. antiquissimis conservatas habemus, laudato alexandrino codici consonam esse ostendam: deinde vero alterius, quam romanum exemplar exhibet, editionis, sive novae potius versionis auctorem hactenus ignotum detegam.

Weiter 39:

Atqui ex adductis huc usque quam plurimis commatibus singulorum capitum libri Iudicum ..... patet, vaticano et alexandrino codice duas diversas dicti libri versiones, vel saltem duas editiones saepissime ac multum inter se discrepantes contineri: unde et scholiastes in romana editione ad cap. 11, 12 et 15 allegatus, alteram earum merito ἄλλην ἔκδοσιν appellavit.

Da Athanasius und Cyrillus von Alexandrien den in der römischen Ausgabe vorliegenden Text des Buchs der Richter citieren, schließt Grabe 40 ff., dieser Text sei der in Aegypten umlaufende, also der des Hesychius.

Im Jahre 1867 legte OFFritzsche als Programm der Universität Zürich den liber Iudicum secundum LXX interpretes vor: er sagt von sich aus, daß er triplicem textus conformationem recensuit, lectionis varietates enotavit, interpretationis veteris latinae fragmenta addidit. Er gesteht dem alten Grabe zu, daß die Citate des Athanasius und Cyrillus mit dem Texte der römischen Ausgabe stimmen. Für den ältesten Text erklärt er was in II [unserem B, der Grundlage der römischen Ausgabe] 16 44 [für Kapitel 1 und 19 ff.] 57 76 77 85 131 144 209 236 237 sich findet. Dieser Text sei überarbeitet worden, und habe dann die nown abgegeben: er liege als solche vor in III IV X XI (den Uncialen, die ich AGMN nenne) 15 18 19 29 30 64 71 108 121, der Ausgabe von Alcala, der alten lateinischen, der von Rördam herausgegebenen syrischen, der aethiopischen Uebersetzung: MN 29 71 121 und 19 108 Alcala (quibuscum non raro III = A convenit) bilden Unterabtheilungen dieser Gruppe. Aber die schon in zwei Hälften zerfallende Gruppe denuo emendatorem nacta est, dessen Arbeit in meinem K, in 44 (für die Kapitel 2-18) 54 59 75 76 84 106 107 128 134 zu lesen sei: Seite 10 erfahren wir, daß diese Gruppe die editio Lucianea enthalte. Die Handschriften 52 53 55 56 58 63 82 118 120 modo huc modo illuc vagantur.

Ich würde Fritzsches Auffassung der Sachlage nicht angeführt haben, wenn sie anzuführen nicht erstens durch den Gegensatz erfordert worden wäre, in den sich dieser Schriftsteller zu Ernst Grabe gesetzt hat, wenn nicht zweitens nothwendig schiene, jede Berühmtheit der neueren sogenannten Theologie auf ihren Werth zu prüfen: was in Betreff des Herrn Fritzsche weiter unten geschehen soll. Hier nur das Eine, daß auf Grund der von Holmes und Vercellone gemachten Andeutungen oder Aussagen sowohl FField als ich über die Handschriften der Recension Lucians anders denken als der Herausgeber jenes liber Iudicum.

Neuerdings hat Herr ASchulte de restitutione atque indole genuinae versionis

graecae in libro Iudicum gehandelt: Leipzig 1889. Ich bitte, das 79 Oktavseiten starke Heft selbst zu lesen: einen Auszug scheint es mir nicht zu vertragen.

Es handelte sich für Grabe, und handelt sich zunächst auch für uns, darum, den Text des Alexandrinus und den des Vaticanus, in Siglen A und B, gegen einander abzuschätzen. Diese Abschätzung kann nicht erfolgen, wenn nicht beide Gestaltungen des »Septuaginta«texts vollständig einander gegenübergestellt werden: die Lesarten des Einen unter einem Abdrucke des Anderen anzugeben hilft kaum dem, der sich Jahre lang mit Septuagintastudien beschäftigt hat, Anfängern hilft es gewis nicht. Es muß auch der Werth der Abschriften jener zwei Gestalten des »Septuaginta«texts dargelegt werden: darum bessere ich die Fehler und Versehen der Abschreiber in meinem Abdrucke nicht, zähle sie aber diesmal an meinem Rande nicht, wie ich das im ersten Bande meiner Mittheilungen mit den Fehlern und Versehen des Amiatinus¹) gethan habe.

Die nicht griechisch flektierten Eigennamen lasse ich ohne Accente, behalte mir aber Mittheilungen über deren Accentuation vor. Eigentlich hätte der Text von A und B ohne Accente vorgelegt werden müssen: die Druckerei wäre in Verlegenheit gekommen, wenn ich dieser Forderung der Wissenschaft hätte nachleben wollen, da ihr Besitzstand, für accentuierten Satz berechnet, unaccentuierte Buchstaben nicht in genügender Menge zur Verfügung stellen konnte.

Es wird nicht darauf ankommen, alle die bei Parsons genannten Zeugen noch Einmal zu nennen. Es handelt sich darum, den Text von A und B einander gegenüber zu setzen, und diejenigen Zeugen für sie anzuführen, die für den Beweis von Belang sind: wo es nöthig wird, durch allgemein, oder mir, zugängliche Dokumente nicht bezeugte Lesarten zu verzeichnen, werde ich die Handschriftenzahlen der Engländer angeben.

- a Aldina von 1518.
- b Romana von 1586.
- c Complutensis von 1516.
- n Catena Nicephori.
- A Alexandrinus, nach Babers Druck und der Photographie Thompsons.

Ernst Grabes Bearbeitung des Alexandrinus, über welche an diesem Orte ein Urtheil zu fällen nicht Noth thut, ist von IohlacBreitinger zu Zürich 1730 ff. wiederholt worden: der Werth dieser Wiederholung mag hier auf sich beruhen. EHenderson erzählt in biblical researches and travels in Russia (London 1826) 54 vom Printing-Office of the Holy Synod zu Moskau:

We found them [1821] printing... an edition of the Septuaginta and the New Testament; partly at the expense of a rich Greek of the name of Zozima, and partly at that of the Bible Society. The text adopted for the Old Testament is that of Breitinger, and for the New, the Textus Receptus, as printed in the common editions, which latter circumstance is the more remarkable, as the text they exhibit differs so widely from the readings of the Slavonic version. The edition is in quarto, and consists of 5000 copies, which are princi-

¹⁾ Ueber ihn handelte ich in den Mittheilungen 1 379. Selbstverständlich findet das Gesindel nothwendig, das dort Gesagte tot zu schweigen.

paly intended for distribution among the clergy in Greece, where the most deplorable want of copies of the Greek Bible is found to exist. The correction of the press has been committed to the Archdeacon of the Uspenskoi Cathedral, Jacob Dimetrievitch, one of the first Hebrew and Greek scholars in the Russian church.

Diese Ausgabe der LXX habe ich 1852 und 1853 in London stets zur Hand gehabt. Aus ihr ist ein vierbändiger athenischer Druck geflossen. Aus dieser nach 1821 ins Werk gesetzten Ueberschwemmung ist dann der Wahn entsprungen, der Text des Alexandrinus [wohl zu merken: Grabe-Breitingerscher Form] sei the authorized text of the Greek church.

Die Society for promoting christian knowledge berichtet im report of the foreign translation committee presented to the board, July 5th 1859, Folgendes:

The labours of the Foreign Translation Committee have now extended over a quarter of a century; and in presenting this, their Twenty-fifth Annual Report, the Committee have the satisfaction of being able to mark such an epoch in the history of their proceedings, by laying before the Board a work of so important a character as their new edition of the Greek Septuagint, just published. When they presented their Report this time last year to the Board, the Committee expressed a hope, that this work might have appeared before Christmas. And that object might, indeed, have been effected, if they had been able to satisfy themselves with publishing merely the Greek text alone. But, considering that this edition of the Septuagint differs, in some respects very materially, from all that have preceded it, while it had required no ordinary amount of learning and of critical skill and care, to revise, and arrange, and carry through the press such a text as was contemplated by the Committee, it was thought that it would be neither satisfactory to the public, nor fair to the learned and conscientious editor, Mr. Field, to put forth a work of such importance, without some explanation of the objects for which it was undertaken, and of the principle and plan on which it had been conducted and accomplished, together with some sufficient indication of the careful and judicious criticism which had been brought to bear upon it. And the Committee feel confident that, when the »Prolegomena« prefixed to the text, and the »Collatio« which forms an appendix to the volume come to be examined, it will be allowed that it was well worth while to have delayed the publication, for the sake of inserting such valuable and satisfactory documents.

This edition of the Septuagint, it will be remembered, was undertaken with the sanction of the Board, five years ago, when the Foreign Translation Committee stated that their object should be to produce such a text, as might be both serviceable to biblical students at home, and also acceptable, at the same time, to the Greek Church, for whose benefit they had already printed one edition of the Septuagint at Athens. The Athens edition, in four volumes, was printed from the Moscow edition of the Bible, which was the one in common use in the East, and might consequently be considered as exhibiting the authorized text of the Greek Church; and, with the ready and entire approval of the Synod of Attica, in this reprint of the text under their own superintendence, the apocryphal were separated from the canonical books, and formed the fourth volume of the work. The apocryphal parts of the books of Esther and Daniel were, however, inadvertently left where they were found in the Moscow edition; and although these portions were, in some instances, easily detected by not being divided into verses at all, and in other cases were marked by a separate numbering of verses of their own, which distinguished them from the canonical portions of the chapters to which they were attached, yet those interpolations were considered sufficient cause for not placing that edition on the Society's Catalogue for sale in this country.

The Codex Alexandrinus is the basis of the Moscow text, which is, in fact, nothing else than a creditably accurate reprint of Grabe's, or rather of Breitinger's revision of Grabe's edition of the Septuagint. To accomplish the double object, therefore, proposed by the Com-

mittee, it was necessary to adopt this text; and it was determined, in this newly-revised edition, not only to separate all the apocryphal matter from the canonical books, but also to remove the inconveniences arising from the unaccountable dislocations of chapters and verses, which occur in certain books of the Septuagint, by rearranging them according to the order of the Hebrew text. This desideratum the Committee trust it will be found that Mr. Field has skilfully and successfully accomplished. And he has so accomplished it as still to show what the previous arrangement of the Greek text was. For while, for the manifest convenience of biblical students, the text of this edition reads, chapter and verse, side by side with the Hebrew, and with all translations from it; an additional and collateral numbering of chapters and verses, where necessary, in brackets, shows what was before the order of the Greek. In one case, that of the thirty-sixth and following three chapters of Exodus, where the confusion of the Greek text is so great that the two separate arrangements could not be distinctly marked in that manner, the text in extenso, just as it stands in the Septuagints hitherto in use, is printed in a smaller type, below the arranged text of this edition. The additions to the books of Esther and Daniel are removed and placed with the apocryphal books, as in our English Bibles: and all those shorter apocryphal interpolations in other books, which could not be conveniently removed and printed by themselves, such, for instance, as the allusion to the bee in the sixth chapter of Proverbs, are, in this edition, marked with inverted commas.

With regard to the text itself, no pains have been spared to render it as satisfactory as possible. Mr. Field's character, as a learned, judicious, and accurate editor, was already established by his valuable labours upon the Homilies of St. Chrysostom; and in his late editorial labours in the service of this Society, he was well supplied with all needful means and appliances for the satisfactory accomplishment of the task imposed upon him. Besides his own resources, the University library and the library of Trinity College, Cambridge, afforded him important helps. Through the very liberal kindness of the trustees of the British Museum, the Committee were enabled, without cost, to provide him with a copy of Mr. Baber's fac-simile of the Codex Alexandrinus; and wherever, in the course of his labours. there appeared to be any reason to question the accuracy of Mr. Baber's work, the original Codex was carefully examined. And the Foreign Translation Committee feel themselves bound to take this opportunity of acknowledging, with gratitude, the ready courtesy with which every facility of reference to that precious manuscript was at all times afforded them. It is only just also to add, at the same time, that, as the use which has been made of Mr. Baber's fac-simile, in preparing this edition of the Septuagint, has tested, so also has it confirmed the claim of his work to the character of remarkable accuracy.

An early copy of Cardinal Mai's Transcript of the Codex Vaticanus was also procured for the use of this edition, and is now first applied to the improvement of the text of Ezekiel and following canonical books, as well as of nearly the whole of the Apocrypha. In the earlier books, which had been previously printed off, constant reference has been made to the same authority in constructing the Appendix.

This volume is now published, as it is hoped, very opportunely for the purposes of the lectureship on the Septuagint, lately founded at Oxford, through the munificence of a venerable member of this Society, a member now of fifty years' standing, the Rev. E. W. Grinfield, already favourably known among biblical scholars as the author of »The Apology for the Septuagint«, as well as of »The Hellenistic Greek Testament.« Mr. Grinfield has long been an advocate for such a arrangement of the text of the Septuagint as that now presented, in accordance with the Hebrew original, and the Foreign Translation Committee have received many communications from him on the subject; his more recent letters particularly expressing his anxiety, that the Society's new edition might be published in time for his

terminal lecture next Michaelmas. Care, therefore, was taken to furnish him with one of the first complete copies received from the press; and a few days afterwards, in acknowledging the receipt of the volume, Mr. Grinfield wrote, *Though I have not yet had time to examine it thoroughly, I have seen enough to pronounce it by far the most perfect edition which has ever appeared. *** It will be invaluable to the students of the Septuagint. *** Pray let Mr. Field know how much more than others I am indebted to him for his learned labours. Thank God! that I have lived to see what so many wise and good men have longed for in vain. «

The Psalter of this revision, it may be remembered, was published by the Society, in a much smaller and portable form, nearly two years ago.

FField hatte also eine Ausgabe von dem Gesichtspunkte aus hergestellt, einen thunlichst mit & sich deckenden Text zu geben. Er hatte mithin das Gegentheil von dem gethan was zu thun erfordert wurde: in den Prolegomena (so drückt er es in einem 21. 12. 1868 datierten Briefe an mich aus) »he carefully guarded himself against being identified with the plan of the work, which belongs entirely to the Society for promoting Christian knowledge«, aber er führte gleichwohl diesen Plan nach Weisung aus, und dieser Umstand ist es, der diesen Gelehrten für mich charakterisiert. Er schrieb mir unter dem angegebenen Datum auch ausdrücklich »I have never declared any general views on the subject«, d. h. über die Art und Weise, wie S herausgegeben werden müsse. Er wußte dabei, daß der authorized text of the Greek church erst auf die oben angegebene Art 1821 authorized geworden ist. Ich habe dem mir persönlich unbekannten Manne 1868 die Sachlage klar zu machen Veranlassung gehabt, habe mich mit meiner Auseinandersetzung ihm natürlich wenig empfohlen, und habe die Folgen meiner Kritik zu tragen gehabt. FField war, was ich erst 1874 erfahren, stocktaub: ich führe dies an, weil es den Mann milder zu beurtheilen empfehlen wird: er war weltfremd, Mein letzter in dieser Angelegenheit an Field geschriebener Brief trägt das Datum 10. 1. 1869. Das eben Mitgetheilte wird für alle Zeiten feststellen, wie der namentlich in England verbreitete Glaube begründet ist, der Text der griechischen Kirche sei der des Alexandrinus - dieser Glaube ist nach 1821 durch Zufall entstanden -, und es wird feststellen, was von Fields Ausgabe und von Fields Grundsätzen zu halten ist.

- B Vaticanus nach Cozza.
- G Sarravianus nach Tischendorf, Monumenta sacra inedita 3. Erhalten 9₄₈ αυτος και πας bis 10₆ ασταρωθ και συν τοις, 15₃ ψων αθωος bis 18₁₆ εκ των υιων, 19₂₅ αυτη ολην bis 21₁₂ ιαβεις τετρακοσιας.
- K Lipsiensis nach demselben, ebenda 1. Erhalten 11 24 ο θεος σου bis 11 34 αγαπητη, 18 2 δρας bis 18 20 εισηλθεν εμ.
- M Coislinianus, nur nach den alten Mittheilungen.
- N Basiliano-Vaticanus, desgleichen.
- die armenische Uebersetzung nach den im Specimen citierten Drucken.

Ich setze aus Hendersons oben angeführtem Buche 56 (es handelt sich um den 1821 in Moskau lebenden Archimandriten Seraphim) her:

On putting some queries to the Archimandrite, relative to the state of the Armenian Text, he informed us, that having once begun to collate the printed editions with MSS. of acknowledged antiquity, he found such numerous and important discrepancies, that his curiosity was more than ever excited; but he was compelled, by the multiplicity of other engagements, to abandon the research. From what he stated, it would appear, that it was only in certain instances that Uscan rendered the Armenian Text conformable to the Vulgate.

Indem ich auf das in meiner Ankündigung 28 Gesagte verweise, bemerke ich, daß in Betreff xs

aus meinem Schweigen nichts geschlossen werden darf, da ich nur die Lesarten anzugeben in der Lage bin, die mit irgend einem griechischen Zeugen gemein hat, aber über etwa vorhandene Verwandtschaft von mund S, sowie über alle freien Uebertragungen des Armeniers mich nicht äußern kann, um nicht durch diese Aeußerungen die Uebersichtlichkeit meines Apparats zu beeinträchtigen.

- die sahidische Uebersetzung nach Ciasca. Erhalten ist 1₁₀ αρβωνσεφερ bis 1₂₀ Ende, 1₂₇ τοὸς κατοικοῦντας Βαλακ bis 2₁₇ ὀπίσω. Meine Mittheilungen 1 200.
- die Bruchstücke einer alten lateinischen Uebersetzung, die in einem aus dem Ende des neunten Jahrhunderts stammenden VulgataCodex zu Leon in Spanien (= codex Legionensis) erhalten, und von CVercellone in den Variae lectiones vulgatae latinae bibliorum editionis 1860 1864 herausgegeben sind: Vercellone 1 xciij ff.
- D die syrische Uebersetzung nach meiner Bibliotheca syriaca. Es fehlt 1 21 ταύτης bis 1 32 Ende.
- p die bohairische Uebersetzung nach meinen Orientalia 1. Erhalten ist 1130-1140.
- d Vaticanus graecus 330 = 108 Holmes-Parsons: meine Ankündigung 26, pars prior v.
- h chisianus R vi 38 = 19 Holmes-Parsons: Ankündigung 26.
- g Musei britannici Add. 20002. Enthält Iosue 24 27 κυρίου πρὸς τὸν λαὸν Ἰδοὸ bis zum Ende des Buches, danach Richter und Ruth ganz. Von mir Mitte Juli 1881 Zeile für Zeile abgeschrieben, 5. 8. 1881 mit meiner Abschrift verglichen.

Ich glaubte lange, daß E der Genesis mit g der Iudices und dem Petropolitanus graecus 62 Eduards von Muralt ein und derselbe Codex sei: dieser mein Glaube hat mich dazu verleitet, in meiner Ankündigung 27 Mus. Brit. 20002, den ich jetzt g nenne, als E vorzustellen.

Tischendorf gesteht in Betreff des Petrop. 62 ein (ich entnehme die Worte Muralts catalogue 35) Non dubium est quin libri Iudicum et Ruth cum extrema parte libri Iosuae so de quibus in Anecdotis p. 7 et in nuperrima editione V. T. ..... lxiv exposuimus, reliquiae sint eiusdem codicis.

Arthur Napier hat mir ein Blatt Papier so zurecht geschnitten, daß es genau das Format der Handschrift E wiedergibt. Dasselbe hat Herr EWBudge für Mus. Brit. Add. 20002 und Herr OvLemm für Petropolitanus graecus 62 gethan. Die drei Blätter decken sich auf das Haar.

Nicht gleich scharf decken sich die dem beschriebenen Raume der drei Codices entsprechenden Blätter: das Londoner Blatt zeigt size of writing für col. 2 etwas kleiner als das Oxforder und das Petersburger. Da nun Tischendorf selbst zugibt daß die Petersburger Handschrift graecus 62 Muralts und g ein und derselbe Codex sind, hat entweder Herr Budge sich versehen, oder (was wahrscheinlicher ist) der Schreiber oder die Schreiber sind sich in der Breite und Höhe ihrer Spalten nicht gleich geblieben. Arthur Napier meldete mir über E:

Der beschriebene Raum ist natürlich nicht auf allen Seiten gleich. Auf jeder Seite sind 2 Spalten — jede Spalte enthält 37 bis 40 Zeilen. [Blatt 2 3 29 hat 40, Blatt 18 25 hat 39, Blatt 13 14 21 hat 38, Blatt 9 16 17 hat 37 Zeilen]. Die Durchschnittsbreite der einzelnen Spalten beträgt 9 cm bis 10 cm (einzelne Zeilen sind etwas länger resp. kürzer). Die Durchschnittslänge der Spalten ersehen Sie aus den folgenden Zahlen:

Blatt 2r hat die Spalte eine Höhe von 26 5 cm.

Blatt 4 hat	die Spalte eine	Höhe von	26 ₂ cm
5			25 ₈
6			27,
.7			27
8			264
12			26 ₈
18			27 2
21			26

Eduard von Muralt gibt als Blatt- (nicht: Schrift-)Größe 13"—101/2", was zu deuten ich außer Stande bin, da es sich um mir unbekannte russische Maße handelt.

Mir scheint gewis, daß das Format von Egp genau dasselbe ist.

Ich möchte aus der Gleichheit des Formats allein nichts schließen. Denn das Format wird durch die Größe der Haut bestimmt, aus der das für die Handschrift verwendete Pergament zubereitet worden ist. Von E sagt Tischendorf (nova collectio 2 xxxvij) »membrana valida«: auch g ist auf starkes Pergament geschrieben, dessen ich mich sehr wohl erinnere. Aber ich vermag nicht festzustellen, welches Thier seine Haut hat zu Markte tragen müssen, damit wir Eg erhalten könnten. Nahm man in einer Zeit gewohnheitsmäßig, sagen wir Antilopen-, Hirsch-, Esels-, Schaf-, Leder zur Bereitung des Pergaments, so mußten alle Handschriften dieser Zeit von selbst ungefähr das gleiche Format erhalten.

E ist nach Tischendorfs nova collectio 2 xxxvj

ex iis [libris] quos anno 1853, quum secundum terras orientales perlustrabam, ex diuturnis tenebris protrahere contigit:

und g ist von Tischendorf am 9 December 1854 an das brittische Museum verkauft worden, während die Petersburger Handschrift graecus 62 (vMuralt, Vorwort Rand) erst 1857 von dem geschäftskundigen Manne nach Petersburg geliefert wurde. Tischendorf hat in den Anecdota sacra et profana jenes E als Nummer Fünf auf Seite 6, und g als Nummer Sechs auf Seite 7 behandelt: ihm gehören also die beiden Handschriften offenbar nahe zusammen. Die Stellung, die ihnen der Verkäufer in seiner Liste angewiesen hat, würde sich gut aus dem Umstande erklären, daß sie aus demselben Orte herstammen.

Daß E kein alter Codex ist, muß Tischendorf eingestehn. Es lohnt nebeneinanderzustellen was der Mann über das Alter des Buchs aussagt.

Nova collectio 2 (xiv datiert er: mense Octobr. exeunte anni salutis 1856) xxxvij

Ex specimine scripturae quod in tabula lapidi incisa numero 2 dedimus intellegitur litteras unciales quibus scriptus est deteriorem habere speciem, vel eius esse generis quod saeculis maxime octavo et nono adhibebatur, oblongis deflexisque formis, item frequenti iam accentuum spirituumque usu atque interpunctione multiplici insignitum. Hinc ipse codex octavo saeculo prior esse nequit, ac nescio an circa finem potius quam circa initium eius scriptus sit: quod eiusmodi est ut vix dignum hac vetustissimorum monumentorum collectione iudicassem nisi ad minorem antiquitatis laudem tanta textus praestantia

über die zu urtheilen CvTischendorf nicht im Stande war

accederet, ut nec Alexandrino codici nec . . . posthabendus videretur.

Anecdota sacra et profana, 1861, Seite 6

uncialibus litteris octavi saeculi scriptus.

Ebenda, Vorrede [die stets zuletzt gedruckt wird] x

saeculi noni potius quam octavi.

CvTischendorf hat sowohl von g (Anecdota sacra 7) als von dessen jetzt in Petersburg begrabener Fortsetzung (die eigenen Worte bei Muralt 35) ausgesagt, daß seine Schrift dieselbe sei, die man im Oxforder Plato = Bodleianus Clark. 39 vom Jahre 895 und dem Colbertinus 440 = Regius 1470 (Montfaucons Palaeographia 269) vom Jahr 890 angewandt finde. Er meint wohl nicht,

daß derselbe Schreiber die drei Codices hergestellt habe, sondern nur, daß der Zug der Schrift der etwa 890 irgendwo in Anwendung stehende sei.

Der Oxforder Plato = Bodleianus Clark. 39 ist 895 für den später als Erzbischof von Caesarea in Cappadocien bekannt gewordenen Arethas geschrieben worden. Siehe AHarnack in vGebhardt-Harnacks Texten und Untersuchungen 1 1, 40.

Ich habe weder 1881 noch 1887 daran gedacht, in London die Tafel 81 des palaeographical society und das dritte der Exempla Wattenbachs neben g zu legen: es wäre auch eine Photographie des Petersburger Codex und aller für Arethas von Caesarea geschriebenen Handschriften nöthig: weder ich kann die Kosten zu photographieren daran wenden, noch kann es die Gesellschaft, in deren Schriften ich drucke: ich muß also Anderen die Ehre überlassen, die von mir aufgeworfene Frage zu beantworten. Hätte ich Recht, so besäßen wir in dem von mir aus seinen zwei Stücken vereinigten Codex eine Handschrift, deren Vaterland — Cappadocien? — bekannt wäre: das wäre gewis ein für die Kritik der griechischen Bibel wichtiger Fund. Es wird ihn niemand machen: denn niemand wird die Arbeit und die Kosten übernehmen: es handelt sich ja nur um Theologie.

Tischendorf schreibt bei Muralt Seite 35 von dem Petersburger Stücke:

Notandum . . . . est, f. 103 post verba & ποτῆσθεν, sic corrupta scriptura unciali EvMuralt ist bête genug, hier ein ! einzufügen

pro ἀπ' ὅπισθεν, aliam incipere scripturam a prisca prioris elegantia paulo diversam.

Nun käme die Frage an die Reihe, welchen Text Eg bieten: ich setze voraus, daß man die beiden zusammen untersuchen müsse, da Tischendorf sie an einem und demselben Orte ausgehoben zu haben scheint. Von den in Petersburg aufbewahrten 146 Blättern sagt Tischendorf bei Muralt 35 aus

Textus . . . . non videtur Lxx virorum, sed fere Theodotionis vel similis interpretis antiqua nobilitate, cuius nonnisi specimina innotuerunt. . . . . Res est subtiliore examine dignissima. Trotz des Schlußsatzes gibt EvMuralt mit TheologenDreistigkeit jener Nummer 62 die Aufschrift

Fragment de la traduction grecque de l'A.-T. par Théodotion, und trotz dieser Aufschrift hat sich außer mir noch Niemand um den Codex gekümmert, dessen in Petersburg liegendes Stück mir selbstverständlich unbenutzbar war, ist und bleiben wird. لعنهم الله. Ich werde unten mich des Näheren zu äußern haben.

- k Parisinus graecus 5 = 54 [so] Holmes. Meine Ankündigung 27.
- p Parisinus graecus 6 = 118 Holmes. Ankündigung 26, Symmicta 2 143 ff.
- x Venetus graecus sancti Marci 2 = 29 Holmes. Genesis, Vorrede 6.

Was der 20. 12. 1755 zu Dahler im Stifte Ripen geborene, 10. 2. 1809 zu Rom gestorbene Georg Zoega als Archaeolog geleistet hat, vermag ich nicht zu beurtheilen: die Aegyptologie und die Theologie sind ihm für seinen Catalogus codicum copticorum des Cardinals StBorgia [† zu Lyon 23. 11. 1804: Welcker in dem gleich anzuführenden Buche 2 328] zu unauslöschlichem Danke verbunden. Zoega ist auch für die Oxforder Septuaginta thätig gewesen. Unser Friedrich Gottlieb Welcker hat 1819 Zoegas Leben beschrieben. Es heißt dort 2 43

Auf diese Reise folgte mit dem July eine zweyte nach Venedig, veranlaßt durch das Unternehmen des Professor Holmes von Oxfort, alle Handschriften der siebenzig Dolmetscher und was sonst für eine kritische Ausgabe erfoderlich ist, vergleichen zu lassen. Hierzu wurden nach und nach 7000 Pf. Sterling unterzeichnet und von der Ausgabe, die daraus hervorgehen sollte, ist seit 1810 die Hälfte wirklich erschienen. Zoega wurde durch Borgia zu dem wohl vergüteten Geschäfte veranlaßt.

Und aus einem Briefe, den Zoega 3. 10. 1789 von Rom aus an seinen Vater abgesandt, wird von Welcker 2 53 ff. Folgendes mitgetheilt:

Ihr Schreiben traf mich zu Venedig den 20. August in einer unruhigen Verfassung. Die Umstände brachten es mit sich, daß ich die wärmsten Sommermonathe zu meinem dortigen Aufenthalt wählen mußte, und weil ich mir nicht vorstellte, daß die Hitze dort unausstehlicher

seyn könnte, als zu Rom, so hatte ich mir wenig Bedenken darüber gemacht. Allein ich fand bald, daß ich mich hierin geirrt hatte. Die Hitze, die zu Rom in gewissen Tagesstunden größer ist als zu Venedig, wird durch die kühligen Abende gemässigt und ihr erschlaffender Einfluß gemildert. Zu Venedig sind die Nächte heiß wie die Tage, und die dortige Luft hat etwas erstickendes und unterdrückendes, das vom stillstehenden Wasser ihrer Lagunen und Kanäle herrührt, die zugleich in dieser Jahrszeit einen Gestank verursachen, der dem Fremden unerträglich ist. Wer nun da von Zeit zu Zeit aufs Land gehn und überhaupt den größten Theil seiner Zeit mit Belustigungen und Zerstreuungen zubringen kann, befindet sich bey dem allen wohl. Allein verpflichtet wie ich war, den ganzen langen Tag auf der Bibliothek oder in der Studirstube zuzubringen, sah ich mich nach drey bis vier Wochen so geschwächt, den Magen so verdorben, mein Blut in solcher Wallung, und die Brust so beengt, daß ich täglich einen Anfall von hitziger Krankheit befürchtete. Zugleich hatte ich von Rom aus Briefe, daß meine Frau sich nicht wohl befand und daß verschiedene häusliche Umstände meine Gegenwart erfoderten. Meine Geschäfte zu Venedig erlaubten mir nicht, die Stadt so bald zu verlassen; denn eigentlich hatte ich das, was mich vornehmlich zur Reise bewogen hatte, noch kaum angefangen. Wenige Tage nach Empfang Ihres Briefes entschloß ich mich, die Arbeit auf der St. Marcusbibliothek, die im Grunde nur Vehiculum war und mich selbst wenig interessirte, abzubrechen und meinem robusteren Gefährten zur Vollendung zu überlassen, einige Tage aufs Land zu gehn nach Padova, meine Geschäfte zu Venedig so kurz als möglich abzumachen, und sodann grade nach Rom zurück zu reisen. Ich hatte denn schon im voraus den Engländern, die mir die Collation der biblischen Handschriften zu Venedig aufgetragen hatten, die Bedingung gemacht, nach Gefallen abbrechen zu können sobald ich die Arbeit in Gang gebracht, und deßwegen meinen Landsmann Schow als Gehülfen mitgenommen, welcher wahrscheinlich den ganzen Winter damit zubringen wird.

Der unvergleichlichen Güte des Herrn Grafen Camillo Soranzo danke ich Abschriften einiger

interessanten Aktenstücke, Auszüge aus anderen.

Im August des Jahres 1788 zeigt Angelo Maria Bandini aus Florenz dem Bibliothekare der Marciana Giacomo Morelli an, er sei von Oxford beauftragt, die Vergleichung aller in Italien befindlichen Handschriften der LXX zu überwachen, und erbittet ein Verzeichnis der in Venedig in Betracht kommenden Stücke.

Am 21 März 1789 theilt Bandini dem Morelli mit, es würden die Herren Zoega und Schow nach Venedig kommen ad oggetto di fare le consapute collazioni Bibliche . . . . sarà sicuramente

usata la dovuta ricompensa also servienti della libreria.

Er schreibt am 30 Mai 1789 (Nachschrift vom 9 Juli 1789)

I due illustri Danesi Zoega e Schow, che mi è riuscito col mezzo dell' Eminentissimo Sige. Card. Borgia di staccare da Roma, sono i deputati ad eseguire le collazioni Bibliche Greche esistenti in codesta Ducal Biblioteca . . . . Sono eglino di una onoratezza, e di un costume irreprensibile, e peritissimi nelle lingue Orientali e specialmente nel Greco . . . .

P. S. Una malattia sopraggiunta ad uno dei divisati soggetti à fatto ritardare la loro par-

tenza a codesta volta fino a questo giorno 9 Luglio.

Graf CSoranzo hat mir auch einen Zettel abgeschrieben, auf dem von der Hand Morellis Folgendes steht:

Nel Cantico di Debora lo Schow trova una Versione differente da quella dei LXX, così pure tutto il libro dei Giudici, al qual proposito vedi Journal des Scavans, Aoust 1789 pag. 555. Gran varietà si trova specialmente da Giosuè in poi. Nel Ruth ripiglia la Versione dei

LXX. Le varietà corrispondono al Codice Alessandrino . . . Zoega collazionò la seconda metà di questo codice e Schow collazionò la prima metà e tutti gli seguenti LXX.

Die Handschrift besteht aus zwei Theilen, von denen der andere, Maccabaeorum α β enthaltend, von mir unberücksichtigt gelassen werden mußte: der frühere enthält den Octateuch (Genesis 1_1 bis 43_{15} ĕστησαν ist verloren) und Βασιλειῶν α β .

Es finden sich in ihm Bleistiftzeichen, auf die ich Herrn Professor Pietschmann, den mit dem Dienste der Handschriften betrauten Beamten der Goettinger Bibliothek, aufmerksam gemacht habe. Niemand, der mich kennt, wird glauben, daß ich fremdes Eigenthum beschreibe: mir liegt aber — dem Gesindel gegenüber — doch am Herzen, öffentlich festzustellen, daß die × + und θ von mir bereits vorgefunden worden sind. 76²₈ 89³₂₅ 95²₁₂ 104³₉ 114⁴₁ 122¹₉ 133²₈₀ 142¹₂₉ 142³₂₅ 145²₂₆ 163³₁ 183²₂₂ 184¹₁₆ 192³₈ 195¹₁₇ 197³₁₁. Der Thatbestand ist übrigens von mir in einem Dienstschreiben zur Kenntnis der Behörde gebracht worden. Aus dem oben Mitgetheilten folgt für mich, daß alle von mir angemerkten Merkzeichen auf die Rechnung Zoegas kommen. Schow verließ Venedig 13. 7. 1790.

Aus meinem Stillschweigen darf nur in dem sich von selbst ergebenden Umfange geschlossen werden.

Ich erwähne schon hier, daß ich außer den landläufigen Commentaren folgende Schriften benutzt habe:

WCLZieglers theologische Abhandlungen, in deren erstem, zu Goettingen 1791 erschienenen Bande 262—376 ein Aufsatz gedruckt ist »Bemerkungen über das Buch der Richter aus dem Geist des Heldenalters, nebst Beurtheilung der griechischen Versionen und ihrer Abweichung vom Originaltext«.

AvanDoorninck, bijdrage tot de tekstkritiek van Richteren 1—16: Leiden 1879. Wenn ich [Ioh Gottfr] Scharfenberg nenne, meine ich dieses Gelehrten 1776 1781 in zwei meist zusammengebunden vorkommenden Heften zu Leipzig erschienene Animadversiones quibus fragmenta versionum graecarum V. T. a Bernardo Montefalconio collecta illustrantur emendantur: das erste Heft enthält nichts auf Iudices Bezügliches. Ioh Fr Schleusner hat in den 1812 gesammelten Opuscula critica ad versiones graecas veteris testamenti pertinentia nur wenig was heute noch der Anführung werth scheint.

Den Iosephus citiere ich nach der Eintheilung Benedikt Nieses, da ich dadurch bei jedem Citate eine Zahl spare.

Das νῦ ἐφελαυστικόν beziehe ich, mindestens soferne aben in Betracht kommen, in meine Vergleichung nicht ein. Ebensowenig das untergeschriebene Iota.

Sowohl in dem Texte As als in dem Bs sind offenbare Fehler in einer anderen als der Textschrift gesetzt, und offenbare Lücken durch † angezeigt.

Ich habe früher den durch den Druck verbreiteten Text des Canons der Juden M genannt. Der Buchstab schreibt sich schlecht, so daß der Setzer ihn leicht mit M verwechselt: auch nimmt er Raum weg. Ich ersetze ihn daher durch $\mathfrak{H}$: für Hieronymus muß dann eine andere Sigle gewählt werden.

Meine Onomastica sacra citiere ich nach den Seiten der 1887 erschienenen anderen Ausgabe.

Ich wahre mir alle meine Rechte: dasselbe thut die Verlagsbuchhandlung.

Aacdhkpxx30

- 1 1 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰησοῦ, καὶ ἐπηρώτων οἱ υἱοὶ Ισραηλ ἐν κυρίφ λέγοντες Τίς ἀναβήσεται ἡμῖν πρὸς τὸν Χαναναῖον ἀφηγούμενος τοῦ πολεμησεσαι ἐν αὐτῷ;
  ² καὶ εἶπεν κύριος Ἰούδας ἀναβήσεται ἰδοὸ δέδωκα τὴν γῆν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. ³ καὶ εἶπεν
  Ἰούδας πρὸς Συμεων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ᾿Ανάβηθι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ κλήρφ μου, καὶ πολεμήσω ἐν τῷ Χαναναίφ, καὶ πορεύσομαι καί γε ἐγὼ μετὰ σοῦ ἐν τῷ κλήρφ σου. καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ Συμεων. ⁴ καὶ ἀνέβη Ἰούδας, καὶ ἔδωκεν κύριος τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Φερεζαῖον ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὸς ἐν Βαζεκ, δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν.
  ⁵ καὶ εὕρον τὸν Αδωνιβεζεκ ἐν τῷ Βεζεκ, καὶ ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Φερεζεον. ⁶ καὶ ἔφυγεν Αδωνιβεζεκ, καὶ κατέδραμον ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἔλαβον αὐτόν,
- r Et factum est postquam defunctus est Iesus, interrogabant filii Israel in domino, dicentes Quis adscendet nobiscum ad Chananaeum dux ad debellandum eum? Augustin 3¹ 595, wo die alten Drucke statt des in domino der Mauriner dominum boten, und mit Am. Er. die meisten Hdss. ad bellandum eum bieten. Augustin 3¹ 373 Et bis domino, und dazu non ait Dominum, quod sermonis nostri consuetudo poscebat
  - $\mathbf{1}$ επηρωτησαν $\mathbf{k}$: Euseb demonstr $\mathbf{\eta}$ $\mathbf{1}_{12} = \mathbf{A}$
  - ι δια χυριου k. Euseb = A
  - τ υμιν α
  - 🛮 der Name χαναναιος im Singulare auch 🔤
  - ι πολεμησεσαι A = πολεμησαι acdhkpxxD
  - 1 Ende αυτοις a. Euseb κα = A
- 2 Et dixit dominus: Iudas adscendet: ecce dedi terram in manu ipsius Augustin 3¹595, wo manu auf der Hds. der Sorbonne beruht, andere Hdss. manus bieten
  - 2 παραδεδωνα 🗅
- 2 α την γην εν χειρι in A correctio manus perantiquae: quid prius scriptum fuerit, nunc distingui non potest
- 2 en th ceiri k[D?]: eig ceirag Euseb demonstr η 1 12 = $\kappa \mathfrak{S}$
- 3 Et bellemus in Chananaeo: non divit adversus Chananaeum aut contra Chananaeum aut saltem in Chananaeum Augustin 3º 373. Et divit Iudas ad Simeon fratrem suum Adscende mecum in sortem meam, et bellemus in Chananaeo [so Mss.: aber editi »in Chananaeos«] et ibo etiam ego tecum in sortem tuam derselbe 3º 595
  - 3 αναβηθη d

- 3 και παραταξωμεθα προς τους χαναναιους 🕷
- $_3$ πολεμησω A. πολεμησωμέν ahkpx: πολεμησομέν cd. Plural $\triangleright$
  - 3 zweites EV > dh [nicht cx]
  - $_3 \gamma \epsilon > cdhk$. D = A
  - 4 ανεύη k
  - 4 für εδωχεν Euseb demonstr η 112 παρεδωχε
  - 4 εν τη χειρι αυτου k. Euseb = A: N wie Vers 2
- 4 επαταξεν Aedhkp: επαταξαν a: εκοψαν x. Singular ND
- 4 βαζεκ Α΄: βεεζεκ α: βεζεκ cdhkpxx Eusebius OS 249 52 = Hieronymus OS 139 28. aus εν βεζεκ machte Iosephus ε 121 κατά Ζεβέκην, was an unserer Stelle (später schwankt die Bezeugung) durch alle Hdss. außer L¹, durch die lateinische Uebersetzung und Stephanus von Byzanz unter Ζεβεκή gesichert ist. ζεβεκ, wie OS 61 21 deutend, Procopbei n
  - 4 für δεκα k ι
  - 5 ευρον AacdhkpxD: κατελαβον x
  - 5 Αδωνιβεζεχ OS 61'8
- $_5$ εν τη βεζεχ > dh. κD=A, nur über τη ist nichts auszusagen
  - 5 Tn > ck
- .5/6 von βεζεν zu βεζεν springend, läßt x και επολεμησαν bis αδωνιβεζεν aus
  - 5 επαταξεν Α: επαταξαν acdhkp κο
  - 5 φερεζεον A $\Rightarrow$ φερεζαιον acdhkp
  - 6 αδονιβεζεκ cd. 🛪 = A (auch nachher)
  - 6 κατεδραμον Aax: κατεδιωξαν cdhkpb
  - 6 οπισσω C
  - 6 ελαβον Ahk: αατελαβοσαν ab: ελαβοσαν cdpx

Bbgnקטר

1 ¹ Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰησοῦ, καὶ ἐπηρώτων οἱ νίοὶ Ισραηλ διὰ τοῦ κυρίον λέγοντες Τίς ἀναβήσεται ἡμῖν πρὸς τοὺς Χαναναίους ἀφηγούμενος τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτούς; ²καὶ εἶπεν κύριος Ἰούδας ἀναβήσεται, ἰδοὺ δέδωκα τὴν γῆν ἐν τῆ χειρὶ αὐτοῦ. ³καὶ εἶπεν Ἰούδας τῷ Συμεων ἀδελφῷ αὐτοῦ ᾿Ανάβηθι μετ ἐμοῦ ἐν τῷ κλήρῳ μου, καὶ παραταξώμεθα πρὸς τοὺς Χαναναίους, καὶ πορεύσομαι κἀγὰ μετὰ σοῦ ἐν τῷ κλήρῳ σου. καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ Συμεων. ⁴καὶ ἀνέβη Ἰούδας καὶ παρέδωκεν κύριος τὸν Χαναναίον καὶ τὸν Φερεζαῖον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἔκοψαν αὐτοὺς ἐν Βεζεκ εἰς δέκα χειλιάδας ἀνδρῶν. ⁵καὶ κατέλαβον τὸν Αδωνιβεζεκ ἐν τῆ Βεζεκ, καὶ παρετάξαντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔκοψαν τὸν Χαναναίον καὶ † Φερεζαῖον. ⁶καὶ ἔφυγεν Αδωνιβεζεκ καὶ κατέδραμον ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἐλά-

- o »Titulus [κριται] ut alias; item et littera initialis a B⁴ picta post erasum κ in textu. In fronte columnae cruces rubrae tres et linea viridis nigro circumdata, ut alibi«
- x »Nota numeralis antiqua α erasa, et superius alia posita $\ \, {\mathbb B}^4 {\mbox{\scriptsize <}}$
  - ι επηρωτησάν η
- π zu δια του κυριου b^r >AA. LL. habent, εν κυριφ. et ita S. Augustinus in Locut.«. εν τφ κυριφ g
- πicht προς τους χαναναιους, sondern προς τον χαναναιον, und erst am Ende des Verses, g: τον γαναναιον auch n
  - 1 προς αυτους Bb: εν αυτφ gn
  - 2 »In marg. nota num. β«
- 2 ειπε b. Ein für alle Mal: solche »Varianten« merke ich nicht an
  - 2 τη B: > bgn
  - 3 »Item nota num. γ«
  - 3 προς συμεων τον αδελφον g
  - $_3$ zu παραταξωμεθα προς τους Χαναναιους b^r »In

alijs est, πολεμησωμεν εν τφ Χαναναιφ. et ita S. August. in Quaest. et bellemus in Chananaeo.«. παραταξομεθα n

- 3 τον χαναναιον n
- 3 και γε εγω g
- 3 »μετα σου εν τω super ras. ab ant. manu«
- 4 »τον [doch wohl das vor φερεζαιον stehende] sup. ras. et add. φε Vid. prius tantum φε«
  - 4 εις χειρας αυτου g
- 4 zu εκοψαν B^r επαταξαν. »εκοψαν non inst[auratum], sed var. lect. a B² in marg., inst. a B³«
- 4 »B³ χ ιλ...«. das bedeutet, B³ habe ε in χειλιαδας getilgt. γιλιαδας bgn
  - 5 κατελαβοσαν n
  - 5 erstes τον > g
- 5 εν τη βεζεκ bis 6 αδωνιβεζεκ »Add. in marg. inf. a B2B3.«. im Texte bgn
  - 5 vor φερεζαιον + τον gn
- 6 κατελαβοσαν B¹, aber Punkte über κατ. »Punctis improbata a B², non inst. m B³.«. ἐλάβοσαν bn: κατελαβον g

καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ⁷ καὶ εἶπεν Αδωνιβεζεκ Ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑπὸ κάτω τῆς τραπέζης μου καθ' ὡς οὖν ἐποίησα, οὕτως
ἀνταπέδωκέν μοι ὁ θεός. καὶ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς Ιερουσαλημ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. ⁸ καὶ
ἐπολέμουν οἱ υἱοὶ Ἰούδα τὴν Ιερουσαλημ, καὶ κατελάβοντο αὐτήν, καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν
στόματι μαχαίρας, καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν ἐν πυρί. ⁹ καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν οἱ υἱοὶ
Ἰούδα τοῦ πολεμῆσαι πρὸς τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν ὀρινὴν καὶ τὸν νότον καὶ τὴν
παιδινήν. ¹⁰ καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας πρὸς τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα † ἐξ ἐναντίας. τὸ δὲ
ὄνομα Χεβρων ἦν ἔμπροσθεν Καριαρβον σεφερ. καὶ ἐπάταξεν τὸν Γεθθι καὶ τὸν Αχιμααμ

6 und 7 χειρών und ποδων tauschen in cdh.

- 6 das andere τα ακρα > cdhkpd. * = A
- 7 αδονιβεζεχ cdh: αδωνιβεδεχ x
- 7 für εβδομηχοντα k ο
- 7 nach βασιλεις + ών xb
- 7 für beide αυτων x αυτου [so]
- 7 das andere τα ακρα > cdhkpb: $\blacksquare$ in echt-armenischer Weise übersetzend = A
  - 7 αποχεχομένοι d
  - 7 vor sulleyontes + xal k
- 7 nach μου + ψιχια κ, was kaum Variante ist: vgl Mth 1527
  - 7 ουν nach έποιησα k: ουν > p
  - 7 ο θεος ℵ^m nur am Rande
  - 7 αγουσιν Aax: ηγαγον cdhkpxb
- 8 επολεμουν Αχ: επολεμησαν acdhkp
κ $\square$ Euseb demonstr η r $_{13}$
  - 8 of Acdhkpx Euseb: > a
- 8 την ιερουσαλημ Ax: εν ιερουσαλημ acdhkpκD
  - 🛮 εχατελαβοντό cdh. Euseb = A
  - 🖁 μαχαιρας A: ρομφαιας acdhkp: ξιφους 🗷
  - 8 ενεπρησαν Aacdhp = ενεπρισαν k: ενεπυρισαν x
  - 8 εν πυρι Aaedhkpxb: > x
- 9 Et postea descenderunt filii Iuda pugnare ad Chananaeum qui habitabat in montana et austrum et campestrem Augustin 3¹ 595
- 9 κατεβησαν οι υιοι ιουδα Aacdhpκ= κατέυησαν οι υιοι ιουδα k: ohne οι ebenso Euseb demonstr η $\mathbf{1}_{18}$: κατεβη ιουδας $\mathbf{x}$
  - 9 του A: > acdhkpx Euseb
- 9 προς τον χαναναιον τον κατοικουντα Ax: εν τφ χαναναιφ τφ κατοικουντι akpd: εν τφ χαναναιφ Euseb, der τω κατοικουντι... nicht gebrauchte: τφ γαναναιφ τφ κατοικουντι cdh
- 9 the orient Acdk = the oriented ap = the order his to order the state of the sta

- 9 τον νότον και την παίδινην A= τον νότον και την πεδινην achknd= τον νώτον και την πεδινην d= τον νότον και την πεδεινην p: τα παρατεινοντα και τα προς απηλιίωτην x. dazu gehört aus Parsons ουδεις των τεσσαρών [nämlich 0AS θ] Tα [τα Parsons] παρατεινοντα και τα προς απηλιώτην 85 Rand
- to Et abiit Iudas ad Chananaeum inhabitantem in Chebron, et exiit Chebron ex adverso: nomen autem erat Chebron Cariatharbocsepher. et percussit Sesi et Achiman et Tholmi [so OFFritzsche: die Mauriner Cholmi] filios Enac [die Mauriner Enach] Augustin 3¹ 596, wozu die Mauriner Am. Er. et Lov. »Cariatharbe vel Sepher«. At Mss. et Rat. »Cariatharvaxsepher«. Jenes vel scheint dadurch entstanden, daß ein altmodisch geschriebenes α für ein altmodisch geschriebenes η gehalten worden ist
- 10 nach κατοικουντα + εν χεβρων acdkpxxd: + χεβρων h
- το vor εξ + και εξηλθε[ν] χεβρων adhpm: bei ist χεβρων weiblich
- το εξ εναντιας Aadhkprd [der αυτου nur aus Noth zufügt]: > cx
  - 10 το δε Aacdhkpb: και το x
  - 10 εμπροσθεν Aacdhkp: το προτερον x
- το καριαρβοκ σεφερ Α: καριαθάρ βοσεφέρ [dessen Accente und Worttrennung ich, gebe] p: καριαθαρβοκ σεφερ k: καριαθαρβωθ c: καριάρβωκσέφερ dh [die Accente nur aus d angemerkt]: αρβοκ κ: καριαθ αρβοκσηφερ κ: ﴿ ﴾: Δων: Δοῦ Αἰρο Β
- 10 επατάξεν A = επατάξε a: επατάξαν cdhkp: εαοθάν x: Plural κα

βοσαν αὐτόν, καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτοῦ.
⁷ καὶ εἶπεν Αδωνιβεζεκ Ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑπὸ κάτω τῆς τραπέζης μου καθ ὡς οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέν μοι ὁ θεός. καὶ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς Ιερουσαλημ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεί. ⁸ καὶ ἐπολέμουν οἱ υἱοὶ Ἰούδα τὴν Ιερουσαλημ, καὶ κατελάβοντο αὐτὴν καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ξομφαίας, καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν ἐν πυρί. ⁹ καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰούδα τοῦ πολεμῆσαι πρὸς τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν ὀρεινὴν καὶ τὸν νότον καὶ τὴν πεδεινὴν.
¹⁰ καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας πρὸς τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν Χεβρων, καὶ ἐξῆλθεν Χεβρων ἐξ ἐναντίας καὶ τὸ ὄνομα ἤν Χεβρων τὸ πρότερον Καριαρβοξεφερ καὶ ἐπαταξαν τὸν Σεσσει καὶ Ἰχινααν

6 »και απ [in και απεκοψαν] super ras. et in marg. add. εκο, fortasse prius desiderabatur και« 7 vor βασιλεις + ανδρας [so] g. Procopius aus Gaza (angeblich um 520) schrieb zu Vers 7 eine mit ανδρας anhebende, bei n ■ 121 gedruckte Anmerkung. möglich, daß g sein ανδρας dieser An-

- 7 [nicht 6] »χειρων super ras. a B2«
- 7 vor αποχεχομμενοι + και g
- 7 υπωχατω g, alt gebessert
- 7 in antapedwan ist wantape super ras. $\blacksquare$ B^2 vel a $B^1 \mbox{<}$
  - η ηγαγον 1

merkung dankt

- N »In marg. not. num. δ«
- 8 ot Bgn: > b
- 8 für ιουδα την ιερουσαλημ g ισραηλ
- 8 χατελαβον n
- 8 für ρομφαίας n μαχαιρας
- 8 letztes εν > g
- 9 »In marg. ϵ et notula antiquior β «

- 9 του Bgn: > b
- 9 ορινην g
- 9 in yavavatov »yava super ras. a B2 B3«
- 9 Ende πεδινήν bgn
- 9 Ende + και προς απηλιωτην ...
- 10 »In marg. not. s«
- το αναντιας g
- το και το Bbn: το δε g
- 10 ην χεβρων Bbn: χεβρων ην g
- 10 πρωτερον g
- 10 χαριαθαρβοχσεφέρ b: χαριαθαρβοχ σεφερ g: χαριαθαρβοχ εξ εφραιμ n. 🖒 beginnt mit αρβωχσεφερ
  - 10 επαταξε Π
- το σεσσι bn: σεσι g [falsch gibt Tischendorf Anecdota 6 γεσι an]
- 10 zu αχινααν am Rande αχειμαν. »αχινααν non inst.; sed inst. lect. var. in marg. » B² apposita«. αχιμαν b: τον αχιμαν g: τον αχινααν n: αχιμααν b, von dem nicht sicher ist ob er den Artikel gelesen hat oder nicht (so auch sonst bei den Eigennamen)

καὶ τὸν Θαμει, γεννήματα τοῦ Εναμ. ¹¹ καὶ ἐπορεύθησαν ἐκείθεν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας Δαβειρ, καὶ τὸ ὄνομα Δαβειρ ἦν ἔμπροσθεν πόλις γραμμάτων. ¹² καὶ εἶπεν Χαλεβ ⁶Ος ἂν πατάξη τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων καὶ προκαταλάβηται αὐτήν, δώσω αὐτῷ τὴν ⁷Ασχαν θυγατέρα μου εἰς γυναῖκα. ¹³ καὶ προκατελάβετο αὐτὴν Γοθονιηλ υίὸς Κενεχ ἀδελφὸς Χαλεβ ὁ νεώτερος ὑπὲρ αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ⁷Ασχαν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. ¹⁴ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτήν, καὶ ἐπέσεισεν αὐτὴν αἰτήσας παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὸν ἀγρόν. καὶ ἐγόγγυζεν ἐπ᾽ ἄνω τοῦ ὑποζυγίου, καὶ ἔκραξεν ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου Εἰς γῆν νότου ἐκδέδοσαί με. καὶ εἶπεν αὐτῆ Χαλεβ Τί ἔστιν σοι; ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐ-

- το γεννηματά του έναμ > x
- 10 γενηματα α
- 10 εναμ A: εναχ acdhkpx. Δ) $\Box$ mit falschem Anlaute, da $\odot$ $\rangle$ übersetzt. Enac OS 6 z_8 : die Glosse εναχ OS 217 $_{54}$ harrt noch der Herstellung: sie ruht, wie χ ausweist, auf lateinischer Urschrift
- 11 Et adscenderunt inde ad inhabitantes Dabir. nomen autem Dabir quod erat ante civitas litterarum Augustin 3¹ 596
  - 11 επορευθησαν Acdhkpo: ανεβησαν κ? ax
  - ri beide Male δαβιρ c
  - 11 xai to oyoha δαβείρ $> x^m$
  - 11 και το Acdhkp: το δε axb
  - II $\eta v > cdh$
- 12 Et dixit Caleb [schreibe Chaleb] Quicumque percusserit civitatem litterarum, et ceperit [in der Wiederholung 596 besser acceperit] eam, dabo ei filiam meam in uxorem Augustin 3¹ 595, wo am Rande bemerkt wird, daß alle Hdss. den Namen Axam auslassen. Axa OS 61, kann so gut auf Vers 12 wie auf Vers 13 bezogen werden
  - 12 αν > h: εαν k
  - 12 προχαταλαβητε k
  - 12 vor δωσω + και x
- 12 ασχαν Adhkxx: αχσαν c: άσχα ap. ή ασχαν als Nominativ Theodoret 1 322. aus ⊗ stets
  - 12 εις Aacdhkpb: αυτφ x. ohne αυτφ 😹
  - 13 κατελαβετο Χ
- 13 γοθολιηλ dh. x^m = A, x² mit δ für θ. D = 6. Athanihel OS 61₁₀ gehört nicht zu &
- 13 πενεχ Α: πενεξ α: πενεζ cdhkpxx. □ = ⑤. Cenez OS 61₂₇ = πενεζ OS 202₃₅
  - 13 αδελφος Ackx: αδελφου adhpx: was p?

- 13 λεβ von χαλεβ in A emendatio pervetusta: χαλεδ k
- 13 νεοτερος d
  - 13 uper auton Acdh: $\times$ uper auton $\checkmark$ $\supset$: > akpx
- 13 nach aut ϕ + χ ale β a = χ al η β [so stets] α ; + γ ale β k
  - 13 αχσαν cdh: ασχα p
- 13 εις Acdhkp: αυτφ x: αυτφ εις a: nichts von Allem D, sicher nicht αυτφ κ
- 14 Et factum est cum ingrederetur ipse, monuit eam Gothoniel ut peteret a patre suo agrum Augustin 3¹ 596, wozu der Rand Thuaneus codex hic et infra »movit eam«. das ipse wird wiederholt und wird erklärt. Et factum est, intrante ea, monuit eam petere a patre suo agrum, et murmurabat desuper asino 5. Clamans de subiugali....redemptionem aquae. Augustin 3¹ 596
- 14 th eisporeuesdai authy Aachrd: th exporeuesdai authy k: th eisoòm auths x: ein Infinitiv x
- 14 für και επεσεισεν αυτην k υπεστειλατο: dies meinte der ἄδηλος bei n 2 122 τὸ μὲν ἐπεστείλατο [so] ἀντὶ τοῦ ἡδέσθη εἴρηται, τὸ δὲ ἐπέσεισεν ἀντὶ τοῦ προετρέψατο
  - 14 втебенбеч Aapx
  - 14 nach dem anderen αυτην + γοθονιηλ αρχκο
- 14 αιτησας Α: αιτησαι cdhp: του αιτησαι akx. Infinitiv no
- 14 точ Acdh: > akpx: ко entscheiden nicht
- 14 nach αγρον + και επεσεισεν αυτην του αιτησαι παρα του πατρος αυτης αγρον ${\bf k}$
  - 14 εγογυζεν d^1 : εγογγυσεν $\mathbf{x}$. $\mathbf{D} = \mathbf{A}$.
  - 14 επ ανω του υποζυγιου Aacdhpb: > kxx
  - 14 και εκραξεν bis $\mu\epsilon > c$ gegen dh
  - 14 και εκραξεν $> {
    m k}$
  - 14 εχραξεν Αρ**κ**: εχραζεν adhxb
  - 14 nach απο του υποζυγιου + και εκραξεν k
  - 14 νωτου d
  - 14 εκδεδοσε d: εκδεδω mit einem Haken über ω k

καὶ Θολμει, γεννήματα τοῦ Ενακ. ¹¹ καὶ ἀνέβησαν ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας Δαβειρ τὸ δὲ ἄνομα τῆς Δαβειρ ἦν ἔμπροσθεν Καριασσωφαρ, πόλις γραμμάτων. ¹² καὶ εἶπεν Χαλεβ "Ος ἐὰν πατάξη, τὴν πόλιν τῶν
γραμμάτων καὶ προκαταλάβηται αὐτήν, δοσω αὐτῷ τὴν Αξα θυγατέρα μου εἰς γυναϊκα. ¹³ καὶ προκατελάβετο αὐτὴν Γοθονιηλ νίὸς Κενεζ ἀδελφοῦ Χαλεβ ὁ νεώτερος καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Χαλεβ τὴν Αξα θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. ¹⁴ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσόδῳ αὐτῆς, καὶ ἐπέσεισεν αὐτὴν Γοθονιηλ τοῦ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀγρόν καὶ ἐγόγγυζεν καὶ ἔκραξεν ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου Εἰς γῆν νότου ἐκδέδοσαί με. καὶ εἶπεν αὐτῷ Χαλεβ Τί ἔστιν σοι;

- 10 θολμι b: τον θολμι g: θαλμι n: θολμει 🗅
- 11 »In marg. not. num. ζ«
- 11 μετεβησαν 2
- 11 exelden exelden g^1
- 11 δαβιρ b beide Male. das erste Mal δαβης, das andere Mal ταβιρ 🗅
- 11 παριαθσεφερ b: παριαθ σεφερ g: παριασσοφαρ n: παριασσοφαρ b
  - 11 πολεις g: δ εστιν πολις 2
  - 12 εαν B: αν bn: keines der beiden g
  - 12 επαταξεν g
  - 12 αυτην Bbnb: αυτή g
  - 12 δωσω ba: και δωσω gn
- 12 zu $\alpha\zeta\alpha$ am Rande $\alpha\sigma\chi\alpha$. » $\alpha\zeta\alpha$ non inst. a B³, sed inst. lect. var. marg. a B² apposita«. $d\sigma\chi\dot{\alpha}$ bgn: νεσγα $\Box$. B meinte $\alpha\xi\alpha$
  - 13 προκατελαβετο την πολιν [nicht αυτην] 🗈 vor

και εδωκεν gestellt, was keine Variante ist

- 13 γοθωνιηλ 🗅
- 13 für πενεζ 🗅 γενες
- 13 ob αδελφος oder αδελφου, läßt sich aus w nicht entscheiden
  - 13 beide Male χαλετ g [aber 14 = B]
  - 13 nach νεωτερος + υπερ αυτον το
- 13 von αζα hier gilt was von αζα 12 galt. auch hier ασχα B^r . ἀσχὰ b, ασχαν g. der Name fehlt in nu
- 14 zu en th eisod ϕ b^r »AA. LL. habent, en th eisodoreuesdat authn, hai epesetsens. vielleicht wie diese Bücher
  - 14 γοθονιηλ > 10
  - 14 εγογγυζεν Bb: εγογγυζε $\mathbf{n}$: εβοησεν $\mathbf{g}$: εγογγυσεν $\mathbf{n}$
  - 14 εκραζεν bgn: Aorist 🖿
  - 14 εχδεδοται μοι g

τῷ ᾿Ασχα Δός μοι εὐλογίαν, ὅτι εἰς γῆν νότου ἐκδέδοσαί με, καὶ δώσεις μοι λύτρωσιν ὅδατος. καὶ ἔδωκεν αὐτῆ Χαλεβ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῆς τὴν λύτρωσιν μετεώρων καὶ τὴν
λύτρωσιν ταπεινῷν. ¹⁶ καὶ οἱ υἱοὶ Ιωαβ τοῦ Κιναίου πενθεροῦ Μωυσῆ ἀνέβησαν ἐκ τῆς
πόλεως τῶν φοινίκων πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα εἰς τὴν ἔρημον Ἰούδα τὴν οὕσαν ἐν τῷ νότφ
ἐπὶ καταβάσεως Αραδ. καὶ ἐπορεύθη, καὶ κατώκησεν μετὰ τοῦ λαοῦ. ¹⁷ καὶ ἐπορεύθη
Ἰούδας μετὰ Συμεων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα
Σεφερ, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτὴν καὶ ἐξωλέθρευσαν αὐτήν. καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ὙΕξολέθρευσις. ¹⁸ καὶ οὐκ

15 et dedit ei Caleb [siehe zu 12] secundum cor eius redemptionem excelsorum et redemptionem humilium Augustin 3¹ 596

- 15 αχσαν cdh: ασχαν k. κ = A: ١٥٥٥ ם
- 15 nach $\delta o + \delta \eta$ ac [gegen dh] px. D = A
- 15 νωτου d
- 15 δωσης cd
- 15 nach dem ersten λυτρωσιν k im Texte σ κτησιν
- 15 nata thi nardian auths > c gegen dh. $\mathbf{x} = \mathbf{A}$: nata thi nardian auths $\not\vdash$ $\square$
  - 15 die beiden letzten την > acdhkpxp
- is Ende + im Texte σ athsin en uyhhoterois aai athsin en abihoterois k
- 16 soceri Moysi ascenderunt ex civitate Phoenicum 5
- 16 οἱ υἱοὶ Ιοθωρ τοῦ Ιωβαβ πενθεροῦ Μωυσῆ Eusebius OS 242 94 = filii Obab [Varianten Iabab Iobab] soceri Mosis bei dem Uebersetzer Eusebs Hieronymus OS 131 29
- 16 τωαβ A: τωβαθ a: τωθωρ c: μωαβ dh: τωβαβ kpx Theodoret 1 322 in der oxforder Hds., der 1 230 ff. Ιοθωρ für den doppelnamigen (auch Ρα-γουηλ genannten) Vater des Ωβαβ [Ιωβαβ] ansieht. Aus Theodorets Worten geht hervor, daß er hier τοθωρ nicht gefunden hat. τοβαβ κ: Σος D, der hier nicht aus S schöpfen konnte
  - 16 χειναιου dp: χηναιου h
- 16 πενθσρου k^1 (wie es scheint), mit einem Acutus über σ. πενθερος auch Theodoret 1 322 = τῆς γαμετῆς άδελφός
- 16 μωυση Aacdhp: μωσή k: μωυσεως x. beweist wohl nichts, μαική ps. stammt aus ⑤
- 16 ιουδα την ουσαν εν τφ νοτφ Ach: ιουδα την ουσαν εν τφ νωτφ d: την ουσαν εν τφ νοτφ kp: ή εστιν εν τφ νοτφ ιουδα ax. * hat ιουδα sowohl vor την oder ή als nach νοτφ, D hat es auch zum Anfange, aber als * 1900.1%*
  - 16 επι καταβασεως ν □
  - 16 αρεδ ap, aber p am Rande von erster Hand

αραδ. * = A: ■ †/), während ?**, zu erwarten war, da er in den Eigennamen ⑤ wiedergibt. Arrad OS 6110 geht vielleicht nicht auf ß zurück: dies thut Arad = Arath des Hieronymus OS 13129, wo Eusebius OS 24294 falsch αραβ gibt

- 16 και επορευθη > k
- 16 επορευθη Acdh Euseb demonstr. η 113: επορευθησαν αρχκ. aus Β ergibt sich über den Numerus nichts Sicheres
- 16 κατφκησεν A: κατφκησαν acdhkpxx. aus pergibt sich über den Numerus nichts Sicheres
  - 17 bis αυτου ebenso Euseb demonstr η 1 18
  - 17 επαταξαν AcdhkpxD: επαταξε a: επαταξεν x
- 17 habitantem Zephat, et ipsi exstirpaverunt eam, et vocaverunt nomen civitatis exterminium 5
- 17 σεφερ A: σεφεθ cx: σεφεx dh: σαφὰν k: εν σεφεθ ap: εν αφεθ κ, εν εφεθ κ² Rand, letzteres stimmt zu vier griechischen Hdss. der Oxforder.

  ΔΦΟ □ □ □ ⑤. Sepheth OS 63₁₆, Σεφεθ OS 285₆₈

  ≡ Sepheth OS 183₃₁
  - 17 ανεθεματησαν dk
  - 17 και εξωλεθρευσαν αυτην ∤ □
  - 17 εξωλοθρευσαν acp: εξολοθρευσαν dhk
  - 17 εχαλεσεν 🗅
- 17 Ende εξολοθρευσις achp: εξολοθρευσεις dkx: Singular κρ
- 18 Et non hereditavit Iudas Gazam et finem eius et Ascalonem et finem eius et Accaron et finem eius et Azotum et adiacentia eius Augustin 3¹ 596
- 18 ουχ > acxδ: ουβ k¹, in dem der Miniator κ über β gesetzt hat. ουχ las [siehe die viertnächste Anmerkung] Iosephus ε 128 ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ Σεμεωνὶς τὰς μὲν κατὰ τὴν ὁρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις είλον, τῶν δ'ἐν τῷ πεδίψ καὶ πρὸς δαλάσση ἸΑσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον· διαφεύγει δ' αὐτοὺς Γάζα καὶ ἸΑκκαρών. Procopius bei n 2 124, der ebenfalls οὐχ gelesen, macht auf den Widerspruch zwischen Iosephus und [seinem] Texte ⑤s

15 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ασχα Δὸς δή μοι εὐλογίαν, ὅτι εἰς γῆν νότου ἐκδέδοσαί με, καὶ δώσεις μοι λύτρωσιν ὕδατος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Χαλεβ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῆς λύτρωσιν μετεώρων καὶ λύτρωσιν ταπεινῶν. 16 καὶ οἱ νίοὶ Ιοθορ τοῦ Κειναίου τοῦ γαμβροῦ Μωυσέως ἀνέβησαν ἐκ πόλεως τῶν φοινίκων μετὰ τῶν νίῶν Ἰούδα εἰς τὴν ἔρημον τὴν οὖσαν ἐν τῷ νότῷ Ἰούδα, ἡ ἐστιν ἐπὶ καταβάσεως Αραδ, καὶ κατώκησαν μετὰ τοῦ λαοῦ. 17 καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας μετὰ Συμεων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἔκοψεν τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα Σεφεκ, καὶ ἔξωλέθρευσαν αὐτούς καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀνάθεμα. 18 καὶ οὐκ

15 εσγα 🖒

15 δη in 🖺 nicht ausgedrückt

15 εχδεδωσαι g

15 zu λυτρωσιν b^r »Theodoretus οι περι τον συμμαχον αρδειαν υδατος, και αντι των ταπεινων πεδινων ηρμηνευσαν«

15 am Ende fügt & einige Worte hinzu, über die Ciasca bemerkt *glossatoris sunt.* es sind aber die zu A bei Vers 9 aus x angemerkten Worte το ορος και τα παρατεινοντα και τα προς απηλιωτην: Peyron WB 48 32²

16 »In marg. η et notula antiquior $\gamma.$ Verba xat et super ras. a $B^{8} <$

16 ιοθωρ η: ιωαβ 🛎

16 »In fine B³ x ι tantum«, also κειναιου von seinem ε befreit. in κειναιου »littera ν vid. sup. ras.«. κιναιου bgn: κινναιου b

16 das zweite του > gn: dafür και 💆?

16 μωυσεώς Bg^2n : μωυση b: μωυσεος g^1 : mit ωυ b

16 vor πολεως + της gu

16 πολεων η

16 to behält φοινιξ bei: meinte er die Phoenicier finden zu dürfen? denn die Palme hieß βενι βεννε, Peyron 24¹, meine armenischen Studien § 1974, Hyvernat 1 166 Ende

16 zu der Zeile πολεως των φοινιχων »Rudis manus in marg. +.« am Rande rechts

16 erstes την Bbn: γην ιουδα εις γην g

16 vor αραδ + του g

16 $>B^1$ κατω[κησαν], B^2 B^8 και κατω[κησαν]«. $b = B^2$ B^3 . b^r >AA.LL. habent, και επορευθησαν, και κατωκησαν«. so haben gn, nicht p

16 Ende + apalyx no

17 »Nota num. θ<, welche Cozza zu 16 μετα του λαου zugeschrieben sein läßt

17 εκοψαν gu: εκοψε bn

17 σεφεχ Βυ: σεφεθ b: σεφερ g: σαφεχ n. b^r setzt zu »εν σεφεθ« die Anmerkung» In alijs est, και ανεθεματισαν, και εξωλοθρευσαν αυτην«. ich habe aus ω nicht εν σεφεχ angegeben, da ω die Praeposition kaum entbehren konnte, wie er sie denn zum Beispiel auch in Vers 19 zu την χοιλαδα, 27 zu βαλαχ und ιεβλααμ, 30 zu κεδρων, 31 zu αχχω δωρ (und so fort), 32 zu την γην zusetzt

17 και εξωλοθρευσαν αυτους b: και αναθεματισεν $[so\ so]$ αυτην και εξωλεθρευσαν αυτην g: και ανεθεματισαν αυτην και εξωλοθρευσαν αυτους n: [και] εξωλεθρευσαν $[oder\ εξωλοθρευσαν]$ αυτην [και] ανεθεματισαν αυτην [sol]

17 >B³.. λ°θρ...«. das bedeutet, in dem εξωλεθρευσαν B¹s ist erst von B³ das zweite ε radiert, und ο über der Zeile zugeschrieben worden. εξωλοθρευσαν b

17 εχαλεσαν 🗅

ἐκληρονόμησεν Ἰούδας τὴν Γάζαν καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς καὶ τὴν ᾿Ασκαλῶνα καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς καὶ τὴν ᾿Ασκαλῶνα καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς καὶ τὴν Ακκαρων καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς καὶ τὴν Ἦςτὰ Ἰούδα. καὶ ἐκληρονόμησεν τὸ ὅρος, ὅτι οὐκ ἐδύνατο κληρονομῆσαι τοὺς κατοικοῦντας τὴν κοιλάδα, ὅτι Ρηχαβ διεστείλατο αὐτήν. ²⁰ καὶ ἔδωκεν τὴν Χαλεβ τὴν Χεβρων καθ' ὰ ἐλάλησεν Μωυσῆς. καὶ ἐκληρονόμησεν ἐκεῖθεν τὰς τρις πόλις, καὶ ἐξῆρεν ἐκεῖθεν τοὺς τρις υίοὺς Ενακ. ²¹ καὶ τὸν Ἱεβουσαῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν Ιερουσαλημ οὐκ ἐξῆραν οἱ υίοὶ Βαινιαμιν, καὶ κατώκησεν ὁ Ἱεβουσαῖος μετὰ τῶν υίῶν Βαινιαμιν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ²² καὶ ἀνέβησαν οἱ υίοὶ Ιωσηφ καί γε αὐτοὶ εἰς Βαιθηλ, καὶ Ἰούδας μετ' αὐτῶν.

aufmerksam. x^m und Oskan ohne, x² Text mit ovx. Eusebius OS 239 59 65 69 252 65 = Hieronymus OS 126 8 127 16 20 157 20 haben ovx gelesen

- 18 εχληρονομησαν 🗅
- 18 $\zeta \alpha \zeta \gamma \varsigma$ die Völker κ^m Text für $\tau \eta \nu$ $\gamma \alpha \zeta \alpha \nu$: κ^m Rand und κ^2 richtig
  - 18 im ΓαζαSatze τον οριον h
- 18 και την ασκαλωνα και το οριον αυτης > cdh gegen \$: Iosephus [siehe vorher] hatte dieses (und das Azotus behandelnde) Satzglied nicht
  - 18 ахарыу a: азххарыу $k. \ \aleph = A$
  - 18 περισπορια Aacdhpxx: όρια k
- 19 Et erat dominus cum Iuda, et hereditavit montem, quoniam non potuit hereditare inhabitantes in valle, quoniam Rechab obstitit eis, et currus erant eis ferrei Augustin 3¹ 596: wird mit potuerunt 597 wiederholt. quoniam currus ferrei erant eis 5
- 19 αυριος ην Α: ην αυριος acdhkpx Euseb demonstr η 118 Theodoret 1 323 ΝΟ
  - 19 vor ιουδα + του h: Euseb Theodoret = A
  - i9 εκκληρομησε h
  - 19 für das erste oti a διοτί
- 19 εδυνατο Ack Theodoret 1 323: ηδυνασθησαν ax: εδύτο dh: ηδυνατο p. Plural κ, Singular D
  - 19 für αληρονομησαι k εξολοθρευσαι. XD = A
  - 19 nach αληρονομησαι + *εις x
  - 19 χυλαδα d
- 19 οτι ρηχαβ διεστειλατο αυτοις > Theodoret 1
  323 »in codice nostro«, aber Picus hat die Worte
- 19 ριχαβ adh: der Name fehlt in c: ρεχαβ κ: Rachab und Rechab wechseln in den Hdss. der OS 6314
  - 19 διεστιλατο d
  - 19 Ende αυτην Adho: αυτοις ackpxx
- 19 Ende + και αρματα σιδηρα αυτοις ac [gegen dh] k: + και αρματα σιδηρα ην αυτοις xx
  - 20 Et dederunt Caleb [schreibe Chaleb] Che-

bron, sicut locutus est Moyses, et hereditavit inde tres civitates filiorum Enach [schreibe Enac], et abstulit inde tres filios Enach Augustin 3¹ 597 20 εδωχεν Adx: εδωχαν αckpn: εδωχε h: D ent-

- 20 την vor γαλεβ A: ebenda τω acdhkpxxb
- 20 καθα Acdhkp: καθως ax
- 20 μωσής k = x [ω x^m, ow x^z], der kaum beweist 20 και εκληρομησεν εκειθεν τας τρις πολις > c gegen dh: D = A. auch m hat den Satz, in dem x^z ** τας τρεις druckt
  - 20 εκκληρονομησεν d

scheidet nichts

- 20 τρεις πολεις adhkpx
- 20 nach ihrem πολεις + των υιων εναχ akpxxd
- 20 $\sim$ xai exhpan [so] exelden tous treis vious enax $\not$
- 20 das andere Mal exet cdh: 🗅 = A
- 20 drittletztes Wort tpsis acdhkpx
- 21 Et Iebusaeum habitantem in Ierusalem non hereditaverunt filii Beniamin: et habitavit Iebusaeus cum filiis Beniamin in Ierusalem usque in hodiernum diem Augustin 3¹ 597. Non hereditaverunt 5
  - 21 Anfang ιβουσαιον h
  - 21 EV Aakxx: > cdhp: = entscheidet nichts
- 21 εξηραν Aacdhpd: εξολοθρευσαν k: εκληρονομησαν κκ. κ^m Rand εξηραν spät übersetzt
- 21 beide Male βενιαμειν a, βενιαμιν cdhkpx [der über ι ει nicht entscheidet], βενιαμειμ x
- 21 vor ews + en ierousalhm acdhrxx2d, nicht x^m. k=A
- 21 für Ende ταυτης bis 32 Ende fehlt uns Β, da ein ganzes Blatt der Hds. verloren gegangen ist
  - 22 εν βαιθηλ oder εν βεθηλ Euseb demonstr η 1 18
  - 22 vor autol + 221 k
- 22 das και vor ιουδας in A über der Zeile: supra additur a manu prima
- 22 ιουδας Adhk Euseb: πυριος cx: πυριος ην ax: ην πυριος p und x^2 Rand

ἐκληφονόμησεν Ἰούδας τὴν Γάζαν οὐδὲ τὰ ὅρεια αὐτῆς, οὐδὲ τὴν ᾿Ασκαλῶνα οὐδὲ τὰ ὅρεια αὐτῆς, οὐδὲ τὴν Ακκαρων οὐδὲ τὰ ὅρεια αὐτῆς, οὐδὲ τὴν ᾿Αζωτον οὐδὲ τὰ περισπόρια αὐτῆς. 19 καὶ ἦν κύριος μετὰ Ἰούδα καὶ ἐκληρονόμησεν τὸ ὅρος, ὅτι οὐκ ἠδυνάσθησαν ἔξολεθρεῦσαι τοὺς κατοικοῦντας τὴν κοιλάδα, ὅτι Ρηκαβ διεστείλατο αὐτοῖς. 20 καὶ ἔδωκαν τῷ Χαλεβ τὴν Χεβρων, καθ ὡς ἐλάλησεν Μωσῆς καὶ ἐκληρονόμησεν ἐκεῖθεν τὰς τρεῖς πόλεις τῶν υίῶν Ενακ. 21 καὶ τὸν Ἰεβουσαΐον τὸν κατοικοῦντα ἐν Ιερουσαλημ οὐκ ἐκληρονόμησαν οἱ υἱοὶ Βενιαμειν καὶ κατώκησεν ὁ Ἰεβουσαΐος μετὰ τῶν υίῶν Βενιαμειν ἐν Ιερουσαλημ εως τῆς ἡμέρας ταύτης. 22 καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ιωσηφ καί γε αὐτοὶ εἰς Βαιθηλ, καὶ κύριος ἦν μετ' αὐτῶν.

- 18 ιαζαν 🛎
- 18 nach γαζαν g nicht ουδε, sondern και
- 18 alle drei Male hat B³ das ε des Wortes ορεια beseitigt. ορια bg alle drei, n die beiden ersten Male
  - 18 ασλωνα 🖒
  - 18 alles im Verse auf ασ[κα]λωνα Folgende > 🖰
  - 18 nach ασχαλωνα nicht ουδε sondern και g
  - 18 ουδε την αχχαρων ουδε τα ορεία αυτης > n
- 18 in dem von αχχαρων handelnden Satze και statt des ersten ουδε b
  - 18 das vor την αζωτον stehende ουδε > b
  - 18 παρασπορια n
  - 19 »In marg. not. num t«
  - 19 εχληρομισεν g
  - 19 ηδυνηθησαν n
- 19 εξολεθρευσαι B^1 , erst von B^3 zu εξολοθρευσαι gemacht. $bn=B^3$. b^r »in alijs est, χληρονομησαι«. χληρονομησαι $\mathfrak D$
  - 19 ριχαβ n: εhρηχαβ 🗅
  - 19 διεστειλέν g

- 19 Ende b^r »In alijs sequitur, και αρματα στδηρα αυτοις. Atque ita S. Aug. in Quaest.«. so gw: w hat irgendwo noch ην dazu. + και τα αρματα σίδηρα αυτοις n
  - 20 »In marg. not. tα«
  - 20 εδωχεν 🙋
  - 20 τη χαλεβ g
- 20 μωσης B: μωυσης bgnm. nach μωυσης + mit ihnen $\blacksquare$
  - 20 Exelder > g
- 20 Ende b^r »In AA. LL. sequitur, και εξηρεν εκειθεν τους τρεις υιους ενακ. et S. August. ita legit in Quaest.«. diesen Zusatz haben gn. m fügt αυβοτου εβολ hinzu, was etwa και εξωλεθρευσεν αυτους sein könnte. mit diesen Worten bricht ab
  - 21 »In marg. not. ιβ et antiquior δ«
  - 21 für εχληρονομησαν n εξηραν
  - 21 beide Male βενιαμιν bn
  - 22 »In marg. not. ιγ«
  - 22 βεθηλ g

23 και παρενέβαλον οίκος Ισραηλ

κατὰ Bαιθηλ· τὸ δὲ ὄνομα τῆς πόλεως ῆν ἔμπροσθεν Λ ουζα. ²⁴ καὶ ἴδον οἱ φυλάσσοντες ἄνδρα ἐκπορευόμενον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἔλαβαν αὐτόν. καὶ εἶπον αὐτῷ Δ εῖξον ἡμῖν τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως, καὶ ποιήσομεν μετὰ σοῦ ἔλεος. ²⁵ καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως. καὶ ἐπάταξαν τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας, τὸν δὲ ἄνδρα καὶ τὴν συγγένιαν αὐτοῦ ἐξαπέστειλαν. ²⁶ καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀνὴρ εἰς γῆν Xεττιειμ, καὶ ῷκοδόμησεν ἐκεῖ πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτῆς Λ ουζα· τοῦτο ὄνομα αὐτῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ²⁷ καὶ οὐκ ἐκληρονόμησεν Mανασσῆς τὴν Bαιθηλ, ἢ ἐστιν Σ κυθῶν πόλις, οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τὴν Eκθανααδ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Δ ωρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Δ αμ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς. οὐδὲ τὸς κατοικοῦντας Δ ορ καὶ τὸς θυγατέρας αὐτῆς.

- 23 otxos Aachpx: of viol kx
- 23 ισράηλ Aacdhpxx: ιωσηφ k
- 23 λουζα OS 167₁₈ 168₇ = 272₅ 273₂₉
- 24 ειδον acp
- 24 φυλαχες k
- 24 ελαβον acdhkpx
- 24 nach seinem ελαβον h αὐτφ, nicht αυτον
- 24 αυτφ > 🖹
- 24 υμιν α
- 24 thn eisodon the polews Acdhkp: the polews thn eisodon ax
  - 24 ποιησωμεν hk
  - 24 ελεον k
  - 25 cai edeizer autois thy eisodon the polews > h. leph=A
  - 25 της πολεως την εισοδον Χ
  - 25 συγγενειαν acdhkpx
- 26 χεττιειμ Ak Eusebius OS 273 20: γεθθιειμ αρ: χεττιν c: χεττιειν dh: χεθθιειμ x: χετιμ x: Chetim oder Chettim OS 613: Chettim oder Chetim oder Cethim Hieronymus OS 1687 gegen Eusebius
  - 26 ωχοδωμησεν k
- 27 Et non hereditavit Manasses Bethsan, quae est Scytharum civitas, neque filias eius Augustin 3¹ 597 und 598. Non hereditavit 5
  - 27 vor dem Anfange + και ουκ εξηρεν k
  - 27 εχχληρονομησεν d
- 27 μανασση x: μαναση x beweist nichts: μωυσης dh anders als c
- 27 βαιθηλ Α: βεθσαν acdhkp*² [γεθσαν ** Rand ist ein Schreibfehler: ebenso βεθαν ** s, das nach Zohrabs Rande auch Oskan bietet]: βαιθσαν ** βηθσαν Eusebius OS 249 55 = Bethsan Hieronymus OS 140 31
  - 27 $\tilde{\eta}$ εστιν σχυθων πολις > c $\mathfrak{H}$ gegen Aadhkpx $\mathfrak{H}$.

hinter Σχιυθουπωλις steht am Rande von κ^m ητωυπωίμερων (armenische Studien § 577), eine Glosse wohl zu dem βεθαν des Texts dieser Zeile

- 27 oude ta perioporia auths > c gegen dh
- 27 oude the expanable are tas durateras auths > k
- 27 εκθανααδ Adh: εκθαναχ ap: εκθανααχ c: θαναχ κκ: θααναχ Eusebius OS 265 89 Hieronymus OS 188 11: Thanach Hieronymus OS 64 29
- 27 die βαλααμ, μαγεδων und ιεβλααμ behandelnden Sätze $> \aleph^m$: in $\aleph^z$ werden βαλαα und ιεβλαμ genannt: auf den Rand $\aleph^z$ s mag ich mich nicht einlässen
- 27 nach δωρ + ουδε τα περιοικα αυτης axx²: für das dann folgende και hat x² ουδε
- 27 kai tous katoikountas badaam kai tas dugateras auths $> \mathrm{cdh} x$
- 27 der βαλααμSatz fängt in k mit ουδε statt mit
- 27 für βαλααμ a ιεβλαμ, κε βαλαα, k βαλαακ, p [trotz des Folgenden] ιεβλααμ
- 27 in dem βαλααμSatze fügt nach seinem ιεβλαμ.
  ω ουδε τα περιοικα αυτης ein
- 27 der Mageddon behandelnde Satz fängt in ck statt mit zat mit ooks an
- 27 μαγεδων A: μαγεδω a: μαγεδδων cd: μαγγεδδων h: μαγδδω k: μαγεδδω px
- 27 nach dem Namen Mageddon + ουδε τα περιοιχα αυτης ax
- 27 ουδε τους κατοικουντας ιεβλααμ ουδε τας θυγατερας αυτης > a [p hat es]
- 27 ιεβλααμ Akpx: ιεβλαμ cdh**x². hierhe**r *Iezbaam* OS 62₂₅?
  - 27 nach ιεβλααμ + ουδε τα περιοικά αυτης x
  - 27 nach ιεβλααμ k nicht ουδε, sondern και

²⁸ καὶ παρενέβαλον καὶ κατεσκέψαντο Βαιθηλ· τὸ δὲ ὄνομα τῆς πόλεως αὐτῶν ἦν ἔμπροσθεν Λουζα. ²⁴ καὶ εἶδον οἱ φυλάσσοντες, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐξεπορεύετο ἐκ τῆς πόλεως· καὶ ἔλαβον αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ Δεῖξον ἡμῖν τῆς πόλεως τὴν εἴσοδον, καὶ ποιήσομεν μετὰ σοῦ ἔλεος. ²⁵ καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως· καὶ ἐπάταξαν τὴν πόλιν ἐν στόματι ὁρμφαίας, τὸν δὲ ἄνδρα καὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐξαπέστειλαν. ²⁶ καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀνὴρ εἰς γῆν Χεττειν, καὶ ἀκοδόμησεν ἐκεῖ πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτῆς Λουζα· τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ²⁷ καὶ οὐκ ἐξῆρεν Μανασση τὴν Βαιθσαν, ἡ ἐστιν Σκυθῶν πόλις, οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς, οὐδὲ τὴν Θανακ οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τὸν κατοικοῦντα Βαλακ οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Μαγεδω οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Ιεβλααμ οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Ιεβλααμ οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Ιεβλααμ οὐδὲ τὰ περίοικα αὐτῆς οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς.

```
23 και κατεσκεψαντο Bbn: οικος ισραηλ κατα g
```

²³ αυτων B: > bgn

²³ Ende ναουζα g

²⁴ für ειδον g ιδον

^{· 24} εχ Bbn : εξω g

²⁴ δειξον υμιν b

²⁴ εισοδον Bbn: ειδον g1, von erster Hand gebessert

²⁵ συγγενιαν B^1 : συγγενειαν B^2B^3 bgn

²⁶ επορευθη Bbn: απηλθεν g

²⁶ gettin b: gettiein g: gettieim n

²⁶ φχοδομησαν g

²⁶ το nach τουτο B: > bgn

^{27 »}In marg. not. ιδ«

²⁷ das erste περιοιχα Bbn: περισπορια g

²⁷ θαναγ gn

²⁷ nach δωρ + ουδε τα περιοικα αυτης gn

²⁷ in dem βαλαχSatze τους κατοικουντας gb [b

hebt mit diesen Worten wieder an]

^{27 🗠} übersetzt θυγάτηρ durch das sonst für κώμη verwandte τμε

^{27.} das letzte αυτης des βαλακSatzes > g

²⁷ der ganze μαγεδωSatz > 🗅

²⁷ vor μαγεδω b κατοικοαύτας, g κατοι [so]

²⁷ μαγεδων g: μαγεδδω n

²⁷ in dem μαγεδωSatze και τας θυγατερας b

καὶ ἤρξατο ὁ Χαναῖος κατοικιν

έν τῆ τῆ ταύτη. ²⁸ καὶ ἐγένετο ὅτε ἐνίσχυσεν Ισραηλ, καὶ ἔθετο τὸν Χαναναῖον εἰς φόρον, καὶ ἐξαίρων οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν. ²⁹ καὶ Εφραιμ οὐκ ἐξῆρεν τὸν Χαναῖον τὸν κατοιποῦντα ἐν Γαζερ, καὶ κατώκει ὁ Χαναναῖος ἐμ μέσφ αὐτοῦ ἐν Γαζερ, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον. ³⁰ καὶ Ζαβουλων οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Χεβρων καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν Αμμαν, καὶ κατώκησεν ὁ Χαναναῖος ἐν μέσφ αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον. ³¹ καὶ Ασηρ οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Ακχω, καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς φόρον, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Δωρ καὶ τοὺς κατοικοῦντας Σιδῶνα καὶ τοὺς κατοικοῦντας Δαλαφ καὶ τὸν Ασχενδει καὶ τὴν Σχεδιαν καὶ τὴν Ναφεν καὶ τὴν Ροωβ. ³² καὶ κατώκησεν Ασηρ ἐν μέσφ τοῦ Χαναναίου τοῦ κατοικοῦντος τὴν τῆν, ὅτι οὐκ ἐδυνάσθη ἐξᾶραι αὐτόν. ³⁸ καὶ Νεφθαλιμ οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Βεθσαμος οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Βαιθενεθ,

- 27 χαναναιος κατοικείν acdhkpx
- 27 ταυτη > k: κ = A
- 28 Et factum est quando praevaluit Israel, et posuit Chananaeum in tributum, et auferens non abstulit eum Augustin 3¹ 598
- 28 έθετο τὸν Χαναναΐον εἰς φόρον, καὶ ἐξαίρων οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν Theodoret 1 324
  - 28 zweites xat > kx
  - 28 εθεντο k: x = A
  - 28 Ende autous k
  - 29 χαναναιον acdhkpxx
  - 29 κατοικατοικουντα h
  - 29 erstes $\epsilon v > k$
  - 29 και κατφκει bis γαζερ > p. $\aleph = A$.
  - 29 κατψχη d: κατψχησεν axx
  - 29 εν μεσφ acdhkx
  - 29 και εγένετο εις φορον > c [gegen dh] $\mathfrak{H}$. $\kappa^* = A$
  - 29 nach εγενετο + αυτφ akpx
- 30 χεβρων A: χεδρων a: κετρων c Eusebius OS 271 60 = Cetron OS 14414 6127: κεδρων dhkpxx
- 30 εναμμαν oder εν αμμαν Ax: εν αμμαν ap: νααλωλ c: αμμαν dh: ἐννααλὰ k: αμαν κ: νεελα [schreibe νεελαλ] Eusebius OS 278₁₈ = Neela Hieronymus OS 174₂₇. zu εν αμμαν gehört was nicht am Rande, sondern im Texte der Hds. von Leon steht, Naalon (statt des Nahalol der jetzt amtlichen Vulgata)
  - 30 nach εγενετο + αυτ ψ apx $\mathbf{x}$, + ο χαναναιος $\mathbf{k}$
  - 30 Ende + αυτφ k
  - 31 ακχωρ ap. 🛮 OS 61₁₁ 242₇₅ = A
- 31 nai eyeneto autim eis moron nai tous natoinountas dup > c [gegen dh] k $\mathfrak{H}$. $\mathfrak{K}=A$
  - 31 σιδωνα Aackpxx: ἐιδωνὰ dh

- 31 nach sidwna + kai egeneto o cananaios eis popon autim kai tous katoikountas dwo k
- 31 δαλαφ Aadhxn: αχλαβ c: δαλααφ k: χαλαβ p. Alab OS 61₁₃: Chalab OS 147₂₇, dem aber bei Eusebius OS 290₆₇ χαλους entspricht
- 31 τον ασχενδει A: την αχαζειβ apx: την ασχαζιβ c: την ασχαζει dh: τον χαζειμ k: [την?] αχαζιφ $\blacksquare$
- 31 vor dem statt σχεδιαν eingetretenen χελβα k nicht την, sondern τον [ohne so angemerkt]
- 31 σχεδιαν A [Baber hat in den Anmerkungen σχεδιαν, aber die Photographie lehrt, daß Babers Text Recht hat]: ελβα acdhx: χελβα kp: ελφα $\aleph$: Elba OS 1534 = ελβα OS 26190
- 31 ναφεκ Adhp: αφεκ ασκκ: νεφεκ k: Afec OS 130₁₆ = αφεκ OS 242₈₀
  - 31 β von ροωβ A auf Rasur: ρωφ xm, ρωβ x2
  - 32 vor ασηρ + δ acdhpx gegen Ak
- 32 εδυνασθη Adh: ηδυνασθη apx: εδυνηθη c: εδυνηθησαν k. Plural m
  - 32 vor εξαραι + του k
  - 32 Ende autous k. x = A
- 33 5 tritt wieder in die Reihe der Zeugen
- 33 νεφθαλιμ A: νεφθαλειμ adhp: νεφθαλιν c: νεφθαλι kx: eine auf μ endende Form κ, ohne μ 🕫
- 33 bedsamus oude tous natoinountas > dh, denen c nicht folgte
- 33 das erste Mal βεθσαμης c, βηθσαμυς p, βαιθσαμυς x. **x** = A. Bethsames oder Bethsamis oder Bethasames OS 140₈ 140₈ = βηθσαμες OS 249₅₉
  - 33 ουδε AakpxxD: και c
- 33 βαιθενεθ Adh: βεθαναχ ac: βεθλαναθ k: βαιαιεάι p: βαιθαναθ x: βεθαναθ κ: $D=\mathfrak{S}.$ Bethnath OS 140 $_6=$ βαθμα OS 250 $_{68}$

καὶ ἤρξατο ὁ Χαναναῖος κατοικεῖν ἐν τῆ γῆ ταύτη. ^{28} καὶ ἐγένετο ὅτε ἐνίσχυσεν Ισραηλ, καὶ ἐποίησεν τὸν Χαναναῖον εἰς φόρον, καὶ ἐξαίρων οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν. ^{29} καὶ Εφραιμ οὐκ ἐξῆρεν τὸν Χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν Γαζερ καὶ κατώκησεν ὁ Χαναναῖος ἐν μέσω αὐτοῦ ἐν Γαζερ, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον. ^{30} καὶ Ζαβουλων οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Κεδρων οὐδὲ τοὺς κατοικοῦντας Δωμανα καὶ κατώκησεν ὁ Χαναναῖος ἐν μέσω αὐτῶν, καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς φόρον. ^{31} καὶ Ασηρ οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Ακχω, καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς φόρον, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Αωρ καὶ τὸν Χεβδα καὶ τὸν Ναει καὶ τὸν 恪ρεω. ^{32} καὶ κατώκησεν ὁ Ασηρ ἐν μέσω τοῦ Χαναναίον τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη ἐξᾶραι αὐτόν. ^{33} καὶ Νεφθαλει οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας Βαιθσαμυς καὶ τοὺς κατοικοῦντας Βαιθσαμυς καὶ τοὺς κατοικοῦντας ^{34} καὶ Νεφθαλει οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας ^{35} καὶ κατοικοῦντας ^{36} καὶ κατοικοῦντας ^{36} καὶ ^{36} καὶ τοὺς κατοικοῦντας ^{36} καὶ ^{36} καὶ τοὺς κατοικοῦντας ^{36} καὶ ^{36} καὶ τὸν ^{36} καὶ ^{36} καὶ

28 εγενετο δε 🖺

29 »In marg. not. ιε«

29 für Anfänger: zur Vertretung des έξαίρειν gehört in 🖰 hier, 30 31 33 (und sonst), der Zusatz eines dort, was mithin nicht eine »Variante« ist

29 αλλα κατφκησεν Δs ist nur freie Uebersetzung. ebenso 31 αλλ εγενετο Δ

29 εμμεσω g

30 »In marg. nota num. ίς«

30 für δωμανα 🗈 λαμα

30 χαναιος 🖒

30 εμμεσω αυτου g: αυτου auch to

30 nach εγενετο + δ χαναναιος 🗅

30 für αυτφ g αυτου

31 »In marg. item ιζ«

31 αχχω Bbg: εις χω n: σαχχωθ 2

31 xal egeneto autim eig moron > n

31, αδωρ g

31 τον ασχαζι b: και τον χαζειρ g: και τον αχαζειμ n: και [wohl keine Variante: danach τον oder την?] ασχαζι 🗈

31 τον χεβδαν n: την ελφαθ g: χεδραν ω, über dessen Artikel sich nichts sagen läßt

31 τον ναϊ b: την ναειμ g: τον αει n: αφεκ Δ, über dessen Artikel sich nichts sagen läßt

31 Ende την ροωθ g: τον ερεωρ n: ροωβ ω, ob mit oder ohne Artikel, ist zweifelhaft

32 εμμεσω g

32 »xη [des Wortes κατφικησεν] in fine [der Zeile] vid. additum secundis curis a $B^2 \mbox{\ensuremath{\mbox{\tiny def}}}$

32 ηδυνασθη g

32 Ende + και εγενετο αυτώ εις φορον Δ

33 »In marg. nota ιη«

33 beide Male nerhall b, nerhaleim gn: das erste Mal nerhall $\mathbf m$

33 βεθ σαμυς gw beide Male: nur hat w¹ an der ersten Stelle βαιθ σαμυς gehabt

33 nach seinem ersten βεθσαμυς 🛎 nicht και, sondern ουδε

33 das erste Mal βαιθαναθ gn: βαιθαιμεθ 🖿

4*

καὶ κατώκησεν Ισραηλ έν

μέσφ τοῦ Χαναναιος τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν οἱ δὲ κατοικοῦντες Βεθσαμος καὶ τὴν Βε- Θενεμ ἐγενήθησαν αὐτοῖς εἰς φόρον. ^{34} καὶ ἐξέθλιψεν ὁ ᾿Αμορραῖος τοὺς υἱοὺς Δαν εἰς τὸ ὅρος, ὅτι οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν καταβῆναι εἰς τὴν κοιλάδα. ^{35} καὶ ἤρξατο ὁ ᾿Αμορραῖος κατοικεῖν ἐν τῷ ὅρει τοῦ μυρσινῶνος, οἱ αἱ ἄρκοι καὶ αἱ ἀλώπενες, καὶ ἐβαρύνθη χεὶρ οἴκου Ιωσηφ ἐπὶ τὸν ᾿Αμορραῖον, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον. ^{36} καὶ τὸ ὅριον τοῦ ᾿Αμορραίου ὁ Ἰδουμαῖος ἐπ᾽ ἄνω Ακραβειν, ἐπὶ τῆς Πέτρας καὶ ἐπ᾽ ἄνω.

- 2^{-1} καὶ ἀνέβη ἄγγελος κυρίου ἀπὸ Γαλγαλ ἐπὶ τὸν Κλαυθμῶνα καὶ ἐπὶ Βαιθηλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ισραηλ,
  - 33 kai katwangen bis $\gamma \eta \nu > k$
- 33 ισραηλ AcdhD: 'νεφθαλειμ ap**κ** [κ vielleicht νεφθαλιμ]: νεφθαλι x
  - 33 χαναναιου acdhpxxD
  - 33 für οι δε κατοικουντες k ουδε τους κατοικουντας
- 33 das andere Mal β aidsamhs c, β aidsamhs dx, β aidsamhs, h, β ndsamhs, p. $\mathbf{x} = A$
  - 33 letztes $\tau \eta v > k$
- 33 βεθενεχ A: βεθαναχ a: βεθενεθ cd: βαιθενεθ h: βεθλααναθ k: βηθθαινεθ p: βαιθαναθ x: βεθαναθ m
  - 33 εγεννηθησαν d: έγενοντο kx
  - 33 αυτοις Acdhkpa: αυτφ axx
- 33 Ende + και κατψκήσεν ισραήλ εν μεσφ του χαναναίου του κατοικούντος την γ ην k
- 34 Et contribulavit Amorrhaeus [schreibe Amorraeus] filios Dan in monte, quoniam non permisit eos descendere in vallem Augustin 3¹598. Et conflictabat Amorrhaeus filios Dan, nec sinebat eos descendere in vallem 5.
  - 34 εξεθλιψαν οι αμορραίοι D: εν τω ορεί D?
  - 34 αυτην Α: αυτους apxx: αυτον cdhkb
- 35 ήρξατο δ Άμορραῖος τοῦ κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τοῦ μυρσινῶνος οὖ αἱ ἄρκοι καὶ αἱ ἀλώπεκες Theodoret ${\bf 1}$ 341
  - 35 vor xatolikely + tou k
- 35 tou mursiwnoe Aakrand: tw hree $c\colon$ tou musitinos $d\colon$ tou musitinos h
  - 35 00 at aprot OS 242 92, ubi erant ursi OS 131 97
  - 35 αρατοι c
  - 35 das andere ai > a
- 35 nach αλωπέχες + εν τφ μυροινώνι και εν σαλαβιν ακ [κ^mκ² σαλαπιν: der Name ist in später Zeit in den Text gekommen, oder müßte aus κ² Rand geändert werden]: + εν τφ μυροινώνι και εν σαλαμειν p: + εν τφ μυροινώνι και εν σαλαμειμ p: + εν τφ μυροινώνι και εν σαλαμειμ den Schwanz weggekratzt hat, so daß jetzt σαλαβειμ gelesen

werden muß. Salabbim oder Salabim OS 6316

- 35 vor $\chi \epsilon i \rho + \dot{\eta}$ ahkp
- 35 01200 > kx: D = A
- 35 → επι τον αμορραιον € □
- 35 εγενετο Aacdhkp: εγενηθη x: Plural x
- 35 vor $eig + autw akpx^m : + autoig xx^2$
- 36 oti für xai 🛠
- 36 für δριον k ονομα
- 36 ο ιδουμαιος Adhk: ο ιδουμαιος ην κ [wo in κ^m die Form des Namens εδεμ- auffällt]: > $acpx\mathfrak{H}: ο$ ιδουμαιος ν $\mathfrak{D}: der άδηλος bei n 2 130 'Ιδουμαΐον τὸ ἐκ τοῦ Ήσαῦ συστὰν ἔθνος ὀνομάζει. Procopius ebenda ἐπάνω 'Ακραβίν· ὅριον τοῦτο τῆς 'Ιδουμαίας ἀνατολικόν. ἀπὸ τῆς Πέτρας καὶ ἐπάνω, πόλις τοῦ 'Ιδουμαίου$
  - 36 vor ακραβείν + της αναβασεώς αρχκ
  - 36 super Acrabin a Petra et supra 5
- 36 αχραβιν c: αλραβην d: αχραβειμ p: αχραβειμ oder αχραβιμ κ: Acrabbim [Achrabbim] OS 61₁₂: ebenso 123₈₂, wo Eusebius OS 236₆₅ αχραβειμ
  - 36 επι Ak: απο acdhpxxx
- 36 πετρας für κο kein Eigenname. vielleicht gehört OS 27971 = 1769 hierher
  - r Kapitel γ p
- r Et ascendit angelus domini super Clauthmona montem Augustin 3¹ 598
- x ob χυριου oder θεου in k, steht nicht fest.
  υ im Texte, der ausgerückte Buchstab, der roth
  gewesen sein muß, ist jetzt verschwunden
- den Singular κλαυθμων bezeugt Chrysostomus 4 445 26: κλαυθμον k. Singular κα
- τ και επι βαιθηλ και επι τον οικον ισραηλ > c, gegen dh, die nur das letzte επι auslassen. $\mathbf{x} = A$. D hat die Worte zwischen $-\mathbf{y}$: ihm fehlte vor τον οικον das επι
  - ι βεθηλ κκ
  - 1 nach ισραηλ + απο γαλγαλων k

καὶ κατώκησεν Νεφθαλει έν

μέσω τοῦ Χαναναίου τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν, οἱ δὲ κατοικοῦντες Βαιθσαμυς καὶ τὴν Βαιθενεθ ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς φόρον. ³⁴ καὶ ἐξέθλιψεν ὁ Αμορραῖος τοὺς υἱοὺς Δαν εἰς τὸ ὄρος, ὅτι οὐκ ἀφῆκαν αὐτὸν καταβῆναι εἰς τὴν κοιλάδα. ³⁵ καὶ ἤρξατο ὁ ᾿Αμορραῖος κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀστρακώδει, ἐν ῷ αἱ ἄρκοι καὶ ἐν ῷ αἱ ἀλώπηκες, ἐν τῷ μυρσινῶνι καὶ ἐν Θαλαβειν καὶ ἐβαρύνθη χεἰρ οἰκου Ιωσηφ ἐπὶ τὸν ᾿Αμορραῖον, καὶ ἐγενήθη αὐτοῖς εἰς φόρον. ³⁶ καὶ τὸ ὅριον τοῦ ᾿Αμορραίον ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως Ακραβειν ἀπὸ τῆς Πέτρας καὶ ἐπ΄ ἄνω.

 2^{-1} Καὶ ἀνέβη ἄγγελος πυρίου ἀπὸ Γαλγαλ ἐπὶ τὸν Κλαυθμῶνα καὶ ἐπὶ Βαιθηλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ισραηλ,

- 33 für das andere νεφθαλει 🗅 ισραηλ
- 33 енцеою д
- 33 für das andere βαιθενεθ g βεθαι, βαιθαναθ n, βαιθαιμεθ 💆
  - 33 für αυτοις g αυτφ
  - 34 »In marg. nota ιθ«
- 34 nach εξεθλιψεν + αυτους g: das Folgende bleibt
  - 34 αφηχεν αυτους g: αφηχαν αυτους 🗈
- 35 όστραχονεί n: βυρσινωνι [so] g: zu der Uebersetzung von οστραχωδει eine Glosse
  - 35 das andere εν φ > gb
- $_{35}$ »B³ ut vid. [alw] pexes«. alwheres bgn. danach + xai

- 35 βυρσινωνι g: zu seinem μυρσινωνη το eine Glosse
- 35 en Jahabin b: en sanabein g: two swhamein n [ohne en]: en Jehbin $\blacksquare$
- 35 zu και εβαρυνθη »In marg. not. num. κ«
- 35 vor $\chi \epsilon \iota \rho + \dot{\eta}$ b gegen Bgn. der Artikel ps beweist nichts
  - 35 für αυτοις 🗅 αυτφ
  - 36 αχραβιν bu: αχρανβι g
  - 36 das letzte xaı scheint bei 🔁 zu fehlen
  - ı »In marg. item κα«
  - 1 ανεβη > **3**
  - $\mathbf{I}$ vor $\gamma \alpha \lambda \gamma \alpha \lambda + \tau \eta \varsigma \mathbf{g}$
  - τ και επι τον οικον ισραηλ > 🗅

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Κόριος κύριος ἀνεβίβασεν ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου καὶ εἰσήγαγεν ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ἡν ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν τοῦ δοῦναι ὑμῖν, καὶ εἶπεν ὑμῖν Οὸ διασκεδάσω τὴν διαθήκην μου τὴν μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. ²καὶ ὑμεῖς οὸ διαθήκεθωι διαθήκην τοῖς ἐνκαθημένοις εἰς τὴν γῆν ταύτην, οὐδὲ τοῖς θεοῖς αὐτῶν οὸ μὴ προσωννήσηται, ἀλλὰ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν συντρίψεται καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν κατακαύσεται. καὶ οὐκ εἰσηκούσαται τῆς φωνῆς μου ὅτε ταῦτα ἐποιήσαται. ³καὶ ἐγὼ εἶπα Οὸ προσθήσω τοῦ μετοικισαι τὸν λαὸν δν εἶπα τοῦ ἐξολεθρεῦσαι αὐτοὺς ἐκ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς συνοχάς, καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν ἔσονται ὑμῖν εἰς σκάνδαλον. ⁴καὶ ἐγένετο ὡς ἐλάλησεν ὁ ἄγγελος κυρίου τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντα Ισραηλ, καὶ ἐπῆ-

- r nach αυτους + ταδε λεγει axx, was in ax mit χυριος χυριος zusammen Einen Satz bildet, während x das andere χυριος zum Folgenden zieht
  - ι das andere χυριος > cdhkpb: χυριος· Α
  - $\mathbf{x}$ ανεβιβασα $\mathbf{a}\mathbf{x}$: ανεβηβασεν $\mathbf{d}$: ανηγαγεν $\mathbf{k}$
  - ι εξηγαγον α: εισηγαγον χ
  - ι ωμοσα ax: ωμοσε hk
  - 1 πατρασιν ημων dh
- ι του δουναι ημιν d: του δουναί υμιν > p, an dessen Rande, nicht vom Schreiber selbst, aber von alter Hand, die Worte ergänzt sind. $\aleph = A$: $\square$ hat die Worte zwischen $\checkmark$
  - ι ειπον a. ειπεν auch x
- ${\rm 1}$ das auf ειπεν folgende υμιν > ac[gegen d]x: daselbst ημιν h
  - vor διασκεδασω + μη k
  - ι την vor μεθ > cdhp. κ = A: p?
  - 2 vµεις drückt 📓 nicht aus
  - 2 διαθησεσθε acdhkpxxD
  - 2 ενκαθημενοις Ad: εγκαθημενοις achkpx
  - 2 εν τη γη ταυτη k: D?
- 2 ουδε τοις θεοις αυτων verbindet m nach vorne hin: danach και ου μη, und nach προσκυνησητε ein αυτοις. □ hat ουδε bis συντριψατε [so] zwischen → ν.
- $\blacksquare$ προσχυνήσητε adhkpx $\mathbf{x}$: προσχυνήσετε c. $\mathbf{D}$ entscheidet nichts
  - 2 γλυπτα Aacdhkxx: χρυπτα p
  - 2 συντριψετε akpxx: συντριψατε chb: συντριψαται d
  - 2 θυσιαστηρι k
- 2 κατακαυσεται Α: κατασκαψετε akpxxo: κατασκαψατε cdh
  - 2 εισηχουσατε acdhkpxxD
- 2 μου Aacd ^{1} pxκ $^{\circ}$: αυτου d^2 [ganz alt über der Zeile] hk
- 2 οτε AakpxD: ουτε cdh: κs .μωμημ konnte vielleicht ὅτε vertreten
  - 2 εποιησατε acdhkpxxD

- 3 Non adiciam transmigrare populum quem dixi eicere: non auferam eos a facie vestra: et erunt vobis in augustias, et dii eorum erunt vobis in scandalum Augustin 3¹ 598. Legas fieri potuisse ut semel gentes exterminarentur a terra quae dabatur filiis Israel, deum tamen paullatim fieri voluisse derselbe 10 85. De illis gentibus quas deus dicit potuisse se a facie populi sui semel exterminare derselbe 10 121. Ego autem dixi Non auferam eos a facie vestra, et erunt vobis in pressura, et dii eorum erunt vobis in scandalum 5
- 3 και εγω Acdhkp: καγω ax. 🛪 drückt εγω nicht aus
  - 3 für das erste ειπα k φησι
- $_3$ ου προσθησώ του *μετοιχησαι τον λαον δν ει-πα $\not$ $_2$: siehe die zweitnächste Anmerkung
  - 3 erstes του > ax
- 3 μετοιχισαι Α: μετοιχησαι acdhpx: ετδίχήσαι k, dazu am Rande ein jetzt fast verblichenes rothes μ. Roerdam vermuthet, Δ habe αποιχισαι gehabt: man dürfte ebensogut vermuthen, Δ κεί in Δ zu ändern
  - 3 für das andere ειπα k ειπον
  - 3 εξολοθρευσαι Ακ: εξωσαι acdhkpxp
- 3 nach ihrem exwsat + ov $\mu\eta$ exarw ax, dasselbe mit mat davor .
- 3 αυτους εχ Aacdpx: αυτον απο hk. αυτους auch κD: D las wohl απο, vergleiche Vers 21
  - 3 υμων Aacdkpxxb: μου h
- אניסכאן hat auch Masius gelesen: so wird nicht zu ändern, sondern eine freie Uebertragung anzunehmen, nicht συνοχην bei vorauszusetzen sein
  - 3 εις κανδαλον hk: ει σκανδαλον p
  - 4 παντα Ak: παντας υιους acdhpxxd
  - 4 επηρεν A: επηραν acdhkpxx. Dentscheidet nichts

καὶ εἶπεν ποὸς αὐτοὺς Τάδε λέγει κύριος "Ανεβίβασα ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, καὶ εἰσήγαγον ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ἢν ἄμοσα τοῖς πατράσιν ὑμᾶν, καὶ εἶπα Οὐ διασκεδάσω τὴν διαθήκην μου τὴν μεθ' ὑμᾶν εἰς τὸν αἰῶνα· ²καὶ ὑμεῖς οὐ διαθήσεσθε διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις εἰς τὴν γῆν ταύτην, οὐδὲ τοῖς θεοῖς αὐτῶν προσκυνήσετε, ἀλλὰ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν συντρίψετε † τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν καθελεῖτε· καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς μου, ὅτι ταῦτα ἐποιήσατε. ³κάγὰ εἶπον Οὐμὴ ἐξάρω αὐτοὺς ἐκ προσώπου ὑμᾶν, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς συνοχάς, καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν ἔσονται ὑμῖν εἰς σκάνδαλον. ⁴καὶ ἐγένετο ὡς ἐλάλησεν ὁ ἄγγελος κυρίου τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας υἱοὺς Ἰσραήλ, καὶ ἐπῆραν ὁ λαὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ

- $\boldsymbol{x}$ nach einen statt pros autous $\boldsymbol{b}$ pros tous vious ispanl legwn autois
  - 1 ανεβιβασα Bbn<u>m</u>: ος ανεβιβασεν g
  - 1 εισηγαγεν g
  - ι ωμοσεν g
- i nach patrasin umun + dounai umin n, ebenso, oder tou dounai umin, $\mathbf D$
  - ι ειπεν g: ειπα υμιν 🗅
- 1 vor ου διασχεδασω + ου μη εξαρω 2 (vergleiche zu 1 29 und Vers 3)
- ι την vor μεθ läßt sich aus 🖰 nicht sicher erweisen
  - 2 .vor εγκαθημένοις g nicht τοις, sondern την
  - $\mathbf{z}$ εγκαθημενοις $\mathbf{B}^2\mathbf{B}^3\mathbf{bgn}$, ενκαθημενοις $\mathbf{B}^1$
  - 2 επι της γης ταυτης g
  - 2 προσχυνησητε n
  - 2 nach γλυπτα + των θεων g
  - 2 συντριψετε Bbnb: χαταχαυσεται πυρι g
  - 2 vor τα θυσιαστηρια + και gnb

- 2 εισαχουσατε g
- 2/3 zu oti bis eitov b^r »In alijs sequitur, ou $\pi po\sigma \vartheta \eta \sigma \omega$ metoix $\eta \sigma \alpha \tau$ ton leave on eita tou exwall quae verba agnoscit S. Augustinus in Quaestitemque Theodoretus«. vor oti + xai ω
- 3 vor ou mh exarw autous hat $\blacksquare$ gegen Bbgn: prosbhow tou metolingal ton laon on eina tou exwsal auton $\square$
  - 3 έξαρῶ n. danach nicht αυτους, sondern αυτον 🖰
  - 3 αλλ' εσονται : nur freie Uebersetzung
  - 3 zu εις συνογας = eine Glosse
  - 3 für das letzte opiv g opeis
  - 3 ELS > g
  - 4 »In marg. item αβ«
  - 4 εγενετο δε το, vielleicht keine Variante
  - 4 nach παντας + τους το?n
- 4 επηρεν n. & übersetzt wohl nur frei: auch er hat επηρεν: Er auch αυτου für αυτων

ρεν ὁ λαὸς τὴν φωνὴν αἰτῶν καὶ ἔκλαυσαν.
5 διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Κλαυθμών. καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ τῷ κυρίῳ.
6 καὶ ἐξαπέστειλεν Ἰησοῦς τὸν λαόν, καὶ ἀπῆλθαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν † τοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν.
7 καὶ ἐδούλευσεν ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας Ἰησοῦ καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν πρεσβυτέρων, ὅσοι ἐμακροημέρευσαν μετὰ Ἰησοῦ, ὅσοι ἔγνωσαν πᾶν τὸ ἔργον κυρίου τὸ μέγα ὁ ἐποίησεν τῷ Ισραηλ.
8 καὶ ἐτελεύτησεν Ἰησοῦς υἱὸς Ναυη δοῦλος κυρίου † ἐκατὸν δέκα ἐτῶν.
9 καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν ὅρει τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν Θαμναθαρ ἔως ἐν ὅρει Εφραιμ ἀπὸ βορρᾶ τοῦ ὄρους Γαας.

5 vorweg noch xat x, nicht viel beweisend

5 χλαυθμων Acdhpb: χλαυθμωνες ax und wahrscheinlich k. χ hat hier ein anderes, im Plural stehendes, Wort als im Verse 1: □ denselben Singular hier wie dort

6 Et dimisit Iesus populum, et abierunt filii Israel unusquisque in domum suam et unusquisque in hereditatem suam, hereditare terram Augustin 3¹ 599, wozu am Rande Editi carebant hisce verbis »et unusquisque in hereditatem suam«quae Mss. auctoritate restituimus

6 vor ίησους + δ cdhk [der trotzdem εξαπεστείλε bietet]

6 απηλθαν Adh: απηλθον ackp: επορευθησαν κ?x

6 - ELS TOV OLXOV QUTOU XQL ₽ D

6 οιχον AcdhkpxxD: τοπον a

6 vor dem anderen εις + εκαστος axx

6 nach αληρονομιαν + αυτου acdhkpxxo

6 του Ak: > acdhpx

6 την γην Acdhkpxxb: αυτην a

7 Aus der ersten Homilie des Origenes zu Iudices ergibt sich als Text des Origenes [§ 1] Et servivit populus domino omnibus diebus Iesu et omnibus diebus seniorum eorum qui,longiorum dierum fuerunt post Iesum, [§ 5] qui cognoverunt opera domini magna quae fecit in Israel [aber in der Ueberschrift > das andere omnibus diebus, > eorum bis Iesum, steht viderunt für cognoverunt und cum für in] mit den Varianten [§ 2] servivit populus domino omnibus diebus Iesu [soweit ebenso § 3 Mitte] et omnibus seniorum diebus qui fuerunt post Iesum und [§ 3] omnibus diebus seniorum qui longiorum dierum fuerunt post Iesum und [§ 4] in diebus seniorum eorum qui cognoverunt omnia opera domini. Dem ersten Citate geht' der Satz vorauf Lector quidem praesentis lectionis ita legebat »et timuit populus dominum omnibus diebus Iesu«, nos autem habemus. man vergleiche Iosue 24 31 καὶ ἐλάτρευσεν

Ισραηλ τῷ χυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας Ἰησοῦ χαὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν πρεσβυτέρων ὅσοι ἐφείλχυσαν τὸν χρόνον μετὰ Ἰησοῦ χαὶ ὅσοι ἴδοσαν πάντα τὰ ἔργα χυρίου ὅσα ἐποίησεν τῷ Ισραηλ

7 εδουλευσαν 🗅

7 πω αυριφ h1: ohne Artikel k

7 πασας τας ημερας ιησου και > apxd. 🛪 = A

7 μετα ιησου Aakx: μετα ιησουν cdhpxD

7 μεγαν kx

7 nach εποιησεν + εν px gegen 🗅

8 + 12 + 13 Defuncto Iesu Naue, derelincunt deum patrum suorum, et serviunt idolis Bahalim et Astartis Tertullian Scorpiace 3

8 Et defunctus est Iesus filius Naue Origenes homil β Titel. Et mortuus est Iesus filius Naue servus domini filius centum decem annorum Augustin 3¹ 373 mit dem Nachworte Ista repetitio quod cum dixisset »filius Naue« repetivit »filius« et deinde addidit »centum decem annorum«, inusitata est, ut potius »filius centum annorum« diceret quam »homo centum annorum«, sed tamen et alibi reperitur

8 vor ιησους + δ c[gegen dh]k

8 vor doudos + 6 k

8 vor εκατον + υιος acdhkpmd, + υιος x: das vor der Zahl stehende υιος scheint in p ausgerieben

8 δεκα και εκατον ap: ὧν [so, meint ὧν] ρι k. kaum εκατον και δεκα ΝΒ.

9 das erste ορει Aapxx: οριφ cdhkp

 $9 \tau \eta s > k$

9 θαμναθαρ εως ausdrücklich durch einen Punkt getrennt A: θαμναθαρες acdhpx und auch wohl k, in dem θαρες jetzt ausgebrochen ist: θαμναθσαρης $\mathbf{k}^{m}$: θαμναθαρης $\mathbf{k}^{2}$, der am Rande auch θαμνσαχαρ ^{80} als Lesart $\mathbf{k}$ s erwähnt. $\mathbf{k}$

9 πο βορρα in k jetzt ausgebrochen

9 Ende yalaas dh [nicht c]: yalaab k. 🛪 = A

ἔκλαυσαν. ⁵ καὶ ἐπωνόμασαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Κλαυθμῶνες καὶ ἐθυσίασαν ἐκεῖ τῷ κυρίῳ. ⁶ καὶ ἐξαπέστειλεν Ἰησοῦς τὸν λαόν, καὶ ἦλθεν ἀνὴρ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν. ⁷ καὶ ἐδούλευσεν ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας Ἰησοῦ καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν πρεσβυτέρων, ὅσοι ἐμακροημέρευσαν μετὰ Ἰησοῦ, ὅσοι ἔγνωσαν πᾶν τὸ ἔργον κυρίου τὸ μέγα ὅσα ἐποίησεν ἐν τῷ Ισραηλ. ⁸ καὶ ἐτελεύτησεν Ἰησοῦς υίὸς Ναυη δοῦλος κυρίου υίὸς ἑκατὸν δέκα ἐτῶν. ⁹ καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν δρίῳ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν Θαμναθαρες ἐν ὄρει Εφραιμ, ἀπὸ βορρᾶ τοῦ ὄρους Γαας.

- 4 εχλαυσεν 🖒
- 5 Anfang für και 🗠 δια τουτο
- 5 το ονομα > g
- 5 αλαυθμων p: dazu eine Glosse, die, wie das Glossierte, den Singular bietet
  - 5 εθυσαν g
  - 5 exel > g
  - 6 »In marg. xγ et antiquior nota ε«
- 6 και ηλθεν ανηρ Bb: και επορευθησαν οι υιοι ισραηλ εκαστος εις τον οικον αυτου και εκαστος gn: ebenso, nur ohne εκαστος εις τον οικον αυτου και, b
- 6 vor κατακληρονομησαι + του n, vielleicht auch
- 6 Ende + αυτου , wohl keine Variante
- 7 και εν πασαις ταις ημέραις των πρεσβυτέρων 25, was durch Streichung Eines h in den oben stehenden Text verwandelt werden könnte

- 7 παν Bbn: ισραηλ g: keines der beiden 🛎
- 7 οσα Bb: δ gnt
- 7 wirklich emothas trotz en b
- 7 EV > 8
- 8 hierher gehört >In marg. nota num. xδ«, das Cozza zu der mit υιος ναυη anhebenden Zeile zugeschrieben sein läßt
- 8 das andere vos > n: dafür ein Mensch vo, was keine Variante ist
  - 8 nach exator + xat g
- 9 οριφ Bbgb: ορει n
- 9 θαμναθάρες Bbgn (g trennt von Zeile zu Zeile θαμνα θαρες): θαμνασαχαρ 🛎
  - 9 vor απο + τφ 🗅
- 9 Ende ταας g: das ας von γαας ist in bjetzt unlesbar

10 καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη προσετέθησαν πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν, καὶ ἀνέστη γενεὰ ἐτέρα μετ' αὐτοὺς ὅσοι οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον καὶ τὸ ἔργον ὁ ἐποίησαν τῷ Ισραηλ.

11 καὶ ἐποίησαν οἱ νἱοὶ Ισραηλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐλάτρευον τοῖς Βααλιμ,

2 καὶ ἐγκατέλειπον τὸν κύριον θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν τὸν ἐξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω θεῶν ἐτέρων ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν τῶν περικύκλω αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ παρώργισαν τὸν κύριον.

10 καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ Actor 13 $\blacksquare$ 10 Et omnis generatio appositi sunt ad patres suos: notanda locutio est, quod non ait »apposita est«, quia plures erant Augustin $\mathbf{3}^1$ 373. Exsurrexit generatio alia post eos qui non scierunt Iesum et opera quae fecit in Israel Origenes homilia β 1 Ende. Surrexit generatio alia quae non cognovit Iesum et opera quae fecit magna derselbe ebenda β 2 Mitte. Et surrexit generatio altera post eos qui non scierunt dominum et opera eius quae fecit Israel derselbe $\mathbf{3}^1$ 599

- 10 □ schickt ※ετι ν vorweg. vergleiche zu 14 10 προσετεθησαν > dh gegen c. in □ scheinbar Singular, doch darf man auch den Plural verstehn
  - 10 μετ ατους c: > xm x² gegen x² Rand
  - 10 ogot A: of acdhkpx
  - 10 ουδε τα εργα ά 🔏
  - 10 vor to epyon $+ \gamma \epsilon x$
- 10 εποίησαν A: εποίησε akp: εποίησεν cdhx. Singular κp
  - 10 εν μεσφ ισραηλ 🛪. 🗅 = Α
- το Ende + και οι υιοι ισραηλ κατφανουν μετα των χαναναιων και των χετταιων και των εναιων και των φερεζαιων και των αμορραιων και των ιεβουσαιων και των γεργεσαιων και ελαβον τας θυγατερας αυτων γυναικας και τας εαυτων θυγατερας εξεδοντο τοις υιοις αυτων ${\bf k}$
- 11 12 Et fecerunt filii Israel malum ante deum Origenes homilia β 2 Anfang. Et fecerunt filii Israel malignum [so A: ††† malignum M, quod malignum L, quod malignum est B] contra dominum deum [so ALB: coram domino deo M] patrum suorum qui eiecit eos de terra Aegypti, et secuti sunt deos a gentibus [so ALBV: gentium ritum M, wo ritum zweiter Hand] quae circa illos sunt, et offenderunt dominum Cyprian testimonia α 1 [Mittheilungen 4 187]: die Siglen sind die Wilhelms von Hartel] Et servivit Baalim, et dereliquerunt dominum deum patrum suorum Origenes homilia β 3. coluerunt Baalim, et dereliquerunt deum [Merlin dominum] patrum suorum qui eduxit illos de terra Aegypti ebenda Mitte

- 11 für εναντιον k ενωπιον? e silentio
- 11 ελατρευον Acdhko: ελατρευσαν apxx
- 11 τη βααλιμ c: τη βααλειμ dh: τοις βααλειμ apx. Singular b: aus r ist βαλαλιμ sicher
  - 11 Ende + και τη ασταρτη k
  - 12 13 vergleiche zu Vers 8
  - 12 εγκατελιπον ackp: Aorist κα
- 12 Et adoraverunt deos alienos, deos gentium qui in circuitu eorum erant, et ad iracundiam concitaverunt deum Origenes β 4, aber β 5 irritaverunt dominum ad iracundiam
  - 12 τον χυριον Adx: χυριον τον ackp: nur τον h
  - 12 τον πατερα k
  - 12 statt autous h autov
  - 12 statt des anderen θεων h θεον
- 12 zweites αυτων Α: των λαων acdhkpxxd, nur daß in xd auch εθνων ausgedrückt sein könnte
  - 12 αυτοις Aakpx: αυτους cdh
  - 12 παρωργησαν dhk
- 13 unmittelbar an das eben zu 12 Angeführte anschließend et reliquerunt deum et servierunt Baal Cyprian testimonia a 1. Et dereliquerunt dominum, coluerunt Baalim et Astarten und Qui servierunt et adoraverunt Baalim et Astarten Origenes \$5. Et servierunt Baal et Astartibus Augustin 31 599, der eine Auseinandersetzung über punisches Baal, Baalsamen, Estart oder Astart [Text Astarte] gibt, und nach ihr fortfährt creditur hic de filiis Israel hoc dicere scriptura quod Baal servierunt et Astartibus, quia Iovi et Iunonibus. Nec movere debet quod non dixit » Astarti«, id est, Iunoni, sed .... pluraliter hoc nomen posuit: ad simulacrorum enim multitudinem referre voluit intellectum . . . varietatis autem causa existimo Iovem singulariter, Iunones pluraliter commemorare voluisse ... nomine plurali Iunones in Graecis secundum Septuaginta reperimus, in Latinis autem singulariter erat. quorum in illo qui non habebat Septuaginta interpretationem, sed ex Hebraeo erat, Astaroth legimus, nec Baal, sed Baalim. dies geht auf die Uebersetzung des Hieronymus

10 καί γε πάσα ή γενεὰ ἐκείνη προσεκέθησαν πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν καὶ ἀνέστη γενεὰ ἐτέρα μετ αὐτούς, οῖ οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον καί γε τὸ ἔργον ὁ ἐποίησεν ἐν τῷ Ισραηλ. 11 καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ
Ισραηλ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς Βααλειμ. 12 καὶ ἐνκατέλιπον τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν τὸν ἐξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω θεῶν ἑτέρων ἀπὸ τῶν θεῶν τῶν ἐθνῶν τῶν περικύκλω αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς καὶ παρώργισαν τὸν κύριον,

10 das erste γε > b. 🖻 übersetzt γε selten

10 nach εχείνη + απεθανέν 🖒

io san non prosetedhsan über der Zeile »Superp. B ^{2} B ^{3} «. n hat sunhchhsan für prosetedhsan

10 ich ziehe zu και ανεστη »In marg. nota κε et alia ς bis«, was Cozza zu der νεστη γενεα anhebenden Zeile zugeschrieben sein läßt

το ανεστησαν g

10 nach εργον + αυτου 2

10 wiederum (wie 7) εποιήσε trotz εν b

💶 βααλιμ b: βαhαλιμ 🖿

12 » B^8 ega[atelipov] et in marg. sh B^4 . $bn = B^3$. egaateleipov g. Aorist b

12 erstes $\tau ov > gn$: daraus daß m hier π bietet, folgt für mich nicht, daß seine Vorlage τov geboten hat

12 $\tau\omega\nu$ εθν $\omega\nu$ > g

12 προσεχυνησαν αυτους n: 🖰 entscheidet über den Casus nicht

18 καὶ ἐγνατέλειπον τὸν κύριον, καὶ ἐλάπρευσαν τῆ Βααλ καὶ ταῖς ᾿Αστάρταις.

14 καὶ ὡργίσθη θυμῷ κύριος τῷ Ισραηλ, καὶ
παρέδωκεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ προνομευόντων, καὶ ἐπρονόμευσαν αὐτοὺς. καὶ ἀπέδοντο αὐποὺς ἐν χειρὶ τῶν προνομευόντων κυκλόθεν, καὶ οὐκ ἢδυνάσθησαν ἔτι ἀντιστῆναι κατὰ πρόσωπον † ἐχθρῶν αὐτῶν . 15 ἐν πᾶσιν οἷς ἐπόρνευον. καὶ χεὶρ κυρίου ἢν αὐτοῖς εἰς κακὰ
καθ᾽ ὡς ἐλάλησεν κύριος καὶ καθ᾽ ὡς ὤμοσεν κύριος, καὶ ἐξέθλιψεν αὐτοὺς σφόδρα.

16 καὶ ἤγειρεν κύριος κριτάς, καὶ ἔσφσεν αὐτοὺς † ἐκ χειρὸς τῶν προνομευόντων αὐτούς.

17 καί γε τῶν † αὐτῶν οὐκ ἐπήκουσαν, ὅτι ἐξεπόρνευσαν ὀπίσω θεῶν ἐτέρων καὶ
προσεκύνησαν αὐτοῖς καὶ παρώργισαν τὸν κύριον καὶ ἐξέκλιναν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ ἦς ἐπορεύθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν, τοῦ εἰσακούειν ἐντολὰς κυρίου οὐκ ἐποίησαν οὕτως.

```
13 και εγκατελιπον τον κυριον > D
```

14 Et iratus dominus tradidit eos in manibus [manus der Agobardinus??] diripientium, et diripiebantur ab illis, et venum dabantur inimicis, nec poterant omnino subsistere a facie inimicorum suorum Tertullian Scorpiace 3. Tradidit illos deus in manus diripientium, et facti sunt in manibus inimicorum suorum Origenes β5. Tradidit eos in manu praedantium: non dixit »in manum«, quod videtur latina locutio postulare Augustin 3¹ 373. Et vendidit eos in manu inimicorum suorum in circuitu derselbe 3¹ 599

14 οργισθη h

14 th ispahl > $\dot{x}$

14 τφ Aacdhpx: επι τον kb

14 nach dem ersten αυτους + αυριος

14 κατεπρονομευσαν acdhpx: προενομευον k

14 απεδοντο A: απεδοτο acdhkpxxD

14 nach dem dritten autous + auptos

14 anderes προνομευοντών A: εχθρών αυτών ac dhkpxed

14 χυχλωθεν adh

14 ηδυνηθησαν acp: εδυνασθησαν dh: 🔊 υνηθησαν k

14 ετι > acdhkpxxb. ob das 10 von b bezeugte ετι mit dem ετι hier in irgend welchem Zusammenhange steht? oder stammt As Lesart aus B?

. 14 στηναι ΡΧΟ

14 vor εχθρων + των acdhkpb: x = A, e silentio

15 Quocunque processerant, manus erat super illos in mala, et compressati [+ isti A] sunt valde Tertullian Scorpiace 3. Conflictavit eos 5

is epopular Acdhrd: epopularto ap: epopular ax xx

```
15 \eta v > dh: cnd = A
```

15 vor αυτοις, wofür αυτους x, + εν ac[gegen

$$dh]p: + \epsilon \pi kx.$$
 אם $= A$

15 vor ελαλησεν + και 🔳

15 nach dem anderen xupios + xutois cdhd. $\mathbf{x} = \mathbf{A}$

15 εξεθληψεν d

16—21 [nach 1415] Post quae instituit deus super illos Critas, quos censores intellegimus. sed nec istis obaudire perseveraverunt. ut quis Critarum obierat, illi ad delinquendum supra quam patres eorum, abeundo post deos aliorum et serviendo et adorando eos. itaque dominus [deus A] iratus Quoniam quidem, ait, transgressi sunt [A, aber transgressa est BC] gens ista pactum meum quod disposui patribus eorum, et non audierunt vocem meam [A, aber obaudierunt voci meae BC], et ego non advertam ad auferendum virum a facie eorum ex nationibus quas reliquit decedens Iesus Tertullian Scorpiace 3

16 ηγηρεν d

16 vor aupios + autois kx

16 nach xupios + autois cdh, *autois / =

16 nach αυτους + χυριος acdhkpxxd

17 γε > c, aber dh wie κ? $\mathbf{a} = \mathbf{A}$

17 των > ax: dafür, wie es scheint, και 🖹

17 vor autwy + apitwy cdhkpd: xx = A

17 επιχουσαν k

17 -και παρωργισαν τον κυριον∤ 🗅

17 παρωργήσαν dhk

17 $\tilde{\eta}_{\varsigma}$ Aacdhpx: $\varepsilon v \, \tilde{\eta}_{\varsigma} \, k$. XD vielleicht (sie konnten $\tilde{\eta}_{\varsigma}$ nicht anders als $\varepsilon v \, \eta_{\varsigma}$ ausdrücken) = k

17 επορευοντο κ. D und $κ^2$ Rand = A

17 εντολας Adhkpx: τας εντολας ac

17 vor oux + xat kx

17 очты а

¹³ εγκατελιπον acdhp. Aorist 🐒

¹³ τον χυριον Achhp: αυτον akxx

¹³ τφ βααλ x. No ergeben über τφ τη nichts

13 καὶ έγκα-

τέλιπον αὐτόν, καὶ ἐλάτρευσαν τῷ Βααλ καὶ ταῖς 'Αστάρταις. ¹⁴ καὶ ἀργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ Ισραηλ, καὶ παρέθωκεν αὐτοὺς εἰς χείρας προνομευόντων, καὶ κατεπρονόμευσαν αὐτούς καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς ἐν χερσὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν πυκλόθεν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἔτι ἀντιστῆναι κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ¹⁵ ἐν πᾶσιν οἶς ἐξεπορεύοντο. καὶ χεὶρ κυρίου ἦν ἐπ΄ αὐτοὺς εἰς κακά, καθ΄ ὡς ἐλάλησεν κύριος, καὶ καθ΄ ὡς ἄμοσεν κύριος αὐτοῖς, καὶ ἐξέβλειψεν αὐτοὺς σφόδρα. ¹⁶ καὶ ἤγειρεν κύριος κριτάς, καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς κύριος ἐκ χειρὸς τῶν προνομευόντων αὐτούς. ¹⁷ καί γε τῶν κριτῶν οὐχ ὑπήκουσαν, ὅτι ἐξεπόρνευσαν ὀπίσω θεῶν ἐτέρων καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ ἐξέκλειναν ταχὺ ἐκ τῆς δδοῦ ἦς ἐπορεύθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν τοῦ εἰσακούειν τῶν λόγων κυρίου· οὐκ ἐποίησαν οὕτως.

```
13 εγκατελειπον g. Aorist 🛎
```

θλιψαν g

- 16 »In marg. nota αζ«
- 16 nach ηγειρεν + αυτοις gn: vielleicht so auch
- 16 προνομευσαντων π: προνομευοντων αυτους 🗅
- 17 vor εξεπορνευσαν 🗈 εξεπορευοντο, was kaum eine Variante sein kann
  - 17 ουκ επηκούσαν g
  - 17 mit οπισω bricht 2 ab
  - 17 für ετερων n αλλοτριων
  - 17 nach αυτοις + και παρωργισαν τον κυριον n
  - 17 εξεκλιναν bn: εκλιναν g
  - 17 των λογον g: τον λογον 🗈
  - 17 ουτω bn

¹³ τη βααλ gn: 🖰 = Bb, nur βαhαλ

^{14 »}In marg. nota num. x5«

¹⁴ εν τοις υιοις ισραηλ : wohl keine Variante

¹⁴ των προνομευσαντων 🖒, wohl keine Variante

¹⁴ ohne Ny χερσι Bb: χειρι gn. der Plural in

beweist wohl wenig, vergleiche Vers 16

¹⁴ ηδυνασθησαν n

¹⁴ ETt > 10

¹⁴ αντισταθηναι g

¹⁵ εξεπορεύοντο Bn: επορεύοντο b: εξεπορνεύσαν g:

b jedenfalls nicht wie g

¹⁵ das andere xupios > g

^{15 »} B^3 [εξε] $\vartheta \lambda$ ιψ[εν] ut alias«. bn = B^3 : εξε-

δτι ήγειρεν αὐτοῖς κύριος κριτάς, καὶ ἦν κύριος μετὰ τοῦ κριτοῦ καὶ ἔσφσεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ τῶν κριτῶν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ κριτοῦ, ὅτι παρεκλήθη κύριος ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν καὶ πρὸ προσώπου τῶν πολιορκούντων αὐτούς. 19 καὶ ἐγένετο ὡς ἀπέθνησκεν ὁ κριτής, καὶ ἀπέστρεψαν καὶ πάλιν διέφθειραν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν, πορευθήναι ὀπίσω θεῶν ἐτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς οὐκ ἀπέριψαν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς σκληρᾶς. 20 καὶ ἀργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ Ισραηλ, καὶ εἶπεν ᾿Ανθ᾽ ὧν ὅσα ἐγκατέλειπαν τὸ ἔθνος τοῦτο τὴν διαθήκην μου ἢν ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ οὐκ ὑπήκουσαν τῆς φωνῆς μου, 21 καὶ ἐγὼ οὐ προσθήσω τοῦ ἐξᾶραι

18 Et cum suscitavit dominus eis iudices, et erat dominus cum iudice: solita locutione plus est hic »et«: nam plenum esset »Et cum suscitavit dominus eis iudices, erat dominus cum iudice«. notandum est etiam hoc quod a plurali ad singularem transiens, non ait cum iudicibus, sed cum iudice, id est, cum uno quoque iudice Augustin 3¹ 373. Et salvavit eos de manu inimicorum eorum omnibus diebus iudicis, quando consolatus est dominus a gemitu eorum, a facie praedantium illos et deprimentium eos 与

- 18 das erste xat > p
- 18 erstes ott Aadhpx: στε ckx: keines der beiden ¤
  - 18 αυτοις χυριος Ακχ: χυριος αυτοις acdhpxd
  - 18 και εσφσεν bis zum anderen κριτου > d
  - 18 εσωζεν k
- 18 en ceiri twn aritwn A: en ceiros twn ecdrwn kp: en ceiros ecdrwn achn. No nicht =A, sondern = achn oder = kp
  - 18 vor παρεκληθη k οταν, nicht οτι
  - 18 και προ Α: απο acdhkpxxD
  - 18 πολυορχουντων dh: πολεμουντων =?
- 18 Ende + και κακουντών αυτους acdkpxd: των κακουντών αυτους **κ**: h hat keinen Zusatz
- 19 Et factum est cum moreretur iudex, et revertebantur, et iterum corrumpebant super patres suos Augustin 3¹ 373, danach in ähnlicher Weise wie bei Vers 18 die recta locutio secundum consuetudinem sermonis nostri herstellend. Et servientes ohne folgenden Dativ 5
  - 19 απεστρεψαν Adhpb: απεστρεφον ackxx
  - 19 και παλιν ∤ □: και > ▮
- 19 παλιν διεφθηραν dh: διεφθιρον [so] παλιν k: dem Anscheine nach παλιν διαφθειρειν κ. Aorist D
  - 19 πορευεσθαι χ

- 19 vor $\lambda \alpha \tau \rho \epsilon \nu \epsilon \nu \nu + \kappa \alpha \nu c$, aber dh = A
- 19 nach dem zweiten autois + xai kx
- 19 απερριψαν ack2px
- ig hat our apesthsan > arx; our apesthsan > cdhkr. $|\!|\!|\!| = A$
  - 19 autwo the salhpas > x
  - 19 Ende + ουχ απεστησαν k: + 000 20 μ D
- 20 Propter quod tanta dereliquit gens haec testamentum meum et non obaudierunt vocis meae Augustin 3¹ 373/374 mit den Anmerkungen »tanta« dixit pro »tantum« . . . . und zu vocis meae kurzweg graeca magis locutio est. derselbe 3¹ 600³ Propter quod tanta dereliquit gens haec testamentum meum quod mandavi patribus eorum et non obedierunt voci meae, wo voci auffällt. ebenso 601²
  - 20 οργισθη h
  - 20 EV > X
- 20 εγκατελιπε ack: εγκατεληπον d: εγκατελιπον hkp: εγκατελειπεν x. Aorist b, der über Singular und Plural zu entscheiden nicht gestattet
  - 20 ενετειλατο k, von erster Hand μιν über το
  - 20 nach eveteilamhý + autois kai ap. XD = A
  - 20 ouy adhkpx
  - 20 επηχουσαν C
- 21—23 Et ego non apponam auferre virum a facie ipsorum de gentibus quas reliquit Iesus filius Naue et dimisit ²² ad tentandum in eis Israel, si observabunt viam domini abire in ea quem ad modum custodierunt patres eorum an non: ²³ et dimisit dominus gentes has, ut non auferret illas tunc: et non tradidit illas in manu Iesu Augustin ³¹ 600, wozu am Rande Editi »in eam«, pauloque post »in manus Iesu«, quibus locis sequimur LXX cum Mss. Bald wiederholt Augustin 600⁸ 601³ Et ego bis ipsorum wörtlich, und 600⁴ Et dimisit ad tentandum Israel, si observent

18 καὶ ὅτι ἄγειρεν κύριος κριτὰς αὐτοῖς, καὶ ἄγειρεν κύριος κριτὰς αὐτοῖς, καὶ ἄγ κύριος μετὰ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἔσφσεν αὐτοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ κριτοῦ· ὅτι παρεκλήθη κύριος ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τῶν πολιορκούντων αὐτοὺς καὶ ἐκθλιβόντων αὐτοὺς.

19 καὶ ἐγένετο ὡς ἀπέθνησκεν ὁ κριτής, καὶ ἀπέστρεψαν καὶ πάλιν διέφθειραν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν, πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἐτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς· οὐκ ἀπέριψαν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τὰς σκληράς.

20 καὶ ἀργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ Ισραηλ καὶ εἶπεν ᾿Ανθ᾽ ὧν ὅσα ἐγκατέλιπον τὸ ἔθνος τοῦτο τὴν διαθήκην μου ἢν ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ οὐκ εἰσήκουσαν τῆς φωνῆς μου, ²¹ καί γε ἐγὰ οὐ προσθήσω τοῦ ἐξᾶραι

18 »Not. num. antiq. ζ«

18 »στε, habent plerique libri. et S. Augustinus in Locut. cum suscitauit« br. ὅτε n

18 das erste xupios > g

18 αριτας αυτοις Bn: αυτοις αριτας bg

18 $\tau\omega\nu > n$

18 fin εκθλιβοντων g κατωκουν [ohne so in meiner Abschrift]. gemeint ist κακουντων

19 »In marg. nota num. κη«

19 ωσει η

19 απεστρεφον gn

19 διεφθειρον η

19 απερριψαν bgn

20 »In marg. item αθ«

20 εγκατελειπεν g: εγκατελιπε n

20 für hv hat g xupiou, n xai

20 nach ενετειλαμην + αυτοις και gn

21 γε > bn

ἄνδρα ἐκ προσώπου αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὧν κατέλειπεν Ἰησοῦς καὶ ἀφῆκεν ^{22} τοῦ πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ εἰ φυλάσσονται τὴν ὁδὸν κυρίου, πορεύεσθαι ἐν αὐτῆ, ὃν τρόπον ἐφυλάξαντο οἱ υἰοὶ Ισραηλ. ^{28} καὶ ἀφῆκεν κύριος τὰ ἔθνη ταῦτα τοῦ μὴ ἐξᾶραι αὐτὰ τὸ τάχος, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὰ ἐν χειρὶ Ἰησοῦ.

 3^{-1} καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη ἀφῆκεν Ἰησοῦς ὥστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ, πάντας τοὺς μὴ ἐγνωκότας † τοὺς πολέμους Χανααν, ^{2} πλὴν διὰ τὰς γενεὰς τῶν υἱῶν Ισραηλ, τοῦ διδάξαι αὐτοὺς πόλεμον, πλὴν οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά, ^{3} τὰς πέντε σατραπίας τῶν ἀλλοφύλων καὶ πάντα τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Σιδώνιον καὶ τὸν Εὐαῖον τὸν κατοικοῦντα τὸν Λίβανον ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ ^{3} Βαλαερμων ἕως Λοβωημα9. ^{4} καὶ ἐγένετο ὥστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ, γνῶναι εἰ ἀκούσονται τὰς ἐντολὰς κυρίου ἃς ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν χειρὶ Μωυσῆ. ^{5} καὶ οἱ υἱοὶ Ἱσραηλ κατώκησαν ἐμ

viam bis non, schließlich den Vers 23 mit celeriter für tunc und eas für das andere illas

- 21 ανδρας k
- 21 nach προσωπου + του k
- 21 patelipen a: egratelipen chp: egratelipen dk. Aorist xd
  - 21 nach ιησους + υιος ναυη ακκ
- 22 Et ut tentarem in eis Israel, si custodiant ipsi viam domini 5
- 22 εν αυτοις Aakp: εν αυτφ cdh*: αυτων x. όςςς, was nicht εν αυτη zu sein braucht, sondern dadurch übersetzt werden kann. εν αυτφ wäre οςς ohne Punkt
  - 22 φυλασσωνται c gegen dh: φυλαξονται k
  - 22 nach φυλασσονται + αυτοι cdhb gegen Aakpxx
  - 22 EV QUT $\eta > h$
- 22 εφυλαξαντο Α: εφυλαξαν acdhkpx. beide Male dasselbe Verbum
  - 23 υιοι ισραηλ A: πατερες αυτών η ου acdhkpxxd
- 23 αφηκεν Aacdhpx: κατελειπεν k. Aorist κ, der zwischen ἀφιέναι und καταλείπειν nicht unterscheiden kann: κατελιπεν Β
  - 23 xurios > k
- 23 to taxos xat fehlt in k auf einer ausgebrochenen Stelle, deren Ende μ gewesen zu sein scheint
- αφηκεν Ak: αφηκε a: κατελιπεν ch: κατελειπεν
   d: δ αφηκεν pxxd, nur daß aus über αφηκεν
   und κατελιπεν nicht zu entscheiden sein wird
  - = ιησους Acdhkpxxt: χυριος a
  - 1 ωστε drückt 🖹 nicht aus
  - 1 πηρασαι d
  - ι απαντας a

- ι εγνω τας x, spät zo über der Zeile in die Lücke
  - ι nach εγνωχοτας + παντας acdhkxxb: p = A
- 1 Ende των Χαναναιων 💸, wohl keine Variante, so wenig wie 2₁₂ Ende τῶν Αλγυπτίων
  - 2 των vor υιων > k, falls ich genau verglich
  - s διδαξαι αυτοις h
  - 2 statt des anderen πλην 🖹 και
  - 2 Ende ταυτα p: jedes Pronomen fehlt in 📓
  - 3 vorweg + πλην a
  - 3 σατραπιας Acdhkp: σατραπειας ax
  - I tous κατοικούντας x^z , aber $x^m = A$
- 3 βαλαερμων Adh: βααλ ερμων acp: βαθυερμων $\mathbf{k}$: αερμων $\mathbf{x}$: βαλhετμων $\mathbf{k}^m\mathbf{k}^2$, Hετμων $\mathbf{k}^n$ Rand. $\mathbf{D}$
  - 3 für εως h εω
- - 4 πηρασαι d
  - 4 εισαχουσονται
  - 4 ενετειλαντο Χ
  - 4 nach ενετειλατο + χυριος a
- 4 ev yeiot $> \aleph^z$ Rand, worauf dann der Name des Moses im Nominativ steht
- 4 Ende μωση k. Indutu, was kaum etwas beweist
  - 5 Ev acdhkpx

άνδοα έκ προσώπου

αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὧν κατέλιπεν Ἰησοῦς νίὸς Ναυη ἐν τῆ γῆ καὶ ἀφῆκεν ²²τοῦ πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ, εἰ φυλάσσονται τὴν ὁδὸν κυρίου πορεύεσθαι ἐν αὐτῆ δν τρόπον ἐφύλαξαν οἱ πατέρες αὐτῶν ἢ οὔ. ²³καὶ ἀφήσει κύριος τὰ ἔθνη ταῦτα τοῦ μὴ ἐξᾶραι αὐτὰ τὸ τάχος, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὰ ἐν χειρὶ Ἰησοῦ.

3 ¹ Καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη ἃ ἀφῆμεν κύριος αὐτὰ ιστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ, πάντας τοὺς μὴ ἐγνωκότας τοὺς πολέμους Χανααν, ² πλὴν διὰ τὰς γενεὰς νίων Ισραηλ τοῦ διδάξαι αὐτοὺς πόλεμον, πλὴν οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά ³ τὰς πέντε σατραπίας τῶν ἀλλοφύλων καὶ πάντα τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Σιδώνιον καὶ τὸν Εὐαῖον τὸν κατοικοῦντα τὸν Λίβανον ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Αερμων ἕως Λαβωεμαθ. ⁴ καὶ ἐγένετο ιστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν Ισραηλ, γνῶναι εἰ ἀκούσονται τὰς ἐντολὰς κυρίου ὰς ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν χειρὶ Μωυσῆ. ⁵ καὶ οἱ υἱοὶ Ισραηλ κατώκησαν ἐν μέσω τοῦ Χαναναίου καὶ τοῦ Χετταίου καὶ τοῦ

Vom dritten Kapitel an setze ich die zur linken Seite gehörigen Testimonia mit den alten sich findenden Testimoniis die nach rechts gehören, überall wo ich durch dies Verfahren Raum nutzbar machen kann, in das Intercolumnium der rechten Seite. Dies geschieht, um der Verlagsbuchhandlung, die so wie so mit einem Buche, das für die »erste Fakultät« bestimmt ist, keine Seide spinnen wird, durch Ausnutzung des Raums Kosten zu sparen.

- 1 2 Et hae gentes quas reliquit Iesus [vor den Maurinern dominus. aber plerique et melioris notae mss. . . . . Iesus], ut tentaret in eis Israel, omnes qui nescierunt omnia bella Chanaan: verum propter generationes filiorum Israel, docere illos bellum. verum qui ante illos, nescierunt illas Augustin 3º 600
- 3 Quinque satrapias alienigenarum et omnem Chananaeum et Sidonium et Euaeum inhabitantem Libanum ante montem Hermon usque ad Caboemath Augustin 3º 600 ff., wo Rand Sic Mss. At editiones »aut montem Hermon usque ad Cabemath«, praeter Lov. quae habet »Cabemeth«. richtig bessert Fritzsche Laboemath
- 4 Et factum est, ut tentaretur in ipsis Israel, scire si audient mandata domini quae mandavit patribus eorum in manu Moysi Augustin 3¹ 601

```
21 εξελειπεν g
21 εν τη γη ιησους υιος ναυη n
21 υιος ναυη > g
22 statt πειρασαι g παροργισαι
22 φυλαξονται g: φυλαξοιντο n
22 εφυλαξαν Bbn: εφυλαξαντο g
23 αφηχεν g

1 »In marg. λ et not. num. antiq. η«
1 å > g
1 statt ωστε g εν τε
1 zu πειρασαι b<sup>r</sup> »Symmachus, ασχησαι«
1 απαντας gn
```

```
1 νος τους πολεμους + παντας η
2 νος υιων + των g
2 zu der mit ξαι νοη διδαξαι anhebenden Zeile

»In marg. ση a Β²«
2 Ende ταυτα g
3 σατραπιας Bg: σατραπειας bn
3 statt παντα g πᾶν
3 χαναναιον τον κατα σιδωνιον g
3 τον νος ευαιον > η
3 λιβανον ohne Artikel g
3 Ende λαβοιθαμ η
5 εμμεσω g
5 χαναναναιου g
```

μέσω τοῦ Χαναναίου καὶ τοῦ Χετταίου καὶ τοῦ ᾿Αμορραίου καὶ τοῦ Φερεζαίου καὶ τοῦ Εὐαίου καὶ τοῦ Ἱεβουσαίου. ⁶ καὶ ἔλαβον τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἔδωκαν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ ἐπελάθεντο κυρίου † θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπελάθεντο κυρίου † θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν ταῖς Βααλειμ καὶ τοῖς ἄλσεσιν. ⁸ καὶ ὡργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ Ισραηλ, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας Χουσαρ σαθαιμ βασιλέως Συρίας Μεσοποταμίας ποταμῶν. καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ τῷ Χουσαρ σαθαιμ ὀκτὼ ἔτη. ⁹ καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ πρὸς κύριον, καὶ ἤγειρεν κύριος σωτῆρα τῷ Ισραηλ, καὶ ἔσφσεν αὐτοῦς, τὸν Γοθονιηλ υἱὸν Κεγεζ ἀδελφοῦ Χαλεβ τὸν νεώτερον αὐτοῦ, καὶ εἰσήκουσαν αὐτοῦ. ¹⁰ καὶ ἐγένετο ἐπὰ αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, καὶ ἔκρινεν τὸν Ισραηλ. καὶ ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ παρέδωκεν κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν Χουσαρσαθαιμ βασιλέα Συρίας. ¹¹ καὶ ἡσύχασεν ἡ ῆῆ

```
5 αφερεζαιου k
```

- 5 nach evalov + xal tov gergesalov ax
- 5 ιευουσαιου h
- 5 Ende + και του γεργεσαιου kx
- 6 das erste αυτων hat in x ν auf Rasur
- 6 εις > h. κρ = A
- 7 εναντι Aakpx: εναντιον cdh
- 7 επελαθοντο acdhkpxxo
- 7 das andere zupiou > p
- 7 vor θεου + του acdhkpx
- - 7 αλσεσι hat in k εσ von erster Hand auf Rasur
  - 8 οργισθη h
- 8 εν τφ AackpxD: τον dh [was aus z zu επι τον zu ergänzen sein dürfte]: dem Anscheine nach τω
  - 🛮 απεδωτο dh
  - 8 nach αυτους + χυριος k
  - 8 etc $\chi \epsilon t \rho \alpha c > x : I \rightarrow D \Rightarrow C = \epsilon v \gamma \epsilon t \rho t B$?
- 8 beide Male χουσαρ σαθαίμ so getrennt A: das erste Mal a wie A: χουσανρεσαθαίμ c: χουσανρεσαμωθ dh: χουσασαρθμων k: χουσαρσεθαίμ p. x = A, nur habe ich keine Trennung angemerkt: χουσαρσαθείμ κ: χουσαρσαθείμ κ: χουσαρσαθείμ κ: χουλί και σ., entsprechend stets, was nicht aus S stammt (S μος εσω κûschûn der Gottlose)
- 8 συριας μεσοποταμίας Acdhkp: μεσοποταμίας συριας a: nur συριας x: Σύρων Μεσοποταμίας x: Συριας x: Μεσοποταμίας x: x: wegen x: siehe zu 10
  - 8 ποταμων Adhkpb: > acxx
- I of utot ispand $Acdh: > akpx x: * of utot ispand if also aus <math>\mathfrak{H}$
  - τφ χουσαρσαθαιμ A: αυτφ acdhkpxxd

- 8/9 οκτω ετη και εκε »ex emendatione correctoris perantiqui« A
  - 8 ontw eth Achh: eth ontw ax: η eth k
  - 9 εχραξαν cdh
  - 9 σωτηρα Aacpxxd: σωτηρια dh: σωτηρα αγαθον k
- 9 esqueen autous Aackpxd: edwaan autous d: edwaren autous hx
- 9 ν des vor γοθονιηλ stehenden τον über der . Zeile, »superscriptum a manu prima« A
  - 9 γοθολιηλ dh: γοδονιηλ κ, dieser stets so
- 9 αδελφου Aacpx: αδελφον dhx: αδε k. aus perhellt nicht, ob er αδελφου oder αδελφον gelesen
  - 9' χαλευ k
  - 9 ο νεωτερος c
  - 9 νεωτερον υπερ αυτον = [oder αυτου /]
- 9 kai eighkougan autou >c:- kai eighkougen autun $\neq$
  - 9 εισηχούσαν A: εισηχούσεν adkpx b: ήσηχούσεν b
  - 9 Ende αυτου Ak: αυτων adhpxxD
- 10 nach podemon + pros cousarsavami ax, + pros cousarsavem $\mathbb{R}$
  - 10 autou toy > h
- το hier ist χουσαρσαθαιμ in Aa nicht getrennt, in A darum nicht, weil die Zeile so wie so schon lang war: $\mathbf{x} = \mathbf{Aa}$. χουσαγρεσαθαιμ $\mathbf{c}$: χουσαγρεσαμωθ dh: χουσασαρθωμ $\mathbf{k}$: χουσαρσεθαιμ $\mathbf{p}$: χουσασαρσεθαιμ $\mathbf{p}$: $\mathbf{p}$: χουσασαρσεθαιμ $\mathbf{p}$: $\mathbf{$
  - 10 βασιλεα συριας > dh
  - to vor suplas + the c
  - 10 Συρων x, was keine Variante ist.
- to Ende + aai expatatudh η ceip autou epi ton cousapsadaim axxs, wo in a der Eigenname wie sonst: ebenso, nur cousapseadaim, c: ebenso, nur cousapsedaim p: + aai ebarundh η ceir aurou epa autou k

Αμοφαίου καὶ τοῦ Φερεζαίου καὶ τοῦ Εὐαίου καὶ τοῦ Ἰεβουσαίου ⁶ καὶ ἔλαβου τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἔδωκαν τοῖς υἰοῖς αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. ⁷ καὶ ἐποίησαν οἱ υἰοὶ Ισραηλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐπελάθοντο κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς Βααλειμ καὶ τοῖς ἄλσεσιν. ⁸ καὶ ἀργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ Ισραηλ, καὶ ἀπέθοτο αὐτοὺς ἐν χειρὶ Χουσαρσαθαιμ βασιλέως ποταμῶν Συρίας καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἰοὶ Ισραηλ τῷ Χουσαρσαθαιμ ἔτη ὀκτώ. ⁹ καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἰοὶ Ισραηλ πρὸς κύριον καὶ ἤγειρεν κύριος σωτῆρα τῷ Ισραηλ, καὶ ἔσωσεν αὐτούς, τὸν Γοθονιηλ υίὸν Κενεζ ἀδελφοῦ Χαλεβ τὸν νεώτερον ὑπὲρ αὐτόν. ¹⁰ καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, καὶ ἔκρεινεν τὸν Ισραηλ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς Χουσαρσαθαιμ καὶ παρέδωκεν κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν Χουσαρσαθαιμ βασιλέα Συρίας ποταμῶν, καὶ ἔκραταιώθη χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Χουσαρσαθαιμ. ¹¹ καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ

 γ Fecerunt filii Israel malignum in conspectu dei, et obliti sunt domini dei sui, ac relinquentes eum servierunt Baalim et lucis gentium Origenes γ x

8 Traditi sunt in manus Chusarsaton regis Mesopotamiae Origenes γ 1, und wiederholt Chusarsaton rex Mesopotamiae. octo annis γ 2 γ 3 (Ende), aber γ 5 octo annos

9 Cum autem clamaverunt ad dominum, tunc suscitavit dominus salvatorem Israel, et salvavit eos Origenes γ 2. Clamaverunt filii Israel ad dominum, et excitavit dominus salvatorem Israel, et salvavit eos, Gothoniel filium Cenez, fratrem Caleb [schreibe Chaleb] iuniorem ipsius, et exaudivit eos Augustin 3¹ 601, aus dessen Auslegung sicher ist, daß er wirklich exaudivit gelesen hat. Gothoniel . . . . filius Cenez [andere Ceneth oder Ceneth] frater Caleph [schreibe Chaleph: das ph drückt die Weichheit des ¬ aus] Origenes γ 2

10 Et factus est super eum spiritus domini, et iudicavit Israel, et exiit ad bellum, et tradidit dominus in manus eius Chusarsaton regem Origenes γ 3. Factus est super eum spiritus domini Augustin 3^1 374

11 Quievit terra sub eo iudice quadraginta annis Origenes γ 3. Quadraginta annos quievisse terram promissionis a bellis sub Gothoniele iudice scriptura testatur Augustin 3^1 601: so viele Jahre, sagt er, als die Römer unter Numa Ruhe hatten, der nach Livius α 21 allerdings 43 Jahre regierte

7 το πονηρον ενωπιον χυριου οι υιοι ισραηλ g

7 εναντι η

7 zum ersten τοις »In marg. ση a B3

7 βααλειμ Bgn: βααλιμ b

8 »In marg. λα et inferius ■ B³ vel B⁴ ση α et lin. 9 [Vers 9 Anfang] ση β«

8 γουσαραθεμ n beide Male

8 ποταμών συρίας Bn: συρίας ποταμών bg

8 das andere Mal κουσαρσαθαιμ b, χουσαρσαθαι g

9 και και ενεκραξαν g: και εκραξαν n

9 Ende αυτφ. n

10 »B⁸ [ε] κρ εν[εν] ut alias«. εκρινε bn: εκρινεν g

10 vor πολεμον + τον g

10 das erste Mal χουσαθαιμ g, χουσαρσαθεμ n

10 das zweite Mal χουσαθαιρισαιμ g, χουσαρσαθεμ n

το συριων g

10 vor χειρ + η n

10 Ende γουσαρσαθεμ n

ἔτη πεντήχοντα. καὶ ἀπέθανεν Γοθονιηλ οίὸς Κενεζ. 12 καὶ προσέθεντο οί οίοὶ Ισραηλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι πυρίου, καὶ ἐνίσχυσεν πύριος τὸν Εγλωμ βασιλέα Μωαβ ἐπὶ τὸν Ισραηλ διά το πεποιηπέναι αὐτοὺς το πονηρον ἕναντι πορίου. 13 καὶ προσήγαγεν πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς οίοὺς Αμμων καὶ Αμαληκ, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξεν τὸν Ισραηλ, καὶ ἐκληρονό-14 καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ τῷ Εγλωμ βασιλεῖ μησεν τὴν πόλιν τῶν φοινίχων. 15 καὶ ἐκέκραξαν οἱ οἱοὶ Ισραηλ πρὸς κόριον, καὶ ἤγειρεν Μωαβ έτη δέκα δκτώ. αὐτοῖς πύριον σωτῆρα, τὸν Αωδ υίὸν Γηρα υίοῦ τοῦ Ιεμενει, ἄνδρα ἀμφοτεροδέξιον. καὶ ἀπέστειλαν οί, υίοὶ Ισραηλ δῶρα ἐν χειρὶ αὐτοῦ τῷ Εγλωμ βασιλεῖ Μωαβ. 16 καὶ ἐποίησεν έαυτῷ Αωδ μάχαιραν δίστομον, σπιθαμής τὸ μῆκος, καὶ περιεζώσατο αὐτὴν ὁπὸ τὸν μανδύαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν μηρὸν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ. ¹⁷ καὶ προσήνεγκεν τὰ δῶρα τῷ Εγλωμ 18 και έγένετο ώς συνετέλεσεν Αωδ βασιλεῖ Μωαβ. καὶ Εγλωμ ἀνὴρ αστιος σφόδρα, προσφέρων τὰ δῶρα, καὶ ἐξαπέστειλεν τοὺς αἴροντας τὰ δῶρα. 19 καὶ Εγλωμ

- 12 an der ersten Stelle εναντι Acdhkp: ενωπιον a: εναντιον x
  - 12 εγλων c. der Name in 🔤 stets wie in A
  - 12 μωαβιτων k
  - 12 vor dem anderen πονηρον fehlt το dh gegen c
  - 13 προσηγαγε[ν] Acdhkpb: συνηγαγε[ν] axx
- 13 αυτον AapxD: αυτους cdhx: εαυτον k (nur e silentio)
  - 13 vor π antas + ϵ ndw μ k
- 13 αμαλήκ in ND Accusativ, also wohl τον αμαλήκ
- 13 ton tsrahl Aachrend: tous utous tsrahl k Theodoret 1 329
  - 13 την > c gegen dh
  - 13 φυνικων d
  - 14 $\iota\sigma\rho\alpha\eta\lambda > h$
  - 14 αιγλωμ α: εγλων ο
  - 14 βασιλει μωα $\beta > h$
- 14 ετη δεκα οκτω Aapx: δεκα οκτω ετη c: οκτω ετη d^1 : δεκα και οκτω ετη d^2h : ετη t και η k. * hat wohl ετη an erster Stelle
- is autois aurion A: autois aurios akrys: aurios autois edhp
  - 15 DIOU Acdhk: DIOV apxx: D entscheidet nicht
- 15 ιεμενει Ap: ιεμενι ahx: ιεμινι c: ιεμεινι d: ιεμηνι k: aus würde ich ανδρος Ιεμεναιου für του ιεμενει angeben: במנגי ב, was nicht aus S stammen kann
- 15 ανδρα jünger über der Zeile d: $> \kappa$, was kaum etwas beweist

- 15 απεστειλαν Acdhpxx: εξαπεστειλαν ak
- 15 οι υιοι ισραηλ δωρα Acdhkp: δωρα οι υιοι ισραηλ a: xxD stellen δωρα hinter χειρι αυτου
  - 15 αιγλωμ α: εγλων cx
  - 15 μωαβιτων k
  - 16 εποιήσεν εαυτφ Aacdhpxxd: εποιήσαν αυτφ k
  - 16 δυστομον dh
  - 16 σπηθαμης k
- ■6 nach μηχος + αυτης cdh, und, vielleicht unbeweisend, □, gegen Aakpxκ
  - 16 υπο τον μανδυαν [oder Aehnliches] ans Ende 🗴
- 16 τον μανδυαν Ax: τον μανδυην ap: την μανδυαν cdh: την λαγονα k
- 16 erstes αυτου A: > acdhkpxx. ב konnte das Pronomen nicht missen, so daß אור nichts beweist
  - 16 επι Aadhpx(wohl auch κ)D: υπο ck
  - 16 τον δεξιον αυτου Acdhkpx: αυτου τον δεξιον a
  - 17 vorweg + και επορευθη apx. D = A
- 17 προσηνεγκε[ν] Aacdhpx: κατηνεγκεν αωδ k. κα wohl = A [sicher ohne αωδ]
  - 17 beide Male αιγλωμ a, εγλων c
- 17 vor ανηρ + βασίλευς k, nach ανηρ + $\tilde{\eta}_{V}$ D
- 17 αστειος acpx: αστηος dh. wie κ zu verstehn ist, weiß ich nicht: ich habe zu μημ die Belege Ecclus 271 und (aus dem großen Wörterbuche) eine EusebiusStelle, die vom Sardanapal μητιμιβίριω aussagt. k = A
  - 18 αωδ / □
  - 18 προσφερωι k
- 18 nach examestelley + and th [nicht c], + tous andras k, fügt and $\neq$ hinzu
  - 18 εροντας dh: φεροντας k. αἴροντας κο?
- 19 an erster Stelle αιγλωμ a, εγλων h, keines der beiden c

τεσσαράκοντα έτη καὶ ἀπέθανεν Γοθονιηλ νίὸς Κενεζ. 12 καλ προσέθεντο οί viol Ισοαηλ ποιήσαι το πονηρον ένώπιον αυρίου ακό ένίσχυσεν αύριος τον Εγλωμ βασιλέα Μωὰβ ἐπὶ τὸν Ισραηλ διὰ τὸ πεποιηπέναι αὐτούς τὸ πονηρὸν ἔναντι πυρίου. 13 καὶ συνήγαγεν ποὸς έαυτὸν πάντας τοὺς υίοὺς Αμμων καὶ Αμαληκ, καὶ έπορεύθη καὶ ἐπάταξεν τὸν Ισραηλ, καὶ ἐκληρονόμησεν τὴν πόλιν τῶν φοινίκων. 14 καὶ ἐδούλευσαν οί υίοὶ Ισραηλ τῷ Εγλωμ βασιλεῖ Μωαβ ἔτη δεκαοκτώ. ¹⁵ καὶ ἐκέκραξαν οί υίοι Ισραηλ πρός κύριον και ήγειρεν αύτοις σωτήρα τον Αωδ υίον Γηρα υίον τοῦ Ιεμενει, ἄνδοα ἀμφοτεροδέξιον · καὶ ἐξαπέστειλαν οί νίοὶ Ισραηλ δῶρα ἐν χειοὶ αὐτοῦ τῷ Εγλωμ βασιλεῖ Μωαβ. Ι⁶ καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ Δωδ μάχαιοαν δίστομον, σπιθαμής το μήκος αὐτής, καὶ περιεζώσατο αὐτὴν ὑπο τον μανδύαν ἐπὶ τον μηρον 17 καὶ ἐπορεύθη καὶ προσήνεγκεν τὰ δῶρα Εγλωμ βασιλεῖ τὸν δεξιὸν αὐτοῦ. $Mωαβ\cdot καὶ Εγλωμ ἀνὴο ἀστεῖος σφόδοα. <math>^{18}$ καὶ ἐγένετο ἡνίκα συνετέλεσεν Aωδπροσφέρων τὰ δῶρα, καὶ έξαπέστειλεν τοὺς φέροντας τὰ δῶρα 19καὶ αὐτὸς ὑπέ-

- 11 Et defunctus est Gothoniel filius Cenez Origenes y 4
- 12 Adiecerunt filii Israel facere malignum in conspectu domini, et confortavit dominus Eglon regem Moab adversum Israel Origenes γ 4, der daselbst confortavit dominus Eglon regem Moab wiederholt
  - is Et adiunxit ei omnes filios Ammon et Amalech [schreibe Amalec] Origenes 7 4
  - 14 Et servierunt filii Israel Eglon regi Moab decem et octo annis Origenes 7 5
- 15 Clamaverunt filii Israel ad dominum, et suscitavit iis dominus deus salvatorem Aioth filium Gera filii [Merlin filium] Gemini, virum ambidextrum Origenes γ 5. Virum utrinque dextrum . Miserunt filii Israel munera ad Eglon regem Moabitarum per manum Aioth Origenes γ 6
- 16 Et fecit sibi Aioth gladium ex utraque parte acutum palmae extensae longitudine, et alligavit sibi eum Aioth ad femur dextrum Origenes γ6. Gladium bicostem 5. Et praecinxit se eum subtus maddan [alias alligavit eum ad suffraginem] suum dextrum 5
- 17 Erat autem Eglom vir exilis valde Augustin 3¹ 374. Quaeritur quo modo fuerit exilis valde rex Eglom, et concluserint adipes vulnus quando percussus est Augustin 3¹ 602 und bald darauf in ea interpretatione quae non secundum Septuaginta, sed ex Hebraeo est [der des Hieronymus], ita invenimus »Erat autem Eglom crassus nimis«. Et Eglom vir subtilis valde 19 Verbum occultum mihi est ad te, rex Augustin 3¹ 602
- ${\tt II}$ теббаракочта ет ${\tt H}$ ${\tt Bgn}$: ет ${\tt H}$ теббаракочта ${\tt b}$
- 11 τεσσαραχοντα hat in B ε über dem ersten α
- 11 zu και απεθανεν »In marg. λβ et antiq. nota
- θ et a B³ vel B4 σ respondens ad numerum γ lin.
- 32 [= 201 EVICYUCEV Vers 12]«
  - 12 vor ποιησαι + το g
  - 12 ενωπιον Bbn: εναντιον g
  - 12 αιγλων g
  - 12 εναντι Bbn: εναντιον g
  - 13 εαυτον Bbn: αυτον g
  - 13 επαταξε[ν] Bbn: εταξεν g, falls ich nicht irrte
  - 14 15 17 αιγλωμ g
  - 14 zu λει μωαβ »In marg. σ sic a B3«
  - 15 vor σωτηρα + χυριος n

- 15 ααωδ n. so auch 16 18
- 15 iemenet Bn: iement b: menet g
- 15 zu der mit αυτοις anhebenden Zeile »In marg. not. num. δ recens«
- 15 απεστειλαν g
- 15 εν γειρι αυτου δωρα g
- 16 εαυτφ Bbn: αυτφ g
- 16 σπιθαμης Bb: δραχος gn
- 16 »μανδυ[αν] habet ν [priorem] in membr. per-
- for. forte erasa« [so]
  - 16 αυτου τον δεξιον bn
  - 17 vor dem früheren εγλωμ + τω bgn gegen B
  - 18 φενοντας g1, unter dem Schreiben gebessert
  - 19 für αυτος g αιγλωμ, n εγλωμ

ἀνέστρεψεν ἀπὸ τῶν γλυπτῶν μετὰ τῆς Γαλγαλ, καὶ εἶπεν Αωδ Λόγος μοι κρύφιος πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ εἶπεν Εγλωμ πᾶσιν Ἐκ μέσου. καὶ ἐξῆλθον ἀπὶ αὐτοῦ πάντες οἱ παραστήκοντες αὐτῷ. ^{20} καὶ Αωδ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερώφ τῷ θερινῷ αὐτοῦ μονώτατος. καὶ εἶπεν Αωδ Λόγος θεοῦ μοι πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ ἐξανέστη ἀπὸ τοῦ θρόνου Εγλωμ ἐγγύς αὐτοῦ. ^{21} καὶ ἐγένετο ἄμα τοῦ ἀναστῆναι, ἐξέτεινεν Αωδ τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν τὴν μάχαιραν ἀπὸ τοῦ μηροῦ τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνέπηξεν αὐτὴν εἰς τὴν κοιλίαν Εγλωμ, ^{22} καὶ ἐπεισήνεγκεν καί γε τὴν λαβὴν ὀπίσω τῆς φλεγός, καὶ ἀπέκλεισεν τὸ στέαρ κατὰ τῆς φλεβός, ὅτι οἰκ ἐξέσπασεν τὴν μάχαιραν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν Αωδ εἰς τὴν προστάδα. ^{23} καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ ὑπερώου ἐπὶ αὐτὸν καὶ ἐσφήνωσεν.

19 anestrewen Ak Theodoret 1 329 (Text): upestrewen acx: apestrewen dhp Theodoret 1 329 (Rand)

19 γλυπτων Aacdhrard: ειδολων [so] k: ειδωλων Theodoret 1 329

19 μετα της Acdhxnd: των εν akp Theodoret 1 329 19 γαλγαλοις k Theodoret 1 329. $\mathbf{x}^m \mathbf{x}^a$ Δαγαλαυν, nur $\mathbf{x}^a$ Rand Γαλγαλαυν

19 nach αωδ + το εγλωμ d am Rande von erster Hand, + τω εγλωμ hk Theodoret 1 329

19 χολοε χροφιος μοι ΧΕ

19 λογον h1

19 nach πρυφιος + θεου k

19 προς σε χρυφιος 💥

19 an der anderen Stelle αιγλωμ a, εγλων c

19 nach dem anderen εγλωμ + προς αυτον σιωπα acp

19 πασιν εχ μέσου > c: dafür σιγα χαι είπεν παντας εχ μέσου γενεσθαι k: dafür σιωπα x. entweder σιγα oder σιωπα auch x, der dann folgen läßt χαι είπεν προς παντας Εξελθετε, wo εξελθετε unsicher und vielleicht als freie Uebersetzung von εχ μέσου anzusehen ist. D=A

19 απ αυτου παντές > ΧΧ

19 παραστηχοντές A: περιεστηχότες ax: παρεστηχότες chkp: παρεστηχώτες d

20 cai awd eighlden pros auton > cb. ab = A 20 auton tw Jering k ; tw Jering tw auton c

20 μονοτατος dhk

20 μοι θεου k

20 - βασιλευ ν □

20 apo tou Jronou eglwh A: atglwh ex tou Jronou a: ex tou Jronou eglwh c: ex tou Jronou eglwh hp: eglwh apo tou Jronou k: eglwh ex tou Jronou x: der Name vorneweg in x, vor eggus in d. nach Jronou d autou d

vielleicht nur durch die Sprache erfordert

21 αμα του Α: αμα τφ acdhkpx

21 nach αναστηναι + αυτον ak[e silentio]px[κ?]

21 vor εξετεινέν + και cdhp

2 παυτου την αριστεραν k

21 nach maxaipav + autou Theodoret 1 329

21 nach απο + ανωθεν ax

21 του δεξιου αυτου Ap: αυτου του δεξιου akx Theodoret 1 329: nur του δεξιου cdh

21 αυτην > %, für dessen $h \leq \mu p$ man 4₁₁ vergleiche

21 αιγλωμ α: εγλων C

22 επησηνεγκεν d: επησηνεγκε h

22 και γε > k: γε > Theodoret 1 329 D

22 φλεγος **A**: φλογος **acpxd** Theodoret **1** 329: φλεβος **dh**: φλογος αιχμης **k**: der Wunde

22 απεκλησεν d: επεκλεισε k: απεκλινεν Theodoret 1 329 Rand, wo der Text [so auch mein h] απεκλεισε

22 das α von στεαρ in A »superscriptum a manu prima«

22 κατα της φλεβος Aadh: κατα της φλογος cpxd: την παραξιφιδα k Theodoret 1 329, wo der Rand τη παραξηφιδι: den Mund der Wunde

22 την μαχαιραν Aacdhpxxd: αυτην k

22 αωδ > c[gegen dh]xx

22 Ende + και εξηλθε τους διατεταγμενους a: dasselbe, nur εξηλθεν, + x: dasselbe, nur mit εξηλθεν αωδ, + cdhpd. ■ hat den Satz, nur ersetzt er τους διατεταγμενους durch eine Uebertragung von Ss (οιβωρωρ = ξυστός: vgl ■ Iudd 5 28 Ezech 41 16 Regn γ 7 18 7 41 Par β 4 18 Ierem 32 22 [die Stellen aus dem Wbuche der Mkiθaristen]

23 apexlises d

23 εσφηνωσε[ν] Aackpxxd: εφωνησεν d: εφωνησε h

23 Ende + autas ko

στοεψεν ἀπὸ τῶν γλυπτῶν τῶν μετὰ τῆς Γαλγαλ, καὶ εἶπεν Αωδ Λόγος μοι κούσοις πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ εἶπεν Εγλωμ πρὸς αὐτὸν Σιώπα: καὶ ἐξαπέστειλεν ἀφ ἑαυτοῦ πάντας τοὺς ἐφεστῶτας ἐπ' αὐτόν.

20 καὶ Αωδ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτόν καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερώᾳ τῷ θερινῷ τῷ ἑαυτοῦ μονώτατος, καὶ εἶπεν Αωδ Λόγος θεοῦ μοι πρὸς σέ, βασιλεῦ. καὶ ἐξανέστη ἀπὸ τοῦ θρόνου Εγλωμ ἐγγὺς αὐτοῦ.

21 καὶ ἐγένετο ἄμα τῷ ἀναστῆναι αὐτόν, καὶ ἐξέτεινεν Αωδ τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν τὴν μάχαιραν ἐπ' ἄνωθεν τοῦ μηροῦ αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἐνέπηξεν αὐτὴν ἐν τῷ κοιλία αὐτοῦ,

22 καὶ ἐπεισήνεγκεν καί γε τὴν λαβὴν ὀπίσω τῆς φλογός και ἀπέκλεισεν τὸ στέας κατὰ τῆς φλογός, ὅτι οὐπ ἐξέσπασεν τὴν μάχαιραν ἐπ τῆς κοιλίας αὐτοῦ.

23 καὶ ἐξῆλθεν Αωδ τὴν προστάδα, καὶ ἐξῆλθεν τοὺς διατεταγμένους, καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ ὑπερῷοῦν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐσφήνωσεν.

20 Verbum dei mihi ad te, rex Augustin 31 602

21 Et sumsit Aioth gladium desuper femore suo dextro. sic interpretari potuit quod Graecus habet ἀπὸ ἄνωθεν, nam locutio minus latina est Augustin 3¹ 374

22 Et depressit illum usque ad manubrium, et conclusit adipem in gladio 5

23 Et exit Aod foras Augustin 3¹602, wozu am Rande Mss. plures »Aod foras«. Non-nulli tamen cum editis habent »ad fores«. Et transiit observantes, et clausit ianuas domus superioris super eum, et coartavit Augustin 3¹602. Et exit Aod prostada, et adduxit ostia superiora ad se. Et exit Ehud hammasdrona, et adclusit sub se 为

21 αμα Bbn: εν g

```
19 γλυπτων Bb: ανδρων gn
19 μετα της Bb: > g: εν n
19 ααωδ n
19 χρυφιος μοι n
19 αιγλωμ g
19 Επde εφ εαυτψ n
20 και αωδ εισηλθεν προς αυτον > gn
20 πach υπερφφ + αυτου n
20 τψ εαυτου > n
20 εαυτου Bb: αυτου g
20 είπεν ναωθ g: είπεν ααωδ n
20 αιγλωμ απο του θρονου g: εγλωμ απο του θρο-
```

vou n

```
21 του αναστηναι n
21 και νοι εξετεινεν > gn
21 ααωδ n
21 την αριστεραν > g
21 απ ανωθεν g
21 Ζυ-και ενεπηξεν »In marg. ωρ idest ωραιον«
22 επεισηγαγεν g
22 nach οπισω + αυτης g
22 beide Male φλογος Bbn, φλεβος g
23 ααωδ n
23 nach αωδ + εις g
```

²⁴ καὶ αὐτὸς ἐξῆλ-

θεν, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ εἰσῆλθον, καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ αἱ θόραι τοῦ ὑπερώου ἀποκεκλισμέναι. καὶ εἶπαν Μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται ἐν τῆ ἀποχωρήσει τοῦ κοιτῶνος. ²⁵ καὶ προσέμειναν αἰσχυνόμενοι. καὶ ἰδοὺ οἰκ ἦν ὁ ἀνοίγων τὰς θύρας τοῦ ὑπερώου. καὶ ἔλαβον τὴν κλεῖδα καὶ ἤνοιξαν. καὶ ἰδοὺ ὁ κύριος αὐτῶν πεπτωκὼς ἐπὶ τὴν γῆν τεθνηκώς. ²⁶ καὶ Αωδ διεσώθη ἕως ἐθορυβοῦντο, καὶ οἰκ ἦν ὁ προσνοῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς παρῆλθεν τὰ γλυπτά, καὶ διεσώθη ἕως Σεειρωθα. ²⁷ καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἦλθεν, καὶ ἐσάλπισεν κερατίνη ἐν τῷ ὅρει Εφραιμ, καὶ κατέβησαν σὸν αὐτῷ οἱ υἰοὶ Ισραηλ ἀπὸ τοῦ ὅρους, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν. ²⁸ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Καταβαίνετε ὀπίσω μου, ὅτι παρέδωκεν κύριος ὁ θεὸς τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, τὴν Μωαβ, ἐν χειρὶ ὑμῶν. καὶ κατέβησαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ προκατελάβοντο τὰς διαβάσεις τοῦ Ἰορδάνου τῆς Μωαβ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν ἄνδρα διαβῆναι. ²⁹ καὶ ἐπάταξαν τὴν Μωαβ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὡσεὶ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν, πάντας τοὺς μαγητὰς καὶ πάντας ἄνδρας δυνάμεως. καὶ οὸ διεσώθη ἀνήρ. ³⁰ καὶ

24 nach εξηλθεν + [χαι] επορευθη $\mathbf{x}$, dem ich wegen des durch $\mathbf{k}$ bezeugten επορευετο trotz $\mathbf{q}$ lieber επορευετο nachsagen möchte. nach seinem αποχεχλεισμέναι fügt $\mathbf{D}$ zwischen $\sim \mathbf{p}$ ohne das in $\mathbf{k}$ stehende αποχεχλεισμέναι den Zusatz von $\mathbf{k}$ hinzu

- 24 xai 180v > cdh
- 24 ELDOV ap
- 24 αποκεκλεισμέναι chrest: αποκεκλησμέναι d: εσφηνωμέναι a: εσφηνομέναι k, wonach + αποκεκλεισμέναι, και αποτειναξαμένος αωδ εξηλθέν και επορευέτο, και οι παιδές εγλωμ εισπορευθέντες προσηλθόν, και αι θυραι του οικου κεκλεισμέναι k
  - 24 ειπον hk
  - 24 καθητε d
  - 24 αποχωρηση d
- 24 του κοιτωνος ersetzt Ν durch einen Dativ, der wohl εν vor sich hat. danach αυτου Þ, frei
- 24 Ende + α θ k. danach dann noch derselbe k αποχενοι τους ποδας αυτου, τετραφθαι λεγοντες [so] ιωσηππος προς υπνον, was auf Iosephus ε 193 geht
  - 25 δ vor anolywn > k
  - 25 αλιδα dh: κασιδα x [Uncialvorlage]
  - 25 ηνυξαν d
  - 25 πεπτοχως k
- 26 nach dem ersten διεσωθη + εις τιρωθα ap, + εις τηρωθα k, + εις τειρωθα x, + εις σειρωθα II
  - 26 και ουκ ην ο προσνοών αυτώ ν □
  - 26 παρηλθε[ν] AacdhpxxD: παρεπορεβετο k
  - 26 vor τα γλυπτα + παντα k
- 26 vor dem anderen διεσωθη + αυτος x^1 , welches Wort mit erster Tinte üherpunktiert ist
  - 26 εως σεειρωθα Α: εις τιρωθα αρ: εις σειρωθα

- $\mathrm{cd} x$: ets showda h : ets showd k : ets teirwda x : Loxual D, wo S Limb hat
- 27 nach ηλθεν + αωδ εις την γην ισραηλ a, + αωδ εις γην ισραηλ px: eines der beiden auch
  - 27 εσαλπισαν cdh: εσαλπισε k. Singular 📓
- 27 perativh Ak: en perativals a: rerativh c: rerative d: repative h: en perativh p: nichts von allem x. Singular nD
  - $27 \tau \phi > cdhkp$
- 27 απο του ορους > akpx. $\aleph = A$: zwischen $\not \approx \checkmark$ wie A auch $\triangleright$
  - 28 καταβητε cdh
  - 28 παραδεδωκε k
  - 29 -0 8€05 / □
  - 28 nach θεος + ημων k
  - 28 εχθρους ημων ackpxx: = A
- 28 εις χειρας ημων k: εν χειρι ημων acpx. Eines der beiden auch κ : D=A
  - 28 προχατελάβον h
  - 28 και ουκ αφηκαν ανδρα διαβηναι > h
  - 28 nach αφηκαν + εκείθεν k
  - 29 και επαταξαν την μωαβ > h
- 29 en th cath exely Acd[der cer hat]hkpd: th hmera exely a: en [?] th hmera exely x, falls ich richtig verglichen habe. K=a oder =x
  - 29 woel Aachx: eig k: wg p
  - 29 μαχιτας k
- 29 nach machtas + tous en autois axx, + tous en auth k
  - 29 παντα ανδρα acdhkpxx5
- 29 nach dieswhy + ex autwn oude eis annr k, + oude eis annr ${\rm I\!\!I}$

²⁴ καὶ

αὐτὸς ἐξῆλθεν καὶ οι παϊδες αὐτοῦ ἐπῆλθον καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ ὑπερορου ἐσφηνωμέναι, καὶ εἶπαν Μή ποτε ἀποκενοὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῷ ταμίω τῷ θερινῷ; ²⁵ καὶ ὑπέμειναν ἕως ἠσχύνοντο. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν ὁ ἀνοίγων τὰς θύρας τοῦ ὑπερορου καὶ ἔλαβον τὴν κλεῖδα καὶ ἤνοιξαν, καὶ ἰδοὺ ὁ κύριος αὐτῶν πεπτωκὼς ἐπὶ τὴν γῆν τεθνηκώς. ²⁶ καὶ Αωδ διεσώθη ἔως ἐθορυβοῦντο, καὶ οὐκ ἦν ὁ προσνοῶν αὐτῷ καὶ αὐτὸς παρῆλθεν τὰ γλυπτὰ καὶ διεσώθη εἰς Σετειρωθα. ²⁷ καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἦλθεν Αωδ εἰς γῆν Ισραηλ, καὶ ἐσάλπισεν ἔν κερατίνη ἐν τῷ ὄρει Εφραιμ καὶ κατέβησαν σὺν αὐτῷ οἱ υἱοὶ Ισραηλ ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν. ²⁵ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Κατάβητε ὀπίσω μου, ὅτι παρέδωκεν κύριος ὁ θεὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν τὴν Μωὰβ ἐν χειρὶ ἡμῶν. καὶ κατέβησαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ προκατελάβοντο τὰς διαβάσεις τοῦ Ἰορδάνου τῆς Μωαβ, καὶ οὐκ ἀφῆκεν ἄνδρα διαβῆναι. ²⁹ καὶ ἐπάταξαν τὴν Μωαβ ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη ὡσεὶ δέκα χειλιάδας ἀνδρῶν, πᾶν λιπαρὸν καὶ πάντα ἄνδρα δυνάμεως, καὶ οὐ διεσώθη δ ἀνήρ. ³⁰καὶ ἐνετράπη

24 Et dixerunt Ne quando ad sellam sedet in secessum cubiculi 5

25 Et sustinebant quoadusque confundebantur 5

28 Et occupaverunt transitus Iordanis Moabitidis 5

 $_{3\circ}$ Sub indice Aod octoginta annos pacem habuit Israel, doppelt so lange als Rom unter Numa, Augustin 3^1 $_{6\circ2}$

24 »πηλ [von επηλθον] super ras. a B^2B^3 «. für επηλθον n εισηλθον 24 ειδον Bbn: ιδον g

24 αποχένοι τους ποδας αυτου Bb: προς διφρους χαθηται gn

24 ταμειφ .bgn

25 κλειδα Bbn: κοιλαδα g

26 ααωδ n

26 nach dem ersten διεσωθη + εις τιρωθα g,

+ εις τηρωθα η.

26 προνοων η

26 Ende τιρωθα g, τηρωθα n

27 αωδ Bb: αυτος g: ααωδ n

27 vor repating + th g

27 en th orei expair Bbn: eis ghn israhl g

28 τε von καταβητε »super ras. a B^2 «

28 χυριος ο θεος του [so] »sup. ras. ab antiq.

manu«. o $\vartheta = 0 > g$

28 vor χειρι + τη g

28 für της μωαβ g την μωαβ

28 αφηκαν n

29 εν > b

29 γ ιλιαδας Β3: χιλιαδας bgn

29 παν λιπαρον Β΄ : παντας τους μαχητάς τους εν

29 b > gn

30 zu enetraph »In alijs est, etapeinu $\vartheta\eta$ « b^r . etapeinu $\vartheta\eta$ für enetraph im Texte gn

7

ενετράπη Μωαβ εν τη ήμερα εκείνη ύπο την χεῖρα Ισραηλ. καὶ ήσύχασεν ή τη ογδοή-κοντα έτη. καὶ ἔκρινεν αὐτοὺς Αωδ εως οἱ ἀπέθανεν. ⁸¹ καὶ μετὰ τοῦτον ἀνέστη Σαμεγαρ υἱὸς Αναθ, καὶ ἐπάταξεν τοὺς ἀλλοφύλους εἰς ἑξακοσίους ἄνδρας ἐν τῷ ἀρατρόποδι ἐκτὸς μόσχω βοῶν, καὶ ἔσφσεν αὐτὸς τὸν Ισραηλ.

4 ¹ καὶ προσέθεντο ἔτι οἱ υἱοὶ Ισραηλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου (καὶ Αωδ ἀπέθανεν), ² καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ Ιαμειν βασιλέως Χανααν, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Ασωρ. καὶ ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως αὐτοῦ Σισαρα, καὶ αὐτὸς κατώκει ἐν Ασειρωθ τῶν ἐθνῶν. ³ καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ Ισραηλ πρὸς κύριον, ὅτι ἐννακόσια ἄρματα σιδηρᾶ ῆν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἔθλιψεν τὸν Ισραηλ κατὰ κράτος εἴκοσι ἔτη. ⁴ καὶ Δεββωρα, γυνὴ προφῆτις, γυνὴ Λαφιδωθ, αὐτὴ ἔκρινεν τὸν Ισραηλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ⁵καὶ αὐτὴ ἐκάθητο ὑπὸ φοίνικα Δεββωρα ἀνὰ μέσον Ιαμα καὶ ἀνὰ μέσον Βαιθηλ ἐν ὅρει Εφ-

31 Et percussit Semegar Allophylos in sexcentis viris, in stiva vel pede aratri Origenes
ò 2, der nachher zweimal in aratro bietet. Et post eum surrexit Samegar filius Aneath,
et percussit alienigenas in sexcentos viros praeter vitulos boum, et salvavit Israel . . . . non
autem habet interpretatio ex Hebraeo »praeter vitulos boum« sicut ista quae secundum Septuaginta est, sicut habet illa ex Hebraeo »vomere occisos sexcentos viros«, quod ista non habet

```
30 enetraph Aacdhrad: etapeinwby k and vielleicht \kappa
```

30 την > p

30 ετη π k

30 και εκρινέν αυτούς αωδ εως οδ απέθανεν $> c \mathfrak{H}$

31 και ανέστη μετα τουτον σα μεγαρ p

31 μ eta toutov Acdhp: μ et autov ak²xx: μ et autov k¹, von erster Hand verbessert: μ eta ταυτα D wie Codex 76

·31 σεμεγαρ k. 🛪 = A

31 etc drücken 🛪 nicht aus

31 εν τφ αροτροποδι > dhkpxndm: x² hat die Worte, und nach ihnen noch etwa Folgendes und er nahm Kälber und Rinder gewaltig viele: x² είωδης μρορης für εν τφ αροτροποδι, während xm am Rande dieselben Worte durch μιηφήρω μεράμειση ausdrückt

31 eV $\tau \phi > c$

31 εκτος μοσχων dhkx: εκτος των μοσχων p: Eines der beiden κα: keines der beiden ac

31 βοων Α΄: των βοων acdhkpx: Eines der beiden κα

31 vor autos + xat akb

31 αυτος > x

r ετι > acdhkpxxb

I εναντι Acdhkp: εναντιον ax

τ και αωδ απεθανεν > kpx. κ = A, D hat die Worte zwischen κ √

2 απεδωτο dh

```
2 χυριος αυτους χ
```

2 ιαμείν A: ιαβείν adhpx: ιαβίν ck

2 των Χαναναίων 🛠, keine Variante

 $2 \epsilon v > k$

2 für ασωρ h¹ σωρ. ασωρ auch x Theodoret 1 330

2 σεισαρα α

2 nach σισαρα »derasa est litera quaedam male scripta« Å. das Rasurzeichen gilt nicht für acd hkpxxn

2 ασειρωθ Ad: αρισωθ acpxx: ασηρωθ h Theodoret 1 330 Text: ασιρωθ k Theodoret 1 330 Rand: Δα; Δ = S

3 ην αυτω AacdhpxxD: διεστειλεν εαυτφ k

3 εθλιβεν k: εθλιβε p. Imperfect κο

3 κατακρατως als Ein Wort c: κατα κράτως d

3 % ETH K

4 δεβορρα a: δεβωρρα hk. xm x² stets Δεβωρα, was ich nachher nicht weiter erwähne: aus D ergibt sich nichts

4 προφητης dk

4 λαφειδωθ αρ: λαβηδωθ h: λαβ[ε?]ιδωθ 📰

4 αὕτη ahkp: cd wie ich

5 αυτη p: η δεβωρα* 🗈

5 φυνιχα dh

5 δεβορρα a: δεβωρρα hk: > D

5 ταμα A: της ραμα acdhkp: ραμα x silentio.

m steht gegen A, p = S

5 εν > X

5 vor oper + to ax

Μωαβ ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη ὑπὸ χεῖρα Ισραηλ, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ὀγδοήκοντα ἔτη· καὶ ἔκρεινεν αὐτοὺς Αωδ ἔως οὖ ἀπέθανεν. ³¹ καὶ μετ αὐτὸν ἀνέστη Σαμαγαρ υίὸς Δειναχ, καὶ ἐπάταξεν τοὺς ἀλλοφύλους εἰς χ ἄνδρας ἐν τῷ ἀροτρόποδι τῶν βοῶν, καὶ ἔσωσεν καί γε αὐτὸς τὸν Ισραηλ.

4 ¹Καὶ προσέθεντο οἱ νίοὶ Ισραηλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου · καὶ Αωδ ἀπέθανεν. ²καὶ ἀπέδοτο τοὺς νίοὺς Ισραηλ κύριος ἐν χειρὶ Ιαβειν βασιλέως Χανααν, ὅς ἐβασίλευσεν ἐν Ασωρ · καὶ ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως αὐτοῦ Σεισαρα , καὶ αὐτὸς κατώκει ἐν Αρεισωθ τῶν ἔθνῶν. ³καὶ ἐκέκραξαν οἱ νίοὶ Ισραηλ πρὸς κύριον, ὅτι ἐννακόσια ἄρματα σιδηρᾶ ἦν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἔθλιψεν τὸν Ισραηλ κατὰ κράτος εἴκοσι ἔτη. ⁴καὶ Δεββωρα γυνὴ προφῆτις γυνὴ Λαφειδωθ , αὕτη ἔκρεινεν τὸν Ισραηλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ⁵καὶ αὐτὴ ἐκάθητο ὑπὸ φοίνικα Δεββωρα ἀνὰ μέσον τῆς Βαιθηλ ἐν τῷ ὅρει Εφραιμ , καὶ ἀνέβαινον ποὸς

Augustin 3º 602, wozu am Rande Excusi Sannegar, Mss. Samegar: atque ex his nonnulli sfilius Anead«. derselbe 3º 374 et percussit alienigenas in sexcentos viros. 5 in aratro boum r Et adiecerunt filii Israel facere malignum in conspectu domini, et Aioth mortuus est Origenes 8 3

- 2 In manus Iabin regis Chanaan Origenes & 3. Et princeps militiae Iabin erat Sisara, et ipse habitabat in Arisoth gentium Origenes & 4. Aroseth haggoin 5
- 3 Et erant ei nongenti currus ferrei. et clamaverunt ad dominum filii Israel Origenes 84. Quoniam ·XC· currus ferrei erant ei, et ipse conflictabat filios Israel per vim ·XX· annos >
- 4 Debbora mulier prophetissa uxor Laphidoth, ipsa iudicabat Israel illo tempore Origenes ϵ 1
- 5 Et ipsa Debbora sedebat sub palma inter medium Rama et inter medium Bethel in monte Ephrem, et adscendebant ad eam filii Israel ut iudicarentur Origenes e 1, der e 3 sub palma inter medium Rama et inter medium Bethel wiederholt. Sedebat sub phenice 5

30 zur Zeile η γη ογδοηκοντα ετη »In marg. σ B4«

30 exp inen B^8 : expinen bgn

30 zu $\alpha\omega\delta$ »Superp. [zwischen α und ω] υ a $B^{2}B^{3}$ «. $\alpha\alpha\omega\delta$ n

- 30 »In απεθ[ανεν] adest α [prior] super ras.«
- 31 »In marg. nota num. λγ«
- 31 σαμεγαρ bg: σεμεγαρ n
- 31 διναχ bn: αγαρ υιος αναθ g
- 31 χ Β: εξακοσιους bgn
- 31 Zu εν τφ ff. b^r »AA. LL. habent, εν τφ αροτρφ των βοων εκτος μοσχων. S. Augustinus in Quaest. sic refert hunc locum. Et percussit alienigenas in sexcentos viros, praeter vitulos boum, et saluauit Israel«
- r Vers r bis αυριου zieht B zum Vorigen, aber zu και προσεθεντο »In marg. nota num. λδ«, die mithin dem Texte nicht wohl gleichzeitig sein kann
  - 1 ενωπιον Bbn: εναντιον g
  - 1 αωδ in B wie 380 behandelt: ααωδ n
  - απεδοτο τους υιους ισραηλ χυριος Bb: παρεδωχεν

χυριος αυτους g: απεδοτο αυτους χυριος n

- 2 ιαβειν B stets: ιαβιν stets b: ιαβεις g: ιαβειμ n
- 2 »χανααν super ras. In marg. nota recens ε«
- 2 das vor ασωρ stehende εν »in fine aliquid ra-
- surae habet«
  2 für ασωρ n ασαρωθ
  - 2 σεισαρα B stets: σισαρα stets bgn
- 2 areiswb B stets: ariswb stets b. hier arisw g, ariswb n
  - 3 εννεαχοσια η
  - g eixodi et $\eta > g$
  - 3 ELXOGLY b
  - 4 »In marg. σ a B4 et notae num. λε et ς«
  - 4 προφητης g
  - 4 λαφιδωθ b: λαφδωβ g: αφιδωθ n
- 4 zu expetnen gehört »In marg. B8...xp in«. expine bn: expine g
  - 5 αύτη n
  - 5 δεββωρα > g
  - 5 das erste της > n

ραιμ. καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐτὴν οἱ υἱοὶ Ισραηλ ἐκεῖ τοῦ κρίνεσθαι. ⁶ καὶ ἀπέστειλεν Δεββώρα καὶ ἐκάλεσεν τὸν Βαραχ υἱὸν Αβινεεμ ἐκ Κεδες Νεφθαλει, καὶ εἰπεν πρὸς αὐτόν Οὐχὶ σὸ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς Ισραηλ, καὶ ἀπελεύση εἰς ὅρος Θαβωρ, καὶ λήμψη μετὰ σεαυτοῦ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν υἱῶν Νεφθαλι καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ζαβουλων; ⁷καὶ ἀπάξω σε πρὸς τὸν χειμάρρουν Κισων ἐπὶ τὸν Σισαρα ἄρχοντα τῆς δυνάμεως Ιαμειν καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ παραδώσω αὐτὸν ἐν † χειρί σου. ⁸καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Βαραχ Ἐὰν πορευθῆς μετ' ἐμοῦ, πορεύσομαι, καὶ ἐὰν μὴ πορευθῆς μετ' ἐμοῦ, οὐ πορεύσομαι, ὅτι οὐκ οἶδα τὴν ἡμέραν ἐν ἦ εὐοδοῖ κύριος τὸν ἄγγελον μετ' ἐμοῦ. ⁹καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Δεββωρα Πορευσομένη πορεύσομαι μετὰ σοῦ · πλὴν γίνωσκε ὅτι οὐκ ἔσται τὸ προτέρημά σου εἰς τὴν ὁδὸν ῆν σὰ πορεύη, ὅτι ἐν χειρὶ γυναικὸς ἀποδώσεται κύριος τὸν Σισαρα. καὶ ἀνέστη Δεββωρα, καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ Βαραχ ἐκ Κειδες. ¹⁰καὶ

```
5 ανεβησαν A: ανεβαινον acdhkpxxd
```

- 5 EXEL > XND
- 5 πρινεσθε dh
- 6 δεβορρα a: δεβωρρα hk: der Name zwischen
- 6 βαραπ acdhkpx. so stets κ: D = S
- 6 αβινοεμ κ: αβινηεμ κ: = = 5
- 6 καδης ch: καδεις d. Form mit α $\kappa^m \kappa^z$, Form mit ε κ^z Rand. D stets = $\mathfrak{S}$
- 6 an beiden Stellen νεφθαλειμ a, νεφθαλι cx, an der ersten Stelle νεφθαλει d, νεφθαλειμ h, an der ersten της νεφθαλει und an der anderen νεφθαλι k, an beiden νεφθαλει p. Form auf ιμ κ^mκ², Form auf -εμ κ² Rand. D stets = ⑤
  - 6 συ Ak: σοι D: keines der beiden acdhpxx
- 6 nach evereiλατο + σοι κ, nach θεος + σοι cdh
- 6 ισραηλ > cdh: κ = A
- 6 nach ισραηλ + σοι apx: Ν = A
- 6 ληψη acdhkpx
- 6 νεφθαλι και απο των υιων $> \mathrm{dh}$
- 6 m bietet stets Νεφθαλιμ oder Νεφθαλειμ: ich lasse was m angeht, den Namen von jetzt an unberührt
  - 6 das letzte υιων > p
  - 7 Anfang α και ελκυσω προς σε d
  - 7 απαξω Adhx: επαξω acpb: απαρῶ k
- , η σε προς Α: προς σε εις acdhpx: προς σε κατα k: ποος σε Β
  - 7 κισων Achkx: κισσων a: κεισων dpx: D = S
  - 7 nach κισων + και απαξω σε k
  - 7 επι > c
  - 7 σησαρα dh
- 7 ταμειν A: ταβιν ack: ταβειν dhpx. m = a oder = d
  - 7 και το πληθος αυτου και τα αρματα αυτου 📰

- 7 vor τα αρματα und vor το πληθος + επι k
- 7 nach πληθος αυτου + και την δοξαν αυτου k
- 7 παράδωσει k
- 7 nach autov + auplos k
- 7 vor χειρι + τη acdhkpx
- 8 $\beta \alpha \rho \alpha x$ achkpx: d = A
- 8 frei Chrysostomus 5 765 $_{23}$ èàn μη σο έλθης εἰς πόλεμον μεθ' ήμῶν, ήμεῖς οὐχ έργόμεθα
- 8 für πορευθης beide Male.h, das erste Mal k πορευθεις
  - 8 das erste μετ εμου > x
  - 8 das zweite μετ εμου > ck
  - 8 ort oux bis Ende > c, zwischen → in ■
- 8 ton aggenon autou $k\kappa$: ton aggenon autou $\kappa\nu$ pios ton aggenon autou $k\kappa$: ton aggenon autou $\kappa\nu$ pios ϖ
  - 9 %δεβωρα* προς αυτον ν □
  - 9 beide Male δεβορρα a, δεβωρα h, δεβωρρα k
  - 9 πορευσομένη Α: πορευομένη acdhkpxx[D]
- 9 λέγει διὰ τῆς προφήτιδος Δεβώρας Μη φοβηθῆςίδου παραδίδωσί σοι αὐτὸν χύριος εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἔσται τὸ κατόρθωμα οὐ τῆς χειρός σου, ἀλλ' εἰς χεῖρας γυναικός Chrysostomus 6 648,
- 9 εστιν σον το προτερημα εις k. am Rande d α το χαυχημα σου. σ η αριστεια ση
  - 9 für εις ax επι
  - 9 für sou dh sou
  - 9 für πορευη kx πορευση
  - 9 δεβορρα a: δεβωρα [so] h: δεβωρρα k
- 9 μετ αυτου A; μετα του acdhkp: μετα px. κα nicht = A
  - 9 βαρακ acdhkpx
- 9 εκ κείδες Α: εκ καδης acdhpx: εις κεδες της νεφθαλι k: Form mit α in der ersten Sylbe κ:

αὐτὴν οἱ τίοὶ Ισοαηλ εἰς κρίσιν. ⁶καὶ ἀπέστειλεν Δεββωρα καὶ ἐκάλεσεν τὸν Βαρακ νίον Αβεινεεμ ἐκ Καδης Νεφθαλειμ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν Οὐχὶ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς Ισραήλ σοι; καὶ ἀπελεύση εἰς ὅρος Θαβωρ, καὶ λήμψη μετὰ σεαυτοῦ δέκα χειλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τῶν νίῶν Νεφθαλει καὶ ἐκ τῶν νίῶν Ζαβουλων, ⁷καὶ ἐκάξω πρὸς σὲ εἰς τὸν χιμάρρουν Κεισων ἐπὶ τὸν Σεισαρα ἄρχοντα τῆς δυνάμεως Ιαβειν, καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ παραδώσω αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς σου; ⁸καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Βαρακ Ἐὰν πορευθῆς μετ ἐμοῦ, πορεύσομαι, καὶ ἐὰν μὴ πορευθῆς, οὐ πορεύσομαι, ὅτι οὐκ οἶδα τὴν ἡμέραν ἐν ἦ εὐοδοὶ τὸν ἄγγελον κύριος μετ ἐμοῦ.
⁹καὶ εἶπεν Πορευομένη πορεύσομαι μετὰ σοῦ πλὴν γίνωσκε ὅτι οὐκ ἔσται τὸ προτέρημά σου ἐπὶ τὴν δόὸν ῆν σὰ πορεύη, ὅτι ἐν χειρὶ γυναικὸς ἀποδώσεται κύριος τὸν Σεισαρα. καὶ ἀνέστη Δεββωρα καὶ ἐπορεύθη μετὰ Βαρακ ἐκ Καδης.

10 καὶ

- 6 Tibi praecepit dominus deus Israel, et tu adscende in montem Thabor, et accipe decem milia virorum Origenes ε 4. Nonne praecepit dominus deus Israel tibi, et perges in montem Thabor? Augustin 3¹ 374, der et accipies tecum decem milia virorum fortfährt, aber in der solita locutio
- 8 Non adscendam, nisi tu adscenderis mecum, quia nescio diem, in qua mittet dominus angelum suum mecum Origenes ε 4. Si ibis ibo: et si non ieris mecum, non ibo: quoniam nescio diem in qua prosperat angelum dominus mecum Augustin 3¹603. Quoniam nescio diem in quo dominus prosperat angelum mecum Augustin 3¹374. Si vero non venis mecum, non eam: quoniam ignoro diem, in quo diriget dominus angelum mecum ,
- 9 Dicit ad eum Debbora Ibo tecum: verum tamen scito quia non erit primatus tuus in via hac quam incedis, sed in manu mulieris tradet dominus Sisaram Origenes & 4. Et dicit ad eum Debora Veniens veniam tecum: verum scito quoniam non erit prius verbum tuum in via tua qua tu incedis, sed in manu mulieris 5
- 6 αβεινεεμ B stets: αβινεεμ b stets: hier mit dem folgenden Worte zusammengezogen αφινεεμεχ g: βινεεμ n
  - 6 χεδες g
  - 6 an der ersten Stelle νεφθαλειμ Bgn, νεφθαλι b
- 6 ληψη bn: ανηψη g aus einer Uncialvorlage, die λημψη bot
  - 6 »Β⁸ χ ιλ«: χιλιαδας bgn
- 6 an der anderen Stelle νεφθαλει Bg, νεφθαλι b, νεφθαλειμ n
  - 6 für das andere εκ g απο
  - 7 απαξω g
  - 7 προς > n

- 7 zu cimarroun »Superp. ϵ a B^3 et forte a B^2 « : cetmarroun bn : $g=B^1$
- 7 κεισων B stets; κισων stets b: hier κισων g, κισσόν n
  - 7 statt ιαβειν hier g ισραηλ: hier n = B
  - 7 Ende τας Bg: > bn
  - 8 nach dem anderen πορευθης + μετ εμου gn
  - 8 χυριος τον αγγελον bgn
- 9 nach eipen + pros auton rebbura [so] g, + pros auton debbura n
  - 9 τον > n
  - 9 vor βαραχ + του b
  - 9 εν καδης n

παρήγγειλεν Βαρακ τῷ Ζαβουλων καὶ τῷ Νεφθαλι εἰς Κειδες. καὶ ἀνέβησαν κατὰ πόδας αὐτοῦ δέκα χειλιάδες ἀνδρῶν, καὶ Δεββώρα ἀνέβη μετ' αὐτοῦ.

Τὶ καὶ ρί πλησίον τοῦ Κειναίου ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν ρίῶν Ιωβαβ γαμβροῦ Μωρσῆ, καὶ ἔπηξεν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ πρὸς δρῦν ἀναπαρομένων, ἡ ἐστιν ἐχόμενα Κεδες.

Τὰ καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Σισαρα ὅτι ἀνέβη Βαρακ ρίδς Ιαβινεεμ ἐπ' ὅρος Θαβωρ.

Τὰ καὶ ἐκάλεσεν Σισαρα πάντα τὰ ἄρματα αὐτοῦ, ὅτι ἐννακόσια ἄρματα σιδηρᾶ ἦν αὐτῷ, καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ ἀπὸ Αρεισωθ τῶν ἐθνῶν εἰς τὸν χειμάρρουν Κεισων.

Τὰ καὶ εἶπεν Δεββωρα πρὸς Βαραχ ᾿Ανάστηθι, ὅτι αὕτη ἡ ἡμέρα ἐν ἦ παραδώσει κύριος τὸν Σεισαρα ἐν χειρί σου · οἰχ ἰδοὺ κύριος ἐλεύσεται ἔμπροσθέν σου; καὶ κατέβη Βαραχ ἀπὸ τοῦ ὅρους Θαβωρ, καὶ δέκα χειλιάδες ἀνδρῶν ὀπίσω αὐτοῦ.

Τὸ καὶ ἐξέστησεν κύριος τὸν Σεισαρα καὶ πάντα τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν αὐτοῦ ἐν στόματι ῥομφαίας ἐνώπιον Βαραχ. καὶ κατέβη

```
10 νεφθαλειμ a: νεφθαλει dhp
```

to eig neides > k

το κειδες A: κεδες acdhpx. κα wie oben

10 für δεκα k ι

10 χειλιαδες, dessen anderes ε auf Rasur, A: χιλιαδες acdhkpx

το δεββωρα ανεβη μετ αυτου A: ανεβη δεβορρα μετ αυτου a: ανεβη μετ αυτου δεββωρα cpx: ανεβη μετ αυτου δεβωρρα dh [so]: δεβωρρα ανεβη μετ αυτου k: μετ αυτου χαι δεβωρα ohne Zeitwort k: der Eigenname am Ende

it of physical tou aethatou Apx: of physical tou aincides ac: Eines der beiden ad: π antes of athatou k: nichts von alle dem dh

ii εγωρισθησαν Aacdhpxx: απεστησαν k

in nach ihrem exwrishts + and neva nat a, + and neva + certain and + execuses of the new + execuses +

II too uloo $x^m x^z$, twy ulwy x^z Rand

וו ωβαβ Akx: ωβαχ a: οβαβ c: βαβ dh: ωβαβ p: οβαβ κ: οβαβ κ

τι μωση k. $\blacksquare$ stets Μωσῆς, ohne daß daraus ein Beweis abzuleiten ist

11 nach επηξεν + βαρακ k

11 προς δρυγ AdhkpxxD: εως δρυος ac

💌 αναπαυόμενον dh: αναπαυομένου 💸 Rand

12 ανηγγείλαν Achp: ανηγγελη axx: ανιγγείλαν d: απιγγείλαν k. Activ im Plurale $\ensuremath{\text{D}}$

12 ανεβηκε k

12 ταβινεεμ A: αβινοεμ ak: αβινεεμ cp: αβεινεεμ dh: αβινοεμ x^a , dessen ϵ auf einer Rasur steht:

αβινηεμ κ: 🗅 = 🛎

12 επ ορος Ααρχκ: επ ορους cdh: προς k

13 εκαλεσεν Aadhpx: παριγγειλε k: er sammelte 🔣

13 πασι τοις αρμασιν k

13 от Ak: > acdhpxxD

13 εξαχοσια dh

13 ην αυτφ Ak: > acdhpxxd

13 παντι τφ λαφ τφ k

13 μεθ αυτου Χ

13 αρεισωθ A: αρισωθ acdhpx: ερισωθ k: M = A oder = a: A. A = A oder = a

13 für εις k επι

13 κείσων Ap^2x : κίσσων a: κίσων $cdhkp^1$, k = A oder = c: D = $\mathfrak S$

· 14 δεβορρα a: δεβωρρα hk

14 beide Male $\beta \alpha \rho \alpha x$ achkpx: das erste Mal $\beta \alpha \rho \alpha x$, das andere Mal $\beta \alpha \rho \alpha \alpha x$ d

14 αναστηθη d

14 $\dot{\eta} > h$

14 paraduset! A: paredune ahkp = paredunen $\operatorname{cdx} = \operatorname{nd}$

14 σισαρα acdkpx: σισαραν h

14 vor $\chi \epsilon i \rho i + \tau \eta$ akx

14 ουκ ίδου κυριος ελευσεται cdhp: οτι κυριος ax: ουκ [ουχ k] ιδου κυριος εξελευσεται kp: οτι ιδου κυριος εστιν κ, bei dem εστιν nur Nothbehelf sein und die Vorlage ohne Verbum gewesen sein wird

14 βαραχ acdhkpx

. 14 γιλιαδες acdhkpx

15 σισαρα acdhkpx

15 die beiden ersten Male - αυτου ∤ 🗅

15 εν στοματι ρομφαιας erst hinter βαρακ k: D = A

15 für ενωπιον k προ προσωπου

15 Bapan acdhkpx

εβόησεν Βαρακ τον Ζαβουλων καὶ τον Νεφθαλει ἐκ Καδης, καὶ ἀνέβησαν κατὰ πόδας αὐτοῦ, δέκα χειλιάδες ἀνδρῶν καὶ ἀνέβη μετ αὐτοῦ Δεββωρα. ¹¹ καὶ Χαβερ ὁ Κειναῖος ἐχωρίσθη ἀπὸ Καινα ἀπὸ τῶν υίῶν Ιωβαβ γαμβροῦ Μωυσῆ, καὶ ἔκηξεν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἔως δρυὸς πλεονεκτούντων, ἥ ἐστιν ἐχόμενα Κεδες. ¹² καὶ ἀνηγγέλη Σεισαρα ὅτι ἀνέβη Βαρακ υίὸς Αβεινεεμ εἰς ὄρος Θαβωρ. ¹³ καὶ ἐκάλεσεν Σεισαρα πάντα τὰ ἄρματα αὐτοῦ, ἐννακόσια ἄρματα σιδηρᾶ, καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ αὐτοῦ ἀπὸ Αρεισωθ τῶν ἐθνῶν εἰς τὸν χιμάρρουν Κεισων. ¹⁴ καὶ εἶπεν Δεββωρα πρὸς Βαρακ ᾿Ανάστηθι, ὅτι αὕτη ἡ ἡμέρα ἐν ἡ παρέδωκεν κύριος τὸν Σεισαρα ἐν τῆ χειρί σου, ὅτι κύριος ἐξελεύσεται ἔμπροσθέν σου. καὶ κατέβη Βαρακ κατὰ τοῦ ὄρους Θαβωρ, καὶ δέκα χειλιάδες ἀνδρῶν ὀπίσω αὐτοῦ. ¹⁵ καὶ ἐξέστησεν κύριος τὸν Σεισαρα καὶ πάντα τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν αὐτοῦ ἐν στόματι δραφαίας

11 socrui Moysi: et fixit tabernaculum suum ad ilicem requiescentium quae est continua Cades 5

Omnes currus suos nongentos currus ferreos Augustin 3º 375 mit der Bemerkung, es sei gleich elegans, vor oder nach nongentos zu interpungieren

15 Et pavefecit dominus Sisaram et omnes currus eius et omnia castra eius in ore gladii in conspectu Barach. et descendit Sisara desuper curru suo. ita dici Latine potuit quod est Graece ἀπὸ ἄνωθεν Augustin 3^1 375. Bis currus eius ebenso Augustin 3^1 603. Et pavefecit $\searrow$

10 hier ζαραχ g

10 νεφθαλι b: νεφθαλειμ gn

10 εις χεδες g

το χειλιαδες in B wie χειλιαδας 6 behandelt: χιλιαδες bn: χιλιαδας g

10 ανεβη > n

10 δεββωρα μετ αυτου b

II alvalog B^3 . bu stets wie hier B^3 : $g = B^1$

τι κενα g

11 nach xaiya + xai n

τι ιωαβ η

ii ewc druoc pleonentountwn $Bbn\colon$ pros drun anamauomenwn g. dazu b^r »AA. LL. habent, anamauomenwn«

11 Ende καδης n

12 απηγγελλη [so] g, der danach τω hinzufügt

12 abein ep opo g^1 , abein ep opos g^2 (Besserung erster Hand): abineem eis opos n

13 εννεαχοσία η

13 αρισων g: αρισωθ bn

13 χιμαρρουν in B hier wie in 7 behandelt: χιμαρρουν g: χειμαρρουν bn

13 κεισσων g: κισων bn

14 das erste oti > g

14 für κατα gn εκ

14 χειλιαδες in B wie in 10 behandelt: χιλιαδες bgn

14 für οπισω g μετ

Σισαρα ἀπὸ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἔφυγεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ.
16 καὶ Βαραχ διώκων ὀπίσω τῆς παρεμβολῆς καὶ ἔως δρυμοῦ τῶν ἐθνῶν. καὶ ἔπεσεν πᾶσα ἡ παρεμβολὴ Σεισαρα ἐν στόματι ῥομφαίας · οὐ κατελείφθη ἕως ἑνός.
17 καὶ Σισαρα ἀνεχώρησεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ εἰς σκηνὴν Ιαηλ γυναικὸς Χαβερ τοῦ Κειναίου, ὅτι εἰρήνη ἀνὰ μέσον Ιαβειν βασιλέως Ασωρ καὶ ἀνὰ μέσον † οἴκου Χαβερ τοῦ Κειναίου.
18 καὶ ἐξῆλθεν Ιαηλ εἰς ἀπάντησιν Σισαρα καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐκνευσον, κύριέ μου, ἔκνευσον πρὸς μέ, μὴ φοβοῦ. καὶ ἔκνευσεν πρὸς αὐτόν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ συνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν τῆ δέρρει αὐτῆς.
19 καὶ εἶπεν Σισαρα πρὸς αὐτήν Πότισόν με δὴ μικρὸν ὕδωρ, ὅτι ἐδίψησα. καὶ ἤνοιξεν τὸν ἀσκὸν τοῦ γάλακτος καὶ ἐπότισεν αὐτόν , καὶ συνεκάλυψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.
20 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν Στῆθι ἐν τῆ θύρα τῆς σκηνῆς, καὶ ἔσται ἐάν τις ἔλθη πρὸς σὲ καὶ ἐρωτήση σε καὶ εἴπη σοι Ἐστιν ἐνταῦθα ἀνήρ; καὶ ἐρεῖς Οὐκ ἔστιν. καὶ συνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν τῆ δέρρει αὐτῆς.
21 καὶ ἔλαβεν Ιαηλ γυνὴ Χαβερ τὸν πάσσαλον τῆς σκηνῆς, καὶ ἔθηκεν τὴν σφύραν ἐν τῆ χειρὶ αὐτῆς, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτπος αὐτῆς.

```
18 nach σχηνην + αυτης k
  15 nach απο + ανωθεν ax
                                                     18 υψ von συνεκαλυψεν in x (pr m?) auf Rasur
  15 αρματος αυτου Αακρχκο: αρματος c: αρματου
                                                     19 προς αυτην σισαρα 📓
dh [so]
                                                     19 δερρη cdh: δερρι k
  16 βαρακ acdhkpx
                                                     19 ποτησον d
  16 εδιωχεν >? vergleiche Vers 22
                                                     19 με δη Aa: δη με cdkx: δη μοι h. D hat δη
  16 nach διωχων + οπισω αυτου και k
  16 nach αρματων + αυτου akx
                                                     19 nach ηνοιξεν + ιαηλ k
                                                     19 εποτησεν d .
  16 nach παρεμβολης + αυτου k
                                                     20 nach αυτην + σισαρα αρχκ
  16 και εως A: nur εως acdhkpxxt
  16 σισαρα ad^2[erster Hand]kpx: σισαρας cd^1: > h
                                                     20 στηθη d
                                                     20 nach \sigma \tau \eta \vartheta \iota + \delta \eta apx
  16 nach ρομφαίας + και dhxD
                                                     20 τησκηνης k, so zusammengezogen
  16 ου κατελιφθη d: ουχ υπελιφθη k
                                                     20 nach τις + επι την θυραν k
  17 ανεχωρισε h
                                                     20 εισελθη α
  17 vor \sigma x \eta v \eta v + \tau \eta v p
                                                     20 και ερωτηση σε > Χ: σε > Χ
  17 statt ιαηλ 🗅 W. so S
  17 statt χαβερ 🗅 : aus S
                                                     20 ερωτησει k.
  17 beide Male zivatou acdhkpx
                                                     20 JOL > X
                                                     20 nach σοι + ει kx
  17 nach ειρηνη + ην kxD
                                                      20 vor ανηρ + δ k
  17 ιαβιν C
                                                      20 spet A1: »minusculum sigma . . . additur a
  17 vor οιχου + του acdhkpx
  18 προς αυτον Acdhkad: αυτφ apx
                                                   manu prima«
                                                      20 nach ουκ ἔστιν + ωδε k
  18 nach dem ersten exveusov sind in d zwei
                                                      20 хаг συνεχαλυψεν αυτον εν τη δερρει αυτης > cx.
Worte auf einem etwa acht Buchstaben fassenden
                                                   ■ [εν? επι?] = A, D hat den Satz zwischen ÷ ↓
Raume ausgekratzt. an dieser Stelle haben kx
                                                      20 zweites εν Adhk: επι ap
προς με
                                                      20 δερρη dh: δερρι k
  18 μου > k. x = A
                                                      21 Anfang και ανελαβεν k
  18 προς με > kχ
                                                      21 yuvn \chi \alpha \beta \epsilon \rho > apx
  18 εχνευσεν A: εξενευσε[ν] acdhkpx. Dhier ΔΦΟ),
                                                      21 nach χαβερ + του κιναιου k
vorher L
                                                      21 erstes εθηκεν Aacdhpx: ελαβεν kx
   18 nach seinem εξενευσεν + ο σισαρα k
                                                      21 nach dem ersten εθηχεν fügt 🗅 💥 συν 🗸 ein
   18 das zweite αυτον A: αυτην acdhkpxd
```

ενώπιον Βαρακ καὶ κατέβη Σεισαρα ἐπ ἄνωθεν τοῦ ἄρματος αὐτοῦ καὶ ἔφυγεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ.

16 καὶ Βαρακ διώκων ὀπίσω τῶν ἀρμάτων καὶ ὀπίσω τῆς παρεμβολῆς ἔως Αρεισωθ τῶν ἐθνῶν καὶ ἔπεσεν πᾶσα παρεμβολὴ Σεισαρα ἐν στόματι ὁριμφαίας, οὐ κατελείφθη ἔως ἐνός.

17 καὶ Σεισαρα ἔφυγεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ εἰς σκηνὴν Ιαηλ γυναικὸς Χαβερ ἐταίρου τοῦ Κειναίου, ὅτι εἰρήνη ἦν ἀνὰ μέσον Ιαβειν βασιλέως Ασωρ καὶ ἀνὰ μέσον οἴκου Χαβερ τοῦ Κειναίου.

18 καὶ ἐξῆλθεν Ιαηλ εἰς συνάντησιν Σεισαρα καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἔκκλεινον, κύριέ μου, ἔκαλεινον πρὸς μέ, μὴ φοβοῦ. καὶ ἐξέκλεινεν πρὸς αὐτὴν εἰς τὴν σκηνήν καὶ περιέβαλεν αὐτὸν ἐπιβολαίω.

19 καὶ εἶπεν Σεισαρα πρὸς αὐτὴν Πότισόν με δὴ μεικρὸν ὕδωρ, ὅτι ἐδίψησα. καὶ ἤνοιξεν τὸν ἀσκὸν τοῦ γάλακτος καὶ ἔκότισεν αὐτόν, καὶ περιέβαλεν αὐτόν.

20 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Σεισαρα Στῆθι δὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς, καὶ ἔσται ἐὰν ἀνὴρ ἔλθη πρὸς οὲ καὶ ἐρωτήση σε καὶ εἴπη ειπη Εἰ ἔστιν ὧδε ἀνήρ; καὶ ἐρεῖς Οὐκ ἔστιν.

21 καὶ ἔλαβεν Ιαηλ γυνὴ Χαβερ τὸν πάσσαλον τῆς σκηνῆς καὶ ἔθηκεν τὴν σφῦραν ἐν τῆ χειρὶ

18 Occurrit Iahel Origenes ε 5. Sisaram obtectum pellibus aeterno tradit somno derselbe ebenda. Et cooperuit eum in pelle sua: non dixit *pelle« aut *de pelle«: sic enim habet Graecus ἐν τῆ δέρρει αὐτῆς Augustin 3^1 375. Et operuit eum pelle $\rightarrow$

19 Lacte eum potasse dicitur, cum ille aquam poposcisset Origenes e 6. Et dixit ad eam Pota me pusillum aquae, quoniam sitivi. et aperiens ascoperam lactis potavit eum 5

20 Et erit, si quis venerit ad te et dixerit Est hic vir?, et dices Non est Augustin 3¹ 375 21 Non sine causa maxillam eius palo transverberasse describitur Origenes = 5. Palum 5

15 σισαρα bgn, was ich von nun annicht mehr anmerke. ιαβιν merke ich nicht immer an

15 απο ανωθεν . g

16 nach αρματων + αυτου n

16 αρισωθ bn: ασιρωθ g

16 $\pi \alpha \sigma \alpha > g$

16 vor $\pi \alpha \rho \epsilon \mu \beta o \lambda \eta + \eta g n$

16 κατελιφθη B1, »Superp.. ε a B3 et forte a B2«

17 εφυγείν] Bbn: ανεχωρησεν g

17 zu εταιρου b^r »In alijs libris non est , εταιρου, nec apud Iohan. Damascenum in collectaneis locorum communium«. εταιρου > gn

17 beide Male zivatou bgn

17 ιαβεις g: n = B, ιαβιν b

17 vor olxov + tov b

18 in expletion and exercises hat B^3 das zweite ϵ radiert. bgn [siehe nachher] $=B^3$

18 das andere exxletvov > n

18 εξεχλινε bn: εξεχλινεν g

18 περιβολλιω g, also aus einer Uncialvorlage: περιβολαιφ n. »In alijs est, εν τη δερρει αυτης. Quam lectionem sequitur S. Augustinus in Locut.« b^r

19 $\delta \eta > g$

19 μικρον B³bgn

19 περιεβαλον g

20. εσται > g

20 erstes ανηρ Bbn: τις g

20 cal erwithsh se > n

20 ειπη ειπη B, was man in Cambridge nicht angemerkt hat: nur Einmal ειπη bgn

20 Et > g

20 Ende »In alijs libris sequitur, και συνεκαλυψεν αυτον επι τη δερρει αυτης. quod non habet Iohan. Damasc. in collectaneis hunc locum citans« b^r

21 yuvy $\chi \alpha \beta \epsilon \rho > g$

τὸν ἡσυχῆ, καὶ ἔθημεν τὸν πάσσαλον ἐν τῆ γνάθῳ αὐτοῦ, καὶ διήλασεν ἐν τῆ γῆ. καὶ αὐτὸς ἀπεσκάρισεν ἀνὰ μέσον τῶν γονάτων αὐτῆς καὶ ἐξέψυξεν καὶ ἀπέθανεν.

22 καὶ ἰδοὺ Βαραχ διώκων τὸν Σισαρα. καὶ ἐξῆλθεν Ιαηλ εἰς απαντην αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ Δεῦρο, καὶ δείξω σοι τὸν ἄνδρα δν σὰ ζητεῖς. καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἰδοὰ Σισαρα πεπτωκώς νεκρός, καὶ ὁ πάσσαλος ἐν τῆ γνάθῳ αὐτοῦ.

28 καὶ ἐταπείνωσεν κύριος ὁ θεὸς τὸν Ιαβειν βασιλέα Χανααν ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη ἐνώπιον υίῶν Ισραηλ.

24 καὶ ἐπορεύθη χεὶρ κυρίου † υίῶν Ισραηλ πορευομένη καὶ σκληρυνομένη ἐπὶ Ιαβειν βασιλέα Χανααν ἕως ἐξωλέθρευσαν αὐτόν.

5 ^{1} καὶ ἦσεν Δεββώρα καὶ Βαραχ υίὸς Αβινεεμ ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη, καὶ εἶπεν ἐν τῆ ἀδῆ ^{2} Ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγοὺς ἐν Ισραηλ, ἐν προαιρέσει λαοῦ εὐλογεῖτε τὸν κύριον. ^{3} ἀκούσαται, βασιλεῖς, ἐνωτίζεσ ^{2} αι, σατράπαι δυνατοί ἐγὼ τῷ κυρίῳ ἄσομαι, ψαλῶ τῷ ^{4} εῷ Ισραηλ. ^{4} κύριε, ἐν τῷ ἐξόδῳ σου ἐκ Σηειρ, ἐν τῷ ἀπαίρειν σε ὲξ ἀγροῦ Εδωμ,

```
dx: κατέκρουσε k. κα nicht wie A
  21 εν τη γναθω Aacdpx: εν γναθω h: εις τον
χροταφον k□: 🛪 wie A oder wie h
  21 nach αυτου + ενεπηξεν k
 21 διηλασεν Aacdhpxx: διηλθεν kb
 21 και αυτος AacdhpxxD: αυτος δε k
  21 ανα μεσον των γονατων αυτης Α: ανα μεσον
των ποδων αυτης cdh: εν μεσφ των ποδων αυτης
kx: keines der drei apx: D wie kx, aber zwi-
schen ÷ ∤
  21 Rai apedanen > xx
  22 βαραχ acdhkpx
  22 διωχον h. über D vergleiche zu 16
  22 απαντήν A: απαντήσιν acdhkpxxD
  22 αυτφ Acdhpb: προς αυτον akx
  22 δευρω dh
  22 διξω d
  22 σοι ζητεις dh
  22 πεπτωχως Acdhpxd: ερριμμενος a: πεπτοχώσ k
  22 τη γναθφ Acpx: τφ γναθφ dh: τφ κροταφφ
akp. \aleph = A oder = dh
  23 εταπινωσεν d
```

23 xupios > ax

🔆 επορευετο 🗸 📮

23 ιαβιν ck: ιαβην d. M wie stets

23 vor υιων + των kxD

24 xuptou A: > acdhkpx

24 vor $\chi \epsilon \iota \rho + \dot{\eta} h k$

23 εν τη ημερα εκεινη cdhpxxo gleich nach θεος

24 επορευθη Adh: επορευετο acpxx: επορεβετο k:

21 anderes εθηκέν A: ενέκρουσε achp: ενέκρουσεν

```
24 vor viwy + twy adhkpxD. c = A
  24 σχληρονομένη h1: χραταιουμένη k
  24 taβty ck. N wie stets
  24 nach \varepsilon \omega \varsigma + otou ax
  24 εξωλοθρευσαν acdkp: εξολοθρευσαν h
  24 QUTOV > X: D = A
  • δεβορρα a: δεβωρρα hk
  1 Bapax acdhkpx
  🔹 αβινοεμ ck: αμινεεμ dh: αβινηεμ 🖹
  1 ειπεν Aacdhx: ειπον λεγων k: ειπαν p. Plu-
ral des Praesens *, Plural des Aorists
  ι εν τη φδη > acdhkpxxD
  2 nach ισραηλ + σ εν τω ανακαλυψασθαι κεφαλας k
  2 nach λαου + απεχαλυφθη αποχαλυμμα k
  r τον Ak: > acdhpx
  3 axougate acdhkpxxD
  3 ενωτιζεσθαι Ad: και ενωτισασθε ax: ενωτιζεσθε
c: ενωτιζασθαι h: ενωτισασθε k: και ενωτιζεσθε p.
Imperativ mit xat &, ohne xat D
  3 δυνατοι Ak: > acdhpxxD
  3 \epsilon \gamma \omega > x. ND = A
  3 vor ασομαι fügt 🗅 💥 εγω ειμιν ein
  3 vor ψαλω + και acdhpxx, nach ihm + κυριω 🗖
  4 für τη εξοδώ σου p τω εκπορευεσθαι σε: 🗶 = p?
  4 σηιρ c: σιηρ k
  4 απαιρειν Akp: επαιρειν ac: mit dem folgenden
σε zusammen ἀπαρίνεσαι d: ἀπαρῆναι h: εξαιρειν x
  4 nach σηειρ + και 🖺
  4 σε > h
```

4 εξ αγρον [so] dh: εξ αγρων kx: εκ πεδιου pb

4 αίδωμ k

αὐτῆς, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἐν κρυφῆ καὶ ἔπηξεν τὸν πάσσαλον ἐν τῷ κροτάφῷ αὐτοῦ, καὶ διεξῆλθεν ἐν τῆ γῆ καὶ αὐτὸς ἐξεστὼς ἐσκοτώθη καὶ ἀπέθανεν. 22 καὶ ἰδοὺ Βαρακ διώκων τὸν Σεισαρα, καὶ ἐξῆλθεν Ιαηλ εἰς συνάντησιν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ Δεῦρο καὶ δείξω σοι τὸν ἄνδρα ὃν σὺ ζητεῖς. καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἰδοὺ Σεισαρα ρεριμμένος νεκρός, καὶ ὁ πάσσαλος ἐν τῷ κροτάφῷ αὐτοῦ. 23 καὶ ἐτρόπωσεν ὁ θεὸς ἐν τῆ ἡμέρᾳ ἐκείνη τὸν Ιαβειν βασιλέα Χανααν ἔμπροσθεν τῶν υίῶν Ισραηλ. 24 καὶ ἐπορεύετο χεὶρ τῶν υίῶν Ισραηλ πορευομένη καὶ σκληρυνομένη ἐπὶ Ιαβειν βασιλέα Χανααν, ἕως οὖ ἐξωλέθρευσαν τὸν Ιαβειν βασιλέα Χανααν.

5 ¹ Καὶ ἦσαν Δεββωρα καὶ Βαρακ υίὸς Αβεινεεμ ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη λέγοντες ² ᾿Απεκαλύφθη ἀποκάλυμμα ἐν Ισραηλ ἐν τῷ απουσιασθῆναι λαόν, εὐλογεῖτε κύριον. ³ ἀκούσατε, βασιλεῖς, καὶ ἐνωτίσασθε, σατράπαι ἐγώ εἰμι τῷ κυρίῳ, ἐγώ εἰμι ἄσομαι, ψαλῶ τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ Ισραηλ. ⁴ κύριε, ἐν τῆ ἐξόδῳ σου ἐν Σηειρ, ἐν τῷ ἀπαί-

21 Ipse vero scarizans mortuus est sub pedibus eius 5

22 Intravit ad eam Augustin 31 603

24 Et pergebat manus filiorum Israel pergens, et indurabatur in Iabin regem Chanaan Augustin 3¹375. Et abiit manus filiorum Israel ambulans et indurans Iabin regem Chanaan 5

i Et cantavit Debbora et Barach filius Abinoem in die illa, dicentes Origenes in Cant Canticorum prolog. Tunc cantavit Debbora et Barac filius Abinoe[m] in illo die et dixerunt Verecundus [zuerst in Pitras Spicilegium Solesmense 4 109 ff., ausgezogen schon von Vercellone]

2 In incipiendo principes in Israel, in voluntatibus populi benedicite dominum Origenes ç 2 zweimal, nachher In bis Israel ebenso, Einmal in exordio principum in Israel. Incipiendo principales in Israel in proposito populi benedicite dominum Origenes in Cant Canticorum prolog. In inchoatione principum in Israel, in voluntate domini benedicite dominum Verecundus. Quum inchoarent principes in Israel in voluntate populi benedicere dominum . Incipiendo principales in Israel in proposito populi benedicite dominum Rufin bei Vercellone

3 Audite, reges, et auribus percipite, satrapae: domino cantabo, psallam deo Israel Origenes ς 3, der in der Auslegung Ein Mal vor satrapae ein omnes, drei Male vor [also einzusetzen] domino ein ego einfügt. Audite, reges, auribus percipite, satrapae Origenes Prolog zum Canticum Canticorum. Audite, reges, intuemini, satrapae: ego domino cantabo, psalmum dicam domino deo Israel Verecundus, der einmal deo fortläßt

4 Domine, in exitu tuo ex Sehir, dum proficiscereris de agris Edom, terra mota est: etenim caelum turbatum est et nubes stillaverunt aquam Verecundus

21 ενεπηζεν g

21 εσχοτωθη και απεθανε[ν] Bbn: απεσκάρισεν και εξεψυξεν g

22 erstes αυτφ Bbn: αυτου g

22 anderes αυτώ Bbg: προς αυτον n

22 ερριμμενος bgn

 $22 \circ 9$

23 Antiqua not. num. ta«

23 τον ιαβιν βασιλεα χανααν εν τη ημερα εκεινη b

23 των > b

24 σχηρυνομενη g

24 οδ Bbg: ὅτου n

24 εξωλοθρευσαν B^ab : εξολεθρευσαν g: εξωλοθρευσαν αυτον n

1 »In marg. nota λς«

ι ησεν g: ησε n

1 αβινοεμ g: αβινεεμ bn

ι λεγοντες Bbn: και ειπεν [so] g

2 exousias θ yai bn. aber g = B

3 ενωτισασθαι g

3 asomai schon nach satpanai b

3 vor badw + xai gn

3 in τω θεφ »litterae τ et θω super ras. a B²

 B^3 «: τω θεφ > n: θεφ ohne Artikel g

4 ex sheir n

γη ἐσείσθη, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐξεστάθη, καί γε νεφέλαι ἔσταξαν ὕδωρ. δόρη ἐσαλεύθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου, τοῦτο Σεινα ἀπὸ προσώπου κυρίου θεοῦ Ισραηλ. ἐἐν ἡμέραις Σαμεγαρ υἱοῦ Κεναθ, ἐν ἡμέραις Ιαηλ ἐξέλειπον βασιλεῖς καὶ ἐπορεύθησαν τρίβους, ἐπορεύθησαν ὁδοὺς διεστρεμμένας. ⁷ἐξέλειπεν φραζων ἐν Ισραηλ, ἐξέλειπεν εως οῦ ἐξανέστη Δεββώρα, ὅτι ἀνέστη μήτηρ ἐν τῷ Ισραηλ. ⁸ἡρέτισαν θεοὺς καινοὺς ὡς ἄρτον κρίθινον, σκέπη νεανίδων σιρομαστῶν. ἀνήφθη καὶ σιρομάστης ἐν τεσσεράκοντα χιλιάσιν. ⁹ἡ

- 4 εσησθη d
- 4 δ ουρανός Aakpx: γε ουρανός cdh: ※γε √ [δ?]
- 4 εξεσταθη A: εταραχθη acdhxχb: εξεστη k: εξεταθη p
  - 4 γε A: αἱ acdhkpxb
  - 5 εσαλευθη k
  - 5 nach dem ersten χυριου + ελωι apx, + ελωαι &
- 5 τουτο σεινα Α: τουτο σινα cdh: τουτο νινα h¹: του θεου σιναι k: nur σινα oder σεινα κ, der natürlich das eben angemerkte ελωαι mit diesem Namen zu אלהי מיני verbindet: keines von Allen apxd
  - 5 vor $\vartheta \epsilon o \upsilon + \tau o \upsilon k$
  - .6 σεμεγαρ k. × = A
  - 6 κεναθ A: αναθ acdhkpxx[D]
- 6 ιαηλ Aackpxx: ιηλ mit dem Abkürzungs-Striche darüber, also ισραηλ, dh: □ = €
  - 6 εξελειπον Adkx: εξελιπον achpxn
  - 6. βασιλεις Aadhkpxxo: οδους c: βασεις Grabe
  - 6 και nach βασιλεις > dh
  - 6 τριβους Acdhkpx: ατραπους a
- 6 nach τριβους. + ουα ευθειας k und zwischen ~ ⊮ ebenso
  - 6 διεστραμμενας acdhkpx
- 7 εξελειπεν φραζων A: εξελιπον οι χατοιχουντες acp: εξελιπε[v] φραζων dh: εξελειπον οι χρατουντες k: εξελειπον οι χατοιχουντες x: εξελιπον οι χατοιχουντες Theodoret 1 330: εξελιπον φαραζουν οι χατοιχουντες x: εξελιπεν [dürfte auch als εξελιπον angegeben werden] $\sim$ φραζων εν ισραηλ f οι χατοιχουντες p
  - 7 das erste ev > ax
- 7 vor dem ersten ισραηλ + τ ψ cdhk Theodoret 1 33x
- 7 anderes εξελειπεν A: εξελιπον acpx: εξελιπεν dh: εξελειπον x: keines der viere k. s verbindet das Verbum mit dem Vorhergehenden, hat aber eine andere Vokabel für das Verbum als vorher
- 7 εως οδ εξανεστη Δ εββωρα μητηρ εν Ισραηλ Theodoret 1 331
  - 7 εξανεστη Akp: ανεστη acdhx
  - 7 δεβορρα a: δεβωρρα hk

- 7 ott anesth Ach: ews ou exanesth ap: ews ou anesth x: keines der drei k: ND = x oder = ap 7 en the ishahl > k
- 8 hrethsan c: hdethsan d [nach Parsons hretisan 108 = d]h: hrethsan epekera k. Theodoret = A
- 8 θεους χενους [aber siehe nachher] ax erst nach κριθινον: ebenda bringt m die Worte, aber mit dem Zusatze ετερους [meine Beiträge 51] vor χενους
- 8 καινους A [in dem ε nur aus der Größe des leeren Raumes bei Baber feststand, gegen die Photographie] cx: κενους adhkpt Theo-doret 1 331: ετερους κενους
- 8 ως αρτον χριθινον Aadkpxxd Theodoret 1 331: εως αρτον χριθινον h: keines der beiden c
- 8/9 ἐὰν γὰρ ἴδω (φησί) σειρομαστῶν τεσσαραχοντα χιλιαδας, η χαρδια μου επι τα διατεταγμενα τω Ισραηλ Theodoret 1 331. es ist mir gewis (FField hat einmal dieselbe Vermuthung gehabt, sie aber fallen lassen), daß σχέπη νεανίδων eine Entstellung von σχέπην ἐὰν ἴδω ist
- 8 vor sceph + tote epolemhoan poleis argontwn ackry [in $\blacksquare$ ist poleis Nominativ: κ^z Rand bietet ắrcontes polewn]
- 8 σκεπη Aacdkpx: σκεπην h: σκέπη κ, der dann νεανιδων für νέων und als Adjectiv zu σειρομαστων nimmt: D alles [wohl σκεπη, nicht σκεπην] zwischen , γεανιδων wie κ behandelnd
- 8 σιρομαστων Ack: σειρομαστων apx: keines der beiden dh. Punkt erst nach ανωφθη c
  - 8 anhydh hai siromasthe en > k
- 8 ανηφθη A: εαν οφθη apd: ἀνώφθη ch: αν οφθη »ohne Zeichen« d:>kx
  - 8 xai diromasths > kx
  - 8 σιρομαστης Acdh: σειρομαστης ap
  - $8 \approx > k$
- 8 tessaranonta acdhrx [der sa alt auf Rasur hat]: μ k
- 8 χιλιαδας k, der dann α θ θυρεό [so] hinzufügt. χιλιαδες κ
- 8 Ende + εν τφισραηλ acdhpxx: ebenso, aber zwischen χν, □

φειν σε έξ άγοοῦ Εδωμ γῆ ἐσείσθη καὶ ὁ οὐρανὸς ἔσταξεν δρόσους καὶ αὶ νεφέλαι ἔσταξαν ὕδωρ. ⁵ὄρη ἐσαλεύθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου Ελωει, τοῦτο Σεινα ἀπὸ προσώπου κυρίου θεοῦ Ισραηλ. ⁶ἐν ἡμέραις Σαμεγαρ υίοῦ Αναθ, ἐν εν ἡμέραις Ιαηλ ἐξέλιπον ὁδοὺς καὶ ἐπορεύθησαν ἀτραπούς, ἐπορεύθησαν ὁδοὺς διεστραμμένας. ⁷ἔξέλιπον δυνατοὶ ἐν Ισραηλ, ἐξέλιπον ἕως οὖ αναστη Δεββωρα, ἕως οὖ αναστη μήτηρ ἐν Ισραηλ. ⁸ ἐξελέξαντο θεοὺς καινούς, ὅτε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόντων θυρεὸς ἐὰν ὀφθῆ καὶ λόγχη ἐν τεσσεράκοντα χειλιάσιν ἐν Ισραηλ, ⁹ἡ καρδία μου

- 4 Etenim caeli liquati sunt 5
- 5 Montes commoti sunt a facie domini dei Israel ex Sina Verecundus
- 6 In diebus Simegar filii Enac, in diebus Iahel, defecerunt reges, defecerunt viae, abierunt vias perversas Verecundus, dessen Hds. nachher Enach schreibt, wofür Pitra richtig Enath bessert. Nachher braucht Verecundus die Form Simgar.

Defecerunt viae et euntes tabescebant ambulantes vias pravas 5

- 7 Defecerunt habitantes in Israel, defecerunt donec surrexit Debbora, donec surrexit mater in Israel. Augustin 3º 603. Defecerunt potentes in Israel, defecerunt quoadusque exsurgeret mater Debbora in Israel Verecundus. Defecerunt commorantes in Israel 5
- 8 Elegerunt ut panem hordeaceum deos novos: tunc expugnaverunt civitates principum Augustin 3¹ 603. Gleich darauf Vers ebenso wiederholt, und bis novos noch ein drittes Mal Augustin 3¹ 603. Elegerunt sibi deos novos quo modo panem hordeaceum: tegumen iuvencularum iaculantium. accensus est et iaculavit quadraginta millia Verecundus, der cor des Verses 9 als Nominativ mit diesem iaculavit verbindet. Elegerunt deos novos tunc velut panem hordeaceum: tegumen adolescentium iaculantium accensus est et iaculavit in XL millibus in Israel 5
- 4 εδων g
- 4 vor δ ουρανος + γε gn
- 4 für εσταξεν δροσους n εταραχθη
- 4 δροσους > g
- 5 nach dem ersten xupiou + θεου n
- 5 ελωι bgn
- 5 τουτο Bbg: του n
- 5 σινα B³bgn
- 6 σεμεγαρ n
- 6 das andere Mal ἐν ημερὰις bgn. in B beginnt die Zeile mit dem θ von αναθ
  - 6 ιαηλ Bbg: ισραηλ n
  - 6 vor εξελιπον + εξελιπον βασιλεις 🖪
  - 6 εξελειπον g

- 7 beide Male εξελειπον g
- 7 erstes εν > n
- 7 beide Male ανεστη bgn
- 7 νοι μητηρ + μερος και g
- 3 o von őτε steht in B auf dem Raume von zwei Buchstaben, was man in Cambridge nicht angemerkt hat: τοτε bgn
  - 8 χενους n, der danach + ως αρτον χριθινον
  - 8 εμολεμησαν g
  - 8 θυραιος g
  - 8 nach λογχη + και σιρομαστης gn
  - 8 τεσσαραχοντα B^3 bgn
  - 8 γιλιασιν B³bgn
  - 8 vor ισραηλ + τφ gn

καρδία μου εἰς τὰ διατεταγμένα τῷ Ισραηλ· οἱ δυνάσται τοῦ λαοῦ, εὐλογεῖτε τὸν κύριον
10 ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὑποζυγίων, καθήμενοι ἐπὶ λαμπηνῶν, φθέγξασθαι

11 φωνην ἀνακρουομένων ἀνὰ μέσον εὐφραινομένων· ἐκεῖ δώσουσιν δικαιοσύνας κυρίω· δικαιοσύνας
ἐνίσχυσαν ἐν τῷ Ισραηλ. τότε κατέβη εἰς τὰς πόλεις αὐτοῦ ὁ λαὸς κυρίου.

12 ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, Δεββώρα, ἐξεγείρου μυριάδας μετὰ λαοῦ, ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, λάλει
μετ᾽ ἀδῆς ἐνισχύων εξαναστασό, Βαραχ, καὶ ἐνίσχυσον, Δεββώρα, τὸν Βαραχ, αἰχμαλώτευσον αἰχμαλωσίαν σου, υἱὸς Αβινεεμ.

13 πότε ἐμεγάλυνεν ἡ ἰσχὸς αὐτοῦ, κύριε,
ταπείνωσόν μοι τοὺς ἰσχυροτέρους

14 μου.

λαὸς Εφραιμ ἐτιμωρήσατο αὐτούς, ἐν
κοιλάδι ἀδελφοῦ σου, Βενιαμειν, ἐν λαοῖς σου ἐξ ἐμοῦ, Μαχειρ, κατέβησαν ἐξεραυνῶντες,

- 9 εις Α: επι acdhkpxxD
- 9 του ισραηλ D: der Casus in wunsicher
- 9 το οι δυνασται του λαου, ευλογειτε τον χυριον, επιβεβηχοτες επι υποζυγιων, χαθημενοι επι λαμπίνων Theodoret 1 331
  - 9 δυναστε k
  - 10 επιβεβηχῶ d: επιβεβηχως h
  - 10 υποζύγιον k
- το καθημενοι επι λαμπηνων Ak: μεσημβριας και λαμπηνων apxx [wenn man nilde behandelt: λαμπηνών = υμβυωβωβ weißen]: ἐπιλαμπινών καθημενοι c: επι λαμπινων καθημενοι dh: και επι λαμπηνων [was er als Wagen versteht], και καθήμενοι D
- 10 vor dem letzten Worte + επι χριτηριού πορευομένοι συνέδρων $\mathbf{axx}$: + επι χριτηριού και πορευομένοι εφ όδφ $\mathbf{cp}$: + επι χριτηριού και πορευομένοι φοδω $\mathbf{dh}$: + επι χριτηριού συνέδρων επι λαμπηνών καθημένοι $\mathbf{p}$
- 10 11 φθεγξασθε φωνην αναχρουομενων ανα μεσον ευφραινομενων εχει δωσουσι διχαιοσυνην τω θεω Theodoret 1 331. in x ist die Verseintheilung elend: man lese das Ende von 10 mit dem Anfange von 11 in x x zusammen
- 10 φθεγξασθε ackpd [D zieht das Wort zu 11: mein $\div$ ist falsch]: εφθεγξασθαι dh. x = A
  - 11 ευφραινων dh
  - 11 das erste δικαιοσυνας Α: δικαιοσυνην acdhkpxxd
- τι das andere δικαιοσυνας Aax: δικαιοι cdhkpb: δικαιοσυνην ■
  - 11 ενισχυσαν Acdhkpb: ενισχυσον ax: ενισχυσεν 🛠
  - 11 κατεβησαν 🗅
  - 11 αυτου Aacdhkpb: > xx
  - 12 beide Male δεβορρα a, δεβωρρα hk
- 12 εξεγειρου μυριαδας μετα λαου A: εξέγειρον μυριαδας μετα λαου dhpk, and $zwischen + \ell$ D: εξεγειρον μυριαδας μετα λαου σου k: > acx

- 12 $\lambda \alpha \lambda \epsilon \iota > dhk$
- 12 ενισχυων Adhpn: εν ισχυι k: keines der beiden acx: ενισχυων ν □, der danach vermuthlich (nicht im Codex) stark interpungiert. das thun auch dh
- 12 εξαναστασό [so] A: εξανιστασο ackp: ebenso vermuthlich dh [ich habe ἐξανιστὰς ὁ abgeschrieben]: ανιστασο x. Imperativ κρ
- 12 beide Male βαραχ adhkpx, das erste Mal auch c. scheinbar έξανίστα σοβαράχ a
- 12 και ενισχύσον δεββωρα τον βαρακ > cxκ. D = A [nur s: A], aber zwischen $+ \checkmark$
  - 12 ενισχυσον Ak: κατισχυσον adhp
- 12 αιχμαλωτευσον A: και αιχμαλωτίζε ac [αχμαλωτίζε c¹, erstes ι aus freier Hand eingedruckt] dhx: αιχμαλωτίζε kp: ohne και κ, mit και Β
  - 12 αβινοεμ k. acdhpx = A: αβινηεμ 🕷
  - 13 τοτε εμεγαλυνθη ackpxx: οποτε εμεγαλυνθη dho
- 13 nach αυτου + λαος αυριου apx als Anfang eines neuen Satzes: x läßt dann αυριε fort
  - 13 ισχυρωτερους ch
  - 14 Anfang por p
  - 14 λαὸς × D
  - 14 ετιμωρησαντο cdh. * = A: D entscheidet nicht
  - 14 ποιλαδει d: τη ποιλαδι x
  - 14 nach ποιλαδι Sinnabschuitt acxx, nicht 🗖
  - 14 αδελφου Adhk: αδελφος acpxxd
  - 14 βενιαμιν cdhkp: βενιαμειμ x wie es scheint
- 14 εν λαοις σου hat M nicht gelesen, der das mir unverständliche dein Volk bietet
  - 14 zweites εν > x
  - 14 nach λαοις σου Sinnabschnitt ack[x?]κο
  - 14 εξ εμου Aacdhpxxn: εξεγειρου k
- 14 εχ μαχειρ (vergleiche gleich nachher εχ.
- 14 εξερευνώντες acdhk: εξεραυνοντες x, p = A

είς τὰ διατεταγμένα τῷ Ισραηλ· οἱ έκουσιαζόμενοι ἐν λαῷ, εὐλογεῖτε κύριον. 10 ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὄνου θηλείας μεσημβρίας, καθήμενοι ἐπὶ κριτηρίου καὶ πορευόμενοι ἐπὶ ὁδοὺς συνέδρων ἐφ᾽ ὁδῷ, διηγεῖσθε 11 ἀπὸ φωνῆς ἀνακρουομένων ἀνὰ μέσον ὑδρευομένων ἐκεῖ δώσουσιν δικαιοσύνας. κύριε, δικαιοσύνας αὕξησον ἐν Ισραηλ· τότε κατέβη εἰς τὰς πόλεις λαὸς κυρίου. 12 ἔξεγείρου ἐξεγείρου, Δεββωρα, ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, λάλησον ἀδήν ἀνάστα, Βαρακ, καὶ αἰχμαλώτισον αἰχμαλωσίαν σου, υίὸς Αβεινεεμ. 13 τότε κατέβη κατάλημμα τοῖς ἰσχυροῖς λαὸς κυρίου κατέβη αὐτῷ ἐν τοῖς κραταιοῖς 14 ἐξ ἐμοῦ. Εφραιμ ἐξερίζωσεν αὐτοὺς ἐν τῷ Αμαληκ· ὀπίσω σου, Βενιαμειν, ἐν τοῖς λαοῖς σου· ἐν ἐμοὶ Μαχειρ κατέβησαν ἐξεραυνῶντες, καὶ ἀπὸ

- 9 Cor meum ad ea quae disposita sunt huic Israel: potentes populi, benedicite dominum Origenes ς 4 5, der ς 5 benedicite dominum unmittelbar mit Vers 10 verbunden bietet. Cor meum a praecepto Israel: potentes, benedicite dominum Verecundus, der cor als Nominativ zu 8 Ende zieht
- 10 Qui adscendistis super iumenta, super vehicula sedentes et super asinas refulgentes Origenes ς 5 und als aus einer alia editio entnommen Hrabanus. Ascendentes super subiunctoria et super sedentes in lecticis Verecundus, zum Vorhergehenden konstruiert. Ascendentes asinas et sedentes in lampenis et ambulantes super viam ς
- II Emittite vocem resonantium in organis. in medio epulantium, illic dabunt iustitias domino (vel certe, sicut alibi reperimus, in medio psallentium). iusti invaluimus in Israel. tunc descendit in civitates suas populus domini Verecundus. a voce resonantium. In medio epulantium, illic dabunt iustitiam domino >. Ibi dabunt iustitias domino: iusti confortati sunt in Israel Origenes < 5
- 12 Exsurge, Debbora, excita dena millia millium cum populo, exsurge, exsurge cum cantico. invalescens exsurge, Barac, et conforta, Debbora. Barac, cape captivitatem tuam, fili Abinoen Verecundus. Exsurge, exsurge, Debbora, exsuscita milia populi. exsurge, exsurge, cane canticum, exsurge, Barach Origenes Prolog zum Canticum. Exsurge, Debbora, exsurge, et suscita dena millia populi. captivam ducito captivitatem, fili Abinoem Origenes ς 6
- 13 Tune magnificata est virtus eius. domine humilia mihi fortiores me Verecundus. Domine, descende mihi in fortiores meos 5. Domine, humilia mihi fortiores me Origenes 5 6 zweimal
- 14 Populus Ephren castigavit eum in valle fratris sui Beniamin. in populis tuis ex me Machir descenderunt scrutantes, et ex Zabulon dominus expugnavit pro me in potentatibus, in virga dei potentis Verecundus

```
9 ευλογειτε Bbn: αινειτε g
10 ονούσ g
10 θηλιας B¹ [»Superp. ε a B^2B^3«] g
10 νοι μεσημβριας + εν [so] g, nach μεσημβριας
+ και λαμπουσων gn
10 και μεσημβριας καθημενοι b^r» ΑΑ.L.L. μεσημβριας και λαμπουσων«
10 επι οδούς συνεδρων > g: επι > n
10 διηγησθε g
11 δικαιοσύνας κυριε Bb: δικαιοσύνην κυριφ g: δικαιοσύνας κυριφ n
11 νοι ισραηλ + τφ n, νοι λαός + δ gn
12 ρεββωρα g
```

12 βαραχ Bbn: βαλααχ g

12 αιχμαλωτευσον n

12 αβινεεμ bgn

13 χαταλειμμα bn: χαταλιμμα g

13 αυτφ Bbn: αυτοις g

13 εξ εμου verbindet g mit 14

14 εξερριζωσεν bn

14 βενιαμιν bn: danach fehlt εν in n

14 λαοις Bbn: αδελφοις g

14 εν εμοι Bb: εξ εμου gn

14 μαγειρ: g: μαγιρ bn

12 das vierte εξεγειρου > g

14 εξερευνωντες Β⁸bn

καὶ ἐκ Ζαβουλων κύριος ἐπολέμει μοι ἐν δυνατοῖς ἐκεῖθεν, ἐν σκήπτρω ἐνισχύοντος ἡγήσεως, ¹δ ἐν Ισσαχαρ μετὰ Δεββώρας. ἐξαπέστειλεν πεζοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα, ἵνα σοι κατοικῆς ἐμ μέσω χειλέων ἐξέτεινεν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ διαιρέσεις Ρουβην, μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας. ¹δ ἵνα τί μοι κάθησαι ἀνὰ μέσον τῶν μοσφαιθαμ τοῦ εἰσακούειν συρισμοὺς ἐξεγειρόντων, τοῦ διελθεῖν εἰς τὰ τοῦ Ρουβην; μεγάλοι ἐξιχνιασμοὶ καρδίας ¹π Γαλααδ. ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατεσκήνωσεν, καὶ Δαν, ἵνα τί παροικεῖ πλοίοις; Ασηρ, παρώκησεν παρ' αἰγιαλὸν θαλασσῶν; καὶ ἐπὶ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ κατεσκήνωσεν. ¹8 Ζαβουλων λαὸς ὀνιδίσας ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, καὶ Νεφθαλειμ ἐπὶ ὕψη ἀγροῦ ·

14 εν ζαβουλων ρ

14 nurses epokemei moi en dunatois exeiden Ak: nurses epokemi moi en dunatois exeiden dh: nurses pokemei moi en dunatois p: > acx. D = Adhk; aber zwischen $-\sqrt{}$

14 εν σχηπτρφ ένισχυοντος Adhk: ενισχυοντες εν σχηπτρφ aex: nur σχηπτρφ p: εν σχηπτρφ ενισχυοντες aex14 ηγησεως Adhkaex16: διηγησεως aex18: keines der beiden c

14 Ende + γραμματέως ασχκ

15 vorweg + και αρχήγοι axx: + και αρχοντες c

15 $\epsilon v > k$

15 ισαχαρ ακ

15 δεβορρας α: δεβωρρας hk

15 nach δεβορρας oder dessen Vertretern haben ackp keinen Punkt

15 nach δεβορρας oder dem Entsprechenden + και βαρακ ουτω βαρακ a, + και ισσαχαρ ουτω βαρακ c, + και βαρακ ουτως βαρακ px. ich kann nicht beweisen, daß mqm ουτω[ς] vertritt: nehme ich an, daß es dies thut, so hat m και βαρακ και ουτω[ς] βαρακ

15 εξαπεστειλε[ν] πεζους αυτου εις την χοιλαδα A h: εν τη χοιλαδι εξαπεστειλε[ν] πεζους αυτου εις την χοιλαδα ap: εν τη χοιλαδι εξαπεστειλεν πεζους αυτου c: εξαπεστειλε πεζους αυτους εις χοιλαδα k: εν τη χοιλαδι εξετεινεν ποδας αυτου x

is tha sol patolegr em mess ceilenh executive tois positivation A: tha th su patolegr so en mess ceilenh ewn executive productions at tha sol patolegr ends cutous a: tha sol patolegr ends cutous a: tha sol patolegr ends cutous a: the sol patolegr cutous a: the sol patolegr ends cutous a: the sol patolegr ends a: the sol patolegr

15 διαιρεσεις ρουβην A: εν διαιρεσει ρουβην apx[D interpungient vor ρουβην]: εν διαιρεσεσιν ρουβην dhx: nur διαιρεσεσι k

15 χαρδιας > k

16 vorweg + και βαρακ ap

16 $\tau \iota > k$

16 μοι > xx

16 καθησαι Aakp: καθησθε c: καθησθαι dh: καθισαι x: εκαθισαν

16 μοσφαιθαμ Aahp: μοσφαθαϊμ cdx: μοσφαθεν k: μοσφαθεμ (άγροὶ έρμηνεύονται) Theodoret 1 331 [Varr μοσφαδε μοσφαδεμ] und K: 1018-2020 D

16 ίσαχουειν d: αχουειν k

16 συριγμους cdhkp

16 εξεγειρωντων k. κε *πωιη Ιωωμοσμαβί* kann nicht εξεγειροντων, sondern pur καταναγκαζόντων oder ein ähnliches Wort übersetzen: vgl 19

16 διελθειν Acdhpxx: ελθειν a: διέλθην k

16 das dritte του > x

16 die letzten zwei Worte ss geben A wieder. Shumuqomnt Phrup gehört zu Shumuqomht Iudd 18 2 ἐξεχνιάζειν, drückt mithin εξεχνιασμοι aus. μεγάλοι hat auch s gelesen, aber μυρισμομμέν stehn erweckt ist mir unverständlich: Matth 9 7 16 28

16 ρουβημ cd

17 γαλααδ zum Vorigen bezogen c: γαδ kx

17 παροικει Akx: παροικεις acdhpxb

17 nach ασηρ 🕷 φαησεν, nicht παρφαησεν

17 $\pi\alpha\rho$ > x

17 αιγιαλων p1

17 nach θαλασσων fehlt και in k

17 τας διαχοπας Aacdhpx: ταις διεχβολαις k: ein Singular D, der durch Zusatz zweier Punkte zum Plurale gemacht werden kann, und dann etwa ταις διεξοδοις wiedergeben dürfte

17 Ende σχηνωσει χχ

17 Ende mit 18 verbunden akxb

18 όνίδησας d: όνειδιέασ k [Uncialvorlage]: ονειδισας achx $\mathbf{D}$: ωνειδισε p

18 νεφθαλειμ Aa: νεφθαλι ckx: νεφθαλει dhp

18 υψη Aakpxxb: υλη c: υψει dh

18 Ende mit 19 verbunden x

Ζαβουλων ἕλκοντες ἐν ράβδφ διηγήσεως γραμματέως. ¹⁵ καὶ ἀρχηγοὶ ἐν Ισσαχαρ μετὰ Δεββωρας καὶ Βαρακ · οὕτως Βαρακ ἐν κοιλάσιν ἀπέστειλεν ἐν ποσίν αὐτοῦ, εἰς τὰς μερίδας Ρουβην, μεγάλοι ἐξικνούμενοι καρδίαν. ¹⁶ εἰς τί ἐκάθισαν ἀνὰ μέσον τῆς διγομίας τοῦ ἀκοῦσαι συρισμοῦ ἀγγέλων εἰς διαρέσεις Ρουβην; μεγάλοι ἐξετασμοὶ καρδίας ¹¹ Γαλααδ, ἐν τῷ πέραν τοῦ ʾΙορδάνου οὖ ἐσκήνωσεν · καὶ Δαν εἰς τί παρδικεῖ πλοίοις; Ασηρ ἐκάθισεν παραλίαν θαλασσῶν, καὶ ἐπὶ διεξόδοις αὐτοῦ σκηνώσει. ¹² Ζαβουλων λαὸς ἀνείδισεν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, καὶ Νεφθαλει ἐπὶ ὕψη ἀγροῦ ἦλθον αὐτῶν.

15 Principales tui, Issachar. tunc Debbora misit pedestres suos in valle Verecundus, der ausdrücklich principales, nicht principes, als Lesart der Lateiner angibt

16 Verecundus Ut quid tu inhabitas in medio labiorum? vel, sicut habet presbyteri sancti translatio In medio terminorum. expandit suis divisiones maioris praescrutationis. ut quid sedes in medio Masphat? ut audiat sibilationes excitantium. vel, sicut alia translatio refert Ut exaudiat sibilationes gregum. vel Cur sedes in specula eorum, ut transeas in ea quae sunt Ruben? magnae praescrutationes [Pitra praescrutationis] cordis Ruben. Inhabitas in medio labiorum 5. Ut exaudias sibilationes 5

17 Galaad trans Iordanem inhabitavit, et Dan, ut quid commoraris! navibus? Aser inhabitavit secus ripas maris in exitus suos Verecundus, der nachher Galaad trans Iordanem habitat und et Dan navibus commoratur und quid tibi necesse est ut in mari moreris bietet. Aser hospitatus est secus ripam maris 5

18 Zabulon populus improperans animam suam ad mortem, et Neptalim super excelsa agri Verecundus

```
14 γραμματαιωσ g
```

¹⁵ εν ισσαχαρ Bbn: υιοσ αχαβ g

¹⁵ ρεββωρασ g

¹⁵ ουτω bn

¹⁵ χοιλασιν Bbn: χοιλαδι g [so]

¹⁵ ρουβιμ η

¹⁵ μεγαλοισ g

¹⁶ εκαθισαν Bbn: ανεβησαν g

¹⁶ δηγομιασ g: διγωμιάς n

¹⁶ συρισμούσ g: συριγμού n

¹⁶ αγγελων Bbn: αγελων g

¹⁶ ρούβην μεγαλοι εξετασμοι > n

¹⁶ μεγαλοι Bb: μετα αγελων g

¹⁷ ob > g

¹⁷ δαν εις τι Bbn: δανιστι g

¹⁷ παραλίαν θαλασσων Bbn: εν παραθαλασσιοισ g

¹⁷ διεξοδουσ g

¹⁷ κατασκηνωσει g

¹⁸ ωνηδισεν g

¹⁸ γεφθαλι b: γεφθαλειμ gn

¹⁸ vor υψη + τα g

19 ήλθον βασιλεῖς καὶ παρετάξαντο, τότε ἐπολέμησαν βασιλεῖς Χανααν ἐν Θενναχ ἐπὶ ὅ-δατος Μεγεδδω, πλεονεξίαν ἀργυρίου οὐκ ἔλαβον.
20 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπολεμήθησαν ἀστέρες ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐπολέμησαν μετὰ Ισραηλ.
21 χειμάρρους Κεισων ἐξέβαλεν αὐτούς, χειμάρρους Καδησειμ, χειμάρρους Κεισων. καταπατήσει αὐτὸν ψυχή μου δυνατή.
22 τότε ἀπεκόπησαν πτέρναι ἵππου, αμμαδαρωθ δυνατῶν αὐτοῦ.
23 καταρασαιαι Μαζωρ, εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου, καταράσει καταράσασθαι τοὺς ἐνοίκους αὐτῆς, ὅτι οὐκ ἤλθοσαν εἰς τὴν βοήθειαν κυρίου. βοηθὸς ἡμῶν κύριος, ἐν μαχηταῖς δυνατοῖς.
24 εὐλογηθείη ἐκ γυναικῶν Ισραηλ γυνὴ Χαλεβ τοῦ Κειναίου, ἐκ γυναικῶν ἐν σκηνῆ εὐλογηθείη.

- 19 nach $\eta\lambda\theta$ ov + α ut ω a, + α ut ω v x
- 19 kai > x
- 19 παρεταξαντο Aacdhpxxb: επολεμησαν k
- 19 επολεμησαν Aacdhxp und vielleicht κ: παρεταξαντο k: πολεμησαι p
  - 19 χανααμ k
- 19 θενναχ Adhp: θανααχ a: τενναχ c: θαινα k: θααναχ x: θαναχ x: b= a
  - 19 vor υδατος + του cdh
- 19 μαγεγεδδώ a: μαγεδδω cdhkpxx [der μακεδδω schreibt]
- 19 ελαβων k: ελαβεν p. damit man ελαβον als erste Person fasse, setzt m εγω davor. dritte Pluralis m
  - 20 εχ του Acdhkp: εξ ax
- 20 επολεμηθησαν Acdhk: παρεταξαντο an: επολεμησαν pd: παρεταξαν x.. keine Interpunction danach apnd
  - 20 vor αστερες + οι acdhpx: danach Punkt app
  - 20 των ταξεων ΚΝΟ
  - 20 επολεμησαν AcdhkpxD: παρεταξαντο ax
- 20 ισραηλ Α: σισαρα ackpxxp: εισαρα d [Uncialvorlage]: Ισάρα h
  - 21 das erste Mal χιμαρρουσ h
- 21 beide Male χεισων Apx und an der ersten Stelle d, χισσων ac und an der andern Stelle d: χισων hk
- 21 καδησειμ A: καδημειν ax: καδημιμ cdp: καδημειμ h: συνεψησμενος k: καδεσιμ oder καδεσειμ κ: κανος D
  - 21 αυτον Aax: αυτους cdhkpxo: danach Punkt a
- 21 Ende + και ομαλιει αυτους η πτερνα μου k. κ² Rand + ο πους μου ενισχυσει (κ² Text ähnlich, aber ich weiß sicher nur, daß er ενισχυων ενισχυσει bietet)
  - 22 απεκοπησαν Acdhka: ενευροκοπηθησαν αρχκ
  - 22 εππου Ak: εππων acdhpxx und wohl auch D
- 21 nach seinem ιππων + και ομαλιει αυτους η =πτερνα μου τας υβρεις εκστασεων αυτων p. και ομα-

λιεῖ + αυτους $\not$ ή πτερνα μου $\sim$ Jawou & $\not$ D: für & Jawou wird Jawoojawe [Ps λ 22] herzustellen sein

- 22 αμμαδαρωθ δυνατων αυτου > ax
- 22 αμμαδαρωθ A: μαδαρωθ cpd Theodoret 1 33x [= άβλεψία]: αμαδαρωθ dhk; μαδδαρωθ m zum vorigen gezogen. $dlabel{eq:def}$ construiert wie k
- 22 nach seinem μαδδαρωθ nicht δυνατων αυτου, sondern και ομαλιουσι πτερναι μου τας υβρεις εκστασεων αυτων 🖔
  - 22 δυνατων Ak: δυναστων cdhp
- 22 Ende + επι υβρει ευθυνοντος στερνα εχστασεως αυτου. ιδοιεν αρας ιδοιεν οδυνας χατοιχουντες αυτην. υπερηφανους υβριστας αρατε απολεσατε k:+ και ομαλειει αυτους η πτερνα μου τας υβρεις εχστασεως αυτων αχ
- 23 καταρασαιαι A: καταρασασθε ak: καταρασθε cdp: καταρασθαι h: καταρασασθαι x Theodoret 1 331. Imperativ %D
- 23 μαζωρ Aakpx Theodoret 1 331 [= εν τφ χραταιψ]: μερωζ c: μαρωρ dh: μαρωζ ΧΒ
  - 23 statt είπεν ein Praesens
- 23 καταρασασθαι Ax: καταρασασθε acdhk: καταρασθε p: Imperativ KD
- 23 ενοιχους αυτης Acdh (wohl auch κ): ενοιχουντας αυτην akpx (wohl auch Β)
  - 23 ηλθοσαν A: ηλθον cdhkp: ηλθεν ax: Plural
  - 23 xuptou Aakpxxn: > cdh
- 23 βοηθός ημων χυριος Αρ: βοηθός χυριος αχκ: χυριος βοηθός ημων cdhk: βοηθός ημων χυριος / D
  - 23 vor εν μαχηταις + πυριος cdhk
  - 23 δυνατοις A: δυνατος cdhkpxp: > ax
- 24 ευλογημενη εν γυναιξιν p: ευλογηθειη εν γυναι-Ειν 🗖
  - 24 ισραηλ Aa: ιαηλ cdhkpx**x: \\ \\ ** = \(\exists \)
  - 24 χαλεβ A: χαβερ acdbkpxx: : το... b = 6
  - 24 χειναιου Ad: χιναιου achkpx
  - 24 σχηνη Aacdhpxxo: σχηναις k
  - 24 Ende ευλογημένη p: + εν επαινψ k

19 βασιλεῖς παρετάξαντο, τότε ἐπολέμησαν βασιλεῖς Χανααν ἐν Θανααχ ἐπὶ ὕδατι Μεγεδδω, δῶρον ἀργυρίου οὐκ ἔλαβον. 20 ἐξ οὐρανοῦ παρετάξαντο οἱ ἀστέρες, ἐκ τρίβων αὐτῶν παρετάξαντο μετὰ Σεισαρα. 21 χειμάρρους Κεισων ἐξέσυρεν αὐτούς, χειμάρρους ἀρχαίων, χειμάρρους Κεισων καταπατήσει αὐτὸν ψυχή μου δυνατή. 22 τότε ἐνεποδίσθησαν πτέρναι ἵππου, σπουδή ἔσπευσαν ἰσχυροὶ αὐτοῦ. 23 καταρᾶσθαι Μηρωζ, εἶπεν ἄγγελος κυρίου, καταρᾶσθε· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κατοικῶν αὐτήν, ὅτι οὐκ ἤλθοσαν εἰς βοήθειαν κυρίου, εἰς βοήθειαν ἐν δυνατοῖς. 24 εὐλογηθείη ἐν γυναιξὶν Ιαηλ γυνὴ Χαβερ τοῦ Κειναίου, ἀπὸ γυναικῶν ἐν σκηναίς εὐλογηθείη.

19 Venerunt reges et praeparaverunt se in (einmal ad) pugnam. tunc pugnaverunt reges Chanaan in Tehnac super aquas Machedon. abundantiam argenti non acceperunt Verecundus

20 De caelo expugnati sunt incedentes ad bellum. stellae ex ordinibus suis pugnaverunt adversus Sisaram Verecundus

21 Torrens Cison expulit eum [Vercellone nach der Erklärung des Mannes eos], torrens Cedron in torrentem Cison. conculcavit eum anima mea in virtute Verecundus

22 Tunc praecisa sunt calcanea equorum. festinatione festinaverunt Verecundus, der potentes zu 23 zieht

23 Potentes ipsius, maledicite Manzor. dicit angelus domini Maledicto maledicite inhabitantes in ea, in eo quod non venerint in adiutorium. dominus adiutor noster, dominus in bellatoribus potens Verecundus, der zu Manzor einmal sive Mazorhot zusetzt = duodecim signa quae mathematici zodiacum circulum appellant, der ein anderes Mal mazor zodiaco circulo, an einer vierten Stelle manzer zodiaco circulo bietet, und dominus adiutor noster, dominus in bellatoribus potens schon in Pitras § 31 genau wie in § 41 citiert

24 Benedicta in mulieribus Iahel uxor Abel Chinei, ex mulieribus in tabernaculis benedicta Verecundus

19 παρεταξαντο Bbn: επολεμησαν g

19 θααναχ g

19 υδατοσ g

19 μαγεδδω b: μαγεδων g: μαγεδω n

19 ελαβεν g

20 vor τριβων + των g

21 alle drei Male χιμαρρούσ g

21 beide Male αισων bgn

22 Anfang ὅτε b

22 vor ισχυροι + οι g

22 kein Punkt am Ende b

23 beide Male хатарабабдаг g

23 μαρωζ gn

23 vor αγγελος + ὁ gn

23 das andere Mal καταρασθαι n

23 b > n

23 ηλθεν g: ηλθον n

24 Anfang ευλογηθειη Bbn: ευλογηθε $\bar{\imath}$ ηλ g, der nachher ι αηλ klar hat

24 χαβελ g

24 xivatou B³bgn

²⁵ δδωρ

ήτησεν αὐτήν, καὶ γάλα ἔδωκεν αὐτῷ ἐν λακάνη ἰσχυρῶν προσήγγεισεν βούτυρον. ²⁶ τὴν χεῖρα αὐτῆς τὴν ἀριστερὰν εἰς πάσσαλον ἐξέτεινεν, τὴν δεξιὰν αὐτῆς εἰς ἀποτομὰς κατακόπων, καὶ ἀπέτειμεν Σισαρα, ἀπέτριψεν τὴν πεφαλης αὐτοῦ, καὶ συνέθλασεν καὶ διήλασεν τὴν γνάθον αὐτοῦ. ²⁷ ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς συγκάμψας ἔπεσεν ἐκοιμήθη μεταξὸ ποδῶν αὐτῆς. ἐν ῷ ἔκαμψεν, ἐκεῖ ἔπεσεν ταλαίπωρος. ²⁸ διὰ τῆς θυρίδος διέκυπτεν καὶ κατεμάνθανεν ἡ μήτηρ Σισαρα, διὰ τῆς δικτυωτῆς ἐπιβλέπουσα ἐπὶ τοὺς μεταστρέφοντας Σισαρα. Διὰ τί ἠσχάτισεν τὸ ἄρμα αὐτοῦ παραγενέσθαι; διὰ τί ἐχρόνισαν ἴχνη ἀρμάτων αὐτοῦ;

25 - αυτην και ν ₺

25 αυτην Aacdhp: αυτη k: keines der beiden xx

25 xat > x

25 αυτψ > xx: + αυτψ ∤ D. kein Zeichen danach κ

25 en lakanh iscurun Acd: en lekanh dunastun ax [η in x alt auf Rasur]: en lakanh iscurun h: en escatois meristanun h: en lekanh iscurun p. $\blacksquare$ nicht = k. nach lakanh Komma ex

25 πρόσηγγίσεν ck: προσηνεγκε ap: προσηγγησεν $d\colon$ προσηγγίσε $h\colon$ προσηνεγκεν $x\colon$ x=apx

26 das erste την > x

26 das erste αυτης war in d¹ αυτοις

26 thy aristeran > cdh

26 das zweite την > x

26 εις πασσαλον εξετεινε[ν] Aachryd: εξετεινεν εις πασσαλον θερμως k. %s Stellung beweist nichts 26 nach εξετεινεν + και αρκη: nach seinem εξετεινεν θερμως + και k

26 την vor δεξιαν > x

26 the defian $\times$ auths $\neq$ D: auths > p

26 εις αποτομας κατακόπων AD: του εις τελος αχρειωσαι εις αποτομας κατακόπων ap: εις αποτομας κατακόπτων dh: εις αποτομας κατακόπτων dh: εις αποτομας κατακόπτων dh: εις αποτομας κατακόπων του εις τελος αχριωσαι dh: του εις τελος αχρειωσαι dh: του εις τελος αχρειωσαι dh: εις αποτομας κατακόπων του αχρειωσαι dh; bei dem das zweite und dritte Wort durch Macc α g_{dh} Regn g_{dh} g_{dh} nur ungefähr sicher ist

26 και απετεμέν σισαρα > k

26 απετεμεν A: απετεμε acdhp: συνετελεσεν x $\aleph$: B= Ahacdp

26 σισαρα in 🛌 Accusativ

26 apetriven thn negalge A: dighase nrotagon autou dighase negalgn a: apetrive[n] thn negalgn cdhpd: nai th squpa dighase ton nrotagon k: dighase nrotagon x: über m möchte ich für den Rest des Verses lieber nichts aussagen

26 και συνεθλασεν Acd: και συνεθλασε hp: και συνεθλασεν αυστου k: και συνεθλασεν αυστην b: > ax

26 και διηλασε[ν] την γναθον αυτου Acdhp: και επαταξεν a: nur την γναθον αυτου p: διηλασεν κεφαλην αυτου και επαταξεν x mit z7 verbindend, was auch a thut: nichts von Allem k

26 Ende + και συνετελέσε τον σισαρα k

27 sugnammas epesen Ap: barundeis epese[n] axx: sugnammas epesen cdh: esahrthsen sugnammas epesen k. sicher nicht = axx. vor epese Punkt a

27 exoluhydh metaku podwn auths Acdh: και αφυπνώσεν αναμέσον των σχέλων αυτής ax: ebenso vielleicht, nur mit γονατών, x: keines der drei kp. danach + exampen epesen cdh, + exampen x epesen x y

27 en ϕ examplen exel epese [n] $Achkpd: en \phi$ example xabws xatexheish exel epese $a: en \phi$ examplen exel epese $b: en \phi$ example xabws xatexheith [niedergeworfen wurde c] exel epese c

27 ταλαιπωρος Αρκο: ταλαιπώρως α: ταλαιπόρως cdh: εταλαιπωρησεν καθώς εσκιρτησε ταλαιπωρος k: ταλαιπορος x

28 και κατεμανθανεν > akpx: ×και κατεμανθανεν $\checkmark$ $\triangleright$

28 εχυπτεν p

28 δια της διατυωτης zieht ■ zum Vorhergehenden

28 επιβλεπουσα επι τους μεταστρεφοντας σισαρα $\Rightarrow$ acx: D hat den Satz zwischen $+\checkmark$

28 μεταστρεφοντας Adhpxo: υποεπιστρεφοντας k

28 vor σισαρα + μετα dhkpd. über m sage ich nichts

28 erstes δια τι Acdhpxo: διοτι akx

28 ησχατησεν d: ησγατησε kp

28 das andere δια τι Aacdhpxp: διοτι kx

28 nach εχρονισαν + δισσοι αναβαται αυτου k

25 ὕδως ἤτησεν, γάλα ἔδωκεν ἐν λεκάνη ὑπεςεχόντων ποσσήνεγκεν βούτυςον. 26 χεῖςα αὐτῆς ἀριστερὰν εἰς πάσσαλον ἐξέτεινεν καὶ δεξιὰν αὐτῆς εἰς σῷῦςαν κοπιώντων, καὶ ἐσφυροκόπησεν Σεισαρα, διήλωσεν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξεν, διήλωσεν κρόταφον αὐτοῦ 27 ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς κατεκυλίσθη, ἔπεσεν καὶ ἐκοιμήθη ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς κατακλιθεὶς ἔπεσεν, καθ ὡς κατεκλίθη ἐκεῖ ἔπεσεν ἐξοδευθείς. 28 διὰ τῆς θυρίδος παρέκυψεν μήτης Σεισαρα ἐκτὸς τοῦ τοξικοῦ Διοτι ἠσχύνθη ἄρμα αὐτοῦ; διοτι ἐχρόνισαν πόδες ἁρμάτων αὐτοῦ;

25 Aquam petit [= petiit], et illa luc dedit ei. in pelve potentium obtulit butyrum. vel sicut alia translatio refert In phiola [so] potentium dedit butyrum Verecundus

26 Manum suam sinistram ad palum extendit, et dexteram suam ad malleum, ut in finem exterminaretur. occidit Sisaram per palum et malleum. Sisara iugulatur, ut exterminaretur in fine (oder finem). perforavit tempus eius, perforavit caput eius Verecundus. Perforavit caput eius et percussit Augustin 3¹ 375

27 In medio pedum eius palpitavit, cecidit et dormivit sub pedes eius. miser factus est, et expiravit et cecidit Verecundus

28 Per fenestram retiatam prospexit mater eius, respiciens ad redeuntes cum Sisara. quare tardabat currus eius advenire, et quare morantur vestigia currus eius? Verecundus. Per fenestram reciatam >

25 nach εδωχεν kein Zeichen bn, das vielmehr nach λεκανη steht

25 λεχανι g

25 υπερεχγεοντων προηνεγκε η

26 χοπιοντων g

26 beide Male διηλασεν g

26 das erste Mal διηλασε 🗈

27 κατακλισθεις B^1 , dessen erstes σ >puncto et obel. a B^2 improb. non inst. $B^3 <$

27 Ende εξολεθρευθεισ g

28 παρεχυπτεν g

28 vor $\mu\eta\tau\eta\rho + \dot{\eta}$ gn

28 g betont τοξίχου.

28 beide Male δια τι g

28 vor αρμα + το g

28 nach dem ersten αυτου + ελθειν.gn

28 für das andere διοτι n δτι

28 statt des ersten ; einen Punkt, statt des anderen ein Komma b

 ^{29} σοφαὶ ἀρχουσῶν αὐτῆς ἀνταπεκρίναντο πρὸς αὐτήν, καὶ αὐτὴ δὲ ἀπεκρίνατο ἐν ῥήμασιν αὐτῆς ^{30} Οὐχὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν διαμερίζοντα σκῦλα, φιλιάζων φίλοις εἰς κεφαλὴν δυνατοι; σκῦλα βαμμάτων Σισαρα, σκῦλα βαμμάτων ποικιλίας, βάθη ποικίλων περὶ τράχηλον αὐτοῦ σκῦλον. ^{31} οὕτως ἀπόλοιντο πάντες οἱ ἐχθροί σου, κύριε, καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν καθ' ὡς ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἐν δυναστείαις αὐτοῦ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσεράκοντα ἔτη.

29 antaperrinanto Acd: antaperrinanto ax: antaperrinanto hk: antaperrinanto pb

29 statt pros authy m auth, danach + und sagen. m hat pros authy

29 και αυτη δε απεκρινατο > k, falls ich richtig abgeschrieben habe. p schreibt ἄυτη

29 δε > apx: ※δε ν ■

29 απεχρινατό A: ανταπεχρινετό $a \Box$: ανταπεχρινατό cdhp: απεχρινετό x

29 εν ρημασιν αυτης in 📓 wenn da, frei übersetzt

29 εν ρημασιν Acdhkpb: λογους ax

29 Ende + εαυτη ax, wohl auch x, nicht D

30 ouy ax

30 autwn diemerizwitas d: autwn diamerizwitai h: auton diamerizwites **x**, dessen Rand abweicht: $\mathbf{D} = \mathbf{A}$

30· φιλιαζων Acdhkp: φιλιαζοντα axb: φιλιαζειν 🛠

30 εις αεφαλην δυνατου zum Folgenden gezogen 🗅

30 für εις k επι

30 dunatol A: andros dunatou ap: dunatou cdh kp [p ohne Interpunction danach]: andros x: androw $\mathbf R$

30 was ⋒ für σχυλα ff. hat, wage ich nicht anzugeben

30 statt σχυλα 🗈 beide Male σχυλον

30 vor σισαρα + τφ acpxb, + τον dh

30 βαθη ποιχιλων A: βαμμα ποιχιλτων αυτα ax: βαφῆ βαμμα ποιχιλτων c: βαφη ποιχιλων dkb: βαφη ποιχιλον h: βαφη ποιχιλματων p

30 περι τραχηλον Ak: τω τραχηλω acx: περι τον τραχηλον dhp: περιτραχηλιον dip

30 Ende σχυλον ΑΦ: σχυλα acx: keines der beiden dhkp

30 Ende + φρονησις ισχύος αυτης αποχριθησεται αυτη, απεχρινατό αυτη εαυτη τους λόγους αυτης και ουχ ευρεθησαν. διεμερισθη σκύλα μητρας αυτης εις κεφαλην ανδρός. ετιτρώσκον δακτύλοις. εν τψ σισαρα εστίλῶιθη [so] στήγματα [so] εν τψ τραχηλψ αυτού και εσκύλευθη k, was eine andere Uebertragung der Verse 29 30 ist

31 ουτω k

31 απολλυντο cd: απολυντο h: γενοιντο k

31 οι εχθροι σου παντές k

31 nach χυριε + αμα τω εχπορεβεσθε τον ηλιον k

31 αγαποντες h

31 αυτών dh: σε k

31 tou vor $\eta \lambda 100 > cx$

3x dunasteiais AdpD: dunasteia acx: dunasteiat h: dunasteiat k: dunasteia x

31 τεσσαρακοντά ετη acdhpx: ετη μ k

29 αί σοφαὶ

ἄοχουσαι αὐτῆς ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτήν, καὶ αὐτὴ ἀπέστρεψεν λόγους αὐτῆς ἑαυτῆ.
30 Οὐχ εὐρήσουσιν αὐτὸν διαμερίζοντα σκῦλα; οἰκτείρμων οἰκτειρήσει εἰς κεφαλὴν ἀνδρός σκῦλὰ βαμμάτων τῷ Σεισαρα, σκῦλα βαμμάτων ποικιλίας, βάμματα ποικιλτῶν αὐτὰ τῷ τραχήλῷ αὐτοῦ σκῦλα.
31 οὕτως ἀπόλοιντο πάντες οἱ ἐχθροί σου, κύριε καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν ὡς ἔξοδος ἡλίου ἐν δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη.

- 29 Sapientes mulieres, principes sensus virtutis suae, responderunt ad eam, et ipsa respondit ad eas sermonibus suis Verecundus
- 30 Nonne invenient eum spolia dividentem? Amicantes [amicantem bessert Vercellone] amici [amicis bessert Vercellone], in caput viri spolia: tinctura Sisarae spolia, tinctura varietatis, tinctura varia circa cervices èius spolia Verecundus
- $_{31}$ Ita peribunt inimici tui, domine. qui autem diligunt, sicut sol in ortu suo splendens, ita rutilant Verecundus. Sic pereant omnes inimici tui, domine, et diligentes eum sicut ortus solis in potentia eius Augustin $_{31}$ $_{375}$
  - 31 Et quievit terra quadraginta annis Origenes ζ 1

29 την vor αυτην »super ras. a B2 B3«

29 εαυτης εαυτη n

30 vor σιχτιρμων nicht Fragezeichen, sondern Punkt b

30 οιχτιρμων bgn

30 OIXTEIDIGEI G

30 τω σεισαρα σχυλα βαμματων »super ras. a·B*B*«

30 σχυλα βαμματων ποιχιλιας > g

30 ποιχιλτων Bbn: ποιχιλιων g

31 απωλοιντο b

31 δυναμε B1: »Superp. ε a B2B3«

31 zu ησυχασεν »In marg. notae λζ et ιε«

31 τεσσεραχοντα B^1 : $von B^2$ α über dem andern ε

Das Vorstehende genügt, um folgende Thesen zu stellen:

1. Die im Codex A, einem mit der ausgesuchtesten Lüderlichkeit (angeblich von einer Thekla) geschriebenen Opus operatum, stehende Uebersetzung des Buches der

- Richter stimmt im Großen und Ganzen sowohl mit dem Texte des Origenes als mit dem Texte des lateinisch redenden Westens.
- 2. Codex B liefert nicht Varianten zu A, sondern enthält, wie die schwierigeren Stellen zeigen, eine andere Uebersetzung des Buchs der Richter. Aus B in A, oder aus A in B hinüberkorrigieren darf nur der besonders Kundige und Besonnene. Γάλα, πόλις, δοῦλος und ähnliche Wörter (es ist beschämend, daß so etwas erst gesagt werden muß) sind, weil die zur Bezeichnung der gemeinten Dinge allein vorhandenen, in allen Uebersetzungen gebraucht worden, so daß sie für die Identität der sie verwendenden Uebersetzer nichts beweisen.
- 3. Ohne Eingehn in den inneren Werth der Codices wird Niemand weder aus dem Oxforder SeptuagintaWerke noch aus Ausgaben wie die vorstehende ist, die griechischen Uebersetzungen benutzen dürfen. Dies Eingehn ist das von mir 1863 (Anmerkungen zur griechischen Uebersetzung der Proverbien 3 Canon 1) gemeinte »eklektische Verfahren«, das für jeden Herausgeber der LXX nöthig wird, der den Urtext dieser Uebersetzung finden will.
- 4. abc zu vergleichen ist nahezu unnütz, da a durch x(y), b durch B + a, c durch dh + a ersetzt wird. a dient nur dazu, die Collation von x(y), c nur dazu, die Collation von dh in allen den Fällen als genau zu erweisen, in denen a mit xy, c mit dh stimmt.
- 5. Die Thesen 1 und 2 hätten schon seit 1705 Geltung haben sollen, da schon in diesem Jahre der (Mittheilungen 2 190) in der REPTh² nicht genannte Ernst Grabe. aus Königsberg in Preußen, der vor dem preußischen Caesaropapismus nach Oxford hatte flüchten müssen, sie erwiesen hat. 1861 hat AMCeriani, Monumenta sacra et profana 1 xvi, angemerkt, daß die Itala der Threni mit Ambrosius und Lucian stimme. Vercellone hat dann die Uebereinstimmung der ItalaCitate des Codex von Leon mit des Holmes, von diesem selbst schon mit c und untereinander zusammengestellten 19 82 93 108 (meinen cdfhm) angemerkt. 1890 schrieb SRDriver, Notes ... on Samuel lxxvij, die Itala stimme mit Lucian: da sie aus dem zweiten Jahrhunderte stamme, müsse Lucians Text älter als Lucian sein. Ich setze hiermit A und Ernst Grabe in ihre Rechte ein, und bitte zu warten, bis ich über As Verhältnis zu Lucian mich geäußert haben werde. Natürlich habe ich über Grabe ebensowohl lange vor dem heutigen Datum Bescheid gewußt, wie ich (zunächst aus des Holmes Vorrede) über die Zusammengehörigkeit von cdfhm Bescheid gewußt habe, lange bevor ich mich öffentlich darüber äußerte. Es ist unzulässig, immer als Quellen Field und Vercellone für Einsichten zu nennen, die aus des Holmes Vorrede leicht zu entnehmen waren: unzulässig auch, EGrabe für das was er schon 1705 geleistet hat, nicht zu nennen.

Da das im vorstehenden Gebotene bei der eigenthümlichen Artung des Publikums, für das diese Arbeiten bestimmt sind, vielleicht noch nicht genügt, um eine den bisher geltenden Ansichten entgegenstehende Ueberzeugung zu erzwingen, wird versucht werden, den Beweis noch auf einem anderen Wege zu führen. Wann? das weiß ich nicht.

Ueber Origenes wird von denen, die über die griechische Uebersetzung des alten Testaments schreiben, viel geklagt, er sei durch seine έξαπλᾶ der Urheber der in den Handschriften des griechischen alten Testaments eingerissenen Verwirrung geworden. Es würde sich ziemen, näher auf den Gegenstand einzugehn, vor allem ziemen, zu erwägen, was denn Origenes selbst für einen Text des alten Testaments gebraucht hat: man lese Redepenning 2 59 156 ff., und bedenke, wie viel oder aber wie wenig HexaplaMaterial in den für die Erbauung abgefaßten Schriften des Origenes benutzt ist. 2) Ich habe die zum Urtheilen nöthigen Arbeiten soweit gemacht wie nöthig war, lege aber vorläufig nichts von ihnen vor, sondern wende mich zu einem älteren Kirchenschriftsteller, dem Clemens von Alexandrien, dessen Schriften ich, wie meine im November 1847 erschienenen Horae Aramaicae 15/16 zeigen, schon als sehr junger Mann mit Rücksicht auf ⑤, allerdings damals von einer mir aufgeredeten falschen Grundansicht aus, durchgearbeitet habe.

Ich muß mich hier darauf beschränken, ein mir auch in anderer Hinsicht als der auf & wichtiges Kapitel der στρωματεῖς zu besprechen, α 21, das sich mit der Chronologie der Bibel beschäftigende Stück. Es folgt unmittelbar auf den Abschnitt, in dem ich 1856 ein Citat aus der διδαχή τῶν ἀποστόλων entdeckte, und dadurch erwies, daß jene διδαχή in der Zeit des Commodus für die Kirche von Alexandrien als γραφή galt. 1860 hat in Teubners Jahrbüchern für Philologie und Paedagogik 81 703—708 AvGutschmid über das jetzt von mir zu bearbeitende Kapitel gehandelt: ich citiere diese Abhandlung Gutschmids aus seinen kleinen Schriften 2 196—203.

¹⁾ Es war eigentlich eine Abhandlung über die χοινή des griechischen Psalters und den Unterschied der Zeugen (ich sage absichtlich nicht mehr) S und Sc geplant, die seit 1873 fertig ist: ich ziehe vor, mein Material in meiner großen Ausgabe vorzulegen. Mittheilungen 3 110°. Mein Recht wahre ich mir

²⁾ Man überlege was ich in den Mittheilungen 25216 vorgetragen habe, um sich zu sagen, daß die $\xi\xi\alpha\pi\lambda\tilde{\alpha}$ selbst immer nur in Caesarea haben eingesehen werden können, da eine Abschrift derselben den Werth eines großen Rittergutes gehabt haben muß, also den Börsen der Priester und selbst der Bischöfe zu theuer war. Origenes hat durch seine exegetischen Schriften (unter den griechisch redenden Christen sogar nur soweit diese Schriften für die Catenen ausgezogen worden waren) auf die Nachwelt gewirkt: seine $\xi\xi\alpha\pi\lambda\tilde{\alpha}$ haben den Text des Canons höchstens auf dem Umwege über Ierusalem (die bischöfliche Kanzlei und das bischöfliche Seminar dieser Stadt) verderbt

Gutschmid bespricht »das stattliche Contingent, welches gewisse Stellen der Kirchenväter (Iustinus, Tatianus, Clemens und Africanus) zu den Fragmenten der griechischen Historiker geliefert haben«: er folgert 203, »daß man nie auf die Anführung eines einzelnen unter den vier genannten Kirchenvätern bauen darf.... denn auch Clemens vertritt für uns die Stelle des verlorenen Cassianus«: er erklärt für die gemeinsame Quelle der vier den ihm aus der Vorrede Eusebs [2 4s Schöne] bekannten Iustus [von Tiberias].

So viel ich weiß, hat AvGutschmid den zweiten Band der reliquiae sacrae MartIosRouths 1860 nicht benutzt, dessen andere, 1846 erschienene Ausgabe ich stets zur Hand habe: HGelzer hat in seinem Buche über Africanus Routh wenigstens genannt.

AvGutschmid hat auch verabsäumt, des John Potter Anmerkungen zu dem in Rede stehenden Kapitel des Clemens (Seite 378) zu lesen, in welchen er, außer Anderen, auch Tertullians Apologeticum 19 citiert gefunden haben würde. Wäre er dadurch auf des Iacob Pamelius Ausgabe des Tertullian (ich besitze nur den Abdruck Paris 1583) gekommen, so würde er in dieses guten und gelehrten Mannes Anmerkung 278 zum Apologeticum (Seite 1191) alle in Betracht kommenden Schriftsteller, auch jenen Iustus, genannt, und zum Schlusse den Satz gefunden haben

Non possumus tamen non retinere hanc Tertulliani sententiam, praesertim cum ab Eusebio, Africano, Iosepho et Tatiano ac Clemente citentur iidem A[u]ctores ethnici paulo post ab auctore nominati.

Ich mache darauf aufmerksam, daß Tertullian in der anderen Hälfte des Kapitels 18 über dieselben Dinge handelt, mit denen sich Clemens von Alexandrien in dem auf das mit Tertullian 19 20 parallele folgenden Kapitel 22 der στρωματεῖς abgibt: jener spricht da, dieser dort von Ptolemaeus Philadelphus, Aristeas, den LXX. Auch dies wird erweisen helfen, daß hier Tertullian (denn von dem beigebogenen Stücke dürfen wir hierbei nicht reden) und Clemens ein und dieselbe Vorlage benutzt haben. Irenaeus γ 25 (21) kommt ebenfalls in Betracht.

Tertullian ist ein viel zu bedeutender Mann, um nicht auch nach seinem Tode noch Unglück zu haben. Ich kann natürlich in Tagen das nicht thun, was die beiden Confessionen in Jahrhunderten nicht fertig gebracht haben, aber etwas mehr als Franz Oehler, einst ein Günstling des verstorbenen Ministers von Raumer, kann ich doch geben.

Oehler setzt einen Theil des in Betracht kommenden Kapitels Apologeticum 19, von »auctoritatem« bis »dei vestri«, in eckige Klammern, und bemerkt dazu am Rande in seinem schauerlichen Latein »quod uncinis inclusi segmentum solus habet Fuldensis liber«. 1 110 lesen wir »\(\lambda\) significat Fuldensem«, 1 xij verspricht er, unten werde er etiam de codice Fuldensi handeln, cuius scripturae frequens etiam fit mentio apud Havercampum: 1 xviij erfahren wir dann aus des Franciscus Iunius 1597 zu Franeker erschienenen Ausgabe des Tertullian

Quum hoc ... Tertulliani opus totum iam adornatum esset, commode scripsit e Noricis iuvenis eruditissimus et horum studiorum amantissimus Gas-

par Schoppius Francus¹) ad me, et se instituto meo faventem praebuit officiosissime. misit ... accessionem .... est autem haec accessio variantium lectionum in Apologeticum et librum adversus Iudaeos indiculus, quas ex mss. membranarum collatione ante complures annos praesertim ex ms. Fuldensis συμβολῆ, vir doctissimus Franciscus Modius Brugensis observaverat. Kindlingers Catalog²) 8116 erwähne dies Fulder Buch, was »plane diversae librorum Tertulliani διορθώσεως familiam« vertrete. Statt Kindlinger ist jetzt nicht etwa GBecker (Catalogi bibliothecarum antiqui) zu citieren, qui citra annum 1500 se continuit.

Die älteste Ausgabe des Tertullianischen Apologeticus⁵⁰, ohne Ort und Jahr, auf 20 Blättern bei Bernardinus Benalius zu Venedig (vielleicht als Beilage eines Lactanz) gedruckt, die zweitälteste ³) mir zugängliche (hinter dem im October 1513 bei Philippo de Giunta erschienenen Lactanz), alle Ausgaben dieses Vaters bis auf die zu Franeker 1597 verlegte, oben erwähnte des Iunius lassen das Stück aus: Iunius bringt es nur im Nachtrage. Tertullian behandelt im Kapitel 19 die summa antiquitas des alten Testaments, im Kapitel 20 den Werth seiner weißagenden Schriften. Da ich den Lesern dieser Studien gerne die Akten bequem vorlege, auch nachher in den Anmerkungen mich kürzer fassen darf, wenn ich mit nur zwei Zahlen auf »Tertullian« verweisen kann, ich auch zu »Tertullian« selbst Anmerkungen beigeben muß, schreibe ich her was man seit Schoppes Mittheilung

- 1) über ihn belehrt HKowallek, über Gaspar Scioppius: Forschungen zur deutschen Geschichte 11 401—482
- 2) Ursprünglich veröffentlichte NKindlinger seinen Aufsatz in der Zeitschrift Buchonia vom Jahre 1811: mir liegt ein verstümmeltes Exemplar des anonymen Abdrucks »Katalog und Nachrichten von der ehemaligen aus lauter Handschriften bestandenen Bibliothek in Fulda, 1812« vor, genügend, jeden rechtlichen Mann mit Ekel vor dem Deutschland im siebenzehnten und achtzehnten Jahrhunderte zu Grunde richtenden Fürsten-, Adels- und Pfaffengesindel zu erfüllen. Eine Arbeit der Art, wie sie APeyron für das Kloster Bobbio gemacht, wäre auch der Abtei Fulda zuzuwenden. Kindlingers (69₂) Africanus Episcopus in Apocalipsin Ioannis. Liber mutilus liegt vielleicht in Cassel Folio 24 [Primasius], sein (73₁₅) Liber Iuliani prognosticorum futuri saeculi vielleicht ebenda Quart 6 oder 28, sein (50₁₀) Liber sapientiae et Iesu Syrach ist kaum der Hildebrandlieds-Codex Cassel Folio 54
- 3) Die hinter einem Lactanz von dem Venetianer Iohannes-Baptista Egnatius [= Zuan de Cipolles] besorgte Aldina des Jahres 1515 ist mir nicht zugänglich (der Lactanz allein liegt vor mir). Ihren Herausgeber habe ich nach Schönemann 19208 genannt: vor dem ersten Aldiner Lactanz erscheint Egnatius in einer nicht unebnen Vorrede. Ven Egnatius kann wer nicht Seltenheiten gesammelt hat, sich nur aus den in Gruters Lampas 1318 ff. wiederholten Racemationes eine Vorstellung machen: dem sechszehnten Jahrhunderte ist der Mann so bedeutend erschienen, daß de Thou seiner gedenkt: IosScaliger in den Secunda Scaligerana 303 Egnatius estoit Maistre de l'Escole à Vénise, et ce vilain avoit de bons livres: . . . et scavoit quelque chose. Noch Bayle widmete ihm einen eigenen Artikel. Egnatius starb hochbetagt 4.7. 1553. Ueber ihn IacGaddi, de scriptoribus non ecclesiasticis graecis latinis italicis, Florenz 1648, 1 170 171: GerolGhilini, teatro d'huomini letterati (Venedig 1647) 1 96 97: AntPossevin S. I. apparatus sacer (ein krauses, aber stoffreiches Werk: ich benutze nur den Kölner Druck von 1608) 2 450: AntTeissier, les éloges des hommes savans Tirez de l'Histoire de M. de Thou, Leyde 1715, 1 165—169

aus dem Fuldensis allein kennt, und setze es dem (rechts stehenden) Texte der anderen Hdss. und des Fuldensis parallel. Was der Fuldensis eigenthümlich hat, bringt er vor dem »omnes itaque« 4 der Anderen: was diese Anderen von »omnes itaque« an haben, hat also auch der Fuldensis.

Franciscus Modius (wie der brave Vlame in seiner Muttersprache hieß, weiß ich nicht) hatte die Fulder Handschrift mit dem 1580 zu Paris erschienenen Tertullian des Renatus Laurentius de la Barre verglichen: daraus folgt, daß ich diese Ausgabe neben den aus dem Fulder Buche zu ihr zugeschriebenen Varianten unter meinem Texte vergleiche. Diese Vergleichung habe ich selbst angestellt. Noch setze ich aus Iunius die Notiz her, daß des Modius Notate

habuerat apud se vir amplissimus M. Velserus Augustanus Consularis .... perdiu: et ne semper iacerent otiosae, cum Schoppio antiquitatis scientissimo amice communicaverat.

Ich habe was ich 1871 und 1878 zu Tertullian zu bemerken gehabt hatte, den Gelehrten zugeschickt, die es benutzen mußten. Wie es benutzt worden ist, wolle man in meinen Mittheilungen 4 4 nachlesen. Ich werde, bevor mein ganzes Heft den Bücherschnüfflern ausgeantwortet werden wird, die Bogen, auf denen diese Tertullianea gedruckt stehn, hie- und dahin versenden. Die fürnehmen Protestanten werden ja mit dem »Orientalisten« schnell durch die Behauptung fertig werden (Theologische Literaturzeitung 1890 506), daß er »dilettirt«: ich will aber

1) Ich nehme mir die Freiheit, am Rande den zahlreichen Tertullianisten, denen das oben im Texte Auseinandergesetzte, trotzdem Sie nicht »Dilettanten« sind, nicht klar geworden ist, zum Troste, und mir, der ich manche Arbeiterei der Hochwürdigen für wenig gewissenhaft erachte, zur Entschuldigung für mein hartes Urtheil ein Beispiel ähnlicher Scharfsinnigkeit bei NichtTertullianisten in die Erinnerung zu rufen, wenn anders die Herren je etwas von der Sache gewußt haben.

Ich habe in meinen im August 1858 herausgegebenen Analecta Syriaca an erster Stelle (wodurch ich ihr Alter andeutete) die syrische Uebersetzung der Gnomen des Xystus veröffentlicht, und xix zu dem »II« des von mir citierten »Sixti II Enchiridion« UGSibers »sed I est« beigeschrieben. Die drei Worte sind bei HEwald GGA 1859 261—269 zu Seiten ausgewachsen, und in der Geschichte des Volkes Israel 3 7 356—361 zu weiteren Seiten. Meinrad Ott hat dann 1861 und 1862 in zwei Programmen des Gymnasiums zu Rottweil 71 + 37 Quartseiten mit allerhand Weisheit über Sixtus und Sixtius und jene Gnomen bedrucken heißen.

Ehe ich weiter schreibe, will ich meine Mittheilungen 1 134 citieren.

HEwald hat von dem Sachverhalte genau gar nichts, Ott 2 12 wenigstens das gemerkt, daß »von den SextiusSprüchen, die im ersten Theil aufgenommen sind, die meisten im zweiten Theil wieder vorkommen«: erst IGildemeister, dem gegenüber ich auf seinen Wunsch auf mein in den Constitutiones apostolorum vjr vorbehaltenes Recht verzichtet hatte, hat 1873 in seiner Ausgabe xxxj festgestellt, daß mein erstes Buch einen Auszug gibt, mein anderes Buch — cum grano salis — den vollständigen Text des Rufinschen Anulus bietet. So etwas sieht man doch eigentlich auch ohne Gildemeisters Hülfe, wenn man wirklich großer Mann ist.

Dabei hat HEwald wiederholt, zuletzt noch im Sommer 1869, über den Xystus meiner Ausgabe Colleg gelesen.

Uebrigens wird der Xystus syrisch, aus vielen Handschriften herausgegeben, so Gott will, im zweiten Bande meiner Bibliotheca Syriaca wieder antreten.

wenigstens den Versuch machen, wenn die Herren nicht sehen wollen, sie möglichst tief ins Unrecht zu setzen. Denn jeder geht unter, der Unrecht thut, und wer die Wahrheit nicht suchen will, soll vernichtet werden.

- β der Druck des RL de la Barre, Paris 1580.
- γ der Venediger Einzeldruck des Apologeticum von 1483.
- λ das Fulder Buch, bei Iunius [vor dem Citatenregister].
- [\lambda] dasselbe ex silentio collationis
- φ der Florenzer Einzeldruck des Apologeticum von 1513.

Da ich die den Namen des BRhenanus auf dem Titel führende Ausgabe des Čechen Sigismund Gelenius vom Jahre 1550 leider nicht besitze, sie aber wegen einer Stelle des in ihr abgedruckten Commentars des Franciscus Zephyrus benutzen mußte, entlehnte ich sie von unserer Universitätsbibliothek. Ihr Apologeticum ist in den Händen eines Hochwürdigen in spegewesen, der unter vielen anderen feinen Bemerkungen zu paenula 817 (man denke an Timoth β 4₁₃) Mantel, zu bestiarii 825 Thierfechter, zu municipes 846 Landsleute, mit einem Worte, der seine Praeparation in ein dem Staate gehörendes Buch eingetragen hat. Hoffentlich nimmt er zur Erbauung des Herrn Kattenbusch und des Pastor Paulsen diesen Commentar, für den ich ihm am liebsten öffentlich »mit Ruthen streichen« hieße, in seine gesammelten Werke auf: er wäre der Beförderung seitens der

Maßgebenden gewis sicher. Franciscus Zephyrus ist mir aus des IAFabricius bibliotheca Graeca 8 639 (Harles) als Uebersetzer griechischer Catenen bekannt.

Der Gorziensis, den ich nach RLdelaBarre erwähne, ist ein für die Ausgabe von 1539 von BRhenanus benutzter Codex des Klosters in Gorze bei Metz, nach dem Rhenanus schon 1521 verlangt hatte. Rhenanus wünschte damals auch den Fuldensis zu benutzen. Aus Wilhelms von Hartel patristischen Studien 2 21 habe ich erfahren, daß der Fuldensis noch erhalten ist, ich weiß aber nicht, wo.

Das der Goettinger Bibliothek gehörende Exemplar der Rhenaniana von 1521 war einst im Besitze des Matthias Flacius. Er wird es gewesen sein, der brauchbare Stellen »mit Presilgen unterzogen« hat (Mittheilungen 3 338).

19. Primam igitur instrumentis istis auctoritatem summa antiquitas vindicat. apud vos quoque relligionis est instar, fidem

de tempore adserere.

de temporibus asserere.

omnes itaque 5 substantias omnesque materias, origines, ordines, venas veterrimi cuiusque stili vestri, gentes etiam plerasque et

ı igitur λ , $> \beta \gamma \phi$ | ı vendicat $\beta \gamma[\lambda] \phi$ | 5 substantiae omnesque materiae λ , der venas beibehält: wohl ein Druckfehler | 6 veterrimi Lagarde, veterani $\beta \gamma \phi$ | 7 vestri β , nostri $\gamma \lambda \phi$. *scripsimus vestri ex col[latione] Gorz[iensis] « β r

r igitur Partikel eines ersten ρήσομεν Μωσῆν οὐ μόνον τῆς Ἑλ- ἀνώτερα: § 40 = 41 $_1$ ff. πέφηνε Theils λήνων παιδείας τὰ παρ' ἡμῖν, ἔτι δὲ Μωσῆς ... πρεσβύτερος ἡρώων πό-6 ff. Tatian § 31 = 31 $_8$ ff. εὑ- ααὶ τῆς τῶν γραμμάτων εὑρέσεως λεων δαιμόνων

auctoritatem litteris praestat antiquitas summa.

primus

enim prophetes Moyses,

qui mundi conditionem, et generis humani pullulatio- 20 nem, et mox ultricem iniquitatis illius aevi vim cataclysmi de praeterito exorsus est, per vaticinationem usque ad suam aetatem, et deinceps per res suas futurorum imagines edidit, penes quem 25 et temporum ordo, digestus ab initio, supputationem saeculi praestitit,

8 urbes insignes, historiarum arcana et memoriarum, ipsas denique effigies lit-10 terarum, indices custodesque rerum, et (puto adhuc minus dicimus) ipsos inquam deos vestros, ipsa templa et oracula et sacra, unius interim prophetae scrinium saeculis vincit, in quo videtur 15 thesaurus collocatus totius iudaici sacramenti, et inde iam et nostri.

si quem

audistis interim Moysen,

Argivo Inacho pariter aetate est,

qua-

supe-

8 nach insignes Komma $\beta[\lambda]$, kein Komma $\gamma \phi \mid 8$ nach historiarum Colon γ , Comma $\lambda \phi$: historias ohne Interpunction danach β | 8 arcana et Lagarde, et arcana λ , et causas $\beta\gamma\phi$ | 11 ich möchte diximus haben | 12 vestros $\beta[\lambda]\phi$, nostros γ | 16 iam et $\gamma\lambda$, etiam $\beta\phi$ | 17/18 si quidem audistis, an 16 Ende angeschlossen, γ: ebenso, aber als Anfang eines neuen Kapitels βφ: Text aus λ | 18 rechts Moysem γφ | 20/21 pullatione [so druckt Iunius, nicht pullulatione] λ, von Schoppe verbessert | 27 Komma Schuppe [der freilich Superior folgen läßt, und dadurch den gedankenlosen Oehler verführt haben wird], Punkt Oehler | 28 pariter γλ, parem $\beta \phi$ | 28 est γλ, $> \beta \phi$ | 29 quadringentis γ (Lagarde um die Gleichmäßigkeit der Columnen herzustellen): cccc λ: octingentis βφ. siehe die Anmerkung

memoriae Ungeschriebenes. die gewußt: er hat in seinen Tagen urbes hier schützen mit Eusebius erfüllte Weißagungen (also für bei Tatian 41 2 πόλεων

Satz zu fassen: siehe oben

19 mundi conditio = κόσμου γένεσις, Philo Ankündigung 5.

ticinationem 23, dem futurorum gehört die kupferne Schlange 25 gegenüber. Moses hat längst nicht, da sie nach der Gesetzge-Vergangenes, Ereignisse, deren bung errichtet wurde, und die

die Religion wichtige eigene Er-17-32 gegen Oehler als Ein lebnisse) erzählt: er ist mit dem was er gethan, ein Typus der Zukunft geworden. Unter den Wei-Bagungen ist Genesis 12, 15, 15 22 de praeterito steht dem va- 13-16 zu nennen. Zu den Typen

historiae Geschriebenes, 9 Augenzeuge er nicht gewesen war, Gesetzgebung erst 42 erwähnt wird: man wird vor Allem an das Pascha zu denken haben

> 25 Dritter Vorzug des Moses: er hat eine Chronologie der Menschengeschichte von deren Anfange an ermöglicht. Der Verfasser steht mithin dem Africanus näher, der nach Weltjahren rechnete, als dem Eusebius, der mit Abraham zu zählen anhebt

29 ff. setzt den Danaus 393 Jahre

rior invenitur annis circiter trecentis 30 dringentis paene annis (nam septem miquam ille antiquissimus penes vos Danaus in Argo transvenisset.

Troiano denique praelio ad mille annos ante est:

unde et ipso Saturno. secundum enim historiam Thalli, qua relatum est, Belum Assyriorum et Saturnum Titanorum reges cum Iove dimicasse, ostenditur Belum cccxx et duo- 40 bus annis Iliacum exitum antecessisse. per hunc Moysen etiam illa lex propria Iudaeis a deo missa est.

Deinceps multa et alii prophetae vetimo cecinit, aut aliquantulo praecucur-

nus) Danaum (et ipsum apud vos vetustissimum) praevenit,

mille circiter cladem Priami antecedit, possem dicere etiam quingentis am-35 plius et Homerum, habens quos sequar.

Ceteri quoque prophetae etsi Moysi potustiores litteris vestris: nam et qui ul- 45 stumant, extremissimi tamen eorum non retrosiores deprehenduntur primoribus

30 nam septem minus λ: nam et septem mimis γ: ante V. C. Centum septuaginta φ: ante Vrbem Cond. Centum septuaginta β | 31 links vos Oehler, nos λ | 31 et $\gamma\lambda$, $> \beta\varphi$ | 32 Argo λ , Argos Oehler | 33 mille βτλγφ, trecentos β | 34 dicere etiam λ, etiam dicere βγφ | 38 40 Belum Lagarde, bellum λ Oehler | 44/45 posthumant $\beta[\lambda]\gamma\phi$ | 46 retrossiores λ | 46 deprehenduntur $\beta[\lambda]$, reprehenduntur γ , repraehendentur φ

nach Inachus, während der Pa- de pallio 2: ab Assyriis (si forte) getico 19 als »expilator« beizieht. ralleltext 300 Jahre angibt. Man müßte die Chronologie der Vorlage kennen, um zwischen den Varianten zu entscheiden. lange nicht erwiesen werden kann, daß der Text zu ändern ist, hat die linke Spalte einen anderen Verfasser als die rechte

34 Tatian § 31 = 32₁₅ ὕστερον τῶν Ἰλιαχῶν ἔτεσι πενταχοσίοις

38 Franz Oehler hat an »bellum dimicasse « keinen Anstoß angenommen. Auch seine Vorgänger thaten dies nicht. Indessen wie mit der Belthis Symmicta 1 105 (A Dillmann zu Isa 104), werde ich wohl auch mit Belus Unglück haben: die Zunft darf ja nichts von mir anerkennen. Tertullian

aevi historiae patescunt. Meine Verbesserung ist gefunden ehe ich mich an Theophilus an Antolycus γ 29 erinnerte: Βήλου τοῦ 'Ασσυρίων βασιλεύσαντος τοῦ Τιτᾶνος [die Hdss. scheinen auf Τιτάνων βασιλέως zu führen] Θάλλος μέμνηται, φάσχων τὸν Βῆλον πεπολεμηχέναι σύν τοῖς Τιτᾶσι πρὸς τὸν Δία καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ θεοὺς λεγομένους, und bald κατά τὴν Θάλλου ταβ. Citiert von Lactanz α 232, mir zugekommenen Ausgabe (ich bediente mich bis vor kurzem der Bipontina) die interpolatio codicis Fuldensis in Tertulliani Apolo-

ohne dort Belum zu bessern. Eusebs Chronik 1 54 84 ff. [nur Armenisch erhalten] Ex Castoris brevi volumine. Belus, inquit, rex erat Assyriorum, et sub eo Cyclopes Iovi adversus Titanos pugnanti fulgura fulminaque ignea auxilio in praelio afferebant. Was doch ungefähr erläutert, was ich oben hergestellt habe

42 nicht ein vierter Vorzug des ίστορίαν ὁ Βηλος προγενέστερος εύ- Moses, sondern der Grund, wesρίσκεται τοῦ Ἰλιακοῦ πολέμου ἔτεσι halb man den heiligen Büchern der Juden glauben muß: sie sind wozu SBrandt in seiner unlängst in ihrem wesentlichsten Stücke von jenem so gründlich unterrichteten Moses verfaßt

auctoribus, etiam latoribus legis.

Cyri enim et Darii regno fuit Zacharias, quo in tempore Thales, physicorum 50 princeps, sciscitanti Croeso nihil certum de divinitate respondit, turbatus scilicet vocibus prophetarum. eidem regi finem longae vitae intuendum praedicavit, non aliter quam pro- 55 phetae. Adeo respici potest tam iura vestra quam studia de lege deque divina doctrina concepisse.

Quod prius est, hoc sit semen necesse est. inde quaedam nobiscum vel prope nos 60 habetis. de Sophia amor eius philosophia vocitatus est: de prophetia affectatio eius poeticam vaticinationem deputavit. gloriae homines si quid invenerant, ut proprium facerent, adulteraverunt. etiam 65 fructibus a semine degenerare contigit.

rit aut certe concurrit aetate sapientiae 47 vestris sapientibus et legiferis et historicis.

> Haec quibus ordinibus probari possint, non tam difficile est nobis exponere quam enorme, nec arduum, sed interim longum 70 dinumerare. multis instrumentis cum

47 et legiferis et λ, wenn ich Schoppes Collation für genau halten darf: das erste et > βγφ | 51 Croeso Schoppe, Cyro λ. Im Archetypus wird Cryso gestanden haben, wie in dem von AvGutschmid, kleine Schriften 1 180, besprochenen Texte | 69 nec γλ, et βφ | 69 arduum. Sed βγφ. Wie ich, λ | 70 dinumerare λ, mit dem darauf folgenden Punkte > βγφ | 70 Schoppe gibt aus βλ Mulctis für multis an: in Betreff βs irrt er

folgt, daß dem Verfasser Zacha- Ἰωδαέ. Anders lautet die Ueberrias als jüngster Prophet galt. lieferung über Matth 23 35 bei Zacharias 1, Aggaeus 210 nennen Basilius 233 82 ff. der Frobeniana Darius, Malachias nennt Niemanden. Nach alter Deutung ist der Matth 23 85 Lucas 11 51 genannte die Paralipomenen β erst mit Ka- das [57/58] den von der lex (57) pitel 35, und der von Ieremias 2623 auf die NichtJuden geübten Einerwähnte Mord eines Propheten fluß schilderte: denn 49 bis 55/56 liegt später als Paralipp β 24 20. ist von der durch die Propheten Der Vater des Zacharias ist Za- bewirkten Wirkung die Rede

49 Aus dem Gedankengange char 1 Βαραχίας, Paralipp β 2420 von 1551

49 siehe zu 56

56 iura sieht auf latoribus le-Zacharias der, von dem Paralipp gis 48, 57 studia auf sapientiae β 24 20 berichten: freilich schließen 47 zurück. Vor 49 fehlt ein Stück,

59 greift auf 3 13 zurück. Omnis consummatio atque perfectio, etsi ordine postumat, effectu anticipat: Tertullian de resurrectione carnis 45

61 Proverbia 9,

65 adulteraverunt = $\pi \alpha \rho \alpha \gamma \alpha$ ράττειν ἐπειράθησαν Tatian § 40 = 417

68 exponere fordert 70 ein Gegenstück, das à in dinumerare geliefert hat. Freilich wird 70 ff. auf das exponere keine Rücksicht mehr genommen

71 digitorum subputatoriis gesticulis asserendum est. reseranda antiquissimarum etiam gentium archiva, Aegyptiorum, Chaldaeorum, Phoenicum. advo-75 candi eorum municipes per quos noti-

71 subputatoriis λ , supputariis $\beta\gamma\phi$ | 71/72 asserendum λ , assidendum $\beta\gamma\phi$ | 75 eorum municipes $\beta \gamma \varphi$, $> \lambda$

71 Weil ich auf einige nützliche Bücher aufmerksam machen will, thue ich etwas was ich in diesen Anmerkungen an sich nicht thun darf. Vergleiche HStoy, zur Geschichte des Rechenunterrichts (JenaerHabilitationsschrift)1876. RL de la Barre citiert Iohannes [Bronkhorst] Noviomagus [oder Neomagus = aus Nimwegen, Professor der Mathematik zuRostock. Herausgeber von Bedas Buch de ratione temporum (siehe darüber meine Mittheilungen 4 264 ff.), Logistice et theoremata numerorum sive] Arithmetica a4 (dieich nicht einsehen kann), [Iod]Clischlthoveus und Erasmus zu Hieronymus adversus Iovinianum [er meint 3 = 2 240² der echten Vallarsiana], Irenaeus α 13 [Grabe, 9 Harvey, 16 Massuet: vergleiche β 36 Grabe Harvey, β 24 Massuet], Quintilianus [α 1085], Iuvenalis [10249] dextra iam computat annos [derselbe 6,199 höhnisch: facies tua computat annos], Plinius λδ 8 [88], AlexAlexandrinus α 14 [er meint des Alexander ab Alexandro dies geniales, in deren zu Leiden 1673 erschienener Ausgabe man 1 114 ff. nachsehen wolle], Nicanders Epigramm in der Anthologie, das anfängt h πολιή κροτάφοισι, also das in der logie β 9 [mit dem er wohl des

Palatina 12 72 [Iacobs 2 3 242] dem Bassus von Smyrna zugeschriebene (ή χερί λαίη γηρας άριθμεῖσθαι δεύτερον άρξαμένη), vor Allen Pierius Val[erianus] (Valerianus ist der Name, Pierius Ethnisierung von Petrus) Hieroglyphica λς [mir liegt nur die Lyoner Ausgabe des Jahres 1586 vor, in der das ganze sechsunddreißigste Buch de digitis et mensuris ad Aegyptiorum hieroglyphica handelt]. Dazu füge ich des Nicolaus (aus Smyrna) [Artabasdes] ἔχφρασις περὶ δακτυλικοῦ μέτρου, die in der bei FrMorell zu Paris 1614 erschienenen Ausgabe vor mir liegt, des Pierre Possin mir nur dem Namen nach bekanntes Spicilegium commentariorum ad loca selecta novi testamenti (herausgegeben von IAFabricius, Hamburg 1712). Vallarsi zu der oben angeführten Stelle des Hieronymus citiert noch (vielleicht schreibt er nur Andere aus) Apuleius Apologia [Casaubonus vereinigte 1594 die zwei bis dahin getrennten Theile: jetzt de magia 89 2 613 Hildebrand, den man nachsehe], Cassian collation Iuvenal 10 249 und Nicarch Antho-

RL de la Barre Nicander meint]. FMorellus citiert Cassian Collatxò 26, Philostrats Bilder » in Como« [2 298 17 ff. Kayser von 1871], Seneca Brief 88 [ιγ 3 10] und de ira γ 33, Suetonius Claudius 21, Tertullians Apologeticum xc [er meint unsere Stelle], Petro[nius] Arb[iter] in frag. Anacreont. [2 Seite 216 der Bipontina von 1790], Sidonius Apollinaris ϑ 9 [14 = 15826], Cassiodorius Var 8 51, Isidor a 25, C[aelius Richerius] Rhodig [inus = aus Rovigo] antiquae lectiones xy 12 [Frankfurt-Leipzig 1666: die Aldine des Jahres 1516 enthält von den 30 Büchern nur 16]. Hierzu füge ich noch das Räthsel 94 in des Lactanz Symposium, das in der Bibliothèque germanique an der Stelle wo sie über Heumanns Entdeckung des Symposius berichtet, in Nachfolge des von einer Leipziger Zeitschrift Geleisteten aus der indigitatio erklärt wird, 2 155. RL de la Barre redet von χειρογομία, was bei HStephanus und Du Cange in dem ihm von la Barre beigelegten Sinne nicht vorkommt. xô 26 [7 = 2 707 7 Petschenig], Außerdem vergleiche man die von Hieronymus Brief 123 an Age- FOehler aufgezählte Litteratur, ruchia [§ 9 = 1 9012 Vallarsi], die wohl meistens aus Hildebrand

Multis adhuc de vetustate modis consisterem divinarum litterarum, si non

76 tia subministrata est, aliqui Manethon Aegyptius et Berosus Chaldaeus, sed et Hieromus Phoenix, Tyri rex: sectatores quoque eorum Mendesius Ptole-

80 maeus et Menander Ephesius et Demetrius Phalereus et rex Iuba et Apion et Thallus et, qui istos aut probat aut revincit, Iudaeus Iosippus, antiquitatum iudaicarum vernaculus vindex:

85 Graecorum etiam censuales conferendi, et quae quando sint gesta ut concatenationes temporum aperiantur, per quae luceant annalium numeri. peregrinandum est in historias et litteras

90 orbis. Et tamen quasi partem iam probationis intulimus, cum per quae probari possint, aspersimus. verum differre praestat, ne vel minus persequamur festinando, vel diutius evagemur per-95 sequendo.

20. Plus iam offerimus pro ista dilatione, maiestatem scripturarum, si non vetu-

76 aliqui βλφ, alioquin γ Gorz. Siehe die Anmerkung | 76 Manechon γ, Manethos λ | 77 Berosus $\beta\gamma\phi$, hebraeus et λ | 78 Hieronymus $\beta\gamma\phi$, Proemis λ | 78 tyrii γ , tyriorum λ | 81 Appion $\gamma \varphi \mid 82$ Tallus $\beta[\lambda] \gamma \mid 82$ qui $\beta[\lambda] \varphi$, si quis $\gamma \mid 83$ Iosippus λ , Iosephus $\beta \gamma \varphi \mid 86$ ut $\beta[\lambda] \varphi$, aut $\gamma \mid 83$ Tallus $\beta[\lambda] \varphi$, and $\gamma \mid 83$ Tallus $\gamma[\lambda] \varphi$, and $\gamma[\lambda] \varphi$, a 97 vetustate ohne Interpunction danach βτλφ, vetustatem mit Colon dahinter β, vetustatem ohne Interpunction danach 7

ein Chaldäer, ein Phoenicier genannt, und dann sectatores dieser drei. Daraus ergibt sich, daß Ptolemaeus dem Manetho (vielleicht nur in diesem Einen Punkte), Thallus dem Phoenicier gefolgt ist: wem der drei Menander, Demetrius, Iuba, Apion nachgetreten sind, erhellt aus unserer Stelle nicht. Nach Tatian § 36 = 38,8 'Ιόβας περί 'Ασσυρίων γράφων παρά Βηρωσοῦ φησὶ μεμαθηcitierten Stellen nach, die zuerst war, und er seinen Lesern einen

76-82 werden ein Aegyptier, de la Barre angemerkt hat: = Einwand abschneiden mußte Leute wie

82 echt Oehlerisch ist es, für qui aus ABDEFG si quis in den Text zu setzen. Iosippus stimmt bald mit diesem, bald mit jenem der vorher genannten Zeugen (das Nähere ist in einer Anmerkung nicht zu geben), und außerdem handelt es sich für Tertullian um Zustimmung: die gelegentlich vorkommenden Abweichungen erwähnt er als ehrlicher ten, weil sie mit Zinnober (roth) κέναι την Ιστορίαν. Ueber aliqui Mann, aber nur, weil Iosippus sehe man die in Oehlers Register ein vielgelesener Schriftsteller

85 censualis lieferte den Italienern sensale, den Arabern simsår. Dem Wörterbuche der Crusca entnehme ich den Belag Da questo libro della dogana assai volte s'informano i sensali e della qualità e della quantità delle mercantazie. Ueber censualis belehrt Du Cange. Ueber c = s meine Mittheilungen 2 138r

88 diese numeri werden leuchgeschrieben waren

maior auctoritas illis ad fidem de ve- 98 statem: divinas probamus, si dubitaritatis suae viribus quam de aetatis tius patrocinabitur testimonio earum nisi dispunctio cotidiana saeculi totius, cum dispositione regnorum? cum casus urbium, cum exitus gentium, cum status ad modum ante milia annorum praenuntiabantur.

tur antiquitas. nec hoc tardius aut aliannalibus suppetisset. quid enim poten-100 unde discendum: coram sunt quae docebunt, mundus et saeculum et exitus rerum. quicquid agitur, praenuntiabatur: quicquid videtur, audiebatur. quod terrae vorarent urbes, quod insulas maria temporum ita omnibus respondent quem 105 fraudarent, quod interna et externa bella dilaniarent, quod regnis regna compulsant, quod fames et lues et locales quaeque clades et frequentiae plerumque mortium vastant, quod humiles subli-110 mitate, sublimes humilitate mutantur,

quod iustitia rarescit, iniquitas increbrescit, bonarum omnium disciplinarum cura torpescit, quod etiam officia temporum et elementorum munia exorbitant.

115 quod et monstris et portentis naturalium forma turbatur, providentiae scripta sunt. dum patimur, leguntur: dum recognoscimus, probantur. idoneum (opinor) testimonium divinitatis veritas divi-120 nationis.

unde et spes nostra, quam ridetis, animatur, et fiducia, quam praesumptionem vocatis, corroboratur.

hine igitur apud nos futurorum quoque fides tuta est, iam scilicet probatorum,

99 nec $\beta[\lambda]$ Gorz., ne $\beta^{r}\gamma\phi$ | 102 rerum λ , $> \beta\gamma\phi$ | 104 vorarant [so] λ , vorant $\beta\gamma\phi$ | 105 fraudarent λ, fraudant βγφ | 105 interna et externa λ, externa atque interna βγφ | 106 dilaniarent λ, dilaniant $\beta\gamma\phi$ | 108 et frequentiae $\beta^{7}\lambda$, et frequentium $\gamma\phi$, efferventium β | 109 mortium λ , motium γ , montium $\beta \varphi$, mortuae $\beta^r \mid \pi \pi$ vor iniquitas + et $\beta \varphi$ gegen $\lambda \gamma \mid \pi \pi$ exorbitant $\beta^r \lambda$, exorbitantur βγφ | 116 providentiae λ, providenter βγφ | 119 veritatem βφ, von dem vorhergehenden, ohne ( ) zu denkenden opinor regiert: ich folgte γλ

Theile, deren erster durch seine des zweiten Jahrhunderts genau Conjunctivos Imperfecti von dem kennt, wird erklären können: milia annorum genau? Nein: nur Indicativos Praesentis verwen- ich kann es nicht. Den Nachweis, denden sich scheidet. Niemand daß die aufgezählten Leiden gehätte jene Coniunctive in seinen weißagt sind, darf nur der zu Text hineinkorrigiert: leicht führen unternehmen, der -- nicht rus: bei Gelenius 847 nicht konnte jemand sie aus einem das alte Testament, sondern - die Texte, der sie nicht durchführte, von 150 bis 200 n. Chr. übliche das Alles kann nur Gott vorher hinauswerfen, weil er sie nicht Auslegung des alten Testaments

103 quod-116 zerfällt in zwei verstand. Wer die Geschichte gegenwärtig hat

106 rechnet der Verfasser die mille anni würden genaue Rechnung sein

108 efferventium nach β Zephy-

116 providentiae scripta sunt: offenbaren

idonea est enim recognitio praeterito-124 rum ad disponendam fiduciam futuro-125 rum.

quia cum illis
quae cotidie probantur, praedicebantur.
eaedem voces praedicaverunt utramque partem, eaedem litterae notaverunt. 130 eaedem litterae notant: idem spiritus
unum est tempus pulsat: unum tempus est divinationi
futura praefandi.

apud illas quod apud nos separari videtur.

ita omnia quae 135 supersunt improbata, iam probata sunt nobis, quia cum illis quae probata sunt, tunc futuris praedicabantur.

apud homines (si forte)
140 distinguitur, dum expungitur, dum ex
futuro praesens, dehine ex praesenti
praeteritum deputatur: quid delinquimus (oro vos) futura quoque credentes
qui iam didicimus illis per duos gradus
145 credere?

Habetis (quod sciam) et vos Sibyllam, quatinus appellatio ista verae vatis dei veri passim super ceteras quae vaticinari videbantur, usurpata est, sicut vestrae Sibyllae nomen de veritate 150 mentitae, quem ad modum et dei vestri.

128 quotidiè β , quotidie γ , quotidie φ | 128 praedicabantur λ | 129 eadem λ : gedem γ , eaedem $\beta\varphi$ | 130 eadem λ : aeedem γ , eaedem $\beta\varphi$ | 132 praefandi λ , prefati γ , praefari $\beta\varphi$, prefanti β^{r} | 136 iam probata $> \lambda$. Schoppe setzte iam probata für improbata ein, ich setze es nach dem beibehaltenen improbata zu | 139 apud homines ziehen $\gamma\varphi$ zum Ende von 132 | 143 futuro λ | 144 didicimus $\beta\gamma[\lambda]$, dicimus φ , didicimus »ex col[latione] Gorzien[sis]« β^{r} | 146 nos Schoppe, was ein Druckfehler sein muß | 147/148 verae vatis Haverkamp bei Oehler, vera vates λ | 148 ceteras quae Haverkamp bei Oehler, ceteros qui λ | 149 sicut λ , sunt Oehler

127 ff. rechts = 137 ff. links minativ sein 139 si forte bespricht FOehler 129/130 da 130 idem, 131 unum 139 bis 145 habe ich, vor quid zu de corona 5

Nominativ ist, muß auch das zu ein Kolon setzend, zu Einer Pevoces und litterae gesetzte Noriode vereinigt

AHarnack (Texte und Untersuchungen 5 1), der pseudo-Cyprianische Tractat de aleatoribus 121, hat nach CPCaspari Quellen 3 307 413 aus des Hieronymus Buch de viris inlustribus geschlossen, vor Tertullian habe es schon zwei lateinisch schreibende Theologen in der Kirche gegeben, Victor und Apollonius. In des Hieronymus Uebersetzung der Chronik des Eusebius liest man 2 175 k

Romae episcopatum suscepit XIII Victor ann. x, cuius mediocria de religione extant volumina.

Mir scheint glaublich, daß wer de religione geschrieben, auch eine Apologie geschrieben habe könne. In des Hieronymus Buche de viris inlustribus 34 werden als Victors Schriften super quaestione paschae et alia quaedam genannt. Daß Apollonius, der unter Commodus ut rationem fidei suae redderet, insigne volumen composuit, quod in senatu legit, lateinisch geschrieben hat, folgerte aus dem angezogenen Werkchen 42 (entgegen dem Briefe seines Verfassers 704 [1 427 Vallarsi]) PCCaspari »Quellen 3 413«. Ueber Apollonius vergleiche man jetzt KJNeumann, der römische Staat und die allgemeine Kirche bis auf Diocletian 77 ff.

Findet sich ein Stück einer lateinischen Apologie, das älter ist als Tertullian, so wird man zunächst auf Victor oder Apollonius als Verfasser rathen. Wer meine Mittheilungen 1 2 ff. gelesen hat, wird allerdings so vorsichtig sein, aus der Thatsache, daß Wir (wie vor uns Hieronymus) nur zwei lateinisch schreibende Christen kennen, nicht zu folgern, daß es solcher Christen nicht auch mehr gegeben haben könne.

AEbert hat 1868 in einer eigenen Abhandlung (Band fünf der philosophischhistorischen Classe der sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften, und einzeln) die Ansicht vertreten, Tertullian habe im Apologeticum den Dialog des Minucius Felix benutzt. Gegen Ebert hat 1869 in der Zeitschrift für die oesterreichischen Gymnasien 20 348-368 WvHartel und, nachdem 1883 PSchwenke in den Jahrbüchern für protestantische Theologie 9 263-294, 1884 KJNeumann in GGA 1884 358, 1886 Reck in der Tübinger theologischen Quartalschrift 1886 64-114. jeder in seiner Art, und keiner ohne Nutzen für die Sache, sich geäußert hatten, 1887 Friedrich Wilhelm in der Breslauer Promotionsschrift de Minucii Felicis Octavio et Tertulliani apologetico erwiesen, daß Tertullian und Minucius ein und dieselbe Vorlage vor sich gehabt haben. Daß dann Cyprian Quod idola dii non sint die Gedanken der Zwei weiter gegeben hat, ist mindestens aus Hartels Cyprian bekannt. Ebert ist bei seiner Anschauung verblieben, WvHartel, patristische Studien 2 18, bei der seinigen. Ich meine, durch die so eben vorgelegten Columnen ein Stück des gemeinsamen Originals jener beiden nachgewiesen zu haben. Ich bitte die Seiten 73-88 meiner SeptuagintaStudien, die ich in Sonderabzügen noch ehe das Ganze veröffentlich werden kann, versenden werde, schon jetzt öffentlich zu prüfen.

Das Kapitel α 21 der στρωματεῖς ist durch Clemens selbst abgegränzt, da sein Anfang für jeden Leser ein Anfang ist, und Kapitel 22 mit dem die Chro-

nologie verabschiedenden Satze anhebt καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν χρόνων διαφόρως πολλοῖς ἱστορηθέντα καὶ πρὸς ἡμῶν ἐκτεθέντα ὧδε ἐγέτω.

Aus dem Kapitel a 21 hat CLValckenaer, diatribe de Aristobulo § 11, zwei emblemata adeo prolixa quae visa fuerint ab alia manu scripta ausgeschieden, das über Daniel und das über die verschiedenen Sprachen und Dialekte Vorgetragene, also § 125 und § 142 143.

Ich heiße das Kapitel abdrucken, und zwar so, daß ich

- 1. die Disposition desselben anschaulich mache,
- 2. das andere der von Valckenaer ausgeschiedenen Einschiebsel in Teubners alter Cursiva schreibe. Denn über § 125 läßt sich, wie mir sogar gegen Valckenaer scheint, streiten.

Ich habe unterlassen was mit Tatian und was mit Ptolemaeus (ich nenne vorläufig, mit HBrowne, diesen Namen) stimmt, durch die Wahl eigener Typen als entlehnt zu bezeichnen. Clemens nennt den »Ptolemaeus« nicht, obwohl er ihn ausschreibt: es ist also sehr glaublich, daß er auch sonst ohne den benutzten Schriftsteller zu loben, Worte eines Anderen braucht. Nach seiner eigenen Angabe hat er neben dem Tatian den Cas[s]ian vor Augen gehabt, der uns verloren ist: ich würde mithin irre führen, wenn ich nur das als nicht Clementisch auszeichnete, was wir auch dem dümmsten Dummkopfe als nicht Clementisch erweisen können.

Um das Citieren meines Textes zu erleichtern, zähle ich die Zeilen. Um genauer angeben zu können, wo man das von mir aus Iustin, Tatian, Euseb Angeführte zu suchen hat, nenne ich bei Tatian Seiten und Zeiten der Ausgabe des Herrn ESchwartz, bei Eusebs Praeparatio Seiten und Zeilen Dindorfs, bei Iustin (wo Zeilen anzugeben nöthig scheinen sollte) Seiten und Zeilen der Stephaniana, bei Tertullian die Zeilen des obenstehenden Abdrucks. Africanus nach Routh, die Chronik des Eusebius nach Schöne. Und zwar eitiere ich die Chronik des Eusebius nach den Jahren Abrahams: man vergleiche Gelzers Africanus 2 1 92 ff. Wenn man festhält, daß Abrahams erstes Jahr nach Africanus 2300, nach Euseb 2 145 t 2015 Jahre vor Christus liegt, daß Abraham nach Euseb im 43 Jahre des Ninus geboren ist, Moses im 425 Jahre des Abraham, daß Inachus bei 161 Abrahams liegt, während (Routh 278) Africanus den Anfang der βασιλεία ᾿Αργείων in das Jahr 200 der Assyrier unter den fünften König Assyriens Arius (bei Euseb = Abraham 91) setzt, so wird man ungefähr vorbereitet sein, des Clemens Kapitel zu verstehn.

Ich setze an den Rand meiner Seiten nur was mir zur Erläuterung des Textes unentbehrlich scheint. Es handelt sich darum, — in Betreff von Namen und Zahlen, die beide für die Dogmatik gleichgültig, also Correcturen so leicht nicht unterworfen sind — zu erfahren

- 1. ob Clemens überhaupt sie aus dem jüdischen Canon entnommen,
- 2. wenn er das gethan, welcher Textfamilie sein Exemplar angehört:
- 3. wenn er es nicht gethan, in welchem Verhältnisse was er gibt

a. zu seinen Vorgängern,

b. vor Anderen zu dem wichtigsten der Späteren, dem Eusebius, steht.

Daß ich dabei auf die Namen und Zahlen der Profangeschichte mich einzulassen genöthigt war, bedaure ich: ich bin auf diesem Gebiete nicht sachverständig, glaubte aber was ich gegeben habe, geben zu müssen, um meine — nicht als Historiker gebildete — Leser wenigstens so weit zu orientieren als ich mich selbst orientiert habe.

Sehr bedaure ich, daß ich die Chronographen des Mittelalters nicht habe benutzen können. Ich habe allerdings die Monumenta Germaniae, wie der erste Band meiner Mittheilungen lehren kann, einst genau gelesen: jetzt fallen mir die Schatten lang, und an meinem Wege steht immer noch mehr nach dem ich mich bücke, als ein zur Herberge und zu langer Rast Eilender sollte pflücken wollen. Zu holen ist bei jenen Chronographen mehr als man denkt.

Die Werke des Clemens von Alexandrien sind zum ersten Male 1550 [= V] zu Florenz herausgegeben worden, die στρωματεῖς aus dem einzigen erhaltenen Codex, einem Laurentianus, den ich F nenne. Die προπαρασιεσή des Eusebius, die große Stücke des Clemens ausschreibt, erschien zu Paris schon 1544. Obwohl diese hauptsächlich aus der Pariser Papierhandschrift des fünfzehnten Jahrhunderts 468 (bei Gaisford E) geflossen ist, vergleiche ich sie an erster Stelle, notiere aber aus Gaisfords Apparate was zu notieren ist. Ihre Zeilen anzugeben wäre unpraktisch, da sie sehr selten ist, also Niemand würde nachschlagen können.

Was aus dem Kapitel zu lernen sein wird, beabsichtige ich am Ende dieses Aufsatzes zusammen zu fassen: ein Hellenist vom Fache wird noch weit mehr aus ihm lernen als ich gequältes Mittelding zwischen Theologen und Orientalisten zu lernen im Stande gewesen bin.

Έγενόμην εν παντί κακῷ, εν μέσω εκκλησίας καὶ συναγωγῆς Proverb. 514.

1 101. Καὶ περὶ μὲν τοῦ παρ' Ἑβραίων τὰ τῶν φιλοσόφων ἐσκευωρῆσθαι δόγματα μικρὸν ὕστερον διαληψόμεθα, πρότερον δὲ ὅπερ ἀκόλουθον ἦν περὶ τῶν κατὰ Μωυσέα χρόνων ἤδη λεκτέον, δι' ὧν δειχθήσεται ἀναμφηρίστως πάσης σοφίας ἀρχαιοτάτη ἡ κατὰ Ἑβραίους φιλοσοφία.

εἴρηται μὲν οὖν περὶ τούτων ἀκριβῶς Τατιανῷ ἐν τῷ πρὸς ελληνας, εἴρηται δὲ καὶ Κασιανῷ ἐν τῷ πρώτφ τῶν Ἐξηγητικῶν, ἀπαιτεῖ δὲ ὅμως τὸ ὑπόμνημα καὶ ἡμᾶς

ἐπιδραμεῖν τὰ κατὰ τὸν τόπον εἰρημένα.

'Απίων τοίνου ό γραμματικός, ό πλειστονίκης ἐπικληθείς, ἐν τῆ τετάρτη τῶν Αἰγυπτιακῶν ἱστοριῶν, καίτοι φιλαπεχθημόνως πρὸς Ἑβραίους διακείμενος (ἄτε Αἰγό10 πτιος τὸ γένος) ὡς καὶ κατὰ Ἰουδαίων συντάξασθαι βιβλίου, 'Αμώσιος τοῦ Αἰγυπτίων
βασιλέως μεμνημένος καὶ τῶν κατ' αὐτὸν πράξεων, μάρτυρα παρατίθεται Πτολεμαῖον
τὸν Μενδήσιου. καὶ τὰ τῆς λέξεως αὐτοῦ ὧδε ἔχει

κατέσκαψε δὲ τὴν Αουαρίαν "Αμωσις, κατά τὸν "Αργεῖον γενόμενος "Ιναχον, ὡς

έν τοῖς Χρόνοις ἀνέγραψεν ὁ Μενδήσιος Πτολεμαῖος.

15 δ δὲ Πτολεμαῖος οὕτος ἱερεὺς μὲν ἦν, τὰς δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων πράξεις ἐν τρισὶν ὅλαις ἐκθέμενος βίβλοις, κατὰ Ἦμοσίν φησιν Αἰγύπτου βασιλέα Μωυσέως ήγου-

5—135 Euseb praepar ι 12

5 6 Clemens hat für das [zunächst?] Folgende zwei Schriftsteller benutzt, Tatian und Cassian. Da er das selbst sagt, ist eine Untersuchung über die Quellen des Clemens hier nicht nöthig. Es ergibt sich: A., daß was im Folgenden sich nicht bei Tatian findet, dem Cassian angehört, allenfalls Glosse oder Weiterführung des Clemens ist: B., daß die citierten Schriftsteller nicht von Clemens, sondern von seinen Gewährsmännern citiert worden, daß also 19 Dionysius, 27 Ctesias u.s. w. von Cassian, nicht von Clemens gelesen worden sind: C., daß eine Durchforschung anderer Autoren als des Tatian und des Cassian für Clemens keinen Werth hat: was ich aus Eusebius und andern zu 5-135 beibringen werde, ist also zunächst ein opus supererogatorium

5 Tatian § 31 ff. = Euseb praepar 1 11

5 das Thema, das sich Clemens 2—4 gestellt hat, wird von Tatian 314 ff. in den Satz gefaßt προσήχειν μοι νομίζω παραστήσαι πρεσβυτέραν την ήμετέραν φιλοσοφίαν τῶν παρ' Έλλησιν ἐπιτηδευμάτων

Tatian stellt 316 als őpot Moses und Homer: die Parallele zwischen ihm und Clemens geht erst von seinem § 38 an: T 398 = C 11, T 398/9 = C 15, T 3918 = C 8: Tatian stellt als wissenschaftlich erzogener Mann den älteren Ptolemaeus

vor den ihn citierenden Apion, Clemens als Dogmatiker, d.h. Apologet und Sachwalter, den jüngeren, aber bekannteren Apion vor Ptolemaeus. Aber wie Clemens Iustin cohortatio 9 und Africanus bei Euseb praepar t 1016 und 18.

Tatian 3918 ff.: der zwanzigste König der Argiver, Agamemnon, eroberte Ilium: da Moses Zeitgenosse des ersten Königs der Argiver war, ist Moses zwanzig Menschenalter vor der Eroberung Iliums zu setzen

C 8—18 25—26 aus Tatian, C 19—24 27—30 aus Cassian. C 31 langt bei τοῖς παρ' Έλλησιν ἐπίτηδεύμασι Tatians 315 an

5 nach $\pi\rho\sigma_s + \tau\sigma\sigma_s$ Eus 576₁₉. Ein für alle Mal: ich gebe nicht alle »Varianten« an

6 κασσιανφ Eus 576 20

ro Clemens kannte natürlich Iosephus, und mußte bei seinen Lesern ihn als bekannt voraussetzen. Auch die Clementinen vernutzen den Apion: so »bekannt« war der Mann

13 αθυριαν FV: da Eine Hds. Eusebs αουαριαν bietet, ist — nicht objektiv, aber für die beiden Texte — die Lesart sicher

15/16 εν τρισιν ολαις geht über T hinaus: des Ptolemaeus Buch war also unter Commodus noch bekannt μένου γεγονέναι Ιουδαίοις τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἐξ ὧν συνῶπται κατὰ ਬναχον ἢκμακέναι τὸν Μωσέα.

102. παλαίτερα δὲ τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ᾿Αργολικά (τὰ ἀπὸ Ἰνάχου λέγω), ὡς Διονόσιος
20 ὁ ʿΑλικαρνασσεὸς ἐν τοῖς Χρόνοις διδάσκει.

τούτων δὲ τέσσαρσι μὲν γενεαῖς νεώτερα τὰ ᾿Αττικὰ τὰ ἀπὸ Κέκροπος τοῦ διφυοῦς δὴ καὶ αὐτόχθονος, ως φησι κατὰ λέξιν ὁ Τατιανός.

έννέα δὲ τὰ Αρααδικὰ τὰ ἀπὸ Πελασγοῦ. λέγεται δὲ καὶ οὖτος αὐτόχθων. τούτων δὲ ἄλλαιν δυοῖν νεώτερα τὰ Φθιωτικὰ τὰ ἀπὸ Δευκαλίωνος.

25 εἰς δὲ τὸν χρόνον τῶν Τρωϊκῶν ἀπὸ Ἰνάχου γενεαὶ μὲν εἴκοσιν ἢ μιᾳ πλείους διαριθμοῦνται, ἔτη δὲ (ὡς ἔπος εἰπεῖν) τετρακόσια καὶ πρόσω.

εὶ δέ τφ τὰ ᾿Ασσυρίων πολλοῖς ἔτεσι πρεσβύτερα τῶν Ἑλληνικῶν ἀφ᾽ ὧν Κτησίας λέγει

17 nach πορείαν + εἰς ἄπερ ἤθελον χωρία Τ 39 11

18 Tertullian oben 78 $_{18}$: ἐν τοῖς χρόνοις ὑχρόνου τε καὶ Ἰνάχου (οθς καὶ γηγενεῖς τινὲς τῶν παρ' ὑμῖν ὑπειλήφασι γεγενῆσθαι) Μωυσέως μέμνηνται ὡς ἡγεμόνος τε καὶ ἄρχοντος τοῦ τῶν Ἰουδαίων γένους [αἱ τῶν Ἐλλήνων ἱστορίαι] Iustin 9

18 Μωσέα VF Euseb 577 $_7$: so auch (trotz Dindorf, der einen Nachdruck der Sylburgiana gebraucht haben wird) Sylburg 138 $_{31}$. ich bedaure, nicht auch 16 mit Euseb Μωσέως gedruckt zu haben: ich druckte Μωυσέως, weil ich in Dindorfs Note qui auf Euseb allein bezog, das auf Euseb und F zusammen gieng. über Μωυσης Μωσης spreche ich anderswo

19—86 parallel mit T 39 20—24, den Excerptis Barbari 38 2 15—39 1 10, der Chronik Eusebs. in seiner Liste läßt Clemens Ἄπις, Ἀργεῖος, Κρίασος, Δαναός, Ἄβας, Περσεύς, den anderen Σθενέλαος, Εὐρυσθεύς, ᾿Ατρεύς, Θυέστης, ᾿Αγαμέμνων fort: in den Glossen seiner Liste nennt er 54 Δαναός, 73 Περσεύς, 74 ᾿Αγαμέμνων: er nennt 113 Ἦπις. das Schweigen des Clemens beweist also in diesem Falle nichts: woraus folgt, daß es auch in anderen Fällen als unbeweisend angesehen werden darf. alle Einzelnheiten lasse ich als für meine Zwecke nichts bedeutend unbesprochen

19 20 stammt nicht aus T

19 nach Έλληνιχῶν + μνημονεύεσθαι oder μνημονεύεται Euseb. 577 $_8$. vgl. unten 33 = T 40 $_{12}$

21 τέσσαρσι Hervet, τεσσαράποντα V Euseb 577 11

22 κατά λέξιν? nein: Τ 40₁₂

23 stammt nicht aus T

24 ἄλλαιν δυοῖν zwei Hdss. Eusebs 577₁₅, wo Dindorf ἄλλων δυοῖν druckt. ἄλλα πεντήχοντα δυοῖν V, ἄλλοις πεντηχονταδυσί Sylburg 368¹4. πεντήχοντα entstand aus ν von ἄλλοιν (vgl. Sylburg und Dindorf). da 51 Deucalion unter Crotopus erscheint, ist er nicht Generationen, sondern Eine Generation später als der unter Triopas stehende διφυής Κέχροψ

25 ὁ ἀπ' Ἰνάχου χρόνος ἄχρι τῆς Ἰλίου άλώσεως ἀποπληροῖ γενεὰς εἴχοσι Τ 39₁₈

25 μι $\tilde{q}$ Euseb 577₁₇, > VF. η μι $\tilde{q}$ πλείους > T. zu [21] 24 26 ist erwähnt worden, daß Clemens auch eine von der Tatians abweichende Reihe kannte: um ihretwillen wird er den eben erwähnten Zusatz zu T gemacht haben

26 statt τετραχόσια Euseb 57718 v. die Varianten der Lxx etwa auf Seite 16 ff. meiner Genesis lehren, daß ausgeschriebene Zahlen der Lxx nur — verschieden ausgefallene — Auflösungen der Zahlbuchstaben des Archetypus sind

26 ὁ Μωσῆς πρεσβύτερός ἐστι τῶν Ἰλιαχῶν ἔτεσι τετραχοσίοις Τ 40 g. dies stimmt nicht zu den zwanzig γενεαί, wenn man des § 136 nach Herodot β 142 (siehe mehr bei Estienne unter γενεά) formulierte Regel zu Grunde legt εἰς τὰ ἑχατὸν ἔτη τρεῖς ἐγχαταλέγονται γενεαί. Clemens hat καὶ πρόσω zu T aus derselben Erwägung zugesetzt, aus der er vorher ἢ μιᾳ πλείους hinzugefügt hat

27—30 > T. Africanus bei Syncellus 125 weicht von Clemens ab: οὕ μοι δοκεῖ καλῶς ὁ ᾿Αφρικανὸς τῷ γ λόγῳ τῶν Ἱστορικῶν αὐτοῦ φάναι τὴν ᾿Αργείων βασιλείαν τῷ σ ἔτει τῆς ᾿Ασσυρίων βασιλείας ἄρξασθαι ἐπὶ ᾿Αρείου πέμπτου βασιλέως ᾿Ασσυρίων, den Euseb chron unter 91 einstellt

27 δέ τω τὰ ich, δὲ τὰ VF Euseb 57719

27 άφ' ὧν > Euseb 577 20, bei dem nicht nach,

35

φανήσεται, τῷ δευτέρφ καὶ τετρακοσιοστῷ ἔτει τῆς ᾿Ασσυρίων ἀρχῆς, τῆς δὲ Βηλούχου τοῦ ὀγδόου δυναστείας τῷ δευτέρφ καὶ τριακοστῷ ἡ Μωσέως κατὰ ϶Αμωσιν τὸν Βο Αἰγύπτιον καὶ κατὰ Ἱναχον τὸν ᾿Αργεῖον ἐξ Αἰγύπτου . . . . κίνησις. ἦν δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα

κατά μὲν Φορωνέα τὸν μετὰ Ίναχον

ό ἐπὶ ὑΩγύγου κατακλυσμὸς

καὶ ἡ ἐν Σικυῶνι βασιλεία, πρώτου μὲν Αἰγιαλέως, εἶτα Εὄρωπος, εἶτα Τελχῖνος καὶ ἡ Κρητὸς ἐν Κρήτη.

'Απουσίλαος γὰρ Φορωνέα πρῶτον ἄνθρωπον γενέσθαι λέγει ὅθεν καὶ ὁ τῆς Φορωνίδος ποιητής εἶναι αὐτὸν ἔφη

πατέρα θνητῶν ἀνθρώπων.

103. ἐντεῦθεν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίφ κατακολουθήσας ᾿Ακουσιλάφ γράφει
40 καὶ ποτὲ προαγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους
τῶν τῆδε τῆ πόλει τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φορωνέως τε τοῦ
πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

κατά δε Φόρβαντα

sondern vor φανήσεται interpungiert wird: was Unsinn ergibt, da daraus daß Ctesias [Eusebius chron 1 60₁₄] τὰ ᾿Ασσυρίων älter als τὰ Ἑλληνικὰ nennt, nicht folgt daß im Jahre 402 Assyriens die Israeliten aus Aegypten ausgezogen sind

28 τῷ δευτέρῳ bis 29 δυναστείας > VF, von Dindorf aus Euseb 577 20 genommen. bei Euseb 1 63_{40} 2 229 ist Βηλούχος freilich der achte der assyrischen Reihe, aber die Jahre kommen nicht heraus, da 52+42+38+30+40+30+38+35-3 nicht 402, sondern 302 sind. unciales υ in unciales τ zu wandeln (vergleiche in einer anderen Abhandlung meine Herstellung τωναν aus lotan) ist so wenig schwer als τετραχοστοστῷ zu τριαχοστῷ zu machen. ich möchte nicht den Maßstab verbiegen, mit dem ich messe.

29 τριαχοστῷ spricht für τριαχοσιοστῷ in 28 30 das Zeichen der Lücke rührt von mir her; es fehlt ein Verbum wie ἐγένετο

33 Africanus bei Euseb 566 22 569 1 stimmt zu der Chronologie des Clemens nicht. Africanus hat aber dasselbe Material wie Clemens: bei Euseb 568 18 δ,τι ποτὲ ἐξαίρετον Ἑλλησι δι' ἀρχαιότητα μυθεύεται, μετὰ Μωσέα ταῦθ' εὐρίσκεται, κατακλυσμοί [Clemens 33 51] τε καὶ ἐκπυρώσεις [50], Προμηθεύς [46], Ἰώ [48], Εὐρώπη [zu 59], Σπαρτοί [zu 64], Κόρης ἀρπαγή [61], μυστήρια [62], νομοθεσίαι [131], Διονύσου πράξεις [72], Περσεύς [72] . . . . die Reihe-

folge ist nicht ganz dieselbe

36 den Acusilaus citiert wegen des Phoroneus auch Africanus bei Euseb 566₉: da er hier nicht aus Clemens geschöpft haben kann (denn als ersten Menschen nennt Africanus den Phoroneus nicht, sondern als ersten König von Argos), muß Acusilaus in der Vorlage des Clemens wie in einer Vorlage des Africanus vorgekommen sein

36 ἀνθρώπων Euseb 577 80

39 Plato Timaeus 22 ¹. Euseb chron 211: horum temporum quasi valde antiquorum Plato in Timaeo meminit ita dicens »Et aliquando volens eos provocare in sermones de temporibus antiquis quae cuique civitati accidissent, de Foroneo qui primus hoc nomine appellatus est, et Niobe et his qui diluvium fuerunt«

41 τῆ πόλει fehlt in Platos Text. ἐπιχειρεῖν Euseb 578 $_4$

42 Νεώβης VF. Foroneus Inachi filius et Niobae primus leges iudiciaque constituit. quidam huius filiam Nioben arbitrantur, Euseb chron 211

43 vor Φόρβας hat Polemo bei Africanus (Euseb 5682) den "Απις: ἐπὶ "Απιδος τοῦ Φορωνέως μοῖρα τοῦ Αἰγυπτίων στρατοῦ ἔξέπεσεν Αἰγύπτου, οῖ ἐν τῆ Παλαιστίνη .... ἄμησαν, αὐτοὶ δῆλον οἱ μετὰ Μωσέως. also ganz abweichend

43 44 κατὰ Φόρβαντα 'Ακταῖος, ἀφ' οὖ καὶ 'Ακταία ἡ 'Αττική Τ 40₁₃. vgl. aber Africanus bei Euseb

'Απταῖος, ἀφ' οδ 'Απταία ἡ 'Αττική. 45 **κατά δὲ Τριόπαν** Προμηθεύς καὶ "Ατλας καὶ 'Επιμηθεύς καὶ ὁ διφυής Κέκροψ καὶ Ίώ. κατά δὲ Κρότωπον 50 ή ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις καὶ ἡ ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐπομβρία. κατά δὲ Σθενέλαον ή τε 'Αμφικτυόνος βασιλεία καὶ ἡ εἰς Πελοπόννησον Δαναοῦ παρουσία 55 καὶ ή ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, δν πρώτον φησίν "Ομηρος τέχετο νεφεληγερέτα Ζεός, ή τε έκ Φοινίκης εἰς Κρήτην ἀνακομιδή. 60 κατά δὲ Λυγκέα της Κόρης ή άρπαγή καὶ ή τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι τεμένους καθίδρυσις Τριπτολέμου τε γεωργία και ή Κάδμου είς Θήβας παρουσία 65 Μίνωός τε βασιλεία.

δ Εὐμόλπου πρὸς ᾿Αθηναίους πόλεμος.

567₂₈. abweichend Euseb chron 236 Ogygus in Attica Eleusina condidit quae antiquitus vocabatur Acte, und 502 Acte sub Deucalione [Clemens 51] Attica vocatur

κατά δὲ Προῖτον

45—48 κατὰ δὲ Τριόπαν Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς καὶ ᾿Ατλας καὶ ὁ διφυἡς Κέκροψ καὶ ἡ Ἰώ Τ 4014: quidam scribunt Prometheum et Epimetheum et Atlantem fratrem Promethei et Argum cuncta cernentem et Io filiam Promethei his fuisse temporibus: alii vero aetate Cecropis, non nulli ante Cecropem annis lx sive xc, Euseb chron 428. ist die Stellung der Namen bei Clemens zu ändern? 46—51 = T 4015

50 51 diluvium quod sub Deucalione in Thessalia, et incendium quod sub Factonte factum est, Euseb chron 497 hat Euseb, der anders ordnet, eine andre Quelle gehabt als Tat Clem?

 $51 \dot{\eta} > VF$

52—55 T 40_{16} 52 $\Sigma \vartheta$ evéλαον T, $\Sigma \vartheta$ éνελον VF [nach Λ ein A ausgefallen]

 $55 \dot{\eta} > VF$

56 58 Ilias 20 215

59 ή τε έχ Φοινίχης τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Κρήτην ἀναχομιδή Τ 40₁₉. Africanus bei Euseb 568₂₁ [oben zu 33] nennt ebenfalls Εὐρώπη: vor ἐχ wird mithin bei Clemens τῆς Εὐρώπης einzusetzen sein, ohne das der Satz auch nicht verständlich ist. die Lesung Κρήτης εἰς Φοινίχην (VFSylburg) dankt ihr Dasein dem Fehlen dieses Namens und dem ungeschickten ἀναχομιδή (ἡ εἰς οἶχον ἀναχομιδή Clemens 312₅₀ Sylburgs)

 $60-62 = T_{40}$

63 καὶ ἡ Τριπολέμου γεωργία Τ 40₂₁ Euseb 578₁₆
64 65 = Τ 40₂₁, der nur vor βασιλεία ein ἡ hat
64 vgl 126

92 2. xr. x89x

Das Unglück, das meine Studien verfolgt, bleibt mir auch heuer treu. Der Strike der Buchdrucker ist es diesmal, der mich zwingt abzubrechen.

Die Gesellschaft der Wissenschaften wünscht ihre Quartbände zu Ende des December zu versenden. Sie begegnet sich in diesem Wunsche mit dem Wunsche unserer Verlagsbuchhandlung, die ihre Rechnungen nur für Decembersendungen in der nächsten Ostermesse bezahlt bekommt, und mit dem Bedürfnisse der akademischen Druckerei, die von der Buchhandlung ihr Geld nur unter der Bedingung erhält, daß diese selbst das ihre erhalten hat.

Da zu Ende October die deutschen Setzer höhere Forderungen an die Principale zu stellen veranlaßt worden waren, und ein Strike unabsehbarer Dauer erwartet wurde, konnte ich mich nicht anheischig machen, in den vierzehn Tagen, in denen sicher noch gearbeitet wurde, die acht schwer zu korrigierenden Bogen fertig zu stellen, die von der auf Seite 73 anhebende Abhandlung noch zu setzen, zu korrigieren und zu drucken wären. Wurde aber meine Abhandlung nicht fertig, so konnte der ganze Band nicht im December versendet werden, und für drei der in Betracht kommenden vier Factoren stand ein erheblicher Nachtheil in Aussicht.

Ich habe, obwohl was ich über Tertullian vorgetragen hatte, mich belangreich däuchte, vorgeschlagen, die Seiten 73 bis 88 einzustampfen: der Herr Secretar wollte freundlichst in der Vorrede das Fehlen der Nummer Zwei unserer Abhandlungen entschuldigen. Allein die Verlagsbuchhandlung gieng auf diesen Vorschlag nicht ein. Wie — aus nicht mitzutheilenden Gründen — Nummer Eins dieser meiner Studien nicht hat zu Ende gebracht werden können, so mußte aus den angegebenen Erwägungen Nummer Zwei abgebrochen werden.

Man wird wahrscheinlich zu Ende 1892 erfahren, warum mir das ganz besonders unangenehm gewesen ist. Aber ich muß mich fügen. In den folgenden Band konnten ja der Signaturen, Seitenzahlen und Columnentitel wegen die zwei Bogen nicht hinübergestellt werden.

Es ist keine Schande, εν μορφή δούλου δπάρχειν.

Was ich hätte lehren können, ist übrigens den Zeitgenossen so wie so gleichgültig: seine Summe wird irgendwo und irgendwie vielleicht einmal an den Tag
treten — alteri saeculo. Der ganze erste Theil dieser Arbeit ist mir aber verhunzt worden.

SeptuagintaStudien

von

Paul de Lagarde.

Zweiter Theil.

Aus dem achtunddreißigsten Bande der Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen.

Göttingen,
Dieterichsche Verlags-Buchhandlung.
1892.

134 11 11 11 11 11 11 11 11

Dieterichee e V rin .-Buei

II. Der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften am 7 Juni 1890 vorgelegt. $NGGW~1891_{1}.$

Die Cathedrale der Stadt Lucca besitzt als 590 ihres Catalogs einen Sammelband, den LDuchesne für seine Ausgabe des liber pontificalis, BKrusch für seine Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie benutzt hat. Meine Mittheilungen 4 272 273.

Nur die sieben letzten Blätter der nicht foliierten Handschrift gehn mich hier etwas an. Sie sind 1761 in Stephani Baluzii tutelensis miscellanea novo ordine digesta von IohDomMansi 1) abgedruckt worden.

Mansi beurtheilt 403/404 den Werth des von ihm mitgetheilten Aufsatzes richtig: daß er nicht voll zu schätzen verstand, wie viel er für einen Herausgeber Gs bedeutet, darf ihm nicht zum Vorwurfe gereichen.

Ich habe, nachdem ein früher gemachter Versuch den Codex zu nutzen, fehlgeschlagen war, ihn vom 21 bis 25 September 1891 mit einer Copie von Mansis Drucke verglichen, die letzte sehr schwer zu lesende, jetzt durch ungeschickte Anwendung von Reagentien noch undeutlicher gewordene Seite desselben neu kopiert. Jene sieben Blätter sind um 570 geschrieben.

Man zeigte mir in Lucca zwei vor einigen Jahren für ThMommsen angefertigte Photographien dieser letzten Seite: ich schließe aus deren Vorhandensein, daß die letzte Seite des Aufsatzes in den Monumenta Germaniae antiquissima benutzt werden solle.

Die Cathedrale, der die Handschrift gehört, ist dem heiligen Martinus geweiht, der den in Lucca zur Zeit als der Codex geschrieben wurde, gewaltigen Langobarden wohl noch als eine Art Woden galt. Ich nenne das Buch daher M.

1*

¹⁾ Seit ich zum ersten Male Mansis Buch von unserer Universitätsbibliothek entlehnt habe, hat ein dummer Junge I v die Zahl 1631 in 1630 geändert, Lugdunum durchgestrichen, und dazu!? an den Rand gesetzt. Ob das 415 beigeschriebene gewöhnlich denselben Bengel zum Verfasser hat wie die v gemachten »Besserungen«, weiß ich nicht. Indem ich auf meine Symmicta 1 131 verweise, spreche ich die Hoffnung aus, der Glossator werde meine hiermit gerne abgegebene Versicherung, er müsse, weil er sich wie ein Schuljunge betragen hat, öffentlich wie ein Schuljunge gezüchtigt werden, zu Gesichte bekommen.

Aus dem Kloster Bobio ist nach Turin eine angeblich im sechsten Jahrhunderte geschriebene Handschrift verbracht worden, über die mehrfach gehandelt worden ist: 1749 von IosPasini, codices manuscripti bibliothecae regii taurinensis Athenaei § 840, Band 2 268 ff., 1824 von AmadPeyron im Anhange zu Ciceronis orationum pro Scauro fragmenta inedita § 67, 1837 von FerdFlorFleck 1), wissenschaftliche Reise durch das südliche Deutschland, Italien, Sicilien und Frankreich 2 3 xiij 189 ff., 1871 von AugReifferscheid, bibliotheca patrum latinorum italica 2 140 ff., 1890 von SamBrandt vor seiner Ausgabe des Lactantius lxxvi ff.: die angeführten Schriftsteller liefern mehr Citate.

Die Handschrift, die allein uns den Anfang der Epitome des Lactanz erhalten hat, wird von AlfrHolder, AReifferscheid, WStudemund dem siebenten Jahrhunderte zugewiesen. Mir war auf den ersten Blick klar, daß die in ihr angewandte Uncialschrift eine künstliche ist: das aus ihr mehrfach, zuletzt von AReifferscheid aaO herausgegebene Aufsätzchen 2) über Scythianus, Terebinthus und Manes steht 612/621 zwischen der Epitome und dem von mir zu wiederholenden Stücke so, daß es nur von dem ersten Schreiber geschrieben sein kann — der Raum wie die Tinte lehren es —, aber dies Aufsätzchen ist in Minuskeln. Folglich ist die ganze Handschrift aus einer Zeit, in der man für gewöhnlich in Minuskeln schrieb.

Aus dieser Handschrift gab 1712 zu Paris Christoph Matthaeus Pfaff hinter des Lactanz Epitome 184—214 das Stück heraus, das ich nachher besprechen werde: dem Columbanus zu Ehren, in dessen Kloster es geschrieben worden ist, nenne ich es C.

Wiederholt ist die Urkunde von FerdFlorFleck in dem oben eitierten Buche 189-201.

Ich habe den turiner Codex am 9-12 September 1891 verglichen.

Ich heiße nun zuerst M, dann C so treu wie möglich abdrucken: nur habe

¹⁾ Selbst dieser Fleck hat für die Wissenschaft eine Bedeutung. Hätte er 2 3, 203-206 nicht ein Specimen codicis latini pentateuchi triplicis columnae lugdunensis italae vetustissimae herausgegeben, so würde LDelisle dem Grafen von Ashburnham nicht haben nachweisen können, daß des Grafen Vater von Libri einen gestohlenen ItalaPentateuch gekauft hat

²⁾ Ein Liebling der maßgebenden Kreise, Herr KKeßler, hatte noch 1889 nicht erfahren, daß die Turiner Handschrift (Reifferscheid druckte 1871) den anderen Namen des Terebinthus Baiddan schreibt. Der Bischof Cyrill von Ierusalem († 18. 3. 386) gibt in den κατηχήσεις 6₂₈ deutlich an, warum Terebinthus seinen Namen änderte: er war in Palaestina καταγινωσκόμενος = durch Richterspruch verurtheilt, und änderte seinen Namen, als er nach Persien flüchtete, (να μὴ ἐκ τῆς προσηγορίας κάκεῖ γνωρίζηται. Man erwäge die Epitome des Dio Cassius οζ 19 ἐκστρατεύσαντι αὐτῷ κατὰ τῶν Πάρθων πρόφασις τοῦ πολέμου ῆν ὅτι Οὐολόγαισος τόν τε Τιριδάτην [einen in Rom lebenden parthischen Prinzen] καὶ ᾿Αντίοχόν τινα [einen aus Cilicien stammenden Cyniker] μετ᾽ αὐτοῦ ἐξάιτήσαντι αὐτῷ οὐκ ἐξέδωκεν. Solche Verhandlungen zu führen war mithin möglich. Der Turiner Codex sieht freilich, wie mich däucht, in dem neuen Namen einen Ehrentitel: über den Accent von Βουδδᾶς meine Uebersicht 98. Aus diesem Βουδδᾶς folgt kaum ein »Buddhismus«.

ich u in u und v geschieden, ungewöhnliches u nur in uu und da erhalten wo es für b steht. Abkürzungen sind nur dann aufgelöst worden, wann sie nur auf Eine Weise aufgelöst werden konnten: dies gilt namentlich in Betreff des über Vocalen stehenden Strichs. Da prae mit pre wechselt, ist $\bar{p}$, das sowohl prae wie pre gelesen werden konnte, beibehalten. Und so weiter in entsprechenden Fällen.

Alles zur Erläuterung Nöthige ist in die Register und die Schlußbemerkungen verwiesen.

Den Herren Beamten des Turiner Archivs wie dem Herrn Canonicus Guido Viviani in Lucca und seinen Genossen sage ich herzlichen Dank für die mir gewährte Gastfreundschaft, die ein anderes Mal zu erbitten ich leider nicht im Stande sein werde.

Incipiunt genealogię totius bibliotecae ex omnibus libris collectae veteris novique 1¹ testamenti, in quibus prophetiae cum nominibus et tempora omnium profetarum usque ad beatissimum Cyprianum designantur, et ad nostram aetatem quid fuerit gestum apertissime monstratur, ex storiis collectum legalium mandatorum.

In principio homo primus unde in seculo apparuisse cognoscitur? audiamus. si 12 natus est, habet genitores: si factus est, habet materiam: si prolatus est, habet auctorem. dei omnipotentis utique sapientia limum a terra sumens, paterno imperio hominem facere cogitavit, et cum solitarius ac singularis ab ipso domino factore et conditore suo visus fuisset, os de costa eius sumens, mulierem illi adiutorium fecit: serpentis namque confecta venenis per invidiam diaboli mors introivit in orbem terrarum, et regnare coepit ab eva usque ad Maria virginem unitam domini castitatem: sicut enim per mulierem nata est mors, ita et per mulierem nata est resurrectio mortuorum.

ipse est enim Adam qui cognovit mulierem suam Evam exclusus de paradiso in terra Naid, et concepit et peperit Cain ex semine criminationis, luctus et vaporis. et adhuc adiecit parere, et peperit Abel fratrem eius, et factus est pastor ovium, Cain autem agricola. et factum est post dies, attulit Cain, cum esset iam aetate legitimus, ex fructibus terre hostias deo, et Abel attulit ex primogenitu ovium suarum et ex adipe illarum. et respexit dominus in Abel et in muneribus eius, in Cain autem et in hostias eius non respexit, ut unum martyrii gloriae destinasset, alium vero homicidarum principem conlocasset, eo quod ille diabolus qui patres eorum de paradisso excluderat, necesse haberet ut et filios eorum ad mortis periculum deduxisset. tunc ingressus est in cor Cain. et dixit Cain ad fratrem suum Transeamus in campum. et dum essent in campo,

exsurrexit Cain super Habel fratrem suum et occidit eum. et adiecit adhuc Adam cognoscere mulierem suam, et concepit, et peperit ei fi-

```
19 gloriam Mansi
                                 13 Genes 4, 1
2 prophetia M
                                 14 Genes 4, 16 [wie stets 8]
                                                                 21 in M von erster Hand auf
7 Genes 2, 7
                                                               Rasur
8 Genes 2, 18
                                 14/16 Genes 4, 2
                                16-19 Genes 4, 3-5
                                                                 22 Genes 4, 8
9 fuisse M
                                                                 22 transeamus M, der Strich
                                16 etatae M
9 Genes 2, 21
                                18 hostia M1, hostias M2 (s von jetzt getilgt
9 Genes 2, 18
                              erster Hand über der Zeile)
                                                                 24/25 Genes 4, 25
ro Sapient 2, 24
```

lium loco Abel, qui dicitur Seth. cuius nomen lingua latina resurrectio dicitur, quia in ipso resuscitavit deus semen iustum: a cuius progenie perveniemus usque ad dominum Iesum Christum per generationes singulas sibi invicem succedentium. ipse est Set qui genuit Aenas: Aenas enim lingua latina obliviscens dicitur. de ipso natus est Chainan: cuius nomen appellatur nativitas dei. nam ipse Chainan genuit Malelel, cuius nomen dicitur mutatio dei. et Malelel genuit Iaret, cuius nomen descensio dicitur. de ipso natus est Enoch, cuius nomen latina lingua renovatio interpretatur, quia deus per ipsum renovaturus est mundum in illis diebus quando Antichristus multam faciet vastationem: tunc ipse et Helias simul profetabunt mille ducenti sexaginta diebus, et interficiet eos Antichristus ubi et dominus eorum crucifixus est. sed ne quis dicat quod in Hierosolymis crucifiguntur, ubi et Christus dominus crucifixus est, hoc utique dicit »ubi et dominus eorum crucifixus est«, id est, in regno romano. nam ipse Enoch genuit Matusalam, qui Matusala latine interpraetatur missus. de ipso natus est Lamech, cuius nomen per interptationem bone mentis dicimus. ipse est qui prophetavit de filio suo dicens Hic nobis dabit requiem ab omnibus operibus nostris: nam ipse Noe ideo requies appellatur.

25

40

Incipit origo Cain.

Transeamus ad originem Cain, et tunc ad generationem Noe revertemur.

Posteaquam enim Cain a deo maledictus fuisset, ut nec quisquam eum occideret, signum adeptus est malum: quod nunc si quis acceperit in fronte sua aut in manu dextera, bibet ipse de vino irae dei mixto in pocolo ire eius, et punietur in conspectu electorum angelorum eius: nam nomen eius lingua latina in perpetuum crescens dicitur: ideo enim hoc nomen acceperat, quoniam usque ad Christi adventum filii Cain eius consortes occisuri essent christianos, vestigia Abel fratris eius sequentes. igitur iste Cain genuit filium nomine Enos, qui Cain dum ex serpente nascitur, colobrum generasse cognoscitur. tunc edificavit civitatem et posuit ei nomen, nomen filii sui Enos: hec est civitas sanguinis, que et nunc effundit sanguinem christianum: haec enim civitas in terra Naid fabricata cognoscitur, et viva est. ipsa terra interptatur, que in fine usque christianos persequitur, qui fideli vocabulo nominantur. nam ipse Enos genuit Gedam. ipse habuit murorum scientiam. de ipso natus est Malelel, cuius nomen interptatur auditio fortis, et de Malelel natus est Matusala, qui genuit Lamech illum, qui habuit uxores duas, una nomine Ada, que interptatur testimoniata, alia nomine Sella, que interpraetatur adumbrans se ipsam. ipse est Lamech qui dixit mulieribus suis Audite vocem meam, mulieres Lamech, et continete auribus vestris

26 in M, ab Mansi 40 ideo M, idest Mansi (viel- Schwanz des q im vorhergehen-26 deus M, dominus Mansi leicht ist so bessern) den sequentes, der gerade über br 27 vor Iesum + nostrum Mansi 43 Genes 4, 15 von colobrum herabhängt, wurde 28 Genes 4, 26 44 bibet scheint mir als Lesart Mansis guter Amanuensis gehin-28/29 Genes 5, 9 von M1 sicher: jetzt durch Cor- dert, das Wort richtig zu lesen 29 Genes 5, 12 rectur bibat 50 Genes 4, 17 30 Genes 5, 15 44 vielleicht ist pocolo in po-50 erstes nomen > Mansi 31 Genes 5, 18 culo verändert 52 Genes 4, 16 33 Apocal II, 3 45 Isaias 51, 22 53/54 Genes 4, 18 47 ideo M, idem Mansi 33 falsch ducentis Mansi 54-56 Genes 4, 18 36 Apocal II, 8 49 Genes 4, 17 56 Genes 4, 19 36/37 Genes 5, 21 49 Isaias 14, 29 56 Vnā M, aber der Strich ist 37 Genes 5, 25 49 colobrum [aber 132 coluber jetzt sehr schwach 39 Genes 5, 29 M] M, Lothum Mansi. durch den 57 Genes 4, 23

verba mea, quia virum occidi in vulnere mihi, et iuvenem in libore meo, virum dicendo 60 perfectum Christum dicit, iuvenem autem populum eius. | a Iudeis Christum, a pa- 21 ganis et hereticis christianum occidi veluti reum versa vice videmus, ut pro Abel Cain dicatur qui pro Christi nomine laniatur. et sequitur dicens Quoniam septies vindicatum est de Cain, de Lamech autem septuagies septies: hinc eum apparet occidisse Cain. nam de muliere sua Ada genuit Thobel, qui est pater habitantium in tauernaculis, et alium nomine Iubal. ipse est Iubal qui ostendit psalterium et citharam. nam de Sella natus est ei Thobel, qui fuerat faber ferrarius et grarius, et soror eius fuit Noema. ipsa est quae psallebat voce, non organo. per harum enim generationes increvit hominum multitudo, quoadusque super eos advenit orrenda cathago, et operuit eos cathaclysmus et disperdidit eos, quoniam miscuerant 70 se filii dei cum filiabus hominum, et non intenderunt preceptis eius, quia excecaverat eos malitia ipsorum, et non speraverunt sibi interitum esse futurum. Incipiunt generationes Noe.

Redeamus igitur ad Noe. Qui genuit ante diluvium filios tres, et sortiti sunt uxores: fuerunt enim in domo eius anime VIII. de eis meminisse dignatus est apostolus dicens Octo anime salve facte sunt per aquam, sicut et vos modo baptisma salvos faciet. fiunt igitur a protoplausto Adam usque ad Noe, id est usque ad generationem Sem filii eiusdem Noe, anni duo milia centum quadraginta duo, et a generatione Sem usque ad cathaclysmum, id est ad generationem Arphaxat fili Sem, qui statim post cathaclysmū nascitur anno centesimo, fiunt omnes anni duo milia ducenti XL duo. cathaclysmus enim lingua latina secundum iudicium appellatur.

Incipiunt generationes Sem fili Noe. Noe autem genuit Sem, qui dicitur latine nomen, et sortitus est uxorem nomine Norea: de ipsa natus est Elam. Elam interptatur seculum. inde nati sunt Elamite. et frater eius secundus dicitur Assyr, quem Nebrod gigans nepos patrui sui Cham de terra Sennar exclusit, id est de terra servili. tunc fugiens condidit Nineve et Roboth civitatem et Chalech et Dassen inter Nineve et Chalech. hec est civitas illa magna eorum, quam Iona propheta per iter trium dierum circuivit. de ipso Assyr nati sunt Assyri, qui in opitulationem venerant Caldeis adversus filios Israel ad Hierusalem. continetur autem eorum regio his modis. ab India ad Malicu insulam adfirmat esse quindecies centena milia passus. a Malicu vero Scenio ducenta xx quinque milia. inde ad insulam Adano. sic confici ad apertum mare dece et octies centena et septuaginta quinque milia preter regiones humano generi inaccessas. hoc Solinus adseruit, et adtingunt usque ad Ethiopiā per centum XX. VII regiones sa-

59/60 Mansi druckte virum di- Anscheine nach iobal cendo Christum Christianos dictos juvenem, gegen M.

60 eius M, esse Mansi

62 Genes 4, 24

80

63 uindicatu M jetzt, doch hat vielleicht das letzte u einst einen Strich gehabt. sicher nicht uindicatus

64 thobel M ganz klar. aber Genes 4, 20 heißt der erste Sohn der Ada Iabel. Hobel Mansi

65 das erste Mal hat M dem

65 Genes 4, 21

66 Genes 4, 22

69/70 Genes 6, 1 2

73 Genes 5, 31

74 über dem v von viii hat Mein o

75 Petr a 3, 20 21 78/79 Genes 11, 10

78 am l des Worts cathaclysmum ist gewischt

80 latina lingua Mansi

83 84 Genes 10, 22

83 seculum hat in M vielleicht ein geschwänztes e

84-87 Genes 10, 11 12

86/87 Ionas 3, 3

88 qui in Mansi, quin M

88 isrlt M, wo l den Abkürzungsstrich, t einen Punkt trägt

89 Malicum, 90 Malicu M

91 M läßt unentschieden ob insula madano oder insulam adano

91 dece ist kein Druckfehler

93 Solinus 56, 7 = Plinius 5 29. 175 aus Iuba

hec sunt habitationes Persarum gentium et Medorum. alius vero Arfaxat tertius filius Sem, qui dictus est leo veniens, quartus vero Lud qui dicitur nascens, quintus Aram qui dicitur altus. de ipso Arā nati sunt filii quattuor. primitivus nomine Obs, qui dicitur chorus. secundus Ul qui dicitur in perpetuum: El enim deus dicitur, id est perpetuus. tertius Gatera qui dicitur exuperans, quartus vero Mosoch qui et sagittarius. nam filius Sem sextus qui dicitur Chanaam, interpretatur nativitas dei. hii sunt sex filii Sem et Norea cum nepotibus suis. nam 100 Arfaxat filius Sem tertius qui dictus est leo veniens; ideo enim hoc nomen acceperat, quia ex ipso leo verus futurus erat dominus Iesus Christus. de ipso enim Arfaxat natus est Sala, qui dicitur nuntius. ex ipso Sala natus est Eber, qui dicitur trans flumen. nam ipse Arfaxat filius Sem vixit annis centum sexaginta quinque, et genuit Sala. et vixit postquam genuit Sala, annis quadringentis xxx. et genuit fi- 105 lios et filias, et decessit quinta generatione.

Incipiunt generationes Cham fili Noe.

Redeamus et ad Cham filium Noe, qui dictus est calidus, et sortitus est uxorem nomine Ause ex semine gigantum, qui genuit filium primitivum nomine Chus. bic optinuit ethiopiā contra Aegyptum, et de ipso nati sunt filii sex, et ista nomina 110 eorum: primitivus Saba interptatur Tolle et veni: inde Saba gens, de qua gente fuit regina illa austri, quae venerat audire sapientiam Salomonis: secundus vero Evilad, qui dicitur parturiens: tertius Sabata, id est tolle tu: quartus Regma, id est clamatus. huic erant filii duo, primitivus Sabam, id est condemnatus, et secundus Iuda, id est confitetur. quintus vero filius Chus, Sabacata fuit nomen eius, id est ornatus. 115 sextus vero Nebrot, id est rebellans: hic est Nebrot gigans qui fuit venator ante do-2º minum. inde nascuntur Chaldei. ipse est qui exclusit Assyr filium Sem, id est filium patrui patris sui, et in eius terram aedificavit Babylon et Orec et Archad et Chalane intrinsecus in finibus Chanaan. sedet autem Babylonia in milibus sexaginta, muri eius alti pedibus ducenti et lati pedes LXX. et hoc Solinus adseruit qui totum describit ambitum 120 mundi. secundus autem filius Cham, Mestrem fuit nomen eius, id est totum molens. hic optinuit Egyptv. huic nati erant filii sex, et ista nomina eorum: primitivus Ludin, id est sui negotii homo, secundus Emimegim, id est prophetatus est, tertius Latisin, id est iracundus, quartus Neptabin, id est inflatus, quintus Patrosin, id est crudus, sextus Caslonin, id est cornutus. de ipso Caslonin nati sunt Filistini et Chapterini. tertius vero 125 filius Cham, Phut fuit nomen eius, id est profectus hic nusquam conparuit. quartus

94/95 95 96 Genes 10, 22 96-99 Genes 10, 23 98 das r des hier ersten dicitur erscheint auch in mortuus 31 1 Ms 99 die Genesis kennt nur fünf nit Mansi Söhne Sems namentlich: Chanaam M: aus 29 wäre Chainan zu schreiben

102 Apocal 5, 5 103 Genes 11, 12 103 Genes 11, 14

104 Genes 11, 12

105 Genes 11, 13

108 callidus M

109 Genes 10, 6 111 primiuus M 111-115 Genes 10, 7 III tolle et ueni M, Tote et ve-111/112 Regn 7 10, 1 112 Matth 12, 42 112 illa regina Mansi 114 falsch Judas Mansi 116 Genes 10, 8 9 117 vielleicht ist das e in Chaldei geschwänzt 118/119 Genes 11, 10-11

119 canaan M

120 ducentiist kein Druckfehler 121 Genes 10, 6 122-125 Genes 10, 13 14 123 propetatus M, mit einem Punkte über dem anderen p 125 capterini M1, aber die erste Hand hat h hinter c über der Zeile hinzugefügt 125/126 Genes 10, 6

120 Solinus 56, 2

126 falsch perfectus Mansi: keine Interpunction hinter profectus M vero Chanaan, id est adorans inquitatem, nam ipsi Chanaan nati sunt filii undecim: primitivus Sidona, id est exivit in iudicium venatrix. de isto nati sunt Sidonienses, unde fuit Iezabel, que colebat idolum Sidoniensium Baal: secundus vero Cettheus,

- 130 id est peccans: tertius Iebuseus, id est confusus. hic edificavit Hierusalem, propterea Iebus dicta est secundum nomen eius: quartus Amorreus, id est biliabundus: quintus Gergesseus, id est creditus: sextus Euueus, id est coluber: septimus Aruceus, id est scotomatus: octavus Asenneus, id est non est eius: nonus Azyrius, id est iracundus: decimus Samareus, id est audivit reum: undecimus Amattheus, id est delinquens. hii sunt
- 135 filii Chanaan undecim, et post hoc disperse sunt tribus Chananeorum, et facte sunt fines Chananeorum a Sidone usque quo venias Agerara et Gaza, Ascalona, Azotu et Geth, et usque quo venias Sodoma et Gomorra, Adama et Seboin, et usque Laban, que dicitur Segor, ubi confugerat Loth, et ad omnem terram Chanaan. hii turrem edificaverant ex lateribus coctis, et uitumen eis fuerat pro luto.
- 140 confudit Deus linguas eorum, ut quod quis postulabat, non hoc acciperet. hoc temporibus Eber factum est, unde lingua hebrea dicta est, secundum Hebreos.

Tertius vero filius Noe nomine Iafeth, qui dilatio interptatur. huic erat uxor nomine Ruth, ex hac genuit primitivum Gamer, id est mensuram. huic erant fili

Incipiunt generationes Iafet filii Noe.

- 145 tres, primitivus nomine Agganaz, id est ignis ardens, secundus Rifat, id est visio fervens, tertius Thargam, id est uberatio. secundus vero filius Iafeth, Magog fuit nomen eius: hic optinuit Pamphyliam. tertius vero Madias, hic optinuit Partiam. quartus Lotham, hic optinuit Greciam: hic est pater Syrorum Palestinorum, et de ipso nati sunt filii quattuor: primitivus Elisa, id est ad me veni. secundus Tharsis, id est gla-
- 150 diator: hie edificavit civitatem nomine Tharso secundum nomen suum, in qua volebat fugere Iona a facie domini. tertius Citi, id est calcabo te. quartus Rodi, id est condemnatus. ab his designate sunt insule gentium in terra illorum, et fecerunt sibi sermonem unus quisque in suo genere et in suis gentibus. quintus filius Iafet Elisa dictus est, id est a me venisti. sextus Thober, id est uberans. septimus Mosoc, id est
- 155 sagittarius. octavus Thyras, id est lanciator. hii Karthaginē obtinuerunt secundum auctoris dictum — Kartago

urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni -

utique Tyrorum, hii sunt octo filii Iafeth, nepotes Noe, ipsi obtinuerunt Pamphiliam, Partiam et omnem Greciam, Rodiam et Citiam: inde Rodi, Citi, Mazianite cum Kar-160 taginiensibus et Tharsensibus.

Incipit rememoratio Salae nepotis Sem fili Noe.

Redeamus ad Sala nepotem Sem fili Noe. ipse est Sala qui vixit annis centum

127 Genes 10, 6

127 beide Male chanan M

128-135 Genes 10, 15-18

128 vielleicht ist vor venatrix

ein Komma zu setzen

129 Regn 7 16, 31

130 Iudices 19, 10

135—138 Genes 10, 19

136 statt Agerara Mansi ad

138 laban habe ich nicht än- in Ioyan ändern

dern mögen

138 Genes 19, 22

139 Genes 11, 3

140 Genes 11, 7

143-160 Genes 10, 2-5

143 iafet M1, von erster Hand

nach t über der Zeile h

143 nicht dilatatio M

146 falsch Zhargam Mansi

148 Lotham werde ich unten

150 Ionas 1, 3

154 Mosoc M, Moise Mansi

155 158 wirklich obtinuerunt M

156 vor Kartago steht in M

Tyrii tenuere coloni, das von mir nach 157 verbracht ist. vielleicht mußte ich Kartago mit umsetzen

156/157 Vergil Aeneide a 12 13

158 utiqi M

159 rodiciti M, von mir getrennt

162 Genes 11, 14 + 15

quinquaginta VII, et genuit Eber, et vixit postquam genuit Eber annis quadringentis XXX. et mortuus est. qui Eber vixit annis centum quadraginta quattuor, et genuit filios duos: primitivum nomine Falech, id est partitus. quare partitus? quia 165 sub ipso divisi sunt filii et nepotes Noe. secundus vero filius Eber Iecta dictus est, id est pusillus. huic erant filii duodecim: primitivus nomine Elmodā, id est agitatus: secundus Salef, id est alienatus: tertius Sarmoht, id est domus mortis: quartus Seruch, id est visibilis: quintus Odorrem, id est satis altum: sextus Azaer, id est levis: septimus Declax, id est trans hic: octavus Abimelech, id est nubilum: nonus Soba, id est tolle 170 veni: decimus Ufer, id est lumen curationis: undecimus Evilath, id est ostende hoc: duodecimus Iobab, id est amans deum. hi sunt duodecim filii Iecthan. et facta est $\mathbf{3}^{1}$ comoratio eorum a Masse usque quo venias Gofer, a monte | Salma. et regnavit pro eo Saul ex Roboth civitatem que est iuxta flumen. mortuus est autem Saul, et regnavit pro eo Ballenon filius Agnobor. mortuus est autem Ballenon, et regnavit 175 pro eo Arad filius Barad, et nomen civitatis eius Fogor: nomen est uxoris eius Metebel filia Matrab fili Mezob. et hii duces eorum, Theman, Golla, Iepthe, Telimas, Elas, Pynon, Cenethz, Themna, Mazer, Magediel, Eram, Fazoin. hii duces Edom in terra posessionis eorum. hic est Esau qui dictus est Edom: propter habiditate aesce, pro qua suos primatus amisit, dum ederet lenticulam cum defrito coctam, hoc nomen 180 accepit. hec est gens quae exclusit Chorreos. Et hec est gens Chorreorum.

Septem enim fuerunt filii Seir Correi et nepotes XXII. et sta nomina eorum: primitivus Lothanh et filii eius duo Eman et Chorri. secundus Sobal et filii eius sex, Golla, Manachachat, Geba, Sofan, et Onan. hic est Onas, qui invenit Laminir in eremo Elas 185 cum pasceret iumenta Sebegon patris sui. quartus Aunam, et filii eius duo, Deson et Elibathe. filiorum autem Deson hec sunt nomina, quattuor, Emadan, Asban, Thasra et Chorrā. quartus Aran, et filii eius quattuor, Emadan, Asban, Thasra et Chorrā: sextus Asam, et filii eius quattuor, Balam, Zucā, Iuscha et Iuschan: septimus Rison, et filii eius duo Oe et Arranh. hii sunt filii Seir Chorrei vii. et soror 190 eorum Thamna, et nepotes XXII. hec est gens Zozomin, quam disperdit Esau facie eius. hoc in Ihm, id est servatus. hii sunt quattuor filii Isachar. filiorum autem Zabulon, haec sunt nomina eorum: primitivus Seder, id est doctus: secundus Allon, id est sempiternū: tertius Sem, id est nubilum. hii tres filii Zabulon. et Ding 195 filii non sunt nati. filii autem Gad vii., hec sunt nomina eorum: Sofan, Anges,

163 Genes 11, 15
163 b des anderen Eber in M
neuer, über etwas Anderem
164 Genes 11, 16 + 17
165 Genes 10, 25
166 Genes 10, 25
166 Iecta ohne Strich M
167—172 Genes 10, 26—29
170 Abimeleth M
172 nicht hii M
172/173 Genes 10, 30
173 Salma schon aus Gen 36, 36
173/174 Genes 36, 37

174/175 Genes 36, 38
175—177 Genes 36, 39
177—179 Genes 36, 40—43
179 Genes 36, 43 [19]
180 Genes 25, 30
181 Deut 2, 12 22
183—191 Genes 36, 20—30
183 sta ist kein Druckfehler
184 das erste h von lothanh
ist gestrichen, vielleicht sogar
von der ersten Hand
184 duo > Mansi
188 für quartus schr quintus

188 für ra des ersten thasra
stehe ich nicht ein: es wird wohl
ra sein sollen, ist aber flüchtig
geschrieben. am Ende der Zeile
sicher thasra
188 Aran oder Asan?
191 Deuteron 2, 20
193 nach eius Punkt in M selbst
193 Iosue 9
193 Genes 46, 13
193—195 Genes 46, 14
196—197 Genes 46, 16

sunt, et hec nomina eorum: primitivus Iemna, id est numeratus: secundus Iesua, id est petitus: tertius Zievi, id est honor meus: quartus Baria, id est petens, et soror 200 eius Sara, id est. hii sunt filii Aser quattuor, et soror eorum. filii autem Bariae hi sunt duo, et hec nomina corum: Chober, id est exuperans, et secundus Melchiel, id est missus a deo. hii duo filii Bariae. nam filiorum Ioseph ex Asennet filia Petefres hi sunt, et hec nomina eorum, Manasses, qui dicitur oblivio, et Efrem qui dicitur latus. ex Manasse nati sunt Machir, id est venditus, et Gaad, id est testimonium:

Saunis, Soban, et Ismamelis et Ariolis, hi sunt septe filii Gad. filii autem Aser hi

205 inde natus est Susi, et de Susi natus est Gaddi, qui missus erat a Moysē ut terram promissionis prospiceret. et de Efre nati sunt hi: Suthala, id est dignitas apostolica, et Thaam, id est nubilum: et de Suthalā natus est Edem, id est templum. hic genuit Ause, et Ause genuit Nauue, qui Ihs appellatus est. ossa autem Ioseph secum inposuerunt fili Israel ab Egypto, id est de terra Sychem, et posuerunt ea in Sychi-

210 mis in portiuncula agri, quam possedit Iacob ab Amorreis, qui inhabitabant Sichima agnis centum. hoc in finem libri Ihm Naue legimus »et dedit ea Ioseph in particulam«. et unde possumus probare loci eius sepulturam? proferimus Genesem, et inveniemus, Iacob venisse in alteram civitatem Sychimam, que est in terra Chanaan, cum venisset de Mesopotamiā Syriae, et induxit ante faciem civitatis, et emit partem

215 agri in qua statuit tabernaculum suum, ab Emmor patrem Sychem centum agnis, et statuit illic aram deo, et invocavit ipsum deum Israel. ne quis dicat quod in eodem sepulchro sepulti sunt Abraham, Isaac, Iacob et Sarra, liber nos geneseorum perdocet, sicut legimus scribtum Et sepelivit Abraham Sarra uxorem suam in spelunca duplici quae est contra Mambre, hec est, Chebron in terra Chanaā, et proprius factus est ager,

220 et posessio et spelunca que in eo erat, Abrahe in posessione sepulture a filiis Ceth, quod emit XL didragma argenti ab Efron filiū Saar Cettheo contra Hierico. haec est sepultura eorum. filii autem Beniamin hii sunt, et haec nomina eorum: primitivus Bellach, id est gluttitus: secundus Chober, id est primitivus: tertius Asibel, id est ignis a deo. hi sunt filii Beniamin. tres filii autem Bellac primitivi Beniamin hi sunt: pri-

225 mitivus Adar, qui dicitur ospitatio: secundus Noeman, id est psallens libenter: tertius Iachim, id est frater meus: quartus Roos, id est initiator: quintus Afim, id est similitudo: sextus Afin, id est secundum faciem meam. hii sex filii Bellac. nepos autem eius ex Arad dictus est Arad, id est descensio. filium autem unum habuit Dan nomine Asom, qui interptatur grece ex lingua chaldea episcopus, de hebreo vero in latine specu-230 lator. subtili fraude nomen subinvolatur, nam et in malo speculatur Antichristus: le-

197 Ismamelis hat unter dem ersten m einen schrägen Strich, der die Tilgung dieses m fordert. septe ist kein Druckfehler, die idest Mansi Zahl kommt nicht heraus: ich verbessere daher et Ismamelis (Mansi falsch et Ismaelis) in Eris Aroedis

197 Genes 46, 17 198 falsch Semna und Sesua

200 id est hii M wie ich drucke 200-202 Genes 46, 17 202 Genes 46, 20

202 Asennet ich, asennec M, Asenne ex Mansi 203 das erste qui dicitur M,

204 latus M, Satus Mansi 204/205 Numeri 26, 29 + 13, 12 Genes 46, 20] 21

206 sunt Hisuthalan Mansi 207/208 Numeri 13, 9 17 208-212 Iosue 24, 32 212 Genes 33, 18—20 213 chanan M

217 r des Wortes sepulchro von erster Hand über der Zeile M

218 Genes 23, 19 20

221 Genes 23, 16

222 Genes 46, 21

224-228 vergleiche Paralipom 206/207 Paralipp α 7, 20 [= 5 α 7, 6-8 8, 1-5 und Genes 46, 21 225 pallens M, nicht von erster Hand s über der Zeile

> 227 Mansi auch hier Afim, aber M hier Afin

228 Genes 46, 23

228 Dannomine Mansi

229 falsch latino Mansi

2*

gimus enim in secretis, quod ex hac tribu venisse nuntiatur. filii autem Neptalim hii sunt, et hec nomina eorum: primitivus Masiel, qui interptatur fortis deus: secundus Guni, id est fortitudo: tertius Enzer, id est eternus: quartus Sillem, id est debitum. hec sunt nomina filiorum et nepotum Israel, eorum qui introierunt in Egyptū simul cum Iacob patre suo, anime septuaginta quinque. filius autem eius quartus Iuda vir 235 fuit potens in virtute: hic genuit Fares, qui interptatur divisus. Fares genuit Esrom, id est altus. Esrom genuit Aram, id est gens. Aram genuit Aminadab: Aminadab interptatur concupiscentia amans. Aminadab genuit Naasson, qui dicitur refrigerium, et soror eius Elisafat, que dicta est gratia Dei: ipsam sortitus est Aaron: ex illa nati sunt sacerdotes. Naasson autem genuit Salmon, id est fortitudo: Salmon genuit Boos, 240 id est perfectus, ex Racab. et quare perfectus dicitur? quoniam in ipso perfecit dominus quod in Deuteronomio legimus Et tu, Moab, decimus mihi apparebis in domo 3º mea, id est per Ruth nurus Noemmin, | quae fuit uxor Chellon filii eius. hec fuit Ruth Moabitis. ex illa genuit Obed, id est serviens, Obeth genuit Iesse, id est obliviscens. Iesse genuit filios vn. et filias duas: et hec nomina eorum, Eliab, Aminadab, 245 Sama, Nathanael, Iadeu, Asomu, et David septimus: et sorores eorum Sarbia et Abigea, et filii Sarbie Abessa, Ioab et Asel. hic est Ioab qui dinumeravit populum ab Dan usque Bersabee, et fuit numerus Israhel undecies centena milia virorum evaginantium gladium, et Iuda quadringenta septuaginta milia virorum evaginantium gladium: et Levi et Beniamin non dinumeravit in medio ipsorum, quia Tcapitavit 250 sermo regis ipsum Ioab. et malum visum est in conspectu domini de sermone hoc, et percussit eundem Israel. et dixit David ad dominum Peccavi nimis quia feci rem hanc, et nunc aufer iniustitiam pueri tui, quia evanui nimis. et locutus est dominus ad Gad videntem dicens Vade et loquere ad David: hec dicit dominus Tria ego decerno adversum te, elige tibi unum ex illis, et prestabo tibi aut triennium 255 famis, aut tribus mensibus fugere a facie inimicorum tuorum ad te disperdendum, aut triduum gladium domini corrumpere in omnibus finibus Israel: et nunc vide quod verbum respondeam ei qui misit me ad te. et dixit David ad Gad Angustie sunt mihi, incidam potius in manu domini, quia nimis multe sunt miserationes eius, et in manu hominis non incurram. et inrogavit dominus mortem in Israel a mane us- 260 que ad horam prandi, et mortui sunt de plebe ab Dan usque Bersabe septuaginta milia virorum. et misit deus angelum in Hierusalem, ut disperderet eam: mox autem vastabat, penituit dominum: et ait angelo Satis sit tibi, parce manu tua. et angelus domini stans erat in area Ornei Iebusei. et vidit David angelum domini stantem inter terram et celū, et gladius eius erat extensus ad Hierusalem: et ce- 265 cidit David et seniores operti ciliciis in facies suas. et dixit David ad dominum

231-233 Genes 46, 24 234 Genes 46, 27 Exod 1, 5 235 Genes 46, 12 236—238 Paralipp α 2, 5 9 10 Ruth 4, 18—20 236 qui ist Zusatz Mansis, > M 238 naason M1, aber von erster Hand s über der Zeile 239 Exod 6, 23 240 Ruth 4, 20—22 Paral α 2, 241 Matth 1, 5

sung zu dem citierten Aussprache gewesen, den ich nicht nachweisen kann. Mansi druckt, zwischen Kommas, dicimus als nicht zum Citate gehörig 243 Ruth 1, 2+4 247 et Asel ich, elasel M 247 Regn β 24, 2 Parall α 21, 2 248 Regn β 24, 9 Par α 21, 5

242 Deut 23, 3 ist die Veranlas-

250-272 Paralipom α 21, 6-30 Regn β 24, 10—25. Genaueres folgt 260 irsl (mit gestrichenem l) M 262 ab dan usque bersabe M: Abdanus, qui Bersabe Mansi 263 ait angelo satis sit tibi 245-247 Paralipp a 2, 13-16 parce M: Archangelo satis sit, tibi parce Mansi 265 terra M, Mansi wie ich 266 nach operti + de Mansi, gegen M

Nonne ego dixi dinumerare populum? et ego sum qui peccavi, et male faciendo malam rem gessi, et he oves quid mali fecerunt, domine deus meus? sit igitur manus tua in me et in domo patris mei: in populo autem tuo non sit ad obtritionem. 270 et angelus domini dixit ad Gad Dic ad David ut statuat altare in area Ornei Iebusei, et fecit David secundum quod ei preceperat dominus, et tunc dixit dominus angelo Averte gladium tuum: et avertit gladium suum in vagina eius. enim Hierusalem ante Iebus dicebatur, quam sortitus est Iuda. habiit autem ad Chananeu inhabitantem Chebron, et concidit illum, Sessi et Achiman et Thalmi natos 275 ex Enac, qui Enac ex Chanaan nascitur. inhabitaverunt autem Iebusei in medio filiorum Beniamin et Iuda in Hierusalem quoadusque excluderentur post annos mille quingentos a Ionatha filio Mathathiae. Abigea vero soror David peperit Amessa, et pater Amesse Aeter Ismahelita dinumeratus est cum populo Israel: cui populo cum reges darentur, factus est, domino irascente, primus rex Saul. tunc dixit dominus 280 Clamauitis (inquid) ad me a facie regis vestri, et non exaudiam vos, quoniam vos vobis petistis regem: et iterum dicit Dabo tibi regem in ira mea. sub qua ira regnavit annis XL, occisus est in monte Gelboe. tunc dixit David in dolore Montes qui estis in Gelboe, neque ros neque pluvia cadat super vos, ubi effusus est sanguis unctorum dei. hic est David qui dicitur misericors, et regnavit annis quadraginta. et genuit Sa-285 lomonem qui dicitur pacatus: et regnavit et ipse annis XL. hec autem sunt nomina uxorum David: Achima, Abigea, Agal, Habital, Agla, Bersabe, Melchol. sed cum reverteretur de Cebro, recusavit Melchol, et tradidit eam viro alii, quia oderat eam nimis, natus est autem Salomon ex Bersabe, qui Salomon genuit Roboam ex Naath filia Anne regis filiorum Ammon. qui Roboam dictus est multitudo gentium. 290 temporibus eius sustulit rex Susachim rex Egypti arma aurea, id est lanceas et scuta trecenta, ab Arazar rege Syrie. hec tulerat David, et fecit pro ea aerea Roboam filius Salomonis, et regnavit annis decem et VIII. qui Roboam genuit Abiudt, id est patri deo, ex Maccha filia Ariel ex Gaba: et regnavit annis tribus. Abiutd genuit Asafh, id est volat, ex Anna, et regnavit annis XL unu. Asafh genuit Io-295 safath, id est iudex, ex Gazuba filia Selthi: et regnavit annis xxv. Iosaphat genuit Iorā, id est visibilis, ex Fache uxore: et regnavit annis octo. Ioram genuit Ochoziam, id est fortitudo, ex Gotholia filia Achab ex Zezabel. quae Gotholia vidua regnavit annis octo, et ille regnavit anno uno. Ochodias genuit Ioas, id est mansuetus, ex

272/273 Iudices 19, 10 273 Iudices 1, 8 273 Iudices 1, 10 275 Chanan M 275 Enac Nachkomme Chanaans? 276 Maccab α 3, 8?? 277 Matathiae M1, aber nach Paralipp a 3, 1-9 dem ersten t von erster Hand h über der Zeile 277/278 Regn β 17, 25 Paralipp 280 Regn α 8, 18 281 Osee 13, 11 281 vor regnavit wird postquam fehlen

282 Regn a 31, 1 282 Regn β 1, 21 284 Regn γ 2, 11 285 Regn 7 11, 42 285/286 Regn β 3,2-5 5,13-16 287 Regn β 6, 20 288 Regn β 12, 24 288 Regn γ 14, 21 31 Paralipp ralipp β 17, 1 20, 31 β 12, 13 16 289 Regn β 10, 2 ?? 290 Regn γ 14, 25 26 (10, 16) 291 nach rege ein Kreuzchen über der Zeile

281/282 Actor 13, 21

291 Regn β 8, 7 12 292 und 293 Ende wechselt, so wie gedruckt ist, M selbst 292 Regn γ 14, 21 Paralipom β 292 Regn γ 14, 31 Parall β 12, 16 293 Regn γ 15, 2 Paralipp β 13, 2 294 Regn 7 15, 10 294/295 Regn 7 15, 24 23, 42 Pa-295 Ende nur iosaph M 296 Regn & 8, 17 296/297 Regn δ 8, 25 26 297 wirklich zezabel M 298 Regn 8 8, 26 11, 2

Chobodda: et regnavit annis XL. Iosias genuit Amessian, id est rogans, ex Ioade: et regnavit annis xxvIIII. Amessias genuit Odiam, id est amans, ex Ieccelia: et regnavit 300 annis quinquaginta duobus. Odias genuit Ioatha, id est perfectus, ex Darbia filia Sadduc: et regnavit annis sedecim. Ioathā genuit Achaz, id est tenens, ex Saba: et regnavit annis sedecim. Achaz genuit Ezechiā, id est regnum Dei, ex Rabbuti filia 41 Zaccharie: et regnavit annis viginti novem. Ezechias | genuit Manasses, id est oblivio doloris, ex Ebsiba: et regnavit annis quinquaginta quinque. Manases genuit 305 Amos, id est verecundus, ex Masthelamitaba: et regnavit annis duobus. Amos genuit Iosiam, id est rogans, ex Ieddadida filia Ozię: et regnavit annis triginta unu. Iosias genuit Iochaz, id est similis, ex Ieccora: et regnavit diebus nonaginta. et ex Amital genuit Ioas et Sedeciam. cuius Nabuchodonosor ocolos excecavit in conspectu filiorum eius, et in conpedibus ereis vinxit eum, et in Babyloniam duci iussit, et in mo- 310 lundino constitui, et ibi mortuus est. cuius anno undecimo regni Hierusalem a Nabuchodonosor rege depredata est. et conclusi sunt regum anni quingenti quinque, menses sex, dies decem, et transmigratus est populus in Babylonia, et constituitur rex a rege Nabuchodonosor Iecchonias filius Ioachim, qui dictus est preparatio: et regnavit diebus centum, tunc et ipse ductus est in Babylonia, et in tricesimo anno 315 transmigrationis tonsus est Iechonias, dum de carcere eum Ulemadar educeret. hic est Ulemadar, qui dum Nabuchodonosor cum agri bestiis moraretur, fuit eius successor. tunc locutus est ad Hiecconia bona, et posuit thronum eius super omnem thronum regum, qui cum eo erant in Babylonia, et mutavit vestimenta eius, et simul cenabat cum eo omnibus diebus vite sue, et victus constitutus erat illi, et erat illius consi- 320 liarius omnibus diebus vite suae. hic Iecchonias genuit Salatiel, id est misit deus: qui Salatiel in Babyloniā genuit Zorobabel qui dictus est victoria dei. hoc in tempore regnum adeptus est Cyrus rex Persarum. anno autem quinquagesimo et secundo captivitatis Iudę rex Astyaces adpositus est ad patres suos, et Cyrus rex Persarum accepit regnum eius, qui in secundo anno regni sui subiugavit Babyloniam ad Ninevē 325 civitatem medicam. tunc vasorum dominicorum rethibendorum promiserat votum, que tulerat Nabuchodonosor de Hierusalem de templo domini, et reposuerat ea in suo idolio: proferens ea Cyrus rex Persarum, adsignavit Mitridati preposito thesaurorum suorum: per hunc autem tradita sunt Salmanasaro preposito Iude. numerus autem eorum erat libatoria aurea mille, argentea quingenta, murtaltola argentea xxvIIII, fiale auree quin- 330 quaginta, argentee autem duo milia quadringenta decem, et alia vasa mille: omnia

299 Regn & 8, 26 sprechen von Ochozias. dem folgte Ioas Regn δ 11, 2 21 12, 1 [Mutter Sebia]: auf diesen Amessias, der wirklich 29 Jahre »regierte«, und eine Ioadan zur Mutter hatte, Regn & 14, 2 300 Regn δ 15, 1 2 Parall β 26, 1 3 301 quinquaginta duobus M, LXI Mansi 301 und 302 habe ich Ioatha hergestellt: 301 Ionathā, 302 Ionatha M. Regn & 15, 32

301/302 Regn & 15, 33 Paralipp β 27, 1 heißt die Mutter Ierusa 302/303 Regn δ 16, 1 Par β 28, 1

303/304 Regn δ 18, 2 Par β 29, 1 305 Manases kein Druckfehler Ezdr α [Vulg] 3, 2 5, 2 305 Regn ô 21, 1 306 Regn & 21, 19 307 Regn à 22, 308 Regn δ 24, 8 Parall β 36, 9 308 Regn & 23, 31 24, 18 308 et Examital Mansi 309/310 Regn & 25, 7 Ierem 52, 11 311 Regn 8 25, 2 316 Regn 8 25, 27 Ierem 52, 31 317 Daniel 4, 30 318-321 Regn & 25, 28-30 321 Paralipp α 3, 17 321 suae M, > Mansi

322 gegen Paralipp a 3, 19 aus 326 Esdras α [Vulg] I, 327 das erste de ist vielleicht früher e gewesen 329 Esdras a [Vulgat] 1,811erzwingt Sassabasaro 329-333 Esdras α 1, 9-11 330 das erste l von murtaltola hat von erster Hand oben rechts eine Schleife. murtatiola Mansi. ob an mortariolum DuCanges gedacht werden darf, weiß ich noch nicht

autem vasa aurea et argentea quattuor milia uongenta septuaginta novem. et perlata sunt per Salmanasar et per eos, qui de captivitate Babylonie regrediebantur. hic Cyrus regnavit annis decem viii. et interfectus est a Miride in Massaiada olympiade sexagi-

- 335 simo et octavo, et sepultus est in castello quod magi obtinent, Thiasarcida nomine: hic Cyri sepulchrum. Cyro ergo defuncto, sicut diximus, olympiade sexagesimo et octavo, succedit in regno eius rex Darius. hic est Darius filius Asieri: nascitur ex Bastin in civitate Susim, et regnavit in regno Chaldeorum: a cuius anno tertio regni incipiunt ebdomade Daniheli a capite circuli secundi. iam tunc Romani magnificabantur regnante
- 340 Tarquinio Superuo, qui fuit Romanorum rex octavus ab urbe condita, et regnavit annis XXIIII. condita vero est Roma a filiis Martiis et Hilie undecimu Kal. Maias feria quinta, et sunt hodie usque in annum vicesimum quartum regis Geiserici anni mille ducenti septem. anno tunc decimo mensum numerum aput Romanos habente regnante in Iudea Hozia filio Amassie anno xxIIII regni eius. exinde usque ad conclusionem
- 345 annorum septuaginta captivitatis impleti sunt per successione singulorum regum Romanorum anni ducenti quinquaginta octo ab anno vicesimo quarto Hozie filii Amesie. verum ut cum Iudeorum regum et Romanorum tempora coequentur, ipsorum regum Romanorum annorum numerus requiratur, et a Remu et Romulo eiusdem conditoribus suo in ordine recitentur. ipsi enim primo regnaverunt Romae simul annis XXXVIII. post
- 350 hos Titus Tatius dux Sabinorum regnavit annis quadraginta unu: dehinc Numa Pompilius annis quadraginta tribus: Tullius Hostilius ann xxx duobus: Anchus Marchus Filippus annis XXVIII: Tarquinius Prischus annis XXX octo. cuius anno sexto regni a Nabuchodonosor rege Hierusalem ostenditur captivari. Servus Tulius, serva natus, annis XXXVI. fiunt omnes in se anni ducenti quinquaginta sex usque ad primum annum Darii, quo
- 355 Cyrus defunctus est. quo tempore regnum Romanorum administrare coeperat Tarquinius Superuus. in cuius scilicet anno secundo conpleti sunt regum urbis anni ducenti quinquaginta octo usque ad conclusionem annorum septuaginta captivitatis, succedentibus etiam hebdomadibus Danihelis septem, in quibus ipse regnavit annis viginti duobus. fiunt ergo urbis regum anni ducenti octoginta. post istos autem re-
- 360 ges consules, tribuni vel ediles usque ad Gaium Iulium Cesarē iudicaverunt annis quadringentis undecim. a Gaio vero Iulio Cesare usque ad Valentiniani extremum vite naufragium anni sunt quingenti octo, quibus in similitudine ferri licet argillam testo comixtum, tamen divinitus Romanum semper stetit imperium. Danihele statue illius interpretem, quam Nabuchodonosor somniaverat, qui legit, intellegat. et con-
- 365 clusum est in ipso | ingressu annorum mille ducentorum, decursis temporum metis, 42 Romanie regnum, propter quod iam poene per totum ambitum terre, mortium neces et cruciatus accrescunt: bellorum namque fragores poenarumque lues sibi invicem congeminati succedunt, planctus vero, dolos, plage simul et luctus ubique funduntur. dum hec igitur omnia huic mundo frequentius inrogantur, cum occisoribus et occisis 370 ilico singula finiuntur.

334 Massaiada M, das Mansi die Massageten denken

335 für Thiasarcida ist Tiasarceda zu schreiben, und dies als Verstümmelung von Πασάργαδα

337 Hic est Mansi, hi sent M. als Massa Jada vorstellt. zu- ob, trotz des folgenden Asieri, nächst wird wer seinen Herodot in hi sent gar Hystaspes steckt? aus orbis M gelesen hat, Miride in Tomiride Asieri hatten die Theologen der ändern, und bei Massaiada an Bastin = ישתי Esther 1, 9 zu Liebe eingeschmuggelt

339 Daniel 9, 24

354 Daniel 9,

357 Ieremias 25, 11 29, 10 Pa- hinzugefügt anzusehen, $TI = \Pi$ und I = E ralipp β 36, 21 Esdras [Vulg] α 1, 1

358 Daniel 9, 25 359 urbis unterm Schreiben 363 Daniel 2, 31

367 frafragores M, das erste fra am ZeilenEnde

369 irogantur M, aber die erste Hand hat n über der Zeile zu r

Interea Zorobabel filius Salatiel, hic est qui a Dario rege sapientior pronuntiatur: est enim de domo David, ex genere Phares, de tribu Iuda, cuius petitionis rex Darius templum edificari iussit, et universa vasa restitui. ipse est Darius, qui Artaxerxes secundum Chaldeos nominatus est, secundum Medos vero Darius appellatus est. hic fecit convivium grande omnibus qui sub eo erant, omnibus domesticis et 375 omnibus prepositis Medię et Persidis, ab India usque Ethiopiam, centum viginti septem regionibus. et cum bibissent et manducassent, repleti regrediebantur: Darius rex ascendit cubiculum suum, et dormivit, et experfactus est. tunc tres iuvenes custodes corporis regis dixerunt ad alterutrum Dicat unusquisque nostrum sermonem suum qui pvaleat, et cuiuscumque fuerit verbum sapientior, dabit ei rex Darius 380° munera magna, et super victoriam purpurā circumdari, et in auro bibere, et super aurum dormire, et quadrigam inauratam, et cydarin byssinam, et torquem auream circa collum eius, et secundus sedebit a Dario, propter sapientiam suam, et adfinis Dari vocabitur. tunc scribserunt singuli sermonem suum et posuerunt sub pulbino Darii, et dixerunt Cum levaverit se rex, dabimus scribtum, et quod iudicaverit rex, 385 et tres maiores Persidis, et cuius sermo sapientior fuerit, ipsi dabitur victoria, sicut scribtum est. unus scribsit Forte est vinum. alius scribsit Prevalet rex. tertius scribsit Pvalent mulieres, super omnia autem pvalet veritas. tunc surrexit rex et dederunt ei scribta, et legit. et misit et convocavit omnes ppositos et maiores. sederunt autem et omnes principes, et lectum est scribtum coram illis, et dixit Vo- 390 cate iuvenes: et ipsi manifestabunt nobis sermones suos. et introierunt. et dixit eis Renuntiate nobis de scribtis vestris. et coepit qui prior dixit de virtute vini, et sic ait Viri, quam cito prevalet vinum omnibus hominibus, qui illum bibunt: seducit sensum regis, et orfanis facit mentem vanam, servi et liberi, pauperis et divitis, et omnem sensum demutat in hilaritate et gaudium, et non meminit omnem tristitiam 395 et debitum, et omnes animas facit divites, et non meminit regem neque pfectum, et omnia per thalenta facit loqui: et non meminerunt quando bibunt amicitiarum amicorum et fratrum, et paulo post arripiunt gladios, et cum a vino fuerint et exsurrexerint, non meminerunt que gesserint. o viri, non pvalet vinum, quod sic cogit facere? et tacuit. ubi ita dixit et coepit secundus loqui, qui dixit de vir- 400 tute regis O viri, non pvalent homines : terra et mare tenent et omnia quae in eis sunt, rex autem pvalet, et dominatur eorum, et omne quodcumque dixerit eis, faciunt: si autem miserit eos ad hostes, eunt, et conficiunt montes et muros et torres, mactant et mactantur, et regis non pretereunt verbum. si autem vincunt, adferunt regi quecumque ceperint. et qui non militant nec pugnant, sed terram colunt, et 405 cum araverint et messem egerint, adferunt regi. et ipse solus est. et si dixerit Occidite, occidunt: et si dimittere, dimittunt: si cedere, cedunt: si devastare, devastant: si edificare, edificant: si excidere, excidunt: si plantare, plantant: et omnis plebs et potestas ipsius sunt: super his autem recumbens manducat et bibet et dormit, hii autem servant in circuitu eius, nec possunt ire singuli et facere opera sua, et non ei 410 obaudire. o viri, quomodo non supervalet rex? tertius qui dixit de mulieribus et veritate, hic est Zorobabel filius Salatiel de domo David, ex genere Fares, de triuu Iuda, coepit loqui Viri, non magnus rex et multi homines et vinum forte? quis

371 Esdras β [Lucians] 4, 42 rint von 375 ff. Esdras β [Lucians] 3 ff. Anderem 378 expersfactus druckte Mansi 384 hier Dari M, wie sonst fili 399 das erste x von exsurrexe-

rint von erster Hand über etwas gen sein, gegen M

Anderem 407 cedent M

403 falsch turres Mansi 409 super his M, superbis Mansi

405 coeperint M

409 nicht bibit M

405 coeperint M
405 das letzte et wird zu til412 nicht tribu M

- ergo dominatur eorum, nonne mulieres? mulieres generaverunt regem, et omnem ple-415 bem que dominatur maris et terre, et ex ipsis facti sunt, et ipse aluerunt eos qui plantaverant vineas de quibus vinum fit: ipse faciunt indumenta omnibus hominibus, et ipse faciunt gloriam hominibus. et non possunt separari homines a mulieribus; si collegerint aurum et argentum et omnem rem speciosam, et viderint mulierem unam bonā speciē et bonā formā, et haec omnia dimittunt, et in ipsā respiciunt, et ore pa-
- 420 tenti intuentur eam, et omnes eam laudant magis quam aurum et argentum aut omne opus pretiosum. homo patrem suum derelinquet qui eum nutrivit et terram suam, et ad mulierem suam adherebit, et cum muliere dimittit animam suam, et neque patris meminit neque matris neque terre. et hic debetis cognoscere quoniam mulieres dominantur vestri. nonne laboratis et doletis et omnia mulieribus adfertis et datis? et
- 425 accipit homo gladium suum, et vadit | peregrinari et in navi navigare et in fluviis 51 transire, et leonem videt, et in tenebris ambulat, et cum furatus fuerit et latrocinium fecerit et coeperit amice sue adferre. et iterum homo diligit mulierem suam magis quam patrem aut matrem, et multi desperatione tacti sunt propter mulieres, et servi facti sunt propter eas, et multi perierunt et occisi sunt et peccaverunt propter mulieres. et nunc non
- 430 creditis mihi quoniam magnus est rex in potestate sua et omnes regiones timent contingere eum? et Debanna pemen filia Bezzachi illius mirabilis viri concubina regis sedentem vidi circa regem, et accipientem diadema de capite regis et inponentem sibi, et alapizantem regem de manu sinistra, et ad hec omnia rex hebes patenti ore intuebatur eam, et si adrisisset ei, ridebat rex, vel si irata esset, blandiebatur ei quoad usque
- 435 in gratiam rediret cum eo. o viri, quomodo non fortes sunt que sic agunt? et tunc rex et potestas eius aspiciebant ad alterutrum, et coepit loqui de veritate Viri, nonne fortes sunt mulieres, et magna est terra, et sublime est celum, et citatus cursu solis regredietur in circuitum celi, et iterum recurrit in eundem locum in una die? non magnus qui ista fecit? et veritas magna et fortior pre omnibus. omnis terra ve-
- 440 ritatem invocat, celū eam benedicit, et omnia opera q: moventur trement, et non est in eo iniquitas. inicū vinum, inicus rex, inique mulieres, iniqui omnes filii hominum, iniqua omnia opera eorum, et non est in ipsis veritas, et in iniquitate sua peribunt: et veritas manet in eternum, et vivit et tenet in schm schi, et non est apud ipsam accipere personam, sed equitatem facit, ab omnibus iniquis et
- 445 malis abstinet se, et non est in iudicium eius inicus, et ipsi fortitudo et regnum et potestas et magnificentia omnium seculoru. benedictus deus veritatis. et tacuit loquendo, et omnis plebs clamaverunt et dixerunt Magna veritas et supervalet, tunc dixit ei rex Pete que velis plus quam que scribta sunt, et dabo, quem ad modum inventus es sapientior, et proximus mihi sedebis, et adfinis meus uocaueris. tunc regi
- 450 dixit Memorare voti quod uobisti, edificare Hierusalem in die quo regnum accepisti, et omnia vasa que ablata sunt, dimittere, que separavit Cyrus rex cum exci-

415 mari et terris Mansi, ma- haben, also zu per gemacht wor- zu ich nichts angemerkt, das ich tris [so] et terre M

418 si collegerint M, sicut egerint Mansi

426 falsch videre Mansi

431 debannapenem M, debanna per Emen Mansi. auf den ersten Blick scheint p Ms einen Strich durch seinen Schaft erhalten zu

den zu sein: aber der Strich ist aber jetzt gestrichen habe 416 falsch plantaverunt Mansi der des darunter stehenden accipientem, in dem nt mit einer renden Ligatur geschrieben ist. 'Aπάμην deckt nur das Ende des sonderbaren Worts

> 432 falsch diadema Mansi 434 nach esset + et Mansi, wo-

435 eo M, falsch ea Mansi

441 ff. die Hds selbst wechselt bekannten, das t sehr hoch füh- so wie ich drucke, zwischen inicus und iniquus

451 nach cum + me Mansi, gegen M

deret Babylonia. et vovit remittere ea in Hierusalem. et tu vovisti votum edificare templum, quod incenderunt Chaldei, cum desolata esset Iudea: et nunc hoc est quod deprecor a te, domine rex, et quod peto, et hec est magnificentia tua quam a te precor ut facias, votum quod vovisti domino regi celi ex ore tuo. tunc surrexit Da- 455 rius rex et osculatus est eum, et scribsit ei epistolas ad omnes dispensatores et duces et prefectos, ut eum deducerent, et omnes qui cum eo erant omnes ascendentes edificarent Hierusalem, et omnibus prepositis Coelesyriae et Foenicis et Libani scribsit epistulas, transferri ligna cedrina et Libani in Hierusalem, et cum exisset iuvenis a facie regis, aspiciens celum contra Hierusalem benedixit domino celi et dixit A te victoria, 460 et a te sapientia, et tua gloria, et ego servus tuus: benedictus es qui dedisti mihi sapientiam, et, domine pater, tibi confiteor. ei accepit epistulas, et profectus est in Babyloniam et renuntiavit fratribus suis omnibus, et benedicebant Deum patrum suorum quoniam dedit eis remissionem ascendere et edificare Hierusalem et templum ubi invocatum est nomen eius in eo. est autem numerus eorum qui de captivitate Babylo- 465 nie regressi sunt in terra Iuda et Hierusalem a duodecimo anno et supra, preter pueros et puellas, quadraginta tria milia trecenti sexaginta. pueri autem et puelle septe milia trecenti viginti septem, psallentes masculi et femine ducenti, quadraginta quinque. camelli quadringenti xxxv. subiugia promiscua quinque milia septingenta quinque, cum autem proficiscerentur ex regione Babylonie, tunc etiam Esdra pro- 470 pheta et legis doctor et ipse cum eis ascendit. ad quem literas direxit rex Artaxerxes, quarum exemplum hoc continet. Rex Artaxerxes Esdre sacerdoti et lectori legis domini salutem. amicaliter ego iudicans, precipio eos qui voluerint ex genere Iudeorum et sacerdotum et Levitarum, eorum qui sunt in nostro regno, tecum ascendere in Hierusalem. quodquod ergo cogitant proficisci, proficiscantur, sicuti placuit mihi 475 et septem amicis meis consiliaris, ut possitis omnia inspicere que in Iudea sunt et in Hierusalem, quod consequens est secundum legem quam habes, tollere munera domino deo Israel, que vovimus ego et amici mei, quia deus habitat in Sion. omne aurum et argentum quodcūq: inventum fuerit in terra Babylonia, restituetur in templo dei et Hierusalem. tu, Esdras, secundum sapientiam dei conpone iudices causarum et eccle- 480 sie in totam Syriam et Fenice, omnes qui noverunt doceuis, et quodquod preterient legem dei tui et regis, diligenter punientur, sive morte sive poena vel damno pecuniario aut exilio. bene valeas. et dixit Esdra scriba Benedictus dominus deus pa-52 trum meorum qui dedit ista in cor regis, glorificare domum eius | que est in Hierusalem, et me honorificavit in conspectu regis et consiliariorum eius. et ego forti animo 485

456 ei M, et Mansi

457 falsch educerent Mansi

458 das zweite et > Mansi. das Blatt ist umgeschlagen, auf dem umgeschlagenen Streifen steht dies et wie 459 das zweite et und 460 celi: für dies celi hat Mansi (Blatt 410¹ Ende) wenigstens eine Lücke s von der ersten Hand getilgt gelassen

465—470 Esdras α [Vulg] 2, 64—67 468 Ms septe vergleicht sich

454 Anfg a te M, nur te Mansi im Texte wird eine ganze Zeile 477/478, et 480 übersprungen sein: es fehlt der Anfang unseres Verses 66. M setzt vor, nicht nach ducenti einen M, novissimus Mansi Punkt

> 469 ia von subiugia auf dem umgeschlagenen Stücke des Blatts 470 profisciscerentur M, das erste 470 ex M, e Mansi

472—480 Esdras α 7, 12—16 474 asc von ascendere an demselben Platze wie das 458 469 468 psallentē M. Mansi wie ich. Nachgewiesene. ebenda domino

476 spät consiliariis gemacht 478 que uouimus ich, nouimus

479 terra M, > Mansi 480—486 Esdras α 7, 25—28

481 nouer mit einem Striche über r M, also noverunt: noveris Mansi. das n des Wortes und qui auf dem umgeschlagenen Stücke des Blattes

481 preterint mit geschwänztem e M

483 aut M, et Mansi

factus sum secundum adiutorium domini dei mei, et profecti venerunt ad Hierusalem et celebraverunt Pascha nono Kal. April. feria v. a pascha Moysi in Egypto annos, mille centum septuaginta sex. tunc fundamenta templi dei a Zorobabel posita restaurantur, quod templum quadraginta sex annis edificatum est: non enim zonam

490 suam solvit, neque capillos capitis sui fecit, sed nec calciamenta deposuit, donec per Esdram profetam et sacerdotem legisque innovatorem suppletis septem ebdomatibus Daniheli dedicatio fieret templi. ipse est Zorobabel qui genuit Abiud, qui appellatur pater confessionis. Abiud genuit Eliachim, id est resurgens. Eliachim genuit Azor, id est occisus. Azor genuit Saddoc, id est iustus. Saddoc genuit Achim, id est paratus.

495 Achim genuit Eliud, id est dominus fortis. Eliud genuit Eliazar, id est deus adiutor. Eliazar genuit Matham, id est munus. Matha genuit Iacob, id est dilectus. Iacob genuit Ioseph, id est congregat, cuius, ut putabatur, dominus Christus secundum carnem filius esse.

Expliciunt generationes quas Matheus evangelista usque ad Iosef cui fuit de-500 sponsata Maria describit. incipiunt alie quas Lucas ad Mariam usque describit, sed cursu ab eadem ad primum hominem recalato revertitur.

Redeamus ad Exodum et proferimus generationes Leuuitarum. Leuui enim genuit Chat, Gesson et Merarii, qui Chat genuit Ambram, qui dicitur dilectio, et Issar, qui dicitur fortis ad fortem, et Cebron, qui dicitur amicus eternus, et Odiel, qui dicitur

505 fortis deus: qui Odiel genuit Elisa, qui dicitur visitatio, et Masiel, qui dicitur petitio dei, et Soseri, qui dicitur absconsus. Gesson vero filius Leuui secundus, qui dictus est inquilinus, genuit Lobon, id est lac, et Semei, qui dicitur auditio. Merarii autem tertius filius Leuui genuit Moolli, qui dicitur mutatio, et Omousi, qui dicitur fons meus. Ambram vero filius Chaat genuit Aaron Moyse et Mariam, que dicitur dominatrix,

510 ex Iocabeth, que dieta est dignitas domini, filiam fratris patris sui. Isaar autem filius Cath secundus genuit Chore, qui dictus est nudus: hic Chore genuit Assyr, qui dicitur rogans, et Helchana qui dicitur zelus, et Abiasar qui dicitur pater meus. hii sunt filii Chore, ex quo genere fuerunt illi qui temporibus David ante arcam testamenti psallebant cum ceteris Levitis et sacerdotibus sortium viginti quattuor, cum

515 Asaf, Iditum, Eman et Etan. secundus vero filius Issar Nafeth dictus est, qui interptatur impietas, et tertius Zecris, qui dicitur dilectio, et quartus Misael, qui dicitur misit deus. Aaron autem interptatur arca videns aut visio altissimi: hic Aaron genuit Nadab qui dicitur concupiscentia, et Abiud, qui dictus est amicus dei. mortuus est autem Nadab et Abiud dum offerrent ignem alienum ante dominum deum 520 in deserto Syna. et facta sunt ex numero eorum xx tria milia, omnis masculus

487 Esdras α6, 22. aber PdeLagarde Mittheilungen 4 299. da dies mein Buch totgeschwiegen werden wird, citiere ich es selbst, der Zunft zum Tort

489 Esdras α 6, 15

491 supletis M

491 Daniel 9, 25

491 Ende: so M

492-497 Matthaeus I, 13-16

494 iussus M Mansi

497 Lucas 3, 23

502/503 Exod 6, 16

503/504 Exod 6, 18

505/506 Exod 6, 22

506/507 Exod 6, 17

507 lac ich, las M, Las Mansi 507 ex Semei Mansis wird

Druckfehler sein: M richtig

507/508 Exod 6, 19

509 Exod 6, 20 + Exod 15, 20

509 iam von Mariam habe ich

nicht mehr gesehen

510 a von patris über etwas Anderem

510 Exod 6, 21

511 Exod 6, 24

512 Belchana Mansi, wozu ich

nichts angemerkt habe. ohne Frage ist mein Helchana richtig

513 Paralipp α 6, 1 31

513 PdeLagarde, Orientalia 2 14 ff., Mittheilungen 4 346: auch hier gilt das zu 487 Gesagte

515/516 Exod 6, 21

516 gegen Exod 6, 22

517 arca M, area Mansi

518 Exod 6, 23

519 hier nabad M Mansi

519 Levit 10, 1

520 Numeri [1, 49] 26, 62

ab uno mense et supra: non enim considerati sunt in medio filiorum Israel, quia non datur illis hereditas in medio eorum. ignem alienum quod dicit, ex communi utique non divino de celo venientem. Eleazar vero tertius filius Aaron qui dictus est deus adiutor meus, genuit Finees, qui dictus est sectator, ex filiabus Fuiziel: hic est Finees de quo in macchabeicis libris Matathias locutus est dicens Finees dum emulatur lege, 525 adeptus est sacerdotium. quartus vero filius Aaron Itamar dictus est, qui dicitur rancidus. hos genuit ex Elisafat, que dicta est gratia domini. Moyses autem filius Ambram secundus genuit Gersam, qui dicitur hospes, et Eleazarum, qui dicitur dei virtus, ex Seffora, que dicta est visitatio formonsa, filia Iotor de Madia sacerdotis. Gersam vero genuit Ionathā: ipse et filii eius erant sacrificantes in tribu Dan usque ad 530 diem transmigrationis terrę. in horum autem monte sepultus est Aaron et Moyses in Geth iuxta domum Fogor. hec tribus sortem non accepit, quoniam inde sunt sacerdotes qui altario dei deserviunt: dominus est enim sors eorum. ideo nunc decime sufficere debeant sacerdotibus, ut alieni sint a seculi voluptatibus qui alienis incubare desiderant rebus. deinde Moyses egyptiaca lingua interptatur de aqua 535 acceptus, et ebrea lingua servat domino. ipse genuit Gersam et Eleazarum fratrem eius ex Seffora que dicitur visitatio. hic Moyses fuit in deserto Syna annis xl. et dum iussus a domino ascenderet in Robothmoab super montem Nabau super verticem Fasga que est contra faciem Hiericho, et ostendit ei omnem terram Neptalim $\mathbf{6}^{\scriptscriptstyle 1}$ Efrem | et Mannasse, et omnem terram Iuda usque ad mare novissimum, et deser- 540tum et adiacentia regionis Hierico civitatem Foenicum usque Fogor, et dixit dominus ad Moysen Hec est terra quam iuravi Abrahe, Isaac et Iacob, dicens Semini vestro dabo illam, quam ostendi oculis tuis: sed illo non introibis. et mortuus est Moyses famulus domini in terra Moab secundum verbum domini, et sepelierunt eum in Geth iuxta domum Fogor, et nemo scit sepulturam eius usque in hodiernum diem, ne ut 545 deus ab ipsis coleretur, sicut eum delinquerant in Choreb. hic conclusi sunt anni quadringenti septuaginta a vocatione Abrahe peregrinationis Israhel usque ad heremi tempus et Moysi terminum vite, post hunc autem Ihs filius Nave, qui dictus est salvator, iudicavit Israel annis xxx. et anni vite eius centum decem, et sepelierunt eum in terminis sortis sue in Thamnasarī monte Efrem trans monte Galaad. po- 550 sucrunt cum eo in monumento cortellos petrinos circumcisionis Israel devictis XXVIII. regibus. hoc in tempore viginti novem regum populi et gentes Africam tenuerunt, que prisco tempore insula dicebatur, et ex quo habitare coepit, anni sunt usque ad annum sextum decimum regis duo milia septuaginta sex. post Ihm autem transgresso populo a mandatis dei servierunt regi Mesopotamię Chusarsaton nomine annis 555

522 ignem bis 523 venientem ist eine in den Text gerathene Glosse 2u 519 ignem alienum

523 Exod 6, 25

525 Maccab & 18, 12?

525 falsch lege Mansi

526 Exod 6, 23

527 ex M, > Mansi

527-529 Exod 2, 22

530 Iudices 18, 30

531 Num 20, 27 ff. 33, 38 Deut 32, 50 34, 5 6. für *horum* schreibe *Hor*

532 Numeri 18, 20 Iosue 13, 33

534 falsch debent Mansi

535 Exod 2, 10

536 vielleicht ist das erste e von ebrea geschwänzt

536 Exod 2, 22

30 11AUU 2, 22

538—545 Deut 34, 1—6

538 falsch Nabat Mansi

540 mannase M, aber ein anderes s erster Hand über der Zeile

541 für Fogor schreibe Segor 544 für Geth schreibe Ge

Gai

546 falsch delinquerunt Mansi

546 Exod 32, 1

549 Iosue 24, 29 30

550 themnasarī M¹, thamnasa-

rī M² (Besserung erster Hand)

551 Iosue 12, 24

551 wirklich cortellos M. cortellus belegt auch DuCange. S

Iosue 24, 30

551 ishl mit gestrichenem hl M 554 der Name des Königs [Gei-

sericus] fehlt in M

554 ff. Iudices 3, 8

554 h in ihm ist durchquert

octo. deinde penitentia egit populus, et iudicavit eos Gothoniel annis quinquaginta. origo autem Gothoniel hec est: filius fuit Genez fratris Chaleb filii Iepphone. hic Gothoniel cepit civitatem litterarum, et dedit ei Chaleb Ascham filiam suam uxorem. hec est Dabir civitas litterarum. deinde iudicavit eos Eglom annis decem et octo. 560 hic rex Moabitarum fuit. tunc populus domino non serviebat, quia idolis immolabat, et traditi sunt regi Eglom. deinde iudicavit eos Aoth ambidexter annis octoginta. hic cultellum palmarem accepit et dixit ad Eglom Verbum est mihi ad te,

rex: et dum introissent in cubiculo occidit eum et clausit ianuam, et fugit per medium exercitum salvatus. anno autem vicesimo quarto Aoth in terra Edom mortuus est Iob. deinde servierunt regi Semegar annis xx. hic occidit ex alienigenis in aratro boum octingentos viros, et defendit filios Israel deinde Iabis servierunt regi elienime

boum octingentos viros, et defendit filios Israel. deinde Iabis servierunt regi alienigenarum annis xx. hic rex Chanaan fuit qui regnabat in Astaroth, et princeps militie eius erat Sysara. huic fuerunt currus ferrei nongenti. deinde Debbora iudicavit eos annis xl. huius temporibus fugit Sisara in domo Iail, quem ipsa Iail occidit de palu

570 tauernaculi sui, persequente Barach principe militie. deinde Mazanite optinuerunt eorum annis septem, et nomen eius erat Mazia. sub ipso fugerunt filii Israel in speluncis, et in scissuris montium abscondebant se, domino irascente. deinde iudicavit eos Gedeon annis xl., filius Hierobal: soli enim trecenti viri exierunt cum eo ad pugnam adversus Madiā, qui lambierunt aquam sicut canes: tunc dixit dominus In trecentis

575 viris solis qui lambierunt aquas sicut canes, salvum faciam Israel. deinde Abimelech iudicavit eos annis tribus. hic occidit ex alienigenis mille animas in igne, qui fuerunt in turre Sychimorum quando fugerant a facie eius in achroteriū. tunc a muliere percussus lapide mole mortuus est. deinde Fua filius Charrā iudicavit eos annis xx. hic habitabat in monte Efrem. sub cuius tempus pax abundavit, et non

580 fuit bellum in Israel. deinde Tole iudicavit eos annis xx. duobus. deinde Iair iudicavit eos annis xx. duobus. huic erant filii xxx. ascendentes xxx. equos, et erant eis xxx. civitates que dicebantur Abotthi Iar, in Galatidin. deinde Philistini et Ammanite optinuerunt eorum annis decem et octo. sub eorum pondera proclamaverunt filii Israel ad dominum non semel, sed sepius, et vix eos de periculis liuerauit.

585 deinde Ieptha de Galaad iudicavit eos annis septem. hic ab Aroer usque dum veniatur Maratthei usque Abelthar xx. civitates Amon evertit cum populis eorum. quando reversus suam deo optulit filiam. deinde Usbon filius Irel iudicavit eos an-

556 ff. Iudices 3, 9-11 556 gothonel M1, i über der Zeile von erster Hand 557 h von iepphone von erster Hand über der Zeile 558 coepit M 558 Indices I, II-I3 559 Iudices 3, 14 561 Iudices 3, 15—30 561 anth ambidexter M, Antam Ambidester Mansi 565 Iudices 3, 31. unten 598 566—568 Iudices 4, 2 3 567 Chanan M 567 Astaroth wol in Aroseth zu ändern

568—570 Iudices 4, 4 17 21 16
568 Syra M Mansi, aber 569
beide Sisara
568 nungenti M¹
569 beide Male Iail M wie ich
drucke
570 Iudices 6, 1 2
571 Mazia M, Alazia Mansi
572/573 Iudices 6, 11
573/574 Iudices 7, 7 8, 28
576 Iudices 9, 49
577 Iudices 9, 49
577 Iudices 9, 49
577 Iudices 9, 46
577/578 Iudices 9, 53
578 Iudices 10, 1 2 ??

580 Iudices 10, 1 = 580/581 Iudices 10, 3 4
581 eos M, > Mansi
581 beide XXX haben in M ein
a über sich
582 die Namen wirklich so M
582/583 Iudices 10, 7
583 Iudices 10, 10
585 Iudices 11, = 585 Galaad unter dem Schreiben aus Galaat M
585-586 Iudices 11, 33
587 deo[=do]M, domum Mansi
587 Iudices 11, 34-40
587-589 Iudices 12, 8-10
587 Irel M, Israel Mansi

nis vii. hic ex Bethlem fuit. et erant ei xxx. filii et xxx. filiae dimisse foris, et xxx. uxores duxit filiis suis, et mortuus est, et sepultus est in Bethleē. deinde Elom iudicavit eos annis x. hic Elom Zabulonites fuit, propterea in terra sepultus est 590 Zabulon. deinde Abdon iudicavit eos annis octo, filius fuit Farathonites. huic erant quadraginta filii, et xxx. nepotes ascendentes septuaginta equos. mortuus et sepultus est in Pharaton in terra Efrem in monte Elieth. deinde alienigene obtinuerunt eos annis XL., pro eo quod exaceruauerunt dominum, et traditi sunt Chananeis, qui in-6² habitabant Ascalon, Gerara, Gaza, Azotum et Geth, | quinque civitates, quas Ionathā 595 filius Mathathie expugnavit. deinde Samsō filius Manoe et uxor eius Dalyla iudicavit eos annis xx. cuius virtus non poterat conphendi, qui plus occidit in morte sua quam quod in vita sua. deinde Samera iudicavit eos anno uno. hic percussit ex Allophilis sescentos viros praeter iumenta, et salvum fecit et ipse Israel. deinde pacem habuerunt annis xxx. his temporibus non erat dux in Israhel, et unusquisque 600 quod volebat, hoc faciebat. tunc tribus Beniamin delinquerat in facto Sodomitarum, et exterminati sunt a filiis Israel, et derelicti sunt viri sexcenti, qui fugerant ut evaderent. deinde Eli sacerdos, qui fuerat in Selō, ubi arca Dei constituta erat, et filii eius Ofni et Finees sacerdotes domini. Finees vero genuit Achitob et Beriochabel, qui Achitob Abimelech, et hic genuit Abiathar. qui et hic genuit Achimelec, a 605 Solomone in exilio religatus. et Eli nimis senex, et ambo filii eius peccatores in conspectu domini. hoc in tempore natus est Samuel, quem postulavit Anna uxor Helchanę, cum esset sterelis et exaudivit illa dominus, et concepit et peperit filium, et vocavit nomen eius Samuel, dicens quoniam a deo omp petii illum. Heli autem fuit nonaginta annorum: oculi autem eius erant obducti, et non videbat, et iudicavit popu- 610 lum annis xx. et audito nuntio quod capta sit ab Allophilis arca domini, cecidit de sella, et mortuus est. tunc Samuhel successit ei, et iudicavit Israhel annis xx. hic Samuhel genuit filios, unum nomine Ioel, alium vero Abiathar. temporibus autem eius post captivitatem arce ab Allophilis, quando occisi sunt Finees et Ofni filii Eli, tunc et ipse, audito nuntio, mortuus est, et a gentibus arca fuerat depredata. post 615 reditum autem eius quattuor loca fuerant sanctificata que circuibat Samuel, id est Bethel, que dicitur Luza, ubi visus est deus ab Iacob, et Galgala, ubi circumcidit Ihs

589--591 Iudices 12, 11 12 591-593 Iudices 12, 13-15 591 das h von Farathonites von erster Hand über der Zeile Zeile, alles erste Hand, M (593 ist kein h nachgetragen) 593 Iudices 13, 1 593 hier obtinuerunt M 595 azontu M 595 Maccab α 5, 68 10, 78 usw [β 8, 17 Paralipp α 24, 3 6 31] 595 inatha M, Inathen Mansi 596 das erste h von mathathie von erster Hand über der Zeile 596 Iudices 16, 31 597 Iudices 16, 30 598/599 Iudices 3, 31. falsch Samiera Mansi. oben 565 599 sescentos kein Druckfehler

600 Iudices 21, 24 601 Iudices 19, 22 601 bemin mit nia über der 602 Iudices 20, 47 603/604 Regn α 1, 3 604 Regn α 14, 3+4, 21 605 Regn α 22, 9 20 23, 6 30, 7 605 Regn β 8, 17 606 Regn γ 2, 26 606 Regn α 2, 22 12 607 Regn α 1, 27 607 Belchane Mansi. Regnar, 1 608 sterelis ist kein Druckfehler

608 Regn α 1, 20 608 illa M, eam Mansi 609 Regn α 4, 15 610 falsch videbant Mansi 610/611 Regn α 4, 18 S 612 Regn a 7, 15 25, 1 28, 3 nichts von zwanzig Jahren Samuels 613 Regn α 8, 2 614/615 Regn a 4, 11 18 616 autem > Mansi 616 falsch sanctificata fuerant Mansi 616-619 Regn a 7, 16 17 617 falsch Luxa Mansi 617 Genes 28, 19 617 Iosue 5, 9 617 h von Ihs durchquert

populum contra Hierico, et Masefat, ubi obtulit filiam suam Ieptha, et Armaten in domo sua, ubi fecerat altarium deo: sacerdos enim fuit iudex et propheta, sed ideo 620 inter sacerdotes a nobis non est inmissus, neque Eli, quia inter Iudices conputantur. hic enim conclusi sunt Iudicum anni quingenti sexaginta unu initii captivitatis alienigenarum. post hunc autem factus est Saul rex, quem dominus in bile sua populo Israhel dederat, per manus scilicet Samuelis unctum, cum asinas quereret patris sui Cis. qui regnavit in Israel annis XL. Bamma enim dicitur civitas, ubi unctus est

625 ipse Saul. qui Saul habuit uxorem nomine Achima: ex hac genuit Ionatha, Icsiul, Esbal, Memfibos, et sorores eorum Merob et Melchol. et filius Ionathe Memfiboste genuit Macca. post hunc regnavit David in Israel annis xL. et menses sex. inter Samuel autem et David anni sunt XL, temporibus eorum erant sacerdotes tauernaculi testimonii decem milia ducenti sexaginta, et Levite centum duodecim milia: sacer-

630 dotum autem erant principes viginti quattuor: qui sunt seniores viginti quattuor, et ista nomina eorum. ex genere enim erant Eleazar et Ithamar filiorum Aaron. prima sors Iarim, unde fuit Mathathias: secunda Bidae: tertia Choreb: quarta Seroib: quinta Miche: sexta Beniamin: septima Choos: octava Abia, unde fuit Zaccharias: nona Iesu: decima Iecchenir: undecima Enasib: duodecima Iachib: tertia

635 decima Chobra: quarta decima Isba: quinta decima Banne: sexta decima Emmer: septima decima Chezir: octava decima Afesor: nona decima Phaner: vigesima Ezechiel: vicesima prima Achin: vigesima secunda Gamuel: vigesima tertia Dalea: vihi sunt XXIIII. quos David sacerdotibus pposuerat princigesima quarta Mazia. pes. quando enim de domo Abidda retulit arcam testamenti, et posuit ea in Sion

640 in domo Aminadab, et inde transtulit eam, et posuit eam in domo sua. tunc hos sacerdotibus principes constituit qui precederent populum ante archa testamenti. et Levitae fuerunt XXIIII. qui Levitis imperabant, ex genere enim erant Caat, Gesson et Merarii: nam super eos fuerant quattuor, quorum nomina hec sunt. primus Eman, secundus Asaf, tertius Iditum, quartus Etham: fuit numerus ipsorum cum fratribus

645 ipsorum docti cantare domino, omnis qui intellegit, ducenti octoginta octo. acceperunt etiam ipsi sortes diurne apparitionis iuxta magnum et iuxta pusillum perfectorum et discentium: excidit sors prima filiorum eius et fratrum eius ipsius Asafh illi, Ioseph, ipse et filii eius et fratres eius duodecim. secundus Godolias filii eius et fratres eius duodecim. tertius Zacchur, filii eius et fratres eius duodecim. quartus Iesdri,

650 filii eius et fratres eius XII. quintus Natanias, filii eius et fratres eius XII. sextus Bocia filii eius et fratres eius XII. septimus Isdrael, filii eius et fratres eius XII. octayus Aseas, filii eius et fratres eius XII. nonus Matthanias, filii eius et fratres eius XII. decimus Semei, filii eius et fratres eius XII. undecimus Esdriel, filii eius et

618 Hierico und Ieptha sind keine Druckfehler: das h in Ieptha steht von erster Hand über der Zeile

618 Iosue 4, 19

618 Regn a 7, 6

618 Iudices 11, 34

621 unu ist kein Druckfehler

622 Osee 13, 11

622 - 623 Regn α 10, 1 + 9, 3

623 falsch quereret asinas Mansi nicht belegen

624 Actor 13, 21

624 Regn α 9, 12

625/626 Regn a 14, 50 49

625 Regn β 4, 4 [aber β 19, 24]

627 Paralipp α 8, 34

2, 11 Paralipp a 29, 27, ist entnom- führt habe

men aus Regn β 5, 5 Paralipp α 3, 4: vergleiche unten 672

628 629 die Zahlen kann ich

630-638 Paralipp α 24, 6-18

633/634 Lucas 1, 5

639 vergleiche 669

640 Regn a 7, 1

642-662 Paralipp a 25, 1-31. 627 stimmt nicht zu Regn γ vergleiche was ich zu 513 ange-

646 apparitiones M Mansi 647 Asafh ist kein Druckfehler

647/648 so die Handschrift

fratres eius XII. duodecimus Asabias, filii eius et fratres eius XII. tertius decimus Sabael, filii eius et fratres eius XII. quartus decimus Matthatias, filii eius et fratres eius XII. 655 quintus decimus Iarimoth, filii eius et fratres eius duodecim. sextus decimus Anania, filii eius et fratres eius XII. septimus decimus Iesbachas, filii eius et fratres eius XII. 71 octavus decimus Ananias, filii eius et fratres eius XII. nonus decimus Misael, filii | eius et fratres eius XII. vigesimus Eliath, filii eius et fratres eius XII. vicesimus primus Etth, filii eius et fratres eius XII. vicesimus secundus Gotholias, filii eius et fratres 660 eius XII. vicesimus tertius Mazoth, filii eius et fratres eius XII. vicesimus quartus Ramasi, filii eius et fratres eius XII. hi sunt ducenti octoginta octo, qui precedebant exercitum filiorum Israel, et cantabant domino canticum, tunc etiam et David cum eis impletus spiritu sancto simul profetaverunt psalmos centum quinquaginta. quattuor enim erant qui cantabant domino principes constituti, ut diximus: primus 665 Eman, secundus Asaf, tertius Iditum, quartus Etan, habebant septuagenos binos respondentes sibi in cymbalis et nablis et cytharis. tunc non quod volebant, hoc psallebant, sed quod per eos spiritus adnuntiabat. viginti enim annis fuit arca in captivitate, et quadraginta annis fuit in domo Abiddare, xx. annis fuit in domo David regis, qui regnavit in Israhel annis xL. m sex, de domo cuius tulit Saddoc filius 670 Achitob qui in Nomba fuit, cornum, et unxit Salomonem pro David patre suo in regem. regnavit autem David septem annis in Chebron et triginta tribus in Hierusalem. in Chebron autem genuit filios septem, et sta nomina eorum: primitivus Ammon, quem occidit Abessalon, cum incestasset Thamar: secundus Chaleb: tertius Abessalon: quartus Ornias, qui propter Abisac Sunamitem Ornias a Salomone interfectus 675 est, quoniam postulavit eam coniugem sibi. tunc Abiathar relegatus est, quod ipse eum unxerat in regem. Abiathar filius est Abimelech, qui fugiens solus salvatus est, quando occisi sunt trecenti quinquaginta sacerdotes a Doec Syro, quem rex Saul miserat: de ipso dixit David ad Saul Dilexisti malitiam super bonitatem, et iniquitatem super quam loqueris iustitiam. calliditatem Doec Syri incusat, qui se iustum in ser- 680 monibus demonstrabat, et iniquitatem circa innocentes exercuit. et iterum Dilexisti omnia verba precipitii lingua subdola, quibus incautos subito deiecit in mortem. hic autem Abiathar, qui tunc morte evaserat, propter Orniam a Salomone relegatur, ut secundum sententiam domini nullus ex semine Eli in domo domini sacrificium administraret. quintus Aphatias: sextus Etheram, et Thamar soror Abessalon. nam in 685 Hierusalem de Bersabe Uri Cetthei. Saman et Soban filii sunt David, fratres Salomonis et Nathe, cuius Lucas evangelista ad Mariam originem demonstravit. similiter etiam et Salomonis Mattheus evangelista ad Ioseph originem demonstrat, ut

```
656 falsch Ananias Mansi
                                gezählt: nachher 685 tritt Tha-
                                                                   683 Regn·α 22, 20
  662 falsch Ramagi Mansi
                                mar hinzu
                                                                   683 Regn γ 2, 26
  662 Paralipp α 25, 7
                                  674 Regn β 13, 14 29
                                                                   684 Regn α 3, 13
  666 Paralipp α 15, 17-19?
                                  675 Regn γ 2, 25
                                                                   685 Regn β 13, 1
  669 vergleiche 639
                                  675 Sunamitem habe ich nicht
                                                                   686 Regn β 11, 3 12, 24
  670 vergleiche 627
                                ändern mögen
                                                                   686 nach Cetthei muß Salomo-
  670 m M, mensibus M
                                  676 Regn γ 2, 17
                                                                 nem oder Salomon und noch Ei-
  670 Regn γ 1, 39
                                  676 Regn y 2, 26
                                                                 niges fehlen
  671 Regn α 22, 11
                                  677 Regn γ 1, 25
                                                                   686 Regn β 5, 14
                                  677 Regn α 22, 20
                                                                   687 Lucas 3, 31 23
  672 zu 627
 673 sta ist kein Druckfehler
                                  678 Regn α 22, 18
                                                                   688 Matthaeus 1, 7 16
  673 ff. Regn β 3, 2-5 Paralipp
                                  679 Psalm va 5
α 3, 1-3 werden nur sechs auf-
                                  681 Psalm va 6
```

appareat eos de una tribu exire, et sic ad Christum secundum carnem venire, ut con-690 pleatur quod scribtum est Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David: leo ex Salomone, et radix ex Natha. Salomon autem genuit Roboam, et Natham genuit Matthā tunc accepit regnum Ieroboam filius Nabath ex uxore nomine Sorū, que vidua mansit. temporibus multis servus Salomonis contra Roboam filium Salomonis, servus cum domino regnum adeptus est. et in primo anno regni sui fecit vaccas au-695 reas duas: unam dedit in Dan et unam posuit in Bethel, tunc dixit ad plebem Sufficiat vobis ascendere in Hierusalem: ecce dii tui, Israhel, qui te eduxerunt de terra Egypti. hic Hieroboam reguavit in Samaria annis xxx quattuor. et fuit scisma inter Roboam filium Salomonis et Hieroboam filium Nabath, et proelium erat inter eos omnibus diebus vite eorum, sicuti nunc inter veros christianos et falsos catholicos. hic Hiero-700 boam genuit Nadab ex uxore nomine Anna: et regnavit annis duobus. huic successit Basaa filius Achia, et regnavit annis XXIIII. post hunc Ela filius Basa regnavit annis duobus. post Elā regnavit Zambri annis dece et octo. cum Thameni annis sex, et solus annis xx unu. ipse est Zambri, qui genuit Achab, qui habuit Hiezabel filiam Elā regis Sidoniensium. hic Achab regnavit annis xx unu. et genuit Ochozian. et regnavit 705 annis duobus. et alius filius Achab nomine Ioram regnavit annis XII. post hunc regnavit Hieu filius Mannase annis xxvIII. tunc Iosebeth filia regis Iude, id est filia Iora soror Ocozie abscondit Ioas filium fratris sui Ocozie regis Iudae a facie Ieu annis octo in domo domini sub Aod sacerdote. sub ipso Ieu Azael rex Syrie reliquit de exercitu Israhel quinquaginta equites, decem curros et mille viros secundum Elisei 710 prophetiam. huic Ieu successit Iochas filius eius, et regnavit annis decem et septem. et Iochas genuit Ioas, et regnavit annis sedecim. Ioas genuit Hieroboam, et regnavit annis XII. Hieroboas genuit Zacchariā, et regnavit menses sex. post hunc regnavit Sellem filius Narmin mensem unum. post hunc Manee filius Gaddi regnavit annis decem. hic Manee genuit Facia, et regnavit annis duobus. huic successit Facee filius Rome-715 lie, et regnavit annis xx duobus. conlato au libro preteritoru inventum est quod

690 Apocal 5, 5 690 Isaias II, I 691/692 Lucas 3, 31 692 Regn γ 11, 26 693/694 muß unvollständig sein 694—697 Regn γ 12, 28 29 697 Regn y 14, 20 697-698 Regn γ 14, 30 698 prelium M1, o über der Zeile 700 nabab M, nicht von erster Hand zu nadab gemacht 700 Regn 7 14, 20 15, 25 700 huic M, > Mansi 701 Anfang wirklich Basaa M 701 Regn γ 15, 27 + 33 701/702 Regn γ 16, 8 702 Regn γ 16, 15 zeigt daß der Text verderbt ist 702 dece ist kein Druckfehler

702/703 Regn 7 16, 21-23 702 sex Mansi, jetzt in M nicht mehr lesbar 703 XX unu M, XII Mansi 703 Regn 7 16, 31 704 Regn y 22, 40 705 vor regnavit + etc [so] Mansi gegen M 705 Regn 8 1, 17 706 Regn 8 10, 36 706 Mannase ist kein Druckfehler: Namsi Regn 8 9, 2 706/707 Regn 8 11, 2 + 21 708 von Ieu ist nur eu zu sehen, der Anfang des Namens steckt im Einbande 708 Regn δ 11, 4 708/709 Regn & 13, 3 7 710 Regn δ 10, 35 + 13, 1

711 Regn & 13, 9
711 Regn & 14, 16
711/712 Regn & 14, 23
713 Regn & 14, 29 + 15, 8
713 falsch Narmi Mansi
713 von mensem ist jetzt nur
m, vielleicht se da: von unum
glaube ich un noch zu erkennen.
also ruht mensem unum fast nur
auf Mansi

713 Regn δ 15, 13
713 Regn δ 15, 17
714 Regn δ 15, 22 23
714/715 Regn δ 15, 27
715 $\overline{au}$ libro will ich allenfalls
zu erkennen meinen, preterito ist
mehr gerathen als gelesen, $r\overline{u}$ ist sichtbar. gemeint ist Paralipp α 5, 26: vgl Regn δ 15, 29 17, 3—6

72 temporibus Facee filii Romelie ascendit Teglafellasar rex Assyriorum, et transtulit Roben Gad et dimidia tribu Manasse usq: ad terminos Neptali, et 717 1 disperdit eos filiū Romelie regnavit Oseę an VIIII. hunc humiliaverat Salmanasar rex Asyr, nā 718 2 et fuit ei offerens munera an v tunc conptus ē Salmanasar ips Oseę mittentē ad Egyptū et parantem ei insidias. 719 3 octavo an regni el vinxit eu et misit in car cerē, et in nono anno transmigravit eum cum populo Isrl civitatib 720 4 Medorū, et dispersit eos illic. hoc primo anno regni Achaz factū est regis Iudee. tunc et Tobias cū . hic Sal- 721 5 manasar genuit Sennacherī. ipse ē, a quo sub nocte una occidit angelus domini virorum centum octoginta quinque 722 6 milia. inter captivitatem Samarie in Nineve et Hierusale in Babylonia anni s centum XLIIII m vi d x. ambo ad capti- 723 7 vitatem simul indulgentia preperunt, et uno tempore p Esdra et Zorobabel ad suam terram adscender. illi Samari- 724 8 tani fuerunt in captivitate Nineve an xv. et hi qui fuer in Hierosolymis an LXX fuer in Babylonia. Redeamus ad Natha 725 9 fratrem Salomonis, unde Maria originē trahit. hic Nathā genuit Matham. Matthā genuit Enā. Enā genuit Eliacī. Eliacim 726 10 genuit Iona. Iona ge Ioseph. Ioseph gen Iuda. Iuda ge Symeon. Sym ge Levi. Levi ge Mathati. Mathati ge Iorim. 727 11 Iorī ge Eliezer. Eliezer ge Ieu. Ieu ge Erer, Erer ge Eldaman, Eldaman ge Chosa, Chosa ge Addi, Addi ge Melchi, 728 12 Melchi ge Neri. Neri ge Salatihel. Salati hel ge Zorobabel. Zorobabel ge Rhesa. Rhesa ge Anna. Anna ge Iuda. Iuda 729 13 ge Osech. Osech Mathati. Mathathi gen Naum. Nau gen Iose. Iose ge Gennen. Gennen gen Melchi. 730 Melchi gen Levi. Levi gen Natha. Natha gen Eli. Eli ge Iosef. Iosef ge Ioachim. Ioachim gen Mariam. 731 hec est Maria anno quadragisimo primo imp Augusti imperatoris. supervixit autem Augustus 732 ab anno s ann xx.

unerkennbar

Handschrift als Zeilen wiedergegeben, damit die Leser für ihre te, im Wege war Ergänzungen ein Maß haben. was in liegender Schrift gedruckt ist, sondern aus Mansi entnommen. pertus die Lesart Ms die Belichtung der Cathedralbibliothek in Lucca ist für meine und gegen Regn 8 17, 1 Augen unvortheilhaft: ich mußte auch sehr eilig arbeiten, da ich ten echten Freundlichkeit sehr also perceperunt gemeint

716 Ende ist yriorum für mich wohl fühlte wie sehr ich, um dessen willen stets einer der Her-717 ff. habe ich die Zeilen der ren Domherren in der sonst unbenutzten Bibliothek sitzen muß-718-720 Regn 8 17, 3-6

719 der Schaft des p von conhabe ich nicht selbst gesehen, ptus ist durchquert, also con-720 primo gegen Regn 8 15, 30

722 Regn 8 19, 35

723 Ende der Schaft des ersten sicher, XV Mansi trotz aller mir entgegengebrach- p in pceperunt ist gestrichen:

724 p = per durch Abkürzungsstrich

724 meine Eine Abschrift hat ascenderunt

726-731 Lucas 3, 23-31 724 Ende XXII Mansi

725 qui > Mansi

727 das andere Mal vielleicht

732 das a von anno ist groß vor die Zeile gerückt

732 Ende die Zahl xx ist nicht

	huic successit Tiberius Cesar, cuius an xvi passus	17
	Anna et Caipha sacer. hic conclusi sunt anni quingenti LXXIIII. inibi cap	18
735	pas dni ni ihu xpi ab undecimo an Ioachim regis, idem a primo an captivita-	19
	tis Hierusalem	10
	autem dni usque apostolorum Petri et Pauli au xxvIII passi Nerone bis Ne	20
	ronisque iterum futura est sub Enoch et Helia. hic Nero ipse est cuius nomen	21
	Iohannes dec	
	sexis. hic sapientia vertitur, ut conputetur per eras nomen illius qui dicitur	22
	antierhistus.	23
740	I XIII XVIII VIIII III XVII VIIII XVIII XVIIII XX XVIII.	24
	fit numerus collectus sescentum LIIII ho	25
	nomen Antichristi. nam et in secretis legimus	26
	dicitur civitas in occidente ubi adhuc tenetur inclusus	27
	quando veniet Antichristus. nunc autem multi veniet Antichristus	28
745	fuissent ex nobis, nobiseum utique permansissent. ab ipso Nerone	29
	anni LXXIII. hic pseudo	210
	apostolus qui secundus extitit acerrimus christianorum debellator	30
	Neroni et portio episcopi scilicet CLIII	31
	XXVIII, neque ipse inmodicus persecutor evangelii tempore	32
	VII in cuius persecutione peeptores plurimi passi sunt	33
750		34
150	n tolerabilis persecutor Labiano episcopo in urbe	35
	Kartaginis episcopus fuit. sub ipso Decio passi sunt Rome Sempronius Iul pater	36

738 ff. vergleiche mit dem von AReifferscheid in der bibliotheca patrum latinorum italica (1871) II 36 abgedruckten Stücke der in der Ambrosiana F 60 sup liegenden excerpta bobiensia (ich löse die Abkürzungen auf, so weit dies angeht):

haec sunt nomina q:. habet antichristus in .ḡ. cum suis litteris et numeris. in una quaque littera cum interpretationibus earum:

L CCC XL LXX CC N T E M 0 C: Id honoririus 50 ccc x CCC T 'W T. T E Φ N. id sol: -CCC XL L LXX

N 0 Υ M E: id nego CC C X XX LXX CC III V L $\mathbf{v}$ P Γ E N C E I K 0

Wo Reifferscheid Antemos = Anthemios, Tietan [Τειτᾶν], ἀρνοῦμε erkannte. Αντεμος Τειταν αρνουμε = 666, aber Γενσεριχος liefert 663

733 passus die Mitte der Zeile, 741 f von fit groß vor die Zeile oben 231 deren andere Hälfte unlesbar ist. gerückt 744 quando unsicher, das anest dominus Christus reicht zur 740 die beiden letzten Zahlen dere veniet Antichristus (acti sunt Füllung nicht aus habe ich ergänzt. Mansi hat XX Mansi) ganz unsicher 734 nach cap fast eine halbe und XVIIII 745 Iohann a 2, 19 Zeile verloren 741 nach collectus scheint noch 752 oder Karthaginis? ich schrieb beides ab 737 iohannes ich, Mansilabanius a zu stehn

737 Apocalyps 13, 18

742 was sind das für secreta?

27

37 38	Montanus. usque ad Valerianum anni sunt septem ende an duo Karthagine Cyprianus	
39	usque Maximinianum anni sunt XLV. hii sunt septim christianorum acerrimi per- secutores ab	753
40	ellin urbis et Mensurius Karthaginis siratō et Cassianus diaconi urbis et enanelia	
41	concremaverunt. ab ipsis usque ad Stiliconem iterum consulem anni sunt cen- tum duo. ipso consulatu venit	
42	persecutio Donatistis VI k iulias data pridie kal febr rabennae . usque ad ann xxIIII regis	
43 44	Geiserici anni sunt quinquaginta octo. hic est numerus annorum passus usque ad annum pręsentem, id est, sicut supra scribtum, anni sunt quadringenti triginta quattuor.	760
45 46	nam ut seculi annos per ordinem decurramus, legis auctor non sen estatum sex milium	
47	ab Adam usque ad diluvium anni sunt duo milia ducenti quadraginta duo. ab illo usque ad	
48	vocationem Abrahae anni sunt mille centum octoginta octo. a vocatione Abra- hae usque quo filii Israel	
49	introissent in Egyptum cum Iacob patre suo anni sunt ducenti quindecim et cum Moyses	768
50	iudices eis erant ex filiis Isrhl annis quadringentis quinquaginta. offenso deo usque	
51	dicaverunt eos alienigene annis centum undecim. reges eis fuerunt annis quin- gentis quin	
52 53	menses sex dies decem. in captivitate Babilonie fuerunt annis septuaginta. ebdomadarum Daniheli septem, in quibus est templum dei restauratum, anni sunt XLVIII.	
54	aliarum ebdomadarum sexaginta duarum, in quibus sacerdotes templi eis do- minabantur usque	770
55	ad Christi domini nativitatem, anni sunt quadringenti xxxiiii. et a nativitate do- mini usque ad eius passionem	
56	anni sunt xxxi, et passione domini usque ad annum vicesimum quartum regis Geiserici anni sunt quadrin	
57	genti xxxxIIII. fiunt omnes ab Adam per legis ordinem numerati usque ad an- num praesentem anni quinque milia	
58 59	nongenti octoginta quattuor. Explicit liber genealogus, in quo pfati anni conclu insimul ab tempore ad an	778
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	

62¹ 13 Incipit origo humani generis.

Unde homo? si natus est, habet genitorem: si factus est, habet auctorem. dei omnipotentis sapientia limum terrae sumens hominem facere cogitavit. et

755 septim, nicht mehr die Hds mal sieben 49 ist, wird XLVIIII zu 2 Genes 2, 7 769 oben Zeile 489. da sieben schreiben sein

cum factus esset homo in animam vivam, et esset solitarius adparens in oculis dei, quem tamen in abdito duos in unam carnem fecisset, palam ostendit, os de ossibus eius sumens, ex eadem unamque carnem mulierem illi faciens, adpa-5 ruerunt duo in unam carnem. et cum illam vidisset, ita se agnoscens in illam et ex se prolata | testatus lingua ait Hoc os de ossibus meis est, et caro 622 ista ex carne mea est: propter hoc mulier vocabitur. et per invidia zaboli qui iam pridem ceciderat Lucifer de caelo qui mane oriebatur, mors introivit in orbem terrarum, ita ut per mulierem abundaret poculum mortis, et per auctorem vitae vox salutis adpareret in tabernaculis iustorum, et claresceret per virginem resurrectio mortuorum. ipse enim Adam quem dominus eduxerat a dilecto suo, et ex limo terrae evocavit, vultum quidem nativitatis a dilecto suo, id est ab speculum maiestatis, et carnem e limo terrae. cognovit mulierem suam, et peperiit hominem primogenitum suum, quem nuncupavit nomine Cain. quem ille superbus Lucifer stella amaritudinis seduxit, ut germanum suum pastorem ovium interimeret parricida terrae cultor. deinde genuit Adam loco Abel. de quo ait mater Conparavi hominem per deum: et vocavit nomen eius Seth. cuius nomen latina lingua resurrectio interpraetatur, quoniam per ipsum suscitavit deus semen iustorum, per quam progeniem pervenitur usque ad Christum ducem, vitae auctorem, | qui suscitavit in se, et per semen iustorum. ipse 631 enim Seth (ut resurrectio) genuit Enos, qui appellatus est latina lingua renovatio. Enos genuit Cainan, cuius nomen appellatur natura dei. Cainan genuit Malelehel, qui interpraetatur plantatio dei. Malelehel genuit lared, cuius nomen interpraetatur descensio. Iared genuit Enoch, cuius nomen latina lingua renovans dicitur. Enoch genuit Mattusalam, cuius nomen appellatur missus. Mattusalam genuit Lamech, qui appellatur bonae mentis. Lamech genuit Noe, qui interpraetatur requies, quoniam de ipso profetavit pater eius dicens Hic nobis dauit requiem ab omnibus operibus nostris. Enoch, quem cum iustum invenisset dominus, antequam eum transferret, genuit Mattusalam. qui una cum Helian

```
3 Genes 2, 7
  3 Genes 2, 18
  4/5 Genes 2, 23
  6 Genes 2, 24
  6 das erste illam ich, il mit ei-
nem Loche, in dem nur zwei Buch-
staben (l\bar{a}) verschwunden sein kön-
nen, danach
ZeilenEnde, vielleicht nicht von
erster Hand
  7/8 Genes 2, 23
  8-10 Sapientia 2, 24
  9 Isaias 14, 12
```

```
11 Psalm ριζ 15
                                  14 nach terrae ein Komma zu
                                setzen, reicht als Hülfe nicht aus
                                  14/15 Genes 4, 1
                                  16 Isaias 14, 12
                                  16/17 Genes 4, 2
                                  17/18 Genes 4, 25
                                  18 die Worte de quo bis deum
6 vi von vidisset steht nach dem gehören an das Ende der Zeile 15
                                  18 Genes 4, =
                                  20 deus ich. C bietet die Rück-
                                seite des zu 6 erwähnten Lochs:
                                C wird d\bar{s} gehabt haben
                                  20 Proverb 11, 21?
```

```
22 Genes 4, 26 und 5, 6
  23 Genes 5, 9
  23 Ende cain C1, aber von er-
ster Hand an über der Zeile
  24 Genes 5, 12
  24 Genes 5, 15
  25 Genes 5, 18
  26 Genes 5, 21
  27 Genes 5, 25
  27 Genes 5, 29
  28/29 Genes 5, 29
  29 Hebr 11, 5 + Genes 5, 22
  30/31 Apocal 11, 3
  30 tranferret C
```

oporteuit prophetare in novissimo tempore diebus mille cc. Lx : quos et interficiet Antichristus ubi et dominus eorum crucifixus est, in regno utique romano, non in Calvariae locum. Cain vero, cuius nomen interpretatur crescens, id est perseverans in malitia superbiae, genuit Enos. Enos genuit Gedam. ipse est qui habuit murorum scientiam. Gedam genuit Malelelech, cuius nomē interpraeta-632 tur auditio fortis. Malelelech genuit | Mattusalam. Mattusalam genuit Lamech illum qui habuit duas uxores, una nomine Ada et alia nomine Sella. ipse occidit virum in vulnere suo, et iuvenem in libore suo, qui et ait Septiens vindicatum est de Cain, de Lamech autem septuagies septiens. quem adparet occidisse Cain. Lamech genuit Tobel, qui est pater inhabitantium in tabernaculis. et alium genuit Iubal. ipse est qui ostendit psalterium et cytharam. qui de Ada nascitur, Iubal, de Sella vero nascitur Tobel qui fuit faber ferrarius et aerarius, et habuit sororem nomine Noemma. ipsa est quae psallebat voce, non organo. per hanc progeniem excrevit multitudo hominum quoadusque adveniret super eos horrenda catago, et cooperuit eos cataclysmus et disperdit eos, quoniam miscuerunt se filii dei cum filias hominum, ex quibus nati sunt gygantes.

Sem post diluvium genuit filios sex:

Elam, ex quo Elamitae nati sunt.

secundus Assyr, ex quo Assyrii, quem Nebroth gygans nepos Cham exclusit de 50 terra Sennar, id est, de terra servili: tunc fugiens condidit Nineve et Rooboth et Calechi et Dasē.

tertius filius Arfaxat, qui dictus est leo veniens, ex quo Chaldaei. quartus filius Lud, qui interpraetatur nascens, ex quo Lazones.

641 quintus filius | Aram, qui interpretatur altus, ex quo Itei nati sunt. sextus filius Canaan, qui interpraetatur natura dei, ex quo veniunt Lydii. Filii Aram, nepotes Sem.

primus filius Obs, qui interpraetatur chorus. secundus Ul, qui dicitur in perpetuum, ex quo Armenii veniunt.

31/32 Apocal 11, 8 34 Genes 4, 17 34 Genes 4, 18 35 Genes 4, 18 36 Genes 4, 18 36/37 Genes 4, 18 37 Genes 4, 19 38 Genes 4, 23 38/39 Genes 4, 24 von erster Hand, i über der Zeile. haupt ändern wollen bemerke den Wechsel es ens 40 tobel Cs darf wegen thobel

M 64 nicht geändert werden, der Relativsatz steht aber Genes 4, 20 und nicht 4, 21 41 Genes 4, 22 42/43 Genes 4, 22 42 e und der linke Theil des r von faber erster Hand auf Rasur 39 septinages C1, nach g, wohl jünger. am Worte hat man über- Lesart 46 Genes 6, 2 48 Genes 10, 21 ff.

49 Genes 10, 22 50 Genes 10, 22 50/51 Genes 10, 8 + 10 51 Genes 10, 11 12 52 le von calechi ausgeblichen 53-55 Genes 10, 22 56 wegen M 99 durfte Chanaan 44 vielleicht orcano C: der am nicht geändert werden. nach C c hangende Schwanz scheint mir 23 M 29 ist Cainan die richtige 57-60 Genes 10, 23 58 inpraetatur C1, ter von er-

ster Hand über der Zeile

55

 64^2

60 tertius Catera, qui interpraetatur superans, ex quo Casfeni. Filii autem Salae, qui est filius Arfaxat, qui dictus est leo veniens, et ideo leo veniens, quia ex ipso venit dominus Christus leo fortis. hic Sala interpretatur nuntius. ex ipso natus est Heber, qui interpretatur trans flumen. Sala ergo genuit Phalech.

65 Phalech genuit Ragau.

Ragau genuit Seruch.

de Iectan Indii.

de Salech Bactriani.

de Soromot Arabes Minaei.

70 de Iduram Camerii.

de Odera Mardi.

de Iezel Parti.

de Declam Cedrusi.

de Gabel Scytae.

75 de Abimelech Scani.

de Sabeu Arabes.

maius de Ebilath Gymnosofistae.

hii tribus Sem sortiti sunt terram a Persida et e Bactranon usque India, longitudine a Rinocorura usque ad Gadis, quae est usque ad austrum. ipsa est pars orientis, et habent fluvium Eufraten.

Item tribus filiorum Cham.

Cham genuit Chus, ex quo Aethyopes.

de Mestrau Aegypti.

de Ful Trogoditae.

de Canaā Afri et Phoenices.

Filii Chus

85

primus Siba, qui interpraetatur Tolle et veni. ex ipso Sabaitae. secundus Ebilach, qui interpraetatur parturiens. tertius Sebath, id est tolle tu.

60 zu casfeni am rechts beschnittenen Rande, nicht von erster Hand,

 $\tilde{q}$ m quod ter

quo

das Fehlen des vierten Sohnes ist mithin bemerkt worden. lies: ständig: vergleiche M 166-173) quintus M[es]. die anderen Buchstaben kann ich nicht ausfüllen

6r-63 Genes 10, 24 61 fili C1, dazu über der Zeile + i von erster Hand

62 Apocal 5, 5 63/64 Genes 10, 25

63 Ende statt Sala schreibe Heber

65 Genes 11, 18

66 Genes 11, 20 67 Genes 10, 26

68-77 Genes 10, 26-29 (unvoll-69 min die Handschrift

73 de clam die Handschrift

76 u von sabeu war im Texte verklext, und ist deshalb von C1 über der Zeile wiederholt worden angemerkt werden

78 C scheint et ebactranon zu

79 e des quae geht aus dem Rahmen der Schriftbreite heraus, und ist vielleicht später

81---85 Genes 10, 6 86--93 Genes 10, 7 8

87 ff. eine spätere Hand hat hier die durch ihre Anfangsbuchstaben ausgedrückten Zahlen des ersten Schreibers vervollständigt. derartiges anzumerken lohnt nicht, und wird auch in Zukunft nicht

32 8. 12. 1891

quartus Regma, id est clamatus. 90 quintus Sabacatha, id est ornatus. sextus Nebroth, id est rebellans. ipse gygans venator ante dominum. secundus Esraim, id est totum mollens. ipse genuit Ludin, ex quo Lybii, qui interpraets sui negotii homo. hic Esraim filius Cham genuit filios sex. primus Ludin, id est (ut dictum est) sui negotii homo. 95 secundus Cmimcg, id est prophetatus est. tertius Latin, id est iracundus. quartus Neptabiim, id est inflatus. quintus Patrosyn, id est crudus. sextus Caslonin, id est cornutus, ex quo Phylistini et Captorini. 100 tertius vero filius Chā Fut, id est profectus hic nusquam conparuit. quartus filius Chanaan, id est adorans iniquitatem, qui genuit filios undecim. primus Sydona, id est exivit in iudicium venatrix. ex ipso Sydonienses. inde Zezabel. secundus Cettheus, id est peccans. 105 tertius Iebusaeus, id est confusus. ipse aedificavit Iebus, quae est Hierusalem. quartus Amorraeus, id est uiliabundus. quintus Gergesseus, id est creditus. sextus Euuaeus, id est colober. 110 septimus Arucheus, id est scotomatus, ex quo Tripolitani. octavus Asenneus, id est non est eius. nonus Assyrius, id est iracundus. decimus Samareus, id est audivit reum. undecimus Amatheus, id est delinquens. 115 651 hii sunt fili Chanaan | x1, quorum terminum habitationis eorum a Rinocorura usque ad Gadis ad austrum. quorum tribus dispersa est a Sydona usque quo veniatur Gerara et Gaza et Ascalonia, Azotum et Geth, usque quo veniatur Sodoma et Gomorra et Seboym et Segor, ubi Loth confugiit. ipsa est terra Chanaan, quae habet fluvium Geon. 120 Tunc aedificaverunt turrem ex lateribus coctis et uitumen proluto, et ibi confudit deus linguas eorum. et tunc apparuit secundum Heber lingua hebraea.

Gentes vero quae de ipsis sunt, Aethyopes Trogoditae Isabini Sciofagi Alani Aegypti Phoenices Lybii Marmarici Cari Phylistei Mussi Mussonici Friges Ma-

92 Genes 10, 9	102—115 Genes 10, 15—18	118 asalonia C ¹ , c von erster
93 Genes 10, 6	106 das andere e in Iebusaeus	Hand über der Zeile
93 Genes 10, 13		119/120 wer 80 170 vergleicht,
94-100 Genes 10, 13 14	111 scomatus C1, über der Zeile	wird Chanaan in Cham ändern
94 filos C	von erster Hand, aber später auf-	121 Genes 11, 3
96 cmimcg C, emimcg Cc	gefrischt, to	121/122 Genes 11, 7
101 102 Genes 10, 6	117—119 Genes 10, 18 19	122 Genes 11, 16

125 cedones Bitinii Nomadi Cilices Maurusi Cretes Magartheni Numidi Meroni. qui optinuerunt ab Aegyptum usque ad Oceanum a Rinocorura, quae dividet Syriam et Aegyptum, usque ad Gadis longitudinem.

quibus sunt civitates seu regiones

Aegyptus.

130 Aethyopia quae aspicit Indiam.

et alia Aethyopia unde prodit Robus fluvius qui aspicit contra oriente.

Lydia quae extendit ad Cyrenas quae est Pentapoli.

Marmaris.

135 Sirtis.

Nasamonas.

Tautamona.

Lyiba.

Lepthi magna quae extendit usque ad Syriam inus.

140 Numidia.

Masuria.

Mauretanea.

quae extendit usque ad statuam Herculis.

et sunt illis insulae Cossura Lampadusa Gaulos Meleta Circina Moenis Sar-145 dinia Galata Corsica Cretes Rhodos Thera Carpatus Chios Astipalis Lesbus Tenedus Iamrus Iassus Samos Chomos Chydus Nisyrus Ciprus. hii sunt termini sive insulae seu gentes tribubum Cham cum regionibus suis. Item generatio Iafet.

Iafet genuit

150 primus Gameri, id est mensuram, ex quo Cappadoces.

secundus Magog. hic optinuit Pamphyliam. ex ipso Celatae et Galatae. tertius Mazias, ex quo Medii. hic optinuit Partiam.

quartus Lotā, ex quo Greci.

quintus Elisa, id est ad me veni. ex ipso Siculi.

sextus Thober, id est uuerans, ex quo Hettali. 155 septimus Mosoch, id est tollere, ex quo Defantes Inlyrii. octavus Thiras, id est lanciator, ex quo Traces et Tyrii, qui optinuerunt Car-

thaginem ut coloni.

126 dividet ist kein Druckfehler aber nicht rabus gelesen werden nes 10, 4) 139 auch Syria minus darf gelesen werden

mittelbar anzuschließen

131 robus kann allenfalls rubus, Elisa 154 gehört nicht her (Ge- Namen weg geführt

Ostern 1833, daß genuit den Ac- feiner als illudere, schrieb er In-142 wirklich mauretanea C. die cusativ nach sich zieht: zur Zeit lyrii statt Illyrii folgende Zeile ist wohl hier un- Cs (der auch hier nur Anfangsbuchstaben schreibt) hat man die M 157

148-158 Genes 10, 2: freilich Construction schwerlich über acht

156 weil der Schreiber gelernt 150 ff. ich weiß natürlich seit hatte, inludere sei richtiger oder

158 Vergil Aeneide a 13. oben

Lotan filius Iafet genuit filios sex. primus Esrifan, ex quo Saurobatae. 160 secundus Tharsis, id est lanciator, ex quo Hiberii. tertius Citthim, id est Oalcote, ex quo Macedones. quartus Rhodii, id est maius diis, ex quo Armenii. quintus Ascanaz, ex quo Sarmatae. sextus Tyrrenin, ex quo Romani et Latini. 165 et sunt termini eorum a Media usque ad Gadis, quae est ad aquilonem. hii optinuerunt Pamphyliam, Partiam et omnem Greciam Rodiam Ciliciam, ex qui-661 bus Rodii | Mazianitae Tharsenses Carthaginienses. et habent insulas quae aspiciunt aquilonem Britias Sicilia Eubia Rodus Chios Lesbus Citera Trace Sacintus Cefalenia Corgira. quae habent fluvium Tygris. 170 Redeamus ad progeniem Sale fili Arfaxat nepotis Sem pronepos Noe. Sala genuit Heber. Heber genuit filios duos: primus Phalech, id est partitus, secundus Iectan, id est pusillus. Iectan genuit filios duodecim. 175 primus Elmadan, id est agitatus. secundus Saleph, id est alienatus. tertius Soromoth, id est domus mortis. quartus Seruch, id est visibilis. quintus Odorrem, id est satis altum. sextus Azaer, id est levis. 180 septimus Declaz, id est transi hinc. octavus Abimelech, id est nubilum. nonus Soba, id est tolle veni. decimus Supher, id est lumen curationis. XI Ebilath, id est ostende hoc. 185 XII Iobab, id est amans deum. hii sunt xn filii Iectan, quorum conmoratio facta est a Messa usque quo venias Gophera monte orientis. Hii sunt tribus filiorum Noe secundum creatura eorum et secundum gentes

159-163 Genes 10, 4 163 rhorii C1, dazu (nachdem sie das falsche r gestrichen) die erste Hand über der Zeile d. zuerst haber, doch ist dessen a maius bedeutet »vielmehr« = μαλλον (oben 77): um seinetwillen ist diis zu rhodiis zu ergänzen 164 und 165 gehören nicht her: Genes 10, 3 ist Ascanaz ein Sohn Gamers, über 165 enthalte ich Hand über der Zeile mich des Urtheils

171 Genes 11, 12 172 173 Genes 10, 23-25 172 war an der ersten Stelle lepus lesen könnte von erster Hand gestrichen, und von erster Hand e über der Zeile zugeschrieben worden 174—188 Genes 10, 26—30

177 mortis hat i von erster

von leuis ist von erster Hand eine Schleife angesetzt, so daß man

185 o von hoc von erster Hand über der Zeile

187 venias von erster Hand auf Rasur, die zwei Buchstaben mehr hätte fassen können

188 Gophera ist in Sophera zu ändern. PdeLagarde, Mitthei-180 am linken Schafte des u lungen 2 26 4 200°

190 illorum. ab his dispersae sunt insulae gentium post diluvium, quia fuit terra labium unum, et vox una omnibus. tunc Noe avus eorum divisit filiis suis terram in qua habitarent. et sortitus est Sem primitibus partem temperiem, Cham sortitus est partem calidam, | Iafet sortitus est partem frigidam.

Abiit autem Cham in partem fratris sui maioris, quae est tranquilla post 195 mortem Noe patris eorum, et per vim invasit eam genus illius annis multis, et fecerunt ibi omnem malignum. haec est terra promissionis. et quoniam de semine Sem nascitur Abraham in sorte paterna, illum restituit dominus, id est filios Israhel, qui sunt semen eius, ut conpleretur sententia Noe dicentis Si quis transgressus fuerit limites fratris sui, gladio et igne morietur.

Revertamur ad generationem Falech. Falech genuit Ragau, id est vide nam. 200 Ragau genuit Seruch, id est fascis visibilis. Seruch genuit Nachor, id est longitudo. Nachor genuit Tharra, id est odor suavitatis. Tharra genuit filios tres. primus Arran, secundus Nachor, tertius Abram. Arran genuit filios tres, primus Melcha, secundus Iescan, tertius Loth, id est liueratus. Nachor genuit filios octo:

205 primus Obs, secundus Bauz, tertius Gamuel, quartus Canazat, quintus Bathuel, sextus Faldas, septimus Azan, octavus Iudul. Bathuel genuit filios duos, Laban et Rebeccha. Laban genuit filias duas, Lya et Rachel, item Nachor genuit filios IIII de concubina Regma. primus Guam, secundus Thaber, tertius Thocos, quartus Mochas, qui habitaverunt cum suis omnibus | in Mesopotamia Sy- 671

210 riae. Arran genuit Loth. Loth genuit filios duos, Amman, id est aqua paterna, et Moab, id est plebs mea. de Amman venit filia Pharaonis regis Aegypti quam habuit Salomon uxorem: unde progenies pervenit usque ad Iosef qui disponsaverat virginem Mariam. de Moab vero oritur Ruth quae fuit proavia David, unde venitur ad sca Maria.

215 Abrahae progenies, qui dictus est pater gentium.

Abraham genuit filios novem.

de Sarra genuit Isaac de libero matrimonio. de Agar ancilla aegyptia Ismael et Eliezerum. de Cetthura concubina genuit filios sex. primus Lebda, secundus Bauz, tertius Iectan, quartus Mazian, quintus Ieboc, sextus Coseri.

190 illorum war eorum, ill erster Hand über dem von erster Hand gestrichenen e 190 Genes 10, 5 190/191 Genes 11, 1 198/199 Deuter 19, 14 ist nicht gemeint 200 Genes 11, 18 200 Ragu C1, a von erster Hand über der Zeile 201 hier von Anfang an Ragau 201 Genes 11, 20

201 Genes 11, 22 202 Genes 11, 24 203 Genes 11, 26 203/204 Genes 11, 29 + 27 204-207 Genes 22, 20-23 206/207 Genes 24, 50 + 22, 23: Agar eine Sclavin besser noch Genes 25, 20 207-209 Genes 22, 24 210 Genes 11, 27 210/211 Genes 19, 37 38 211 Regn 7 3, 1 212 Matth 1, 16

213 Matthaeus 1, 5 215 Genes 17, 4 217 keine Interpunction in C, aber mit matrimonio schließt eine Zeile. Sarra war ja eine Freie, 217 Genes 21, 3 217 Genes 16, 15 218 Genes 15, 2 beweist nichts, die Haggada beweist 218-219 Genes 25, 1 2

Iectan genuit filios tres. primus Abaudus, secundus Temnan, tertius Dedan. 220 Dedan genuit filios quinque. primus Raguel, secundus Nabdel, tertius Assur, quartus Latisin, quintus Lomon.

Mazias genuit filios quinque. primus Cephur, secundus Afer, tertius Enodi, quartus Abira, quintus Ezrasa.

Ismael genuit filios xm. primus Nabeoth, secundus femina Malelelet, ter- 225 tius Accedar, quartus Nabdel, quintus Aza, sextus Masman, septimus Iduma, octavus Massē, nonus Codan, decimus Themam, xī Iechur, xīī Nafer, xīīī Cedmar. hii sunt filii Ismael xm, qui habitaverunt ab Ebilath usque Sur quae est 672 contra faciem Aegypti usque dum veniatur ad Assyriam | contra faciem omnium fratrum suorum. ex quibus sunt Arabes qui iunguntur Aegyptis. 230

Progenies Isaac fili Abrahae, qui interpraetatur gaudium.

Isaac genuit filios duos, Esau, id est odiuilis, Iacob, id est dilectus.

Esau duxit uxores quinque. prima Iudin filia Heber Cetthei, secunda Basemat filia Helon Euuei, tertia Malelelet filia Ismael, quarta Ada filia Elo Cetthei, quinta Elibema filia Annei Euuei. de Ada filia Elom Cetthei genuit Eliphas 235 Temaneorum. de Elibema genuit filios tres: primus Ieul, secundus Ieclom, tertius Correm.

Ieul genuit Zara. Zara genuit Iobab, id est Iob.

Eliphas Temaneorum genuit filios v. primus Themaris, secundus Omera, tertius Sophar Nomades, quartus Gothom, quintus Cenez, ex quo Cenezei. item 240 de concubina nomine Tham quae fuit soror Lotan filia Seir Cetthei, genuit filium Amalech, ex quo Amalechitae, qui pugnaverunt contra filios Israhel. hic Esau qui dictus est Edom. hunc nomen tunc accepit quando primatus amisit. ipse exclusit Chorreos, et habitavit in monte Seir.

filii vero Correi vii fuerunt, et soror eorum Theman. ei nepotes xxii. 245 primus filius Lotan et filii duo Eman et Chorri. secundus Subal et fili vi, Gollam Macha Cath Gebel Sofan et Onan.

681 I tertius Sebegon et filii duo Aea et Oman.

220 Genes 25, 3 221-222 Genes 25, 3 223-224 Genes 25, 4 225—228 Genes 25, 12—16 228-229 Genes 25, 18 232 Genes 25, 25 233-235 Genes 26, 34 28, 9 36, 2 3 235/236 Genes 36, 4 10 236/237 Genes 36, 5 238 Genes 36, 5 + 13 + 17 + 33 239/240 Genes 36, 11 240 vielleicht cothom C1 240 c von Cenez war g, aus Blätter bisher verbraucht sind. i.e. intima membrana duplicata

ist. aber von Anfang an Cenezei 241/242 Genes 36, 12 242 Exod 17, I und sonstwo 242/243 Gen 36, I 243 Gen 25, 30 244 Deut 2, 12 22 rall α 1, 38-42 Lagenzeichen Q vIIII, aus dem cuna, quam Studemund eo esse folgt, daß acht mal neun = 72 ortam intellexit, quod duo folia,

dem es durch Rasur hergestellt es fehlender Handschrift also (falls das Titelblatt nicht gezählt worden ist) 4 Blätter: wir müßten auf 72 sein, und sind auf 67. hierdurch erledigt sich was SBrandt, Lactantius 1 lxxxi, schreibt uno loco codex damnum passus est: 245-253 Genes 36, 20-28 Pa- nam inter folia nunc 10 et 11, quae media sunt primi de septem 248 am Ende der Seite 672 das quaternionibus illis, maior est la-

quartus Anor et filii duo, Deson et Euibathe. 250 quintus Deson et filii nn, Emadan Asban Tharram Corram. sextus Asan et filii III, Balam Zucan Ioascan Iuscā. septimus Rison et filii duo, Oe Arram.

hii sunt filii Correi septem et nepotes xxII. haec est gens Zozomites quos disperdit Esau de terra Seir ut possideret eam. et facti sunt Gabaonitae dum 255 fugerent a facie ipsius. quae gens descendit de Euueo filio Cham.

Hic Esau optinuerunt montem Seir secundum verbum ipsorum et regiones eorum. et hii reges qui regnaverunt in Edom ante quam regnarent filii Israhel: Balac filius Beor. et nomen civitatis eius Demneba. ipse misit ad Balam filium Sepphor ut malediceret filios Israhel.

post hunc regnavit Iob patriarcha quando fuerunt filii Israhel in heremo. 260 post hunc regnavit Asor de terra Theman. deinde regnavit Adad filius Barac qui occidit Mazian in campo Moab. no-

men civitatis eius Cetthem.

post hunc regnavit Salma et Masecas.

265 post hunc regnavit Saul de civitate Roboth quae est iuxta flumen. post hunc regnavit Balennon filius Agnobor. 68^2 ipso mortuo regnavit Arad de civitate Fogor. nomen uxoris eius Metabel filia Matrad fili Mezub.

et hii duces eorum: Theman Gola Iepthe Elimas Elas Finon Genez Themna 270 Mazar Magediel Eram Fazon. hii sunt duces Edom in terra possessionis eorum. iste est Edom qui et Esau, qui propter aviditatem robeae coctionis perdidit primatum. tunc istum nomen accepit. et ipsa est natio habitans in monte Seir.

Item generationes Iacob.

Iacob genuit filios xu et Dynam sororem eorum.

de Lya filios septem : Ruben Symeon Leuui Iuda Isacchar Zabulon et Dyna. 275 de Zelpha ancilla filios duos : Dan et Nepthalyn.

fasciculi qui quinio esset intercide- des Codex kann lehren, welche rit. es hat wohl nie einen quinio der Möglichkeiten wirklich ist. neben quaterniones in diesem Co- auf jeden Fall ist durch diese dex gegeben, sondern einer der meine Entdeckung dargethan, daß ursprünglichen quaterniones ist das bei Brandt 686 fehlende Stück durch Ausfall zweier zu vier acht mal so groß war als 662 Blättern zusammengelegter Bo- (209-193 = 15) oder 672 (247gen um die vier Blatt gekommen, 230 weiten Drucks = 17), also deren Dasein ich durch die von rund 16.8 = 128 Quartzeilen diemir entdeckte Signatur Q viiii ses meines Texts gefüllt hat erwiesen habe, oder aber es gab irgendwo einen halben quaternio. nur die mir aus Zeitmangel unmöglich gebliebene Untersuchung

253 Deut 2, 20 256 Genes 36, 8 + 40? 257 Genes 36, 31

258-270 Genes 36, 31-43

258 Demneba wirklich C 259 erstes p von Sepphor > C1, vomSchreiber selbst nachgetragen 261 pos C, t später hinzugefügt 262 in Adad ist da ganz, vom anderen d die erste Hälfte von erster Hand auf Rasur geschrieben. auch b von Moab von erster Hand auf Rasur

271 Genes 25, 30 275 Genes 35, 23 275 isaac char (so getrennt) C 276 Genes 35, 26!! 276 nephalyn C

de Balla ancilla filios duos : Gad et Aser.

de Rachel sorore Lyae genuit filios duos : Ioseph et Beniamī. iste est enim Iacob cuius nomen secundum Hebraeum novissima tenens, secundum Grecum dilectus. et ideo novissima tenens dictus est: vestigium fratris 280 tamquam supplantator manu continens adparuit natus ex utero matris, ideo et dilectus est.

691 hic Ruben qui dictus est primitibus filius, | cuius primatus acceperunt filii Ioseph. ipse Ruben genuit filios mm: Enos, id est renovatio: Palus, id est mirabilis: Asron, id est arcum: Carmin, id est vinea mea. Palus genuit filios 285 duos, Enoch et Eliab. Eliab genuit filios tres, Dathan Namuel et Abyron. hii ipsi Ruben animae decem.

Symeō genuit filios sex. primus Iamuel, id est terra dei. secundus Iamin, id est dextera. tertius Aoth, id est habitatio. quartus Iachim, id est paratus. quintus Sara, id est aluum. sextus Salamiel, id est petitum. hii ipsi Symeon 290

Leuui genuit filios tres. primus Gesson, id est inquilinus. secundus Cath, id est ecclesiastes. tertius Merarii, id est inundator. hii ipsi Leuui animae IIII.

Iuda genuit filios tres. primus Er, id est silva: secundus Aunan, id est anomina: tertius Selom, id est petitio. item de Thamar nurum suam genuit 295 filios duos, primus Phares, id est divisus: secundus Zara, id est lucens. Phares genuit filios duos. primus Esrom, id est arcum : secundus Iemuel, id est misericors. Zara genuit Zambri, id est fornicarius. Zambri genuit Carmin. Carmin genuit Achar illum qui furatus est ab Hiericho lingua idoli aurea et armilla varia. hii ipsi Iudae animae septem. 300

Isacchar genuit filios nu. primus Thola, id est vermis. secundus Gaū, id est fixum. tertius Iasub, id est salvatus. quartus Zamra, id est servatus. hii ipsi Isacchar animae v.

Zabulon genuit filios III. primus Seder, id est doctus. secundus Sallon, 69° id est sempiternus. | tertius Em, id est nubilum. hii ipsi Zabulon animae ни. 305

277 Genes 35, 25!! 278 Genes 35, 24 280/281 Genes 25, 25 Zeile, in Uncialen, aber gleich- über der Zeile wohl spät - das e dieses en vielleicht alt, aber als Minuskel, neuer Punkt, vielleicht ein modie erst beim Nachbessern zur dernes Klexchen Majuskel gemacht ist 283/284 Genes 35, 22 49, 4

284/285 Genes 46, 9 285/286 Numeri 26, 5

286/287 Numeri 26, 8 9 288-290 Genes 46, 10 288 iambel C1, b von erster Hand 280 tens C, dazu en über der gestrichen, und u von erster Hand 289 unter dem t von aoth ein über der Zeile nachgetragen 289 das andere i von iachim h über der Zeile nach c zugevon erster Hand über der Zeile schrieben 292/293 Genes 46, II

298-300 Iosue 7, 17 18 298 id est fornicarius zambri von erster Hand in Majuskeln 299 Iosue 7, 1 21 299 hierico C1, von erster Hand 301/302 Genes 46, 13 294/295 Gen 38, 3-5 Genes 46, 12 304/305 Genes 46, 14

295/296 Genes 38, 6 29 30

296-298 Genes 46, 12

Gad genuit filios septem: Fonan Arces Saunis Soban Ism Arcelis Ariobs. hii ipsi Gad animae viii.

Aser genuit filios nn. primus Iemna, id est numerus. secundus Iesua, id est petitus. tertius Zeut, id est honor. quartus Baria, id est petens. quinta 310 eorum soror Sara. filii autem Bariae duo. primus Chober, id est exoperans: secundus Melchiel, id est missus a deo. hii ipsi Aser animae septem.

Dan genuit filium unum, Ason, qui interpraetatur chaldea lingua episcopus, secundum hebrea speculator. hii ipsi Dan animae duae.

Nepthalyn genuit filios IIII. primus Masiel, id est fortis deus. secundus 315 Guni, id est fortitudo. tertius Enzer, id est aeternus. quartus Siluē. hii ipsi Nepthalyn animae v.

Ioseph genuit filios duos. primus Manasse, id est oblibio. secundus Efrem, id est latus. Manasse genuit filios duos. primus Machir, id est venundatus, secundus Galaad, id est testimonium. Galaad genuit Susi. Susi genuit Gaddi. 320 filii autem Efrem duo. primus Sutalam, id est dignitas apostolica. secundus Cham, id est nubilum. Sutalam genuit Aedem, id est templum. hii ipsi Ioseph animae x.

Beniamin genuit filios tres. primus Balac, id est gluttitus. secundus Chober, id est primitibus. tertius Afibel, id est ignis a deo. fili Balac numero septem. primus Arad, id est hospitatio. secundus Noemman, id est psallens. tertius Iachim, id est frater meus. quartus Rhos, id est initiatus. quintus Memphyn, id est similitudo. sextus Ophimin, id est se cundum, et nepos eius 70¹ Arad, id est descensio. hii ipsi Beniamin animae xi.

haec sunt nomina filiorum vel nepotorum Israhel qui introierunt in Aegypto, 330 animae Lxxv.

Filius quidem ipsius Iacob Iuda potens in virtute genuit Phares ex Thamar nurum suam. Phares genuit Esrom, id est altus. Esrom genuit Aram, id est gens. Aram genuit Aminadab, id est concupiscentia. Aminadab genuit Naasson, refrigerium. soror eius Elisafat, id est gratia dei : ipsam sortitus est Aa-335 ron : de qua nati sunt sacerdotes. Naasson genuit Salmon, id est fortitudo. Salmon genuit Boos, id est perfectus : ideo perfectus Boos, quia in ipso adparuit quod deus perfecit Moab olla spei ipsius, sicut et in Deutheronomio dictum

306 Genes 46, 16
306 semptem C
308-311 Genes 46, 17
311 das erste l von melchiel
ist — unbestimmbar wann — gestrichen
312 Genes 46, 23
313 secundus C¹?, m von secundum, wohl von erster Hand,

auf Rasur
314—315 Genes 46, 24
317/318 Genes 46, 20
318/319 Numeri 26, 29
319 Numeri 13, 12
320/321 Genes 46, 20 & Paralipp α 7, 20 21
323/324 Genes 46, 21
325 psallens ich, pallens oder

fallens C
329/330 Exod 1, 5 gegen Genes
46, 26 27
331 Genes 38, 29
332/333 Ruth 4, 18—20
334 Exod 6, 23
335/336 Ruth 4, 20 21
337 Psalm 60, 10

40

est Et tu, Moab, decimus mihi adparebis in domo mea, quoniam Ruth Moabitidem ipse Boos duxit uxorem. Boos genuit Obeth, id est serviens. Obeth genuit Iesse, id est obliviscens. Iesse genuit filios viii et filias ii. primus Eliab, 340 secundus Aminadab, tertius Samaa, quartus Natael, quintus Iadeu, sextus Asomu, septimus Aram, octavus David, Saruia et Abigea. filii Saruiae tres: primus Abessa, secundus Ioab, tertius Asael. filius Abigeae Amesa. David genuit Salamonem, id est pacatus. Salamon genuit Roboam de Namaan filia Pharao regis Aegypti, id 70° est filiorum Ammon. Roboam genuit Abiud, id est patri deo. | Abiud genuit 345 Asaf, id est volat. Asaf genuit Ioram, id est visibilis. Ioram genuit Ochoziam, id est fortitudo. Ochozias genuit Ioas, id est mansuetus. Ioas genuit Ionathā, id est perfectus. Ionatha genuit Ahaz, id est tenens. Ahaz genuit Ezechiam, id est regnum dei. Ezechias genuit Manassen, id est oblivio doloris. Manasse genuit Ioachim, id est verecundus. Amos genuit Iosian, id est rogans. Iosias genuit Ioachim, id est amans. Ioachim genuit Iecchoniam, id est praeparatio.

Iecchonias genuit Salatiel, id est misit deus. Salathiel genuit Zorobabel, id est seminat deus: hic est Zorobabel qui inventus est sapiens inter tres aput regem Darium, qui et Asuerio. Zorobabel genuit Abiud, id est pater confessionis. 355 Abiud genuit Eliachim, id est resurgens. Eliachim genuit Azor, id est occisus. Azor genuit Saddoc, id est iustus. Saddoc genuit Achim, id est paratus. Achim genuit Eliud, id est fortis. Eliud genuit Eleazar, id est adiutor. Eleazar genuit Matthā, id est munus. Matthan genuit Iacob, id est dilectus. Iacob genuit Iosef, id est congregans, cuius ut putabatur, dominus Christus secundum 360 carnem esse filius, quoniam ipse disponsaverat virginem Mariam, de qua nasci voluit salvator mundi. quam generationem introducit Mattheus.

71 item David genuit | Natham. Natham genuit Emam. Emam genuit Eliacim. Eliacim genuit Iona. Iona genuit Iosef. Iosef genuit Iuda. Iuda genuit Symeon. Symeon genuit Leuui. Leuui genuit Matthata. Matthata genuit Iorim. Iorim ge-365

Eliacim genuit Iona. Iona genuit Iosef. Iosef genuit Iuda. Iuda genuit Symeon. Symeon genuit Leuui. Leuui genuit Matthata. Matthata genuit Iorim. Iorim ge- 36 nuit Eliezer. Eliezer genuit Hieu. Hieu genuit Er. Er genuit Eldema. Eldema genuit Chosa. Chosa genuit Adi. Adi genuit Melchi. Melchi genuit Neri.

```
338 wegen Deut 23, 3 siehe zu
                                  346 nach dem anderen Asaf
                                                                  350 Regn 8 20, 21
                                fehlt etwas. denn Asas Sohn ist
                                                                  351 Regn 8 21, 18
                                                                  351 Regn 8 21, 26
                                Iosaphat Regnor γ 15, 24 22, 41:
  339/340 Ruth 4, 21 22
                                                                  351 Ende fehlt Ioachaz Regn
  340-343 Parall a 2, 13-17
                                erst Iosaphats Sohn ist Ioram
                                Regn δ 8, 16
                                                               8 23, 30
  341 d von aminadab sollte erst
etwas anderes werden, unterm
                                                                  352 Regn 8 23, 34
                                  346 Regn δ 8, 25
                                                                  352 Regn 8 24, 6
Schreiben geändert
                                  347 Regn δ 11, 2
                                                                  353-362 Matthaeus 1, 12-16
  343 Regn β 17, 25
                                  347 Regn δ 14, 1
                                  348 Regn & 15, als Azarias
                                                                  357 iussus C
  343 Regn β 12, 24
                                                                  360 ut (M 497) zu streichen?
                                  348 Regn 8 15, 32
  344/345 Regn 7 14, 21 31
                                                                  363-372 Lucas 3, 23-31
                                 349 Regn 8 16, ■
  345 Regn 7 14, 31
                                                                  367/368 neri neri neri C
                                 349 Regn 8 16, 20
  346 Regn 7 15, 8
```

Neri genuit Salatiel. Salatiel genuit Zorobabel. Zorobabel genuit Rhesa. Rhesa genuit Anna. Anna genuit Iuda. Iuda genuit Osech. Osech genuit Seme. Seme 370 genuit Matthati. Matthati genuit Naum. Naum genuit Iose. Iose genuit Genne. Genne genuit Melchi. Melchi genuit Leuui. Leuui genuit Heli. Heli genuit Ioseph. Ioseph genuit Ioachim. Ioachim genuit Mariam matrem domini Iesu Christi.

hanc progeniem secundum Nathan introducit Lucas, et secundum Salamonem Mattheus, ut cognoscatur ex una radice Iesse, id est David, venire Ioseph sive 375 Maria mater.

Item progenies Leuui, unde sacerdotes venerunt et Leuuitae.

Leuui genuit Cath. Cath genuit Ambram. Ambram genuit filios tres, Aaron Moyses et Mariam sororem eorum, id est dominatrix. Aaron genuit filios duos, Nadab et Abiud. hii sumserunt ignem alienum ad altare dei, et ibi iu-380 dicio divino consumti sunt. item genuit filios II, | Eleazar et Ithamar. Elea-71² zar genuit Finees. Moyses genuit filios II, Gersam et Eliezer. qui Moyses secundum hebraea lingua interpretatur servans domino, secundum aegyptiaca de aqua susceptus.

Expl de generationibus. inc annorum metas.

- 385 Ab Adam usque ad diluvium anni sunt II cc xlii.
  - ab Arfaxat usque ad Falech anni sunt a xxx mi.
  - a Falech usque ad promissionem dei ad Abraham anni de xxx.
  - a promissione dei ad Abraham usque ad legem datam filiis Israhel anni sunt cccc xxx.
- 390 a lege data usque ad David anni sunt a xxx.
  - a David usque ad Christi domini nativitatem anni MCXIIII.
  - a nativitate Iesu Christi usque ad passionem anni xxx.

fieri simul ab Adam usque ad passionem domini Christi sunt anni v mil. x.

August Reifferscheid hat 1870 in der Bibliotheca patrum latinorum italica 1 155 bis 159 über die dem zehnten Jahrhunderte angehörende Handschrift 11 148 = 2889 der biblioteca Barberina gehandelt. Sie enthält Arnobii et Serapionis conflictus de deo trino et uno, und im Anhange dazu unter Anderem einen Aufsatz de LXXII generationes, den Reifferscheid 157 als

DCLXXII generationes

369 vor dem	ersten	Osech ist
ein i radiert		
377 Exod 6,	16	
377 Exod 6,	18	
377/378 Exod	6, 20 -	⊢ 15, 20

378/379 Exod 6, 23
379 Strich in dī jünger
379/380 Levit 10, 1 2
380 Exod 6, 23
380/381 Exod 6, 25

38r Exod 1, ■
391 das Zeichen für tausend
ist eine viereckige Nebenform von
∞, ein dünn gekreuztes N, aber
geradestehend

vorstellt. An einem anders nicht zu verwendenden Donnerstag Vormittage 1) habe ich das Stück, allerdings in Eile, abgeschrieben. Hier ist es, Zeile für Zeile. Für mein Register heißt es B.

1 712 De LXXII generationes. Erant autem filii Noe III, Sem Cham et Iafeth, per quos divisa est omnis terra. quorum gentes sunt de Sem xxvII, de Cham xxx, de Iafeth xv. quae insimul sunt LXXII, et totidem linguae. Filii autem Sem fuerunt v. primus Elema, a quo Elamite. 5 Assur, a quo Assirii. Arfaxat, a quo Chaldei. Ludh, a quo Lidii. Arama, a quo Syri. possident autem terram meridianam ab ortu solis usque Ethnices. Filii autem Cham IIII. primus Chus, a quo Ethiopes. Mesra, a quo Aegiptii. Fudh, a quo Libii : unde et Mauritaniae modo flu-10 vius Fudh dicitur. Chanaan, a quo Afri et Fenices. et Chananeorum gentes x. possident autem terram ab Asia usque Danum fretum, omnem terram meridianam partem. Filii autem

1) An demselben Tage habe ich auch einen Wunsch des Herrn Kirchenrath Hilgenfeld erfüllt — über das was mir aus Jena, wohl kaum von Herrn Hilgenfeld, Liebes gesagt worden, ist schon 1884 in meinen Mittheilungen 1381—384 quittiert —, der in seiner Ausgabe des Barnabas xvj nach einem Abschnitte des Barberinus 7 Blatt 12 verso Verlangen trug, das ihm AvGutschmidt neben eine Stelle des Methodius von Patara (monumenta patrum orthodoxographorum 193, Basel 1569) gestellt hatte.

Der Titel dieser von Lucas Holstenius geschriebenen Handschrift lautet: S. Polycarpi episcopi et martyris epistola ad Philippenses. S. Barnabae apostoli epistola ἀχέφαλος. Ex msto bibliothecae S. Silvestri in Quirinali, collata cum msto vetustiore Vatic. bibl. Auf Barnabas folgen 21v ff. die Briefe des Ignatius.

Auf Blatt 12v liest man nun Folgendes, von LHolstenius zwischen Klammern Gesetztes und Durchstrichenes: am Rande von Holstens Hand

[hic octo folia ex nescio quo alio opere irrepserant, scriptoris recentissimi et nugacissimi.
δμοίως πάλιν περὶ τοῦ σταυροῦ δρίζει ἐν ἄλλω προφήτη λέγοντι. καὶ πότε ταῦτα [τῶν ήρωων ἐτύγχανε, τῶν τέκνων τοῦ Σήμ. καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς. τῷ δὲ ἐπτακοσιοστῷ ἐνενικοστῷ ἔτει τῆς τρίτης χιλιάδος ἐκτίσθη Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἔβασίλευσεν ἐν αὐτῆ Νεμρώθ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐποίησαν ἐαυτοῖς υἰοὶ Χὰμ βασιλέα, οῦ τὸ ὄνομα Πόντιππος. καὶ τῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενικοστῷ ἐννάτω ἔτει τῆς γ χιλιάδος, ἔτει δὲ τρίτῳ τῆς βασιλείας Νεβρώθ, ἔπεμψεν ἄνδρας δυνατοὺς ἐκ τῶν υἰῶν Ἰάφεθ, σοφοὺς πάνυ τεχνήτας sic καὶ ἀρχιτέκτονας. καὶ κατήλθον ἐπὶ τὴν ἑώαν πρὸς Μονήτονα υἰὸν Νῶε, καὶ ἀκοδόμησαν αὐτῷ πόλιν, καὶ ἐπονόμασαν καὶ τὴν Μονήτονα κατὰ τὴν προσηγορίαν αὐτοῦ. καὶ εἰρήνη πολλὴ γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Νεβρὼθ καὶ Μονήτονος ἄχρι τῆς σήμερον. ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Νεβρὼθ καὶ Ποντίππου υἰοῦ Χὰμ οὐκ ῆν] 13¹ | συντελεσθήσεται, λέγει κύριος, ὅταν ξύλον κλιθῆ καὶ ἀναστῆ πτὲ

 $_3$ de Sem von erster Hand über 6 Asur β^1 , von erster Hand 8 & hnicef die Hds unmisverder Zeile gebessert ständlich

721

Iafeth vn. primus Gomer, a quo Galatiae, id est Galli. 15 Magodh, a quo Sciti vel Goti. Iuban, a quo Ines, id est Greci. Iubal, a quo Iberi, id est Spani. unde Italus vero quidem dicunt. Mosoch, a quo Cappadoces. Tyres, a quo Traces. unde et quibusdam visum est de generationeac quatuor fratres fuisse, Amullium, Armoenium,

20 Thingum et Ostium. sal de Armoenio exorte sunt mi gentes, id est Goti Uuandeli Giphidi et Saxi. de Tingo vero un gentes, id est Burgundiones, Tracii, Langobardi et Bavarii. de Ostio autem mu gentes, id est . . . i, Franci, Romani et Alamanni. Haec autem gentes

25 de lafeth possident terram a Tauro monte usque ad aquilonem, mediam partem Asiae et omnem Europam usque oceanā britanicum. Sem autem genuit

1 | Arfaxat, a quo sunt Chaldei. Arfaxat genuit Sale. Sale genuit Eber, a quo Ebrei. Ever genuit Falech. tunc divisae sunt linguae in aedificatione turris, cuius erat altitudo ut fertur v clxxviii

5 passas, quem Nebrodh gigans filius Chus construxit. Falech genuit Reu. tunc primum deos caeperunt adorare. Reu genuit Seruch, unde Sitharum regnum oritur, ubi primus regnavit Zoes. Nachor autem genuit Thara,

10 unde regnum Assyriorum et Sicimorum oritur. in Assyrios primus regnavit Velus, quem quidem alii existimant Coturnus. huis filius fuit Ninus qui condidit Ninniven

Selbstverständlich war, daß ich dies Blatt meinem Collegen Gustav Roethe mittheilte. Roethe schrieb mir am zehnten December 1891

Die Stammtafel war schon bekannt, wenn auch, soviel ich bisher sah, nicht aus dieser Handschrift. Sie ist der sogenannten Fränkischen Stammtafel entnommen (M. SS. 8 314) und steht am nächsten einer von Maßmann in Haupts Zeitschrift 1 561 publicierten Hs. von LaCava. Die andern Hss.

15 natürlich Iones herzustellen

17 Anfang & die Hds

20 exortes. IIII. die Hds

24 vom ersten, vier oder fünf Buchstaben haltenden, Namen von erster Hand ein v. nachher 13 Ende $+q\overline{m}$ df und als 14 kann ich nur das endende i sicher Euer von vorne herein lesen, vor dem vielleicht tt steht

27 oceanā ist kein Druckfehler I Ende ist Sale nicht mehr zu nus huius

5 passas ist kein Druckfehler me zerstört ist

12 oder hius. gemeint Satur-

12 Ende nur nus steht da, es 2 über dem anderen e von eber war nie mehr als nus vorhanden qm df mag, was mit dem Schwam-

erheben es über allen Zweifel, daß Erminus, Ingo, Istio gemeint sind, und lehren, daß die Thracier an Stelle der Thüringer getreten, daß ferner in der Lücke die 'Brittones' zu ergänzen sind.

Ich freue mich zu denken, daß ich mit meiner meinen Zwecken dienenden Veröffentlichung auch der Germanistik einen, wenn leider auch kleinen, Dienst habe erweisen können.

Meine Verhältnisse erlauben zur Zeit nicht, darzulegen was die im Vorstehenden mitgetheilten Urkunden für die Kritik Gs bedeuten. Ich möchte sie aber nicht ohne jede Erläuterung in die Welt schicken.

M hat schon 1837 Felix Papencordt in seiner Geschichte der vandalischen Herrschaft in Afrika 78° in das Jahr 439 + 24 = 463 nach Christus gesetzt. Ich unterlasse, die Lage zu untersuchen, in der sich 463 die katholische Kirche NordWest-Afrikas befunden hat: daß M und das augenscheinlich von M abhängige C dieser Kirche angehört, scheint mir unbestreitbar.

Damit haben wir einen datierten und geographisch bestimmten »Itala «Text für Theile des alten Testaments gewonnen, die sonst in der Itala spärlich vertreten sind. Es wird sich fragen:

- A. wie verhält sich dieser Text
  - a. zu den drei von Hieronymus uns vorgestellten Recensionen &s?
  - b. wie zu unseren Haupthandschriften?
  - c. wie zum Texte Augustins und anderer älterer oder jüngerer Theologen NordWestAfrikas?
- B. wie verhalten sich die Eigennamen dieses Texts, wie verhält sich die Deutung dieser Eigennamen zu dem schon dem Philo bekannten Materiale, das in meinen Onomastica sacra wenigstens einigermaßen beisammen steht?
- C. wie verhält sich die Chronologie dieses Texts zu den uns anderswoher geläufigen alten Systemen der kirchlichen Chronologie?

0		
Genes 2,7: M 7 C 2 3	Genes 10,8 9: M 116	Genes 16,15 : C 217
Genes 2,18 : M 8 9 C 3	Genes 10,8 + 10 : C 50/51	Genes 17,4 : C 215
Genes 2,21 : M 9	Genes 10,9 : C 92	Genes 19,22 : M 138;
Genes 2,23 : C 4/5 7/8	Genes 10,11 12: M 84—87 C 51	Genes 19,37 38 : C 210/211
Genes 2,24 : C 6	Genes 10,13 : C 93	Genes 21,3 : C 217
Genes 4,1 : M 13 C 14/15 18	Genes 10,13 14: M 122-125 C	Genes 22,20—23 : C 204—207
Genes 4,2 : M 14/16 C 16/17	94100	Genes 22,23 : C 206/207
Genes 4,3-5: M 16-19	Genes 10,15—18: M 128—135 C	Genes 22,24 : C 207—209
Genes 4,8 : M 22	102-115	Genes 23,16 : M 221
Genes 4,15 : M 43	Genes 10,18 19 : C 117—119	Genes 23,19 20 : M 218
Genes 4,16 : M 14 52	Genes 10,19: M 135-138	Genes 24,50 : C 206/207
Genes 4,17: M 49 50 C 34	Genes 10,21 ff: C 48	Genes 25,1 2 : C 218-219
Genes 4,18: M 53/54 54-56 C 34	Genes 10,22 : M 83 84 94/95 95	Genes 25,3 : C 220 221—222
35 36 36/37	96 C 49 50 53 55	Genes 25,4 : C 223—224
Genes 4,19 : M 56 C 37	Genes 10,23 : M 96—99 C 57—60	Genes 25,12—16 : C 225—228
Genes 4,20 : C 40	Genes 10,23—25 : C 172 173	Genes 25,18 : C 228—229
Genes 4,21 : M 65 C 40	Genes 10,24: C 61-63	Genes 25,20 : C 206/207
Genes 4,22 : M 66 C 41 42/43	Genes 10,25 : M 165 166 C 63/64	Genes 25,25 : C 232 280/281
Genes 4,23 : M 57 C 38	Genes 10,26 : C 67	Genes 25,30 : M 180 C 243 271
Genes 4,24 : M 62 C 38/39	Genes 10,26—29: M 167—172 C	Genes 26,29 : C 318/319
Genes 4,25 : M 24/25 C 17/18	6877	Genes 26,34 : C 233—235
Genes 4,26 : M 28 C 22	Genes 10,26-30 : C 174-188	Genes 28,9 : C 233—235
Genes 5,6 : C 22	Genes 10,30 : M 172/173	Genes 28,19 : M 617
Genes 5,9 : M 28/29 C 23	Genes 11,1 : C 190/191	Genes 33,18—20 : M 212
Genes 5,12 : M 29 C 24	Genes 11,3 : M 139 C 121	Genes 35,22 : C 283/284
Genes 5,15 : M 30 C 24	Genes 11,7: M 140 C 121/122	Genes 35,23 : C 275
Genes 5,18 : M 31 C 25	Genes 11,10: M 78/79	Genes 35,24 : C 278
Genes 5,21 : M 36/37 C 26	Genes 11,10—11: M 118/119	Genes 35,25!! : C 277
Genes 5,22 : C 29	Genes 11,12 : M 103 104 C 171	Genes 35,26!! : C 276
Genes 5,25 : M 37 C 27	Genes 11,12: M 105	Genes 36,1 : C 242/243
Genes 5,29 : M 39 C 27 28/29	Genes 11,14: M 103	Genes 36,2 3 : C 233—235
Genes 5,31 : M 73	Genes 11,14 + 15 : M 162	Genes 36,4 10 : C 235/236
Genes 6,1 2: M 69/70 C 46	Genes 11,15 : M 163	Genes 36,5 : C 236/237
Genes 10,2 : C 148-158	Genes 11,16 : C 122	Genes $36,5 + 13 + 17 + 33 : C$
	Genes 11,16 + 17 : M 164	238
Genes 10,2-5: M 143-160	Genes 11,18 : C 65 200	Genes 36,8 + 40? : C 256
Genes 10,3 : C 164 165	Genes 11,20 : C 66 201	Genes 36,11 : C 239/240
(Genes 10,4): C 148-158		Genes 36,12 : C 241/242
Genes 10,4 : C 159—163	Genes 11,22 : C 201	
Genes 10,5 : C 190	Genes 11,24 : C 202	Genes 36,20—28 : C 245—253
Genes 10,6: M 109 121 125/126		Genes 36,20—30: M 183—191
127 C 81—85 93 101 102	Genes 11,27 : C 210	Genes 36,31 : C 257
Genes 10,7 : M 111-115	Genes 11,29 + 27 : C 203/204	Genes 36,31—43 : C 258—270
Genes 10,7 8 : C 86—93	Genes 15,2 : C 218	Genes 36,37 : M 173/174

Genes 36,38 : M 174/175 Levit 10,1 : C 379/380 Iudices 10,7: M 582/583 Iudices 10,10: M 583 Genes 36,39: M 175-177 Numeri [1,49]: M 520 Iudices 11,1 : M 585 Genes 36,40-43: M 177-179 Numeri 13,9 17: M 207/208 Genes 36,43 [19]: M 179 Numeri 13,12: M 204/205 C 319 Iudices 11,33: M 585-586 Genes 38,3-5: C 294/295 Numeri 18,20 : M 532 Iudices 11,34: M 618 Genes 38,6 29 30 : C 295/296 Numeri 20,27 ff: M 531 Iudices 11,34—40: M 587 Genes 38,29 : C 331 Numeri 26,5 : C 285/286 Iudices 12,8—10: M 587—589 Genes 46,9 : C 284/285 Numeri 26,8 9 : C 286/287 Iudices 12,11 12: M 589-591 Genes 46,10 : C 288-290 Numeri 26,29: M 204/205 Iudices 12,13-15: M 591-593 Genes 46,11 : C 292/293 Iudices 13,1 : M 593 Numeri 26,62 : M 520 Genes 46,12 : M 235 C 294/295 Numeri 33,38 : M 531 Iudices 16,30 : M 597 Iudices 16,31: M 596 Deuter 2,12 22 : M 181 C 244 296-298 Genes 46,13: M 193 C 301/302 Deuter 2,20 : M 191 C 253 Iudices 18,30: M 530 Genes 46,14: M 193-195 C 304/ Deuter 19,14: C 198/199 Iudices 19,10: M 130 272/273 Deuter 23,3 : M 242 C 338 Iudices 19,22: M 601 Iudices 20,47 : M 602 Genes 46,16: M 196-197 C 306 Deuter 32,50 : M 531 Genes 46,17: M 197 200—202 C Deuter 34,1-6: M 538-545 Iudices 21,24: M 600 308-311 Deuter 34,5 6 : M 531 Ruth 1,2 + 4: M 243 Ruth 4,18-20 : M 236-238 C Genes 46,20 : M 202 C 317/318 Iosue 4,19 : M 618 320/321 Iosue 5,9 : M 617 332/333 [Genes 46,20] | M 206/207 Iosue 7,1 21 : C 299 Ruth 4,20 21 : C 335/336 Genes 46,21 : M 222 224-228 C Iosue 7,17 18 : C 298—300 Ruth 4,20—22: M 240 Iosue 9 : M 193 Ruth 4,21 22 : C 339/340 223/224 Genes 46,23 : M 228 C 312 Iosue 12,24: M 551 Regn α 1,1 : M 607 Genes 46,24: M 231-233 C 314 Iosue 13,33 : M 532 Regn α 1,3 : M 603/604 Iosue 24,29 30: M 549 Regn 1,20: M 608 Genes 46,26 27 : C 329/330 Iosue 24,32 : M 208-212 Regn a 1,27: M 607 Regn α 2,22 12: M 606 Genes 46,27 : M 234 Iudices 1,8 : M 273 Genes 49,4 : C 283/284 Iudices 1,10: M 273 Regn α 3,13 : M 684 Regn a 4,11 18 : M 614/615 Exod 1,5 : M 234 C 329/330 Iudices 1,11-13: M 558 Exod 1,22 : C 381 Iudices 3,8 : M 554 ff Regn α 4,15 : M 609 Exod 2,10 : M 535 Iudices 3,9—11: M 556 ff Regn α 4,18 ⁽³⁾ : M 610/611 Exod 2,22: M 527-529 536 Iudices 3,14: M 559 Regn α 4,21 : M 604 Regn α 7.1 : M 640 Exod 6,16: M 502/503 C 377 Iudices 3,15-30: M 561 Iudices 3,31: M 565 598/599 Regn a 7,6 : M 618 Exod 6,17: M 506/507 Exod 6,18: M 503/504 C 377 Iudices 4,2 3: M 566-568 Regn a 7,15 : M 612 Exod 6,19 : M 507/508 Iudices 4,4 17 21 16 : M 568-570 Regn a 7,16 17: M 616-619 Exod 6,20 : M 509 C 377/378 Iudices 6,1 2: M 570 Regn a 8,2 : M 613 Exod 6,21: M 510 515/516 Iudices 6,11: M 572/573 Regn α 8,18 : M 280 Regn a 9,3 : M 622-623 Exod 6,22 : M 505/506 516 Iudices 7,7: M 573/574 Iudices 8,28: M 573/574 Exod 6,23 : M 239 518 526 C 334 Regn α 9,12 : M 624 Iudices 9,1 : M 575/576 Regn α 10,1 : M 622-623 378/379 380 Exod 6,24 : M 511 Iudices 9,46 : M 577 Regn a 14,3 : M 604 Exod 6,25 : M 523 C 380/381 Iudices 9,49: M 576 Regn α 14,50 49 : M 625/626 Exod 15,20 : M 509 C 377/378 Iudices 9,53: M 577/578 Regn α 22,9 20 : M 605 Exod 17,8 : C 242 Iudices 10,1 2?? : M 578 Regn a 22.11 : M 671 Exod 32,1: M 546 Iudices 10,1 2: M 580 Regn a 22,18: M 678 Levit 10,1 : M 519 Iudices 10,3 4: M 580/581 Regn a 22,20: M 677 683

D		
Regn a 23,6 : M 605	Regn γ 15,25 : M 700	Regn δ 21,1 : M 305
Regn a 25,1; M 612	Regn γ 15,27 + 33 : M 701	Regn 8 21,18 : C 351
Regn a 28,3 : M 612	Regn γ 16,8 : M 701/702	Regn & 21,19: M 306
Regn α 30,7 : M 605	Regn γ 16,15 : M 702	Regn & 21,26 : C 351
Regn a 31,1 : M 282	Regn γ 16,21—23: M 702/703	Regn & 22,1 : M 307
Regn β 1,21 : M 282	Regn γ 16,31 : M 129 703	Regn & 23,30 : C 351
Regn β 3,2-5: M 285/286 673 ff	Regn γ 22,40 : M 704	Regn 8 23,31 : M 308
Regn β 4,4 : M 625	Regn γ 22,41 : C 346	Regn δ 23,34 : C 352
Regn β 5,5 : M 627	Regn γ 23,42 : M 294/295	Regn δ 24,6 : C 352
Regn β 5,13—16 : M 285/286	Regn δ 1,17 : M 705	Regn 8 24,8 : M 308
Regn β 5,14 : M 686	Regn & 8,16 : C 346	Regn & 24,18: M 308
Regn β 6,20 : M 287	Regn & 8,17 : M 296	Regn 8 25,2 : M 311
Regn β 8,7 12 : M 291	Regn & 8,25 : C 346	Regn 8 25,7 : M 309/310
[Regn β 8,17] : M 605	Regn & 8,25 26 : M 296/297	Regn δ 25,27 : M 316
Regn β 8,17 : M 605	Regn à 8,26 : M 298 299	Regn & 25,28—30 : M 318—321
Regn β 10,2?? : M 289	Regn δ 9,2 : M 706	
Regn β 11,3 : M 686	Regn δ 10,35 : M 710	Paralipp α 1,38-42 : C 245-253
Regn β 12,24 : M 288 686 C 343		Paralipp a 2,5 9 10 : M 236—238
Regn β 13,1 : M 685	Regn & 10,36 : M 706	Paralipp α 2,11 12 : M 240
	Regn & 11,2: M 298 C 347	Paralipp α 2,13-16 : M 245-
Regn β 13,14 29 : M 674	Regn 8 11,2 21: M 299 706/707	247
Regn β 17,25 : M 277/278 C 343	Regn 8 11,4 : M 708	Paralipp α 2,13—17: C 340—343
[Regn β 19,24]: M 625	Regn 8 12,1 : M 299	Paralipp α 2,17 : M 277/278
Regn β 24,2 : M 247	Regn 8 13,1 : M 710	Paralipp α 3,1-3 : M 673 ff
Regn β 24,9 : M 248	Regn δ 13,3 7 : M 708/709	Paralipp α 3,1-9: M 285/286
Regn β 24,10-25 : M 250-272	Regn 8 13,9 : M 711	Paralipp α 3,4 : M 627
Regn γ 1,25 : M 677	Regn 8 14,1 : C 347	Paralipp a 3,17 : M 321
Regn γ 1,39 : M 670	Regn 8 14,2 : M 299	Paralipp a 3,19 : M 322
Regn γ 2,11 : M 284 627	Regn & 14,16 : M 711	Paralipp a 5,26 : M 715
Regn γ 2,17 : M 676	Regn δ 14,23 : M 711/712	Paralipp a 6,1 31 : M 513
Regn γ 2,25 : M 675	Regn 8 14,29 : M 713	Paralipp a 7,6-8: M 224-228
Regn γ 2,26 : M 606 676 683	Regn δ 15,1 : C 348	Paralipp α 7,20 21 : M 206/207
Regn γ 3,1 : C 211	Regn & 15,1 2 : M 300	C 320/321
Regn γ 10,1 : M 111/112	Regn 8 15,8 ; M 713	Paralipp α 8,1-5: M 224-228
Regn γ (10,16) : M 290	Regn 8 15,13 : M 713	Paralipp α 8,34 : M 627
Regn γ 11,26 : M 692	Regn & 15,17 : M 713	Paralipp α 15,17—19?: M 666
Regn 7 11,42 : M 285	Regn & 15,22 23 : M 714	Paralipp α 21,2 : M 247
Regn γ 12,28 29 : M 694-697	Regn 8 15,27: M 714/715	Paralipp α 21,5 : M 248
Regn γ 14,20 : M 697 700	Regn δ 15,29 : M 715	Paralipp α 21, 6-30: M 250-
Regn γ 14,21 : M 292	Regn 8 15,30 : M 720	272
Regn γ 14,21 31 : M 288 C 344/	Regn 8 15,32 : M 301 C 348	[Paralipp α 24,3 6 31]: M 605
345	Regn 8 15,33 : M 301/302	Paralipp α 24,6—18 : M 630—638
Regn γ 14,25 26 : M 290	Regn δ 16,1 : M 302/303 C 349	Paralipp α 25,1—31 : M 642—662
Regn γ 14,30 : M 697—698	Regn & 16,20 : C 349	Paralipp α 25,7 : M 662
Regn γ 14,31 : M 292 C 345	Regn 8 17,1 : M 720	Paralipp α 29,27 : M 627
Regn γ 15,2 : M 293	Regn 8 17,3-6 1 M 715 718—720	Paralipp β 12,13 : M 292
Regn γ 15,8 : C 346	Regn δ 18,2 : M 303/304	Paralipp β 12,13 16 : M 288
Regn γ 15,8 : C 340	Regn δ 19,35 : M 722	Paralipp β 12,16 : M 292
0 , 0,	Regn δ 20,2x : C 350	Paralipp β 13,2 : M 293
Regn γ 15,24 : M 294/295 C 346	negri 0 20,21 : 0 350	1 at a 11 pp p 13,2 . In 293

Paralipp B 17,1 : M 294/295 Paralipp β 20,31 : M 294/295 Paralipp β 26,1 3 : M 300 Paralipp β 27,1 : M 301/302 Paralipp β 28,1 : M 302/303 Paralipp β 29,1 : M 303/304 Paralipp β 36,9 : M 308 Paralipp β 36,21 : M 357 Esdras α [Vulgat] 1,1 : M 357 Esdras a [Vulgat] 1,8: M 326 Esdras α [Vulgat] 1,8 11: M 329 Esdras a 1,9—11: M 329—333 Esdras α [Vulgat] 2,64-67: M 465-470 Esdras a [Vulgat] 3,2 : M 322 Esdras a [Vulgat] 5,2 : M 322 Esdras α 6,15 : M 489 Esdras a 6,22 : M 487 Esdras α 7,12—16 : M 472—480 Esdras a 7,25-28: M 480-486 Esdras β [Lucians] 3 ff: M 375 ff Esdras β [Lucians] 4,42 : M 371 Esther 1,9: M 337

Maccab α 3,8?? : M 276 Maccab α 5,68 : M 595 Maccab α 10,78 usw : M 595 Maccab δ 18,12? : M 525 Psalm va 5 : M 679 Psalm va 6 : M 68r Psalm 60,10 : C 337 Psalm ριζ 15 : C 11 Proverb 11,21?: C 20 Sapient 2,24: M 10 C 8-10 Isaias 11,1 : M 690 Isaias 14,12 : C 9 16 Isaias 14,29 : M 49 Isaias 51,22 : M 45 Ieremias 25,11: M 357 Ieremias 29,10: M 357 Ieremias 52,11: M 309/310 Ieremias 52,31 : M 316 Daniel 2,31 : M 363 Daniel 4,30 : M 317 Daniel 9,1 : M 354 Daniel 9,24: M 339 Daniel 9,25 : M 358 491

Osee 13,11: M 281 622 Ionas 1,3 : M 150 Ionas 3,3 : M 86/87 Matth 1,5 : M 241 C 213 Matth 1,7 16: M 688 Matth 1,12-16: C 353-362 Matth 1,13-16: M 492-497 Matth 1,16 : C 212 Matth 12,42 : M 112 Lucas 1,5 : M 633/634 Lucas 3,23 : M 497 Lucas 3,23-31: M 726-731 C 363-372 Lucas 3,31 23 : M 687 Lucas 3,31 : M 691/692 Actor 13,21 : M 281/282 624 Petr a 3,20 21 : M 75 Iohann α 2,19 : M 745 Hebr 11,5 : C 29 Apocal 5,5 : M 102 690 C 623 Apocal 11,3 : M 33 C 30/31 Apocal 11,8 : M 36 C 31/32 Apocal 13,18 : M 737

Aaron M 239 509 517 523 526 531 631 C 334/335 377/378 378 Abaudus C 220 Abdon M 591 Abel M 15 17 18 25 48 61 C 17 Abelthar M 586 Abessa M 247 C 342 Abessalon M 674 674/675 685 Abia M 633 Abiasar M 512 Abiathar M 605 613 676 677 683 Abidda M 639 Abiddare M 669 Abigea M 247 277 286 C 342 Abigeae C 343 Abimelech M 170 575 605 677 C 75 182 Abira C 224 Abisac M 675 Abiud M 492 493 518 519 C 345 Adad C 262 355 356 379 Abiudt M 292 293 Abotthi M 582

Abrahae M 764 C 215 231 Abraham M 217 218 C 197 216 387 388 Abrahe M 220 542 Abrahe M 547 Abram C 203 Abyron C 286 Accedar C 226 Achab M 297 703 704 705 Achar C 299 Achaz M 302 303 721 Achia M 701 Achim M 494 495 C 357 Achima M 286 625 Achiman M 274 Achimelec M 605 Achin M 637 Achitob M 604 605 671 Ada M 56 64 C 37 42 234 235 Adam M 13 24 76 763 773 C 12 17 385 393 Adama M 137

Adano M 91 Adar M 225 Addi M 728 Adi C 367 Aea C 248 Aedem C 321 Aegiptii B 7129 Aegypti C 83 124 211 229 344 aegyptia C 217 aegyptiaca C 382 Aegyptis C 230 Aegypto C 329 Aegyptum M 110 C 126 127 Aegyptus C 129 Aenas M 28 Aeter M 278 Aethyopes C 82 123 Aethyopia C 130 131 Afer C 223 Afesor M 636 Afibel C 324 Afim M 226 Afin M 227

Afri C 85 B 712 11 Africam M 552 Agal M 286 Agar C 217 Agerara M 136 Agganaz M 145 Agla M 286 Agnobor M 175 C 266 Ahaz C 349 Alamanni B 71224 Alani C 123 alienigene M 767 Allon M 194/195 Allophilis M 599 611 614 Amalech C 242 Amalechitae C 242 Amassie M 344 Amatheus C 115 Amattheus M 134 Ambram M 503 509 527/528 C 377 Amesa C 343 Amesie M 346 Amessa M 277 Amesse M 278 Amessian M 299 C 347 Amessias M 300 C 348 Aminadab M 237 238 245 640 C 333 341 Amital M 308 Amman C 210 211 Ammanite M 582/583 Ammon M 289 673/674 C 345 Amon M 586 Amorraeus C 108 Amorreis M 210 Amorreus M 131 Amos M 306 C 351 Amullium B 71219 Anania M 656 Ananias M 658 Anchus Marchus M 351 Anges M 196 Anna M 294 607 700 729 734 C 369 Annei C 235 Anne M 289 Anor C 249 Antichristi M 742 Antichristus M 32 34 230 744 C 32 Asia B 712 12

Aod M 708 Aoth M 561 564 C 289 Aphatias M 685 Arā M 96 Arabes C 69 76 230 Arad M 176 228 C 267 325 328 Aram M 96 237 C 55 57 332 333 342 Arama B 7127 Aran M 188 Arazar M 291 Arces C 306 Archad M 118 Arfaxat M 94/95 101 103 104 C 53 61 171 386 B 7126 7211 Ariel M 293 Ariobs C 306 Ariolis M 197 Armaten M 618 Armenii C 59 163 Armoenio B 712 20 Armoenium B 71219 Aroelis C 306 Aroer M 585 Arphaxat M 78 Arram C 252 Arran C 203 210 Arranh M 190 Artaxerxes M 373/374 471 472 Aruceus M 132 Arucheus C 111 Asabias M 654 Asael C 343 Asaf M 515 644 666 C 346 Asafh M 294 647 Asam M 189 Asan C 251 Asban M 187 188 C 250 Ascalon M 595 Ascalona M 136 Ascalonia C 118 Ascanaz C 164 Ascham M 558 Aseas M 652 Asel M 247 Asennet M 202 Asenneus M 133 C 112 Aser M 197 200 C 277 308 311

Asiae B 712 26 Asibel M 223 Asieri M 337 Asom M 228 Asomu M 246 C 341 Ason C 312 Asor C 261 Asron C 285 Assirii B 7126 Assur C 221/222 B 7126 Assyr M 84 88 117 511 C 50 Assyri M 88 Assyriam C 229 Assyrii C 50 Assyriorum M 716 B 721 10 Assyrios B 72111 Assyrius C 113 Astaroth M 567 Astipalis C 145 Astyaces M 324 Asuerio C 355 Asyr M 718 Augusti M 732 Augustus M 732 Aunam M 186 Aunan C 294 Ause M 109 208 Aza C 226 Azael M 708 Azaer M 169 C 180 Azan C 206 Azor M 493 494 C 356 357 Azotu M 137 Azotum M 595 C 118 Azyrius M 133 Baal M 129 Babylon M 118 Babylonia M 119 313 315 319 479 Babyloniā M 322 452 723 725 Babyloniam M 310 325 Babylonie M 465/466 768 Babylonie M 333 470 Bactranon C 78 Bactriani C 68 Balac C 258 323 324 Balam M 189 C 251 258 Balennon C 266 Balla C 277

Cappadoces C 150 B 71217

Chananeis M 594 Captorini C 100 Ballenon M 175 Cari C 124 Chananeorum M 135 136 B 71212 Bamma M 624 Chananeū M 273/274 Carmin C 285 298 299 Banne M 635 Chapterini M 125 Carpatus C 145 Barac C 262 Carthaginem C 157/158 Charra M 578 Barach M 570 Chat M 503 Carthaginienses C 168 Barad M 176 Chebron M 219 274 672 673 Casfeni C 60 Baria M 199 C 309 Chellon M 243 Bariae M 200 202 C 310 Caslonin M 124/125 125 C 100 Chezir M 636 Basa M 701 Cassianus M 756 Chios C 145 169 Basaa M 701 Catera C 60 Chober M 201 223 C 310 323/324 Cath M 511 C 247 292 377 Basemat C 233/234 Bastin M 337 Chobodda M 299 Cebro M 287 Chobra M 635 Cebron M 504 Bathuel C 205 206 Cedmar C 227/228 Chomos C 146 Bauz C 205 219 Choos M 633 Cedrusi C 73 Bavarii B 712 23 Cefalenia C 170 Chore M 511 Bellac M 224 227 Bellach M 223 Celatae C 151 Chore M 511 513 Cenethz M 178 Choreb M 546 632 Beniamī C 278 Chorrá M 188 189 Beniamin M 222 224 250 276 601 Cenez C 240 Cenezei C 240 Chorrei M 190 633 C 323 328 Chorreorum M 182 Cephur C 223 Beor C 258 Chorreos M 181 C 244 Cesar M 733 Beriochabel M 604/605 Chorri M 184 C 246 Cesare Iulio M 361 Bersabe M 261 286 288 686 Cesarē Iulium M 360 Chosa M 728 C 367 Bersabee M 248 Ceth M 220 Christi M 47 62 771 C 372 391 Bethel M 616/617 695 Cetthei M 686 C 233 234 235 241 Bethlee M 589 392 393 Cetthem C 263 Christum M 27 60 689 C 20 Bethlem M 588 Cettheo M 221 Christus M 35 102 497 C 62 360 Bezzachi M 431 Chus M 109 115 C 82 86 B 712 9 Cettheus M 129 C 105 Bidae M 632 Cetthura C 218 $72^{1}5$ Bitinii C 125 Chusarsaton M 555 Chā C 101 Bocia M 651 Chaat M 509 Chydus C 146 Boos M 240 C 336 339 britanicum B 71² 27 Chainan M 29 Cilices C 125 Chalane M 118 Ciliciam C 167 Britias C 169 Chaldaei C 53 Ciprus C 146 Burgundiones B 712 22 chaldea M 229 C 312 Circina C 144 Caat M 642 Chaldei M 117 453 B 7126 7211 Cis M 624 Cain M 14 15 16 18 22 23 41 42 Chaldeorum M 338 Citera C 170 43 48 49 62 63 64 C 15 33 39 40 Chaldeos M 374 Citi M 151 159 Cainan C 23 Chaleb M 557 558 674 Citiam M 159 Caipha M 734 Caldeis M 88 Chalech M 86 Citthim C 162 Cham M 85 107 108 121 126 C 50 Cmimcg C 96 Calechi C 52 Calvariae C 33 81 82 94 147 192 194 255 321 Codan C 227 B 7122 3 8 Coelesyriae M 458 Camerii C 70 Canaā C 85 Chanaā M 219 Corgira C 170 Canaan C 56 Chanaam M 99 Corram C 250 Canazat C 205 Chanaan M 119 127 135 138 213 Correi M 183 C 245 253

275 567 C 102 116 119/120 B 71211 Correm C 237

Corsica C 145	Doec M 678 680	Eliezer M 727 C 366 381
Coseri C 219	Donatistis M 758	Eliezerum C 218
Cossura C 144	Dyna C 275	Elimas C 269
Coturnus B 72 ¹ 12	Dynam C 274	
Cretes C 125 145	T31 3.6	Eliphas C 235 239
Cyprianum M 3	Eber M 103 141 163 164 166 B	Elisa M 149 153 505 C 154
Cyprianus M 754	Ebilach C 88	Elisafat M 239 527 C 334
Cyrenas C 133		Elisei M 709
	Ebilath C 77 185 228	Eliud M 495 C 358
Cyri M 336	ebrea M 536	Elmadan C 175
Cyro M 336	Ebrei B 72 ¹ 2	Elmodā M 167
Cyrus M 323 324 328 333 355 451	Ebsiba M 305	Elō C 234
Dabir M 559	Edem M 207	Elom M 589 590 C 235
Dalea M 637	Edom M 178 179 564 C 243 257	Em C 305
Dalyla M 596	270 271	Emadan M 187 188 C 250
Dan M 228 248 261 530 695 C 276	Efrē M 206	Emam C 363
312 313	Efrem M 203 540 550 579 593 C	Eman M 184 515 643 666 C 246
Danihele M 363	317 320	Emimegim M 123
Daniheli M 339 492 769	Efron M 221	Emmer M 635
Danihelis M 358	Eglom M 559 561 562	Emmor M 215
Danum B 71 ² 13	Egypti M 290 697	Enā M 726
Darbia M 301	Egypto M 209 487	Enac M 275
Dari M ₃₈₄	Egyptū M 234 719	Enasib M 634
Darii M 354 385	Egyptum M 765	Enoch M 31 36 737 C 25 26 29 286
Dario M 371 383	Egyptv M 122	Enodi C 223
Darium C 355	El M 97	Enos M 49 50 53 C 22 23 34 284
Darius M 337 373 374 377 380	Ela M 701	Enzer M 233 C 315
455/456	Elā M 702 703	Er C 294 366
Dasē C 52	Elam M 83 C 49	Eram M 178 C 270
Dassen M 86	Elamitae C 49	Erer M 728
Dathan C 286	Elamite B 712 5	Esau M 179 191 C 232 233 242
David M 246 252 254 258 264 266	Elamite M 83/84	254 256 271
270 271 277 282 284 286 291 372	Elas M 178 185 C 269	Esbal M 626
412 513 627 628 638 663 669/670	Eldaman M 728	Esdra M 470 483
671 672 679 686 690 C 213 342	Eldema C 366 366/367	Esdrā M 724
343 363 374 390 391	Eleazar M 523 631 C 358 380	Esdram M 491
Debannapemen M 431	380/381	Esdras M 480
Debbora M 568	Eleazarum M 528 536	
	Elema B 71 ² 5	Esdre M 472
Decio M 752	Eli M 603 606 614 620 684 731	Esdriel M 653
Declam C 73 Declax M 170		Esraim C 93 94
_ '	Eliab M 245 C 286 340	Esrifan C 160
Declaz C 181	Eliachim M 493 C 356 Eliaci M 726	Esrom M 236 237 C 297 332
Dedan C 220 221		Etan M 515 666
Defantes C 156	Eliacim M 726 C 363 364	Etham M 644
Demneba C 258	Eliath M 659	Etheram M 685
Deson M 186 187 C 249 250	Eliazar M 495 496	Ethiopes B 7129
Deuteronomio M 242	Elibathe M 187	Ethiopia M 93
Deutheronomio C 337	Elibema C 235 236	ęthiopia M 110
Dinę M 195	Elieth M 593	Ethiopiam M 376
		7 *

Ethnices B 71²8 Fut C ror Gaad M 204 Etth M 660 Eubia C 169 Eufraten C 80 Euibathe C 249 Europam B 71226 Euuaeus C 110 Euuei C 234 235 Euueo C 255 Euueus M 132 eva M 11 Evam M 13 Ever B 7212 Evilad M 112/113 Evilath M 171 Exodum M 502 Ezechia M 303 Ezechiam C 349 Ezechias M 304 C 350 Ezechiel M 636/637 Ezrasa C 224 Facee 3 714 716 Fache M 296 Facia M 714 Faldas C 206 Falech M 165 C 200 386 387 B 721 2 6 Farathonites M 591 Fares M 236 412 Fasga M 539 Fazoin M 178 Fazon C 270 Fenice M 481 Fenices B 71211 Filippus M 351 Filistini M 125 Finees M 524 525 604 614 C 381 Finon C 269

Foenicis M 458 Foenicum M 541

Fonan C 306

Friges C 124 Fua M 578

Fuiziel M 524 Ful C 84

Franci B 712 24

Fudh B 712 to 11

Fogor M 176 532 541 545 C 267

Gaba M 293 Gabaonitae C 254 Gabaonite M 192 Gabel C 74 Gad M 196 197 254 258 270 717 C 277 306 307 Gaddi M 205 713 C 319 Gadis C 79 117 127 166 Gaio M 361 Gaium M 360 Galaad M 550 585 C 319 Galata C 145 Galatae C 151 Galatiae B 712 14 Galatidin M 582 Galgala M 617 Galli B 712 14 Gamer M 144 Gameri C 150 Gamuel M 637 C 205 Gatera M 98 Gau C 301 Gaulos C 144 Gaza M 136 595 C 118 Gazuba M 295 Geba M 185 Gebel C 247 Gedam M 54 C 34 35 Gedeon M 573 Geiserici M 342 759 772 Gelboe M 282 282/283 Genesem M 212 geneseorum M 217 Genez M 557 C 269 Genne C 370 371 Gennen M 730 Geon C 120 Gerara M 595 C 118 Gergesseus M 132 C 109 Gersam M 528 529/530 536 C 381 Gesson M 503 506 642 C 292 Geth M 137 532 544 595 C 118 Giphidi B 712 21 Godolias M 648 Gofer M 173 Gola C 269

Golla M 177 184 Gollam C 247 Gomer B 712.14 Gomorra M 137 C 119 Gophera C 188 Gotholia M 297 Gotholias M 660 Gothom C 240 Gothoniel M 556 557 558 Goti B 71215 21 grece M 229 Greci C 153 B 71216 Greciam M 148 159 C 167 Grecum C 280 Guam C 208 Guni M 233 C 315 Gymnosofistae C 77 Habel M 23 Habital M 286 Heber C 63 122 172 233 hebraea C 122 382 Hebraeum C 279 Hebreos M 141 Helchana M 512 Helchane M 607 Heli M 609 C 371 Helia M 737 Helian C 30 Helias M 33 Helon C 234 Herculis C 143 Hettali C 155 Hiberii C 161 Hiecconia M 318 Hiericho M 539 C 299 Hierico M 221 541 618 Hierobal M 573 Hieroboam M 697 698 699/700 711 Hieroboas M 712 Hierosolymis M 35 725 Hierusalē I 723 Hierusalem M 89 130 262 265 273 276 311 327 353 450 452 458 459 460 464 466 475 477 480 484/485 486 672/673 686 696 735 C 106/ 107 Hieu M 706 C 366 Hiezabel M 703

Hilie M 341 Hostilius Tullius M 351 Hozia M 344 Hozie M 346 Iabis M 566 Iachib M 634 Iachim M 226 C 289 326 Iacob M 210 213 217 235 496 542 617 765 C 232 273 274 279 331 359 Iadeu M 246 C 341 Iafet M 142 153 C 148 149 159 193 Iafeth M 143 146 158 B 712 2 4 14 25 Iail M 569 Iair M 580 Iamin C 288 Iamrus C 146 Iamuel C 288 Iar M 582 Iared C 24 25 Iaret M 30 Iarim M 632 Iarimoth M 656 Iassus C 146 Iasub C 302 Iberi B 71216 Iditum M 515 644 666 Iduma C 226 Iduram C 70 Ieboc C 219 Iebus M 131 273 C 106 Iebusaeus C 106 Iebusei M 264 271 275 Iebuseus M 130 Ieccelia M 300 Iecchenir M 634 Iecchoniam C 352 Iecchonias M 314 321 C 353 Ieccora M 308 Iechonias M 316 Iechur C 227 Ieclom C 236 Iecta M 166 Iectan C 67 173 174 187 219 220 Iecthan M 172 Ieddadida M 307 Iemna M 198 C 308

Iemuel C 297 Iepphone M 557 Ieptha M 585 618 Iepthe M 177 C 269 Ieroboam M 692 Iesbachas M 657 Iescan C 204 Iesdri M 649 Iesiul M 625 Iesse M 244 245 C 340 374 Iesu M 634 C 372 392 Iesua M 198 C 308 Iesum M 27 Iesus M 102 Ieu M 707 708 710 727 Ieul C 236 238 Iezabel M 129 Iezel C 72 Ihm M 554 Ihm M 193 211 Ihs M 617 Ihs M 208 548 India M 89 376 C 78 Indiam C 130 Indii C 67 Ines B 712 15 Inlyrii C 156 Ioab M 247 251 C 343 Ioachim M 314 731 735 C 352 372 Ioade M 299 Ioas M 298 309 707 711 C 347 Ioascan C 251 Ioathā M 301 302 Iob M 565 C 238 260 Iobab M 172 C 186 238 Iocabeth M 510 Iochas M 710 711 Iochaz M 308 Ioel M 613 Iohannes M 737 Iona M 87 151 726 C 364 Ionatha M 277 C 349 Ionathā M 530 595 625 C 348 Ionathe M 626 Iorā M 296 707 Ioram M 296 705 C 346 Iorī M 727 Iorim M 727 C 365

Iosafath M 294/295 Iosaphat M 295 Iose M 730 C 370 Iosebeth M 706 Iosef M 499 731 C 212 360 364 Ioseph M 202 208 211 497 647/648 688 726 C 278 284 317 321 371/ 372 372 374 Iosiam M 307 Iosian C 351 Iosias M 299 307 C 351 Iotor M 529 Irel M 587 Isaac M 217 542 C 217 231 232 Isaar M 510 Isabini C 123 Isacchar C 275 301 303 Isachar M 193 Isba M 635 Isdrael M 651 Ism C 306 Ismael C 217 225 228 234 Ismahelita M 278 Ismamelis M 197 Israel M 88 209 216 234 252 257 260 278 478 521 549 551 566 571 575 580 584 599 602 624 627 663 764 Israhel M 248 547 600 612 623 670 696 709 C 242 257 259 260 329 388 Isrhl M 766 Isrl M 720 Issar M 503 515 Italus B 71216 Itamar M 526 Itei C 55 Ithamar M 631 C 380 Iubal M 65 C 41 42 B 71216 Iuban B 712 15 Iuda M 114 235 249 273 276 372 413 466 540 690 727 729 C 275 294 331 364 369 Iudae M 707 C 300 Iude M 329 Iude M 324 706 Iudea M 344 476 Iudea M 453

Iudee M 721 Iudeis M 60 Iudeorum M 347 Iudeorum M 473/474 Iudin C 233 Iudul C 206 Iul M 752 Iulio Cesare M 361 Iulium Cesarē M 360 Iuscā C 251 Iuscha M 189 Iuschan M 189 Kartaginiensibus M 159/160 Kartaginis M 752 Kartago M 156 Karthagine M 754 Karthagine M 155 Karthaginis M 756 Laban M 138 C 206 207 Labiano M 751 Lamech M 37/38 57 58 63 C 27 36/37 39 40 Laminir M 185 Lampadusa C 144 Langobardi B 71° 22/23 Latin C 97 latine M 229 Latini C 165 Latisin M 123 C 222 Lazones C 54 Lebda C 218 Lepthi C 139 Lesbus C 145 170 Leuui M 502 506 508 C 275 292 293 365 371 376 377 Leuuitae C 376 Leuuitarum M 502 Levi M 250 727 730 Levitae M 642 Levitarum M 474 Levite M 629 Levitis M 514 642 Libani M 458 459 Libii B 712 10 Lidii B 7127 Lobon M 507 Lomon C 222

Lotā C 153

Lotan C 159 241 246 Loth M 138 C 119 204 210 Lotham M 148 Lothanh M 184 Lucas M 500 687 C 373 Lucifer C 9 16 Lud M 95 C 54 Ludh B 7126 Ludin M 122 C 93 95 Luza M 617 Lya C 207 275 Lyae C 278 Lybii C 93 124 Lydia C 133 Lydii C 56 Lyiba C 138 Macca M 627 Maccha M 293 Macedones C 124/125 162 Macha C 247 Machir M 204 C 318 Madia M 529 Madiā M 574 Madias M 147 Magartheni C 125 Magediel M 178 C 270 Magodh B 71215 Magog M 146 C 151 Malelehel C 24 Malelel M 29 30 54 55 Malelelech C 35 36 Malelelet C 225 234 Malicu M 89 90 Mambre M 219 Manachachat M 185 Manases M 305 Manasse M 204 717 C 317 318 350 Manassen C 350 Manasses M 203 304 Manee M 713 Manee M 714 Mannase M 706 Mannasse M 540 Manoe M 596 Maratthei M 586 Marchus Anchus M 351 Mardi C 71 Maria M 11 500 725 731 C 214 375 Mazias C 152 223

Mariam M 500 509 687 731 C 213 361 372 378 Marmarici C 124 Marmaris C 134 Martiis M 341 Masecas C 264 Masefat M 618 Masiel M 232 505 C 314 Masman C 226 Massaiada M 334 Masse M 173 Massē C 227 Masthelamitaba M 306 Masuria C 141 Matathias M 525 Mathā M 496 Matham M 496 726 Mathathi M 730 Mathathiae M 277 Mathathias M 632 Mathathie M 596 Mathati M 727 730 Matheus M 499 Matrab M 177 Matrad C 268 Mattha M 691/692 726 C 359 Matthan C 359 Matthanias M 652 Matthata C 365 Matthati C 370 Matthatias M 655 Mattheus M 688 C 362 374 Mattusalam C 26 26/27 30 36 Matusala M 37 Matusalā M 55 Matusalam M 37 Mauretanea C 142 Mauritaniae B 712 10 Maurusi C 125 Maximinianum M 755 Mazanite M 570 Mazar C 270 Mazer M 178 Mazia M 571 638 Mazian C 219 262 Mazianitae C 168 Mazianite M 159

Mazoth M 661 Media C 166 medicam M 326 Medie M 376 Medii C 152 Medoru M 720 Medorum M 94 Medos M 374 Melcha C 204 Melchi M 728 730 C 367 371 Melchiel M 201 C 311 Melchol M 286 287 626 Meleta C 144 Memfibos M 626 Memfiboste M 626 Memphyn C 326/327 Mensurius M 756 Merarii M 503 507 643 C 293 Merob M 626 Meroni C 125 Mesopotamia C 209 Mesopotamiā M 214 Mesopotamie M 555 Mesra B 7129 Messa C 187 Mestrau C 83 Mestrem M 121 Metabel C 267 Metebel M 176/177 Mezob M 177 Mezub C 268 Miche M 633 Minaei C 69 Miride M 334 Misael M 516 658 Mitridati M 328 Moab M 242 544 C 211 213 262 337 338 Moabitarum M 560 Moabitidem C 338/339 Moabitis M 244 Mochas C 209 Moenis C 144

Montanus M 753 Moolli M 508

Moysē M 205 509

Mosoch M 99 C 156 B 712 17

Mosoc M 154

Moysen M 542 Moyses M 527 531 535 537 543 765 C 378 381 Moysi M 487 548 Mussi C 124 Mussonici C 124 Naasson M 238 240 C 333 335 Naath M 289 Nabath M 692 698 Nabau M 538 Nabdel C 221 226 Nabeoth C 225 Nabuchodonosor M 309 311/312 314 317 327 352/353 364 Nachor C 201 202 203 204 207 B 7219 Nadab M 518 519 700 C 379 Nafer C 227 Nafeth M 515 Naid M 14 52 Namaan C 344 Namuel C 286 Narmin M 713 Nasamonas C 136 Natael C 341 Natanias M 650 Nathā M 691 725 726 731 Natham M 691 C 363 Nathan C 373 Nathanael M 246 Nathe M 687 Naū M 730 Naue M 211 Naum M 730 C 370 Nauue M 208 Nave M 548 Nebrod M 84 Nebrodh B 7215 Nebrot M 116 Nebroth C 50 92 Neptabiim C 98 Neptabin M 124 Neptali M 717 Neptalim M 231 539 Nepthalyn C 276 314 316 Neri M 728 C 367 368 Nero M 737 Nerone M 736 745

Nineve M 85 86 723 724 C 51 Ninevē M 325 Ninniven B 721 13 Ninus B 721 12 Nisyrus C 146 Noe M 40 42 72 73 76 77 81 82 107 108 142 143 158 161 162 166 C 27 171 189 191 195 198 B 712 I Noema M 67 Noeman M 225 Noemma C 43 Noemman C 325 Noemmin M 243 Nomades C 240 Nomadi C 125 Nomba M 671 Norea M 83 100 Numa Pompilius M 350 Numidi C 125 Numidia C 140 Oalcote C 162 Obed M 244 Obeth M 244 C 339 Obs M 97 C 58 205. Oceanum C 126 Ochodias M 298 Ochoziam M 296/297 C 346 Ochozian M 704 Ochozias C 347 Ocozie M 707 Odera C 71 Odiam M 300 Odias M 301 Odiel M 504 505 Odorrem M 169 C 179 Oe M 190 C 252 Ofni M 604 614 Oman C 248 Omera C 239 Omousi M 508 Onan M 185 C 247 Onas M 185 Ophimin C 327 Orec M 118 Ornei M 264 270 Orniam M 683

Neroni M 747

Ornias M 675	Remu M 348	Salae M 161 C 61
Osech M 729 C 369	Reu B 72 ¹ 6 7	Salamiel C 290
Oseę M 718 719	Rhesa M 729 C 368	Salamon C 344
Ostio B 71 ² 23	Rhodii C 163	Salamonem C 343 373
Ostium B 71 ² 20	Rhodos C 145	Salathiel C 353
Ozian C 348	Rhos C 326	Salatiel M 321 322 371 412 C 353
Ozias C 348	Rifat M 145	368
Ozię M 307	Rinocorura C 79 116 126	Salatihel M 728 728/729
Palestinorum M 148	Rison M 190 C 252	Sale B 72 ¹ 1 2
Palus C 284 285	Roben M 717	Sale C 171
Pamphiliam M 158	Roboam M 288 289 291/292 292	Salech C 68
Pamphyliam M 147 C 151 167	691 693 697/698 C 344 345	Salef M 168
Parti C 72	Roboth M 86 174 C 265	Saleph C 176
Partiam M 147 159 C 152 167	Robothmoab M 538	Sallon C 304
Pascha M 487	Robus C 131	Salma M 173 C 264
Patrosin M 124	Rodi M 151 159	Salmanasar M 333 718 719 721
Patrosyn C 99	Rodiam M 159 C 167	Salmanasaro M 329
Pauli M 736	Rodii C 168	Salmon M 240 C 335 336
Pentapoli C 133	Rodus C 169	Salomon M 288 691 C 212
Persarum M 94 323 324 328	Roma M 341	Salomone M 675 683 690/691
Persida C 78	Romae M 349	Salomonem M 284/285 671
Persidis M 376 386	Romani M 339 C 165 B 71224	Salomonis M 112 292 686/687 688
Petefres M 202/203	Romanorum M 340 345/346 347	693 698 725
Petri M 736	347/348 355	Sama M 246
Phaner M 636	Romanos M 343	Samaa C 341
Phalech C 64 65 172	Romanum M 363	Saman M 686
Pharao C 344	Rome M 752	Samareus M 134 C 114
Pharaonis C 211	Romelie M 718	Samaria M 697
Pharaton M 593	Romelię M 714/715 716	Samarie M 722
Phares M 372 C 296 296/297 331	Romulo M 348	Samaritani M 724
332	Rooboth C 51/52	Samera M 598
Philistini M 582	Roos M 226	Samos C 146
Phoenices C 85 124	Ruben C 275 283 284 287	Samsō M 596
Phut M 126	Ruth M 144 243 244 C 213 338	Samuel M 607 609 616 627/628
Phylistei C 124	Saar M 221	Samuelis M 623
Phylistini C 100	Saba M 111 302	Samuhel M 612 613
Pompilius Numa M 350	Sabacata M 115	Sara M 200 C 290 310
Prischus Tarquinius M 352	Sabacatha C 91	Sarbia M 246
Pynon M 178	Sabael M 654/655	Sarbię M 247
Rabbuti M 303	Sabaitae C 87	Sardinia C 144/145
rabennae M 758	Sabam M 114	Sarmatae C 164
Racab M 241	Sabata M 113	Sarmoht M 168
Rachel C 207 278	Sabeu C 76	Sarra M 217 218 C 217
Ragau C 65 66 200 201	Sabinorum M 350	Saruia C 342
Raguel C 221	Sacintus C 170	Saruiae C 342
Ramasi M 662	Saddoc M 494 670 C 357	Saul M 174 279 622 625 678 679
Rebeccha C 207	Sadduc M 302	C 265
Regma M 113 C 90 208	Sala M 103 105 162 C 62 63 172	Saunis M 197 C 306
	1/2	Saulis II 19/ 0 300

G 7
Saurobatae C 160
Saxi B 71 ² 21
Scani C 75
Scenio M 90
Sciofagi C 123
Sciti B 71215
Scytae C 74
Sebath C 89
Sebegon M 186 C 248
Seboin M 137
Seboym C 119
Sedeciam M 309
Seder M 194 C 304
Seffora M 529 537
Segor M 138 C 119
Seir M 183 190 192 C 241 244 25
256 272 Sollo M -= ((C
Sella M 57 66 C 37 42 Sellem M 713
Selō M 603
Selom C 295
Selthi M 295
Sem M 77 78 87 80 07 00 700 70
Sem M 77 78 81 82 95 99 100 10 104 117 161 162 195 C 48 57 7 171 192 197 B 7122 3 5 27
171 102 107 B 7122 2 5 27
Seme C 369
Semegar M 565
Semei M 507 653
Sempronius M 752
Sennacheri M 721
Sennar M 85 C 51
Sepphor C 259
Seroib M 632/633
Seruch M 168 C 66 178 201]
7217
Servus Tulius M 353
Sessi M 274
Set M 28
Seth M 25 C 18 22
Siba C 87
Sichima M 210
Sicilia C 169
Sicimorum B 72110
Siculi C 154
Sidona M 128
Sidone M 136
Sidonienses M 128
Sidoniensium M 129 704

Sillem M 233
Siluē C 315
Sion M 478 639
siratō M 756
Sirtis C 135
Sisara M 569
Sitharum B 72 ¹ 8
Soba M 170 C 183
Sobal M 184
Soban M 197 686 C 306
Sodoma M 137 C 118/119
Sodomitarum M 601
Sofan M 185 196 C 247
Solinus M 93 120
Solomone M 606
Sophar C 240
Soromot C 69
Soromoth C 177
Sorū M 692
Soseri M 506
Spani B 71°16
Stiliconem M 757
Subal C 247
Sunamitem M 675
Supher C 184
Sur C 228
Susachim M 290
Susi M 205 C 319
Susim M 338
Sutalam C 320 321
Suthalā M 206 207
Sychem M 209 215
Sychimam M 213
Sychimis M 209/210
Sychimorum M 577
Sydona C 103 117
Sydonienses C 103
Sym M 727
Symeō C 288
Symeon M 727 C 275 290 364 36
Syna M 520 537
Syri M 680 B 7127
Syriae M 214 C 209/210
Syriam M 481 C 126 139
Syrie M 291
Syrie M 708
Syro M 678

Syrorum M 148

Sysara M 568 Tarquinio M 340 Tarquinius Prischus M 352 Tarquinius Superuus M 355/356 Tatius Titus M 350 Tauro B 71225 Tautamona C 137 Teglafellasar M 716 Telimas M 177 Temaneorum C 236 239 Temnan C 220 Tenedus C 145/146 Thaam M 207 Thaber C 208 Thalmi M 274 Tham C 241 Thamar M 674 685 C 295 331 Thameni M 702 Thamna M 191 Thamnasarī M 550 Thara B 7219 Thargam M 146 Tharra C 202 Tharram C 250 Tharsenses C 168 Tharsensibus M 160 Tharsis M 149 C 161 Tharso M 150 Thasra M 188 Thebais C 132 Themam C 227 Theman M 177 C 245 261 269 Themaris C 239 Themna M 178 C 269 Thera C 145 Thiasarcida M 335 Thingum B 712 20 Thiras C 157 Thobel M 64 66 Thober M 154 C 155 Thocos C 208 Thola C 301 Thyras M 155 Tiberius M 733 Tingo B 71221 Titus Tatius M 350 Tobel C 40 42 Tobias M 72x

Tole M 580 Trace C 170 Traces C 157 B 712 18 Tracii B 71222 Tripolitani C 111 Trogoditae C 84 123 Tulius Servus M 353 Tullius Hostilius M 351 Tygris C 170 Tyres B 712 17 Tyrii M 157 C 157 Tyrorum M 158 Tyrrenin C 165 Ufer M 171 Ul M 97 C 59

Ulemadar M 316 317 Uri M 686 Usbon M 587 Uuandeli B 712 21 Valentiniani M 361 Valerianum M 753 Velus B 721 II Zabulon M 194 195 591 C 275 304 Zabulonites M 590 Zacchariā M 712

Zezabel M 297 C 104 Zievi M 199 Zoes B 7219 Zorobabel M 322 371 412 488 492 724 729 C 353 354 355 368 Zozomin M 191 Zaccharias M 633/634 Zozomites C 253 Zaccharie M 304 Zucā M 189 Zacchur M 649 Zucan C 251 Zambri M 702 703 C 298

Zamra C 302

Zecris M 516

Zelpha C 276

Zeut C 309

Zara C 238 296 298

Da ich fürchten muß, daß sich in diesen beiden Registern Fehler finden werden, fühle ich mich zu der Erklärung genöthigt, daß sie, nach Anweisung meines verstorbenen Mannes, von mir angefertigt worden sind.

Anna de Lagarde.

Der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften am 1 Juni 1891 vorgelegt.

Im Jahre 1863 veröffentlichte AMCeriani im zweiten Tomus seiner monumenta sacra et profana auf Seite xm die Nachricht, er habe »occasione itineris Neapolim« in Neapel die Urschrift — er redet vom »archetypus« — der »Capitula« vollständig gefunden, die er vor der syrischen Uebersetzung der Genesis in stark verstümmeltem Zustande hatte vorlegen können. Ceriani wies nach, daß schon 1724 von BdeMontfaucon im sechsten Bande des Chrysostomus der Mauriner dieselben »Capitula« als Theil einer dem Iohannes Chrysostomus zugeschriebenen σύνοψις τῆς παλλαιᾶς τε καὶ καινῆς ὡς ἐν τάξει ὁπομνηστικοῦ gedruckt worden sind.

Der von Ceriani angeführte Band Montfaucons belehrt, daß der gelehrte Benedictiner für seine Ausgabe zwei Handschriften der Σόνοψις hatte, die Pariser Handschrift Coislin (einst Seguier) 388, und ein aus dem Nachlasse des Isaac Vossius nach Leiden gekommenes, schon 1705 von WCave öffentlich genanntes Exemplar.

Alles was BdeMontfaucon selbst geschrieben hat, verdient noch heute Beachtung (seine Ausgaben — das heißt, der Text derselben — sind schwerlich ganz das Werk des rührigen Mönchs), und so muß auch was er über die in Rede stehende Σ 6000 ψ 1 ψ 2 in jenem sechsten Bande 308—313 gesagt hat, noch heute beherzigt werden. Wer sich nun auf die unter dem Namen des Athanasius (Montfaucons Ausgabe 2 124—202) umlaufende Σ 6000 ψ 1 ψ 2 nicht einläßt, und eine genaue Vergleichung aller vorhandenen Handschriften nicht vorgenommen hat, wird sich nicht vermessen dürfen über das interessante Buch eine Meinung zu haben: die Wege glaube ich der Untersuchung weisen zu können.

ACeriani hat, wie ich oben erwähnte, eine Neapeler Handschrift der Σόνοψις eingesehen, die (Monumenta 2 xm) II A 12 signiert sei, und von Salvator Cyrillus als Nummer zwölf seines Katalogs beschrieben werde.

Salvator Cyrillus hat in seinem Kataloge — Codices graeci mss. regiae bibliothecae borbonicae descripti atque illustrati 1 1826, 2 1832 — gerade zu der in Redestehenden Handschrift als Grundsatz ausgesprochen

nos de more aliis alio reiectis, ea hoc loco describemus, quae ad hanc sectionem

biblici et patres pertinent.

Durch Anwendung dieses Grundsatzes hat er gehindert, den Werth seines Codex II A 12 zu erkennen, mit dem auch Ceriani nichts anzufangen verstanden hat.

Ich bin zu Ostern 1891 so glücklich gewesen, die Handschrift — allerdings in Eile — selbst einzusehen. Hier ist ihre Beschreibung.

Die Handschrift II Aa 12^{so} der königlichen Bibliothek in Neapel enthält 189 in Tintenschrift gezählte Papierblätter, denen ein von dem alten Bibliothekare nicht gerechnetes vorauf geht, denen — wohl erst in Neapel — vier Seiten europäischer Herkunft vorgebunden sind. 179 ist leer, ebenso 180¹: 180² zu entziffern, würde mir zu viel Zeit gekostet haben, wohl ohne den Verlust zu lohnen. Ein Gleiches gilt von 188² (soweit es nicht von den ἀφφίκια handelt) und von 189.

2¹ Σόνοψις ἐν ἐπιτόμφ τῆς παλαιᾶς διαθήμης. Die Reihefolge der besprochenen Bücher war schon 1² von der Hand des Textes gegeben worden: ich wiederhole sie, von mir redigiert, indem ich die Seiten des Codex nenne, auf denen die Besprechung des genannten Stücks anhebt.

Αί βίβλοι τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

Τὰ μωσαϊκά.	
α Γένεσις	1 ¹ (alter Zählung)
β "Εξοδος	72
γ Λευϊτικόν	10 ²
δ 'Αριθμοί	12 ¹
ε Δευτερονόμιον	16¹
Τὰ ἕτερα.	
ς Ἰησοῦς δ τοῦ Ναυῆ	18 ²
ζ Κριταί	20^{2}
η 'Ρούθ	23^2
Τέλος τῆς ὀκτατεύχου.	
Τὸ τετραβασίλειον.	
θ Βασιλειῶν α	23 ²
ι Βασιλειῶν β	27 ²
ια Βασιλειῶν γ	302
ιβ Βασιλειῶν δ	33^2
ιγ Παραλειπόμενα α	39²
ιδ Παραλειπόμενα β	39^2
ιε "Εσδρα 🖪	40¹
ις [«] Έσδρα β	40 ²
ιζ Ἐσθήρ	41 ¹
ιη Τωβίτ	422
ιθ ʾΙουδήθ	43 ²
κ 'Ιώβ	44 ¹
Τοῦ Σολομῶντος.	
κα Σοφία	51 ¹

κβ Παροιμίαι	52^2	
κη εκκλησιαστής	60^{2}	
πδ *Αισμα ἀσμάτων	631	
Οἱ ιβ προφῆται.		
κ ε ³Ωσηέ	69 ¹	
κς ° Αμώς	701	
ης Μιχαίας	711	
κη 'Ιωήλ	721	
αθ ³Αβδιού	722	
λ Ἰωνᾶς	73¹	
λα Ναοόμ	73^2	
λβ 'Αββαπούμ	7 4 ¹	
λγ Σοφονίας	742	
λδ 'Αγγαῖος	75¹	
λε Ζαχαρίας	75²	
λς Μαλαχίας	76 ²	
Οί δ μεγάλοι προφῆται.		
λζ Ἡσαΐας	78²	
λη Ίερεμίας	811	
λθ Ίεζεκιήλ	871	
μ Δανιήλ	89^2	
Τέλος τῶν εξ καὶ δέκα προφητῶν		
μα Σοφία Ἰησοῦ τοῦ Σιρά:		
Die von mir links gegebenen	Zahlen sind die des Vorsatzblatts.	
Die Handschrift selbst gibt d	lem Ezechiel μ, indem sie offenbar Baruch,	Threni,
Brief des feremias für Ab rechnet	t. Daniel ist ihr μα und Ecclesiasticus μ	e: denn
den ich de wie en verliert mitth	t sie als μβ bis μδ einen Titel οί ετεροι π	:ροφῆται,
den ich so wie er vorliegt, mitthe Κοσμα πλεόστου εἰς τὸν Δαυιδ [Hds		
Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου über die P	-	961
	sammen α ἀρχιεπισκόπου ᾿Αλεξανδρείας διαίρεσις εἰς	98²
τοὺς ψαλμούς	ο αρχιεπισκοπου Ακεςανορείας οιαιρεσίς είς	001
	ουιστῶν τὸ εφ ἔτος ἀπὸ ᾿Αδὰμ ἕως τῆς τοῦ	991
χυρίου παρουσίας	ονιστων το εφ ετος απο Ασαμ εως της του	1002
Weiß		1022
	ων βασιλέα επει ^{εο} σταυροῦ χρεμάμενον χτέ	111 ¹ 111 ²
	and als 1—110:	111-
Έκ τῶν τοῦ Ψέλλου ἀπορισμάτων (a		112¹
Σύντομος μέθοδος περί τοῦ πάσχα		1311
Τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίο	ου Ματθαίου περί τοῦ άνίου πάσνα	133 ¹
	κατά τὸ νομικὸν πάσχα πανσέληνος ποία	100
	χ , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	

συνέρχεται ποστῆ τοῦ μηνὸς καὶ κατὰ ποῖον ἀπὸ μεσημβρίας όλοσχερέστε-	
ρον πτέ	1421
Περί τοῦ νομικοῦ πάσχα von dem oben genannten Matthaeus, auf das voran-	
stehende κανόνιον Bezug nehmend	143°
Τὰ ὀφφίκια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	1471
Η γεγονοῖα ὑποτύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ ὅπως ἔχουσι τάξεως	
οί θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως	147^{2}
Οξ δπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἐπίσκοποι	148 ²
Περὶ μέτρων	148 ²
Κανόνες τῶν ἱερῶν καὶ θείων ἀποστόλων κατ' ἐπιτομήν	1491
Αρχή τῶν συνόδων	153 ¹
Κανόνες τῆς ἐν Νικαία συνόδου	153¹
Κωνσταντινουπόλει	155
'Εφέσφ	156
Χάλνηδόνι	156^2
ή πέμπτη	159 ¹
Κανόνες τῆς ἐν τρούλφ τῆς καὶ ἕκτης λεγομένης	159 ²
Νικαία έβδόμης συνόδου	167 ²
Τέλος τῶν οἰκουμενικῶν άγίων έπτὰ συνόδων. ἀρχὴ τῶν τοπικῶν	170¹
(Constantinopel α und β, die der άγία σοφία, Ancyra, Gangra, im sy-	
rischen Antiochia, in Laodicea τῆς καπατιανῆς εο φρυγίας [für deren	
Canones Raum frei gelassen ist])	
Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου συνοπτική σύναψις εο άγίων χρόνων	1811
Τριωδίου σύνοψις απριβεστάτη	1842
καὶ χριστιανῶν τοὺς βασιλεῖς μοι σκόπει	185¹
καὶ πατριάρχας τῆς νέας Ὑώμης βλέπε	186 ²
τὰ ὀφφίκια τοῦ παλατίου	188¹

Das Buch ist etwa das was die Italiener il parocho bene istruito nennen: es enthält Alles was ein Priester an biblischer, kirchenrechtlicher, gesellschaftlicher Bildung zur Verfügung haben mußte, in nuce.

Und darin liegt seine Bedeutung.

Da wo die 149¹ ff. mitgetheilten κανόνες und Bräuche zu Recht bestanden, galt ein altes Testament der von 1 bis 95 beschriebenen Art, das des (nachträglich behandelten) Psalters in seinem Corpus, wie oft, darum entbehrt, weil der Psalter ganz anders und viel häufiger gebraucht werden mußte.

Wegen der 148² gemachten Angaben ist anzunehmen, daß dieser parocho bene istruito der Dioecese von Thessalonice angehörte.

Aber der Dioecese von Thessalonice welcher Zeit? Es genügt schon, das 1846 herausgekommene Buch des Candidaten Wiltsch, Handbuch der kirchlichen Geographie und Statistik, und Partheys Hierocles durchzusehen, um zu lernen, wie schwer diese Frage wiegt. Mit besonderem Nutzen wird man in den Jahrbüchern für pro-

testantische Theologie 12 337 — 372 529 — 575 nachlesen was 1886 Gelzer [Sohn] »zur Zeitbestimmung der griechischen Notitiae Episcopatuum« vorgetragen hat.

Auf jeden Fall ist der Titel »Recension von Thessalonice« für denjenigen Text Ss vorläufig erlaubt, der den oben beschriebenen Bibeln entspricht.

Also ist zu untersuchen:

- A. in welchen Handschriften &s folgen die Bücher des alten Testaments in der oben mitgetheilten Reihefolge?
- B. in welchen Handschriften stimmt die Kapiteleintheilung mit der in dieser Σ 6νο ϕ 1 ς vorausgesetzten?
- C. wie ist der Text beschaffen, den diese Handschriften enthalten? Ich glaube, darüber etwas sagen zu können, muß aber vorläufig schweigen. Es genügt, auf den Chigischen ProphetenCodex und dessen Brüder, auf den von mir (mit Ausschluß der Μακκαβαϊκά) ganz verglichenen Venetus 2 für den Pentateuch und die historischen Bücher, und auf die Uebersetzung des Paulus von Tellâ zu verweisen.

Es lohnt aber zu erwähnen, daß wie unvollständig gewordene Handschriften gelegentlich aus den ersten besten Codices, gleichviel welcher Familie diese angehören, ergänzt werden, so auch die Συνόψεις, falls ihnen Blätter fehlen, aus andersartigen Texten aufgefüllt zu werden sich gefallen lassen müssen.

BdeMontfaucon, Chrysostomus 6 313, schreibt von der nach seiner Meinung dem Athanasius nicht angehörigen Synopsis des Athanasius

Illa vero in libris omnibus historicis, in Pentateucho, in libris Regum, et in Prophetis, toto coelo differt ab hac nostra Synopsi . . . . In libris vero Salomonis, in Sapientia, in Siracide, Esther, Tobia, Judit, eadem ipsa est : augurorque illum Synopses librorum huiusmodi ex nostra Synopsi mutuatum esse. Nam illius Synopseos Scriptorem, nostrae Synopseos auctore aetate longe inferiorem esse non dubito, nec dubitabit puto quisquam. Caeterum libri Levitici Synopsis, quae in Coisliniano codice desideratur, quamque ex Batavico Lugdunensi desumsimus, cum Synopsi illa Athanasio adscripta, quod ad magnam saltem sui partem, consentit, quod qua ratione contigerit, non satis percipio.

So etwas kann man nicht untersuchen, wenn man nicht entweder ohne Sorge reisen, oder durch einen einfachen Brief eine nöthige Handschrift in kürzester Frist nach dem eigenen Wohnorte bestellen kann. Ueber die meinen SeptuagintaStudien zu Pfingsten 1885 von zuständiger Stelle zu Theil gewordene Misförderung werde ich berichten, oder aber berichten lassen, wann es Zeit sein wird. Vorläufig genügt es, auf meine Mittheilungen 3 229—256 hinzuweisen.

Vielleicht lohnt auch zu erwähnen, daß Paul von Tellâ Monophysit war, daß also nach dem Sprengel von Thessalonice der diesem Manne genehme Text des alten Testaments nur zu einer Zeit gekommen sein kann als Zeno und Anastasius auf dem Throne von Byzanz saßen, vielleicht noch in den Tagen Iustinians, dessen Frau Theodora eine Freundin der Monophysiten war. Gerade in einer vom Wege abseits gelegenen Dioecese wie — ich rede von der Dioecese — Thessalonice dies

war, konnte sich ein Bibeltext haeretischer Herkunft halten: in Constantinopel, oder selbst in Antiochia, wäre das unmöglich gewesen. Von vorne herein ist wahrscheinlich, daß dieser Text von Thessalonice auf einen Lucianischen Codex aufgetragen worden ist.

Ich lasse nun einige Abschnitte der Neapler Σόνοψις mit so viel Erläuterungen folgen, als mir zu geben möglich ist. Man wird sich nach dem eben Gesagten nöthigenfalls selbst weiter zu helfen im Stande sein.

Die Neapeler Handschrift nenne ich N. Montfaucons Chrysostomus zu vergleichen wäre Unsinn, da es nur auf die zwei seiner Ausgabe zu Grunde liegenden mir zur Zeit unzugänglichen — Manuskripte ankommt.

1

| Σύνοψις εν επιτόμφ της παλαιάς διαθήκης.

1

Τόμος πρῶτος. Γένεσις, βιβλίον α.

- 1 Τὰ κατὰ τὴν κοσμοποιΐαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν.
- 2 Ἐντολὴν λαμβάνει δ ᾿Αδάμ, καὶ πλάττεται ή γυνὴ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ, καὶ απατηθεῖσα δπὸ τοῦ ὄφεως απατᾳ τὸν ἄνδρα, καὶ γενομένη μετ' αὐτοῦ ἐπικατάρατος 5 έκβάλλεται τοῦ παραδείσου. καὶ ὁ ὄφις δέχεται κατάραν τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους περιπατείν.
- 3 'Αναιρεῖ τὸν ἀδελφὸν ὁ Κάιν διὰ τὸ παρευδοκιμηθήναι, καὶ δίδωσι δίκην, καὶ μετά ταῦτα παιδοποιεῖ. Τίπτει δὲ Εὕα τὸν Σήθ.
- 4 Κατάλογος τῶν ἀπὸ τοῦ ᾿Αδάμ, τῶν ἀπὸ τοῦ Σὴθ μέχρι τοῦ Νῶε, καὶ κα- 10 τηγορία τῶν ἀνδρῶν διὰ τὰς οὸ προσηκούσας ἐπιγαμίας καὶ τὰς λοιπὰς ἀνομίας. υίοὺς δὲ θεοῦ ἐνταῦθα καλεῖ τοὺς ἀπὸ τοῦ Σὴθ κατάγοντας τὸ γένος (καὶ γὰρ εἴρηται Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε, καὶ υίοὶ ὑψίστου πάντες), θυγατέρας δὲ ἀνθρώπων τὰς ἀπὸ τοῦ Κάιν.
- 5 Προλέγει ό θεός τῷ Νῶε τὴν μέλλουσαν τῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν διὰ τοῦ νατακλυσμού, καὶ παραινεῖ ποιῆσαι τὴν κιβωτόν, τριακοσίων πηχῶν τὸ μῆκος, πεν- 15 τήχοντα πηχών τὸ πλάτος, τριάχοντα πηχών τὸ ὕψος. ὡς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτόν, ἐφέρετο ὁ κατακλυσμὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. ἐνεδίδου δὲ τὸ ὕδωρ μετὰ έκατὸν πεντήκοντα ἡμέρας, ὤφθησαν δὲ αί κορυφαὶ τῶν ὀρέων πρώτη τοῦ δεκάτου μηνός. καὶ μετὰ μ ήμέρας ἀπέστειλε τὸν κόρακα, καὶ οὐχ ὑπέ-Β στρεψε. καὶ μετὰ ζ ήμέρας | ἀπέστειλε τὴν περιστεράν, καὶ ὑπέστρεψε, θαλλὸν ἐ- 20 λαίας χομίζουσα.

ı in Lagardes Abschrift ist hier gen; Lagarde folgte zuerst der geändert. ich habe 1 2 3 statt Blatt 2, bei Χαρράν 65, 18 Blatt 3, einen, dann der anderen. nach 2 3 3 hergestellt und bei ἀορασία 66, 28 noch ein- der »alten Zählung« beginnt Γέmal Blatt 3 angegeben. die Hand- νεσις auf 11: oben 60, 17; in La- nachher kein anderer τόμος schrift hat, wie aus Lagardes Angardes Abschrift stand auch 60, 17 gaben 60, 5-7 11 17 hervorgeht, zuerst 21, erst bei der Revision 10, 34 zwei verschiedene Blattzählun- hat er dies in »1¹ (alter Zählung)« 20 θαλὸν Ν

A.R.meiner Erinnerung folgt 12/13 Psalm 82, 6 = Iohann

6 Κελεύεται ύπὸ τοῦ θεοῦ ὁ Νῶε ἐξελθεῖν ἐϰ τῆς μιβωτοῦ. καὶ ἐξελθὼν ἔθυσε τῷ θεῷ, καὶ εὐλογήθη μετὰ τῶν υίῶν αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν ἐπαγγελίαν παρὰ τοῦ θεοῦ ώστε μηχέτι γενέσθαι τοιαύτην ἀπώλειαν ἀνθρώπων διὰ τοῦ χαταχλυσμοῦ ἔτι. χαὶ μετὰ ταῦτα εὐλογεῖ μὲν τὸν Σὴμ καὶ τὸν Ἰάφεθ, καταρᾶται δὲ τὸν Χαναάν, ἐπεὶ ὁ 5 πατήρ αὐτοῦ Χὰμ ἐξεῖπε τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός. ἐκβαίνει δὲ ἡ κατάρα ἐπὶ τοὺς Γ αβαωνίτας, μᾶλλον δὲ πρόσχημα μὲν κατάρας ἦν, τὸ δὲ ἀληθὲς προφητεία.

[7] Γενεαλογούνται οί ἀπὸ τοῦ Νῶε ἕως τοῦ Φαλεκ, ὃς ἐκ τοῦ μερισθήναι ἐπ' αὐτοῦ τὴν τῆν τὴν προσηγορίαν ἔλαβε ταύτην· τότε γὰρ τὸν πύργον ἀχοδόμησαν· ὅθεν καὶ ὁ τόπος Βαβυλών προσηγορεύθη, δ έστι σύγχυσις, έπειδή έκει συνεχύθησαν αί γλώσσαι αὐ-10 τῶν. τὸν δὲ πατέρα τοῦ Φ αλεκ τὸν Εβερ λόγος ἔχει μὴ ὁμονοῆσαι τοῖς λοιποῖς εἰς τὴν τοῦ πύργου οἰκοδομήν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ τὴν λαλιὰν μὴ ἀμειφθῆναι, ἀλλὰ μεῖναι αὐτὸν ἀπέραιον ἔχοντα τὴν διάλεπτον, παὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτὴν λαβεῖν: Εβερ γὰρ ἐκείνου καλουμένου, έβραῒς αὕτη κέκληται. δ καὶ σημεῖόν ἐστι μέγιστον τοῦ πασῶν διαλέκτων πρεσβυτέραν εἶναι τὴν έβραΐδα πρὶν ἢ γὰρ συγχυθῆναι τὰς 15 γλώσσας, ταύτη πάντες ἐκέχρηντο. ἔστι δὲ ὁ εβερ οὖτος πρόγονος τοῦ Αβραάμ. γενεαλογοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ Σὴθ ἕως τοῦ Αβραάμ. λαμβάνει οὖν ὁ πατὴρ Αβραὰμ Θάρρα τούς τε υίοὺς αὐτοῦ, τὸν ἡβραὰμ καὶ τὸν Ναχώρ, καὶ τὸν ἔγγονον αὐτοῦ Λώτ, καὶ ἔρχεται εἰς | Χαρράν, προθέμενος εἰς τὴν Χαναναίαν ἀπελθεῖν. καὶ ἀπο- 2 θανόντος αὐτοῦ ἐν Χαρρὰν προστάττεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁ ἹΑβραὰμ μετοικῆσαι ἀπὸ 20 Χαρράν. και ἦλθεν εἰς Συχέμ, εἰς τὴν γῆν Χαναάν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, τῷ σπέρματι αὐτοῦ δώσειν τὴν γῆν.

8 Καὶ ψαοδόμησεν Αβραάμ θυσιαστήριον τῷ θεῷ, καὶ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ κατά θάλασσαν. γενομένου δὲ λιμοῦ, κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον, παραγγέλλει τῆ γυναικὶ αὐτοῦ εἰπεῖν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἴη. λαβὼν δὲ αὐτὴν Φαραώ, καὶ ἐτασθεὶς ὑπὸ τοῦ 25 θεοῦ, δίδωσι τῷ Αβραὰμ μετὰ δώρων.

9 Μετασχεθέντων δὲ τῶν ποιμένων τοῦ Αβραὰμ καὶ τοῦ Λὼτ πρὸς ἀλλήλους, διείλοντο τὰς σχηνάς, χαὶ ὁ μὲν Λ ὼτ ἔλαβε τὴν Σ οδομηνήν, ὁ δὲ ${}^{`}\Lambda$ βραὰμ πρὸς τῆ δρυΐ τῆ Μαμβρη κατώκησεν, ἐπαγγελίας τε ἔλαβε πάλιν παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι εἰς πληθος ἐπιδώσει αὐτοῦ τὸ σπέρμα, καὶ ὅτι κληρονομήσει τὴν γῆν.

10 Ο Χοδολογόμορ βασιλεὺς ᾿Ασσυρίων, ἐπειδὴ ἀπέστησαν αὐτοῦ οἱ ε βασιλεῖς

5/6 Iosue 9: vgl. unten 73, 2 7 die Kapitelzahl 7 habe ich hinzugefügt, die Kapitelzahlen 18 19 23 24 hat Lagarde selbst ergänzt. als Hilfsmittel für die menta 2 2r) Ergänzung bietet sich - außer den erhaltenen Resten der Uebersetzung Pauls von Tella — die dere ε (nicht dessen Accent) auf aber seine Aenderung selbst wievon Ceriani in Photolithographie herausgegebene Mailänder Handschrift der Peschita an, welcher schrieb, hat N vor Θάρρα zwei-

30

von anderer Hand eine mit der mal 'Αβραάμ unserer Synopse übereinstim-A.R.

9 zu τόπος Rand γρ πύργος

17 falls ich nicht falsch ab-

17 ἔγγονον N. Lagarde wollte mende Kapiteleinteilung beige- ἔχγονον drucken, aber ἔγγονον ist schrieben ist (Ceriani, Monu- nicht zu ändern: vgl. ἐγγόνων 71, 17, ἐγγόνοις 73, 24, ἐγγόνους 75, 14; 75, 14 hat Lagarde zuerst auch 9 συνεχέθησαν N, aber das an- έγγόνους in έχγόνους geändert, dann A.R.der gestrichen

30 γολοδογόμορ Ν

οἱ τῆς Σοδομηνῆς δουλεύοντες αὐτῷ πρότερον, παραλαβὼν ἑταίρους τρεῖς βασιλεῖς, ἐπε- 1 στράτευσεν αὐτοῖς, καὶ τροπωσάμενος ἔλαβεν αἰχμαλώτους, ἐν οἶς ἦν καὶ ὁ Λώτ. ὁ δὲ ʿΑβραὰμ ἀκούσας, σὺν τοῖς οἰκογενέσιν αὐτοῦ τιη καταδιώξας, ἐξείλετο τὸν ἀδελφι- δοῦν μετὰ τῆς ἵππου καὶ τῶν γυναικῶν. καὶ τῷ Μελχισεδὲκ εὐλογήσαντι αὐτόν, ἐξενεγκόντι τε ἄρτους καὶ οἶνον, δεκάτην ἔδωκε. δι' δ φησιν ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς 'Ε- 5 βραίους ὅτι καὶ ὁ Λευὶ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως Σοδόμων παρακληθεὶς τὴν ἵππον λαβεῖν, οἰκ ἐπένευσεν, ἵνα μὴ εἴτης (φησίν) ὅτι ἐγὼ 6 | πεπλούτικα τὸν 'Αβραάμ. τότε τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ὅτι 'Ο μισθός σου πολὸς ἔσται σφόδρα, ἀποδύρεται τὴν ἀπαιδίαν, καὶ ἀκούει πάλιν ὅτι ὁ ἐξ αὐτοῦ ἐξελευσόμενος κληρονομήσει αὐτόν, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἔσται ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐ- 6 10 ρανοῦ. ἐνταῦθα κεῖται τὸ 'Επίστευσεν 'Αβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

11 Τὰ διχοτομήματα ποιεῖ καὶ μανθάνει ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἀπαλλαγήσονται, μετὰ τὸ ταπεινωθῆναι ἔτη υ. Σάρρα δὲ ἐπειδὴ στεῖρα ἦν, δίδωσι τὴν Ἄγαρ τῷ ဪ κα καιδοποιήσηται ἐξ αὐτῆς. ὡς δὲ ἐκύει, ἐπήρθη 15 κατὰ τῆς κυρίας αὐτῆς Σάρρας. καὶ δίδωσιν αὐτὴν τῆ Σάρρα ὁ ဪραὰμ ὥστε ἀμῦναι τῆ ὕβρει αὐτῆς. ἡ δέ, κακωθεῖσα ὑπὸ τῆς δεσποίνης, ἀπέδρα ἀπὸ τῆς οἰκίας. καὶ κελεύεται ὑπὸ ἀγγέλου ἀποστραφῆναι πρὸς τὴν κυρίαν αὐτῆς, λαμβάνει τε ἐπαγγελίαν ὅτι τὸ σπέρμα αὐτῆς ἐπιδώσει εἰς πλῆθος. καὶ ὄνομα τῷ παιδὶ πρὶν ἢ τεχθηναι ἐπιτίθησιν ὁ ἄγγελος, Ἰσμαὴλ αὐτὸν καλῶν.

12 Τίκτει "Αγαρ τὸν Ἰσμαήλ. καὶ 'Αβραάμ ἦν ἐτῶν 9ϑ , τότε μετωνομάσ ϑ η ἀπὸ τοῦ 'Αβράμ εἰς 'Αβραάμ. κελεύεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ περιτμηθῆναι αὐτὸς πανοικί. καὶ τὸ τῆς Σάρας ὄνομα ἀμείβεται, καὶ καλεῖται Σάρρα. καὶ λαμβάνει περὶ τοῦ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίαν ὁ 'Αβραάμ.

13 Ἐπιφαίνεται τῷ Ἡρραὰμ ὁ υίὸς τοῦ θεοῦ ὁ Χριστὸς μετὰ δύο ἀγγέλων καὶ 25 λέγει πρὸς αὐτὸν Ἐπανήξω πρὸς σὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας, καὶ ἕξει ἡ γυνή σου Σάρρα υἱόν. Ἡρραὰμ δεῖται τοῦ θεοῦ ὑπὲρ Σοδόμων. οἱ δύο ἄγγελοι ἔρχονται 3 πρὸς τὸν Λώτ. ἐπιστάντες δὲ οἱ Σοδομῖται, ἐζήτουν αὐτούς, καὶ πλήττονται | ἀορασία, τὸν Λὼτ λαβόντες οἱ ἄγγελοι, ἐξῆγον τῆς οἰκίας, καὶ αὐτὸς μὲν ἄμα ταῖς θυγατράσι διασώζεται εἰς Σηγώρ, ἡ δὲ γυνὴ γίνεται στήλη άλός, ἐπειδὴ ἀπέβλεψεν εἰς 30 τοὐπίσω. ὡς δὲ ἐνεπρήσθη ἡ Σοδομηνή, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὅρος Λώτ. καὶ συνέλαβον ἐξ αὐτοῦ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, καὶ ἡ μὲν πρεσβυτέρα ἔτεκε τὸν Μωάβ, ἡ δὲ νεωτέρα τὸν ᾿Αμμάν. τὴν δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς μίξιν ἔκλεψαν τῆ μέθη: ἤοντο γὰρ ἐκλελοιπέναι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.

14 Παρφαησεν ἐν Γεράροις ὁ 'Αβραάμ, καὶ ὁ βασιλεὸς Γεράρων 'Αβιμέλεχ ἔλαβε 35 τὴν Σάρραν. ἀπειλήσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ θεοῦ, ἀπολογεῖται λέγων ἀδελφὴν αὐτοῦ νενομικέναι εἶναι τὴν γυναῖκα· οὕτω γὰρ αὐτὴν εἶπεν. ἀπέδωκε δὲ αὐτὴν τῷ 'Αβραὰμ

6 Hebr 7, 9

7 Genes 14, 23

8 πεπλούτηχα Ν

8 Genes 15, 1

9 ἀποδωύρεται N 9/10 Genes 15, 4 5 11 Genes 15, 6

26 Genes 18, 10

28/29 άωρασία N¹ 36/37 νενόμιχεν N

1 μετὰ δώρων. τότε ἀποδοθεῖσα τίκτει τὸν Ἰσαάκ, ἐκβάλλει δὲ τὴν παιδίσκην μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰσμαήλ. ὁ δὲ ᾿Αβιμέλεχ ἐκτίθεται πρὸς τὸν ἹΑβραὰμ ὥστε μὴ ἀδικεῖν άλλήλους. καὶ λαμβάνει έπτὰ ἀμνάδας παρὰ τοῦ Αβραὰμ εἰς μαρτυρίαν τοῦ ὁρκισμοῦ, ἵνα ή δηλον ὅτι τοῦ ἹΑβραάμ ἐστι.

15 Κελεύεται άνενέγκαι τὸν υίὸν εἰς δλοκάρπωσιν, καὶ ἀναφέρει, καὶ σφαγιάζεται πριὸς ἀντ' αὐτοῦ. ταῦτα δὲ τύπος ἦσαν τῆς μελλούσης οἰπονομίας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τελεῖσθαι ὑπὲρ ήμῶν. ἀποθνήσκει Σάρρα, καὶ ἀγοράσας τόπον ὁ ʿΑβραὰμ παρὰ Έφρων του Χετταίου, θάπτει έκει την γυναίκα. και πέμπει τον παίδα αὐτου ώστε μνηστεύσασθαι τῷ Ἰσαὰν γυναῖνα ἀπὸ Μεσοποταμίας, παραγγείλας μὴ ἀποστρέψαι 10 τὸν υίὸν αὐτοῦ ἐχεῖ, εἰ μὴ βούλοιτο ἐλθεῖν ἡ γυνή. ὡς δὲ ἦλθεν ὁ παῖς εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ, καὶ τὸ σημεῖον ἤτησε καθ' ὁ ἔμελλε γνωρίζειν τὴν παρθένον (ἦν δὲ τὸ σημεῖον παρασχεῖν | ἐκείνην αὐτῷ τε καὶ ταῖς καμήλοις αὐτοῦ πιεῖν), ἐξέρχεται | | |'Ρεβέννα ή θυγάτηρ Φαθουήλ τοῦ υίοῦ Ναχώρ ὁ δὲ Ναχώρ ἀδελφὸς ἦν τοῦ 'Αβραάμ. δοῦσα δὲ αὐτῷ πιεῖν καὶ ταῖς καμήλοις, καὶ εἰποῦσα τίνος εἴη θυγάτηρ, εἰ-15 σάγει τὸν ἄνδρα καὶ ξενίζει. ἐπειδὴ δὲ εἶπεν ἐκείνος ἕνεκα τίνος ἡλθε, καὶ ἤτει τὴν παῖδα λαβεῖν, τῆ παρθένω τὴν αἴρεσιν ἐπέτρεψαν οἱ γονεῖς. ὡς δὲ ἐπένευσεν ἐκείνη, λαβών αὐτὴν ἀπῆλθε. καὶ ἐγένετο τῷ Ἰσαὰκ γυνή.

16 Λαμβάνει δ Αβραὰμ γυναῖνα τὴν Χεττούραν, ἀποθανούσης τῆς Σάρρας, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς γενομένους παῖδας ἀπέστειλεν ἀπὸ Ἰσαάκ, δόματα δοὺς αὐτοῖς, τῆς 20 δὲ οὐσίας κληρονόμον τὸν Ἰσαὰκ ἐποίησε, καὶ ἀπέθανε. τὰ ὀνόματα τῶν υίῶν Ἰσμαὴλ έγκειται ένταδθα, κατώκησε δὲ ἀπὸ Εὐιλὰτ ἕως Σούρ. τῆς δὲ Ῥεβέκκας ἐστειρωμένης, έδεῖτο Ἰσαὰχ τοῦ θεοῦ ὥστε κύειν αὐτήν. χαὶ ἐπειδὴ ἐκύει, φησίν αὐτῆ δ θεὸς λέγων Δύο ἔθνη ἐν τῆ ποιλία σου, παὶ λαὸς λαοῦ ὑπερέξει, προλέγων τὰ περὶ Τουδαίων καὶ ήμῶν τῶν Χριστιανῶν. ὡς δὲ ἐτέχθη τὰ παιδία καὶ ηδξήθη, ἀποδί-25 δοται καὶ πιπράσκει έψήματος φακής τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ ὁ Ἡσαῦ τῷ Ἰακώβ. βουλόμενον δὲ τὸν Ἰσαὰκ εἰς Αἴγυπτον ἀπελθεῖν, ἐπειδὴ λιμὸς ἐνίσχυσε, κωλύει τοῦτον ό θεός, παραινῶν ἔνθα ὄκει, ἐκεῖ μένειν, καὶ ὑπισχνούμενος ἔσεσθαι μετ' αὐτοῦ καὶ εὐλογήσειν τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ πληθῦναι.

17 Μαθών δὲ δ βασιλεὸς Γεράρων ᾿Αβιμέλεχ ὅτι ἡ Ὑεβέκκα μνηστή ἐστι τοῦ 30 Ίσαάν (ὑπώπτευσε γὰρ ἀδελφὴν αὐτοῦ εἶναι αὐτήν), θάνατον ὥρισεν εἴ τις ἐξυβρίσει εἰς αὐτήν. τότε ἔσπειρεν ὁ Ἰσαάκ, καὶ εὕρεν ἑκατοστεύουσαν κριθήν. ὡς δὲ ἦλθεν εἰς | πλοῦτον μέγαν ἐκ τῆς εὐλογίας τοῦ θεοῦ, διεφθονοῦντο αὐτῷ οἱ Φιλιστιείμ, 4 καὶ ὁ ᾿Αβιμέλεχ ἀπήλαυνεν αὐτὸν ἐκεῖθεν ὁ δὲ οὐκ ἡμύνατο, ἀλλὰ ἀνεχώρησε. καὶ ώρυξε φρέατα, καὶ ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν · ὁ δὲ οὐκ ἀφίστατο, ἀλλ᾽ ἕτερα ὤρυσσεν 35 εως οδ επαύσαντο. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ὁ Ἰσαὰκ ἐλθόντα πρὸς αύτὸν τὸν ᾿Αβιμέλεχ, ἐδέξατο ἀσμένως καὶ ἐπαύσατο αὐτόν, οὐ μνησθεὶς ὧν ἠδικήθη.

r mit παι von παιδισχην endet eine Zeile: danach + αποδ΄ νε [ε μνηστεύεσθαι Ν¹ mit ν darüber] τὸ + nicht mit erster Tinte. ich verstehe das etwas Anderem nicht

9 μνηστεύσασθαι N² erster Hand, 23 Genes 25, 23

34 φ von άφίστατο pr m auf Ra-12 erstes ι von πιείν pr m über sur zweier Buchstaben

[18] Έλαβεν ο Ήσαῦ Χαναναίας γυναῖκας, καὶ ἤριζον τῆ Ῥεβέκκα. ἐγήρασε δὲ 1 ό Ίσαὰν καὶ ἡμβλυώπει. καὶ προστάσσει τῷ υίῷ Ἡσαῦ θηρεῦσαι καὶ ποιῆσαι αὐτῷ έδέσματα, ίνα εὐλογήση αὐτόν. ὁ δὲ Ἰαχώβ, συμπραττούσης αὐτῷ τῆς μητρός, προέφθασε τὸν Ἡσαῦ. έψήσασα γὰρ ἐρίφους δύο, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν περιθεῖσα αὐτῷ ΐνα ἐπικρύψη τὴν λειότητα τοῦ παιδός, ἔδωκε τὰ ἐδέσματα εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ 5 ἔπεμψεν. ὁ δὲ εἰσελθὼν ἔλαβε τὰς εὐλογίας. ἐλθὼν δὲ Ἡσαῦ καὶ μαθὼν τὸ γεγονός, ἀπωδόρετο καὶ ἐθρήνει, καὶ ήτει εὐλογηθήναι καὶ αὐτός, καὶ ήνυσε τῆ ἐπιμονῆ, οὐδὲν μέντοι τοσοῦτον ὅσον ἤλπισεν, ἤνυσε δ' οὖν ὅμως. μικρὰ τοίνυν εὐλογηθεὶς ἀντὶ μεγάλων, ὡργίζετο πρὸς τὸν ἀδελφόν. ἐμνησικάκει δὲ καὶ περιέμενε τοῦ πατρὸς τὴν τελευτὴν ὧστε ἀδεέστερον ἐπιβουλεύσειν αὐτῷ. μηνύει τῷ Ἰακὼβ ταῦτα 10 ή μήτηρ, καὶ παρήνει φυγῆ τὴν σωτηρίαν εύρέσθαι, εἰποῦσά τε πρὸς τὸν Ἰσαὰν ὅτι άβίωτος ἔσται αὐτῆ ὁ βίος, εἰ καὶ ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τῶν Χαναναίων λάβοι γυναῖκα, παρασκευάζει τὸν Ἰσαὰκ ἐκπέμψαι τὸν Ἰακώβ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Β αὐτῆς Λάβαν, καὶ ἐκ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ γυναῖκα | λαβεῖν. ἀπελθόντος δὲ τοῦ Ίαχώβ, λαμβάνει τὴν θυγατέρα Ἰσμαὴλ έαυτῷ γυναῖχα ὁ Ἡσαῦ· ὁ δὲ Ἰσμαὴλ υξὸς 15 ην τοῦ ဪκβραάμ, ἀπὸ τῆς ὙΑγαρ γενόμενος αὐτῷ.

[19] Βλέπει τὸν κλίμακα ὁ Ἰακώβ, καὶ ἴστησι στήλην καὶ ἐπαγγέλλεται τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἀποδεκατώσειν τῷ ϑεῷ, εἰ ὑγιαίνων ἐπανέλθοι. ἔρχεται εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, είδε την Ραχήλ, ἐφίλησεν αὐτήν. ἀπελθοῦσα ή κόρη ἀπήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτῆς Λάβαν. ἐλθών οὖν οὖτος ἐπέγνω τὸν Ἰακώβ, εἰσήγαγεν αὐτόν. ἐδούλευ- 20 σεν αὐτῷ ἐπὶ μισθῷ τῷ γάμῳ τῆς νεωτέρας αὐτοῦ θυγατρός. ὁ δὲ τὴν πρεσβυτέραν έδωκε, δυσχεραίνοντι δὲ τῷ Ἰακὼβ ἐπὶ τῆ ἀπάτη προτείνει ἕτερα ἑπτὰ ἔτη δουλεῦσαι, εὶ βούλοιτο καὶ τὴν νεωτέραν λαβεῖν. ὁ δὲ καὶ τοῦτο ὑπέμεινε, καὶ λαμβάνει καὶ τὴν νεωτέραν. ἦν δὲ ἡ μὲν πρεσβυτέρα ἀσθενὴς τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἡ Λεία, ἡ δὲ νεωτέρα ώραία, ή Ῥαχήλ. εἰσὶ δὲ τύπος αδται, ή μὲν πρεσβυτέρα τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰου- 25 δαίων, ή δὲ νεωτέρα τῆς ἐχκλησίας τοῦ Χριστοῦ. συνέλαβε δὲ ή Λεία, καὶ ἔτεκε τὸν 'Ρουβίμ, τὸν Συμεών, τὸν Λευὶ καὶ τὸν Ἰούδαν. ἡ δὲ 'Ραχήλ, ἐπεὶ μὴ ἔτικτε, δίδωσι τῷ Ἰακὼβ γυναῖκα δευτέραν τὴν παιδίσκην αὐτῆς Βάλλαν, καὶ ἔτεκεν ἐκείνη τὸν Δὰν καὶ τὸν Νεφθαλείμ. ἔδωκε δὲ καὶ ἡ Λεία τὴν Ζαλφὰν τὴν παιδίσκην αὐτῆς τῷ Ἰακὼβ γυναῖκα· ἡ δὲ ἔτεκε τὸν Γαδ καὶ τὸν ᾿Ασηρ. ἔτεκε δὲ ἑξῆς Λεία 30 μετὰ ταῦτα τὸν Ἰσαχαρ καὶ τὸν Ζαβουλων. τότε ἔτεκε καὶ ἡ Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ. 5 ως δὲ ἡθέλησεν Ἰακώβ ἀπελθεῖν εἰς τὴν οἰκείαν τῆν, δίδωσιν | αὐτῷ τὸν μισθὸν Λάβαν δυ αὐτὸς ὁ Ἰακὼβ ὥρισε, πᾶν φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνίοις καὶ πᾶν λευκὸν ἐν ταῖς αἰξίν. ὡς δὲ πολλὰ τὰ τοιαῦτα γέγονεν (ἐτίθει γὰρ ῥάβδους περιξέων ἐν τοῖς ποτιστηρίοις, καὶ ἐνεκίσσα τὰ πρόβατα καὶ ἔτικτε λευκὰ καὶ ποικίλα καὶ σποδοειδῆ ῥαντά. 35 τὸ δὲ πᾶν τοῦ θεοῦ ἔργον ἦν, ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ Ἰακώβ), διεφθονοῦντο αὐτῷ υίοὶ Λάβαν. καὶ λαβὼν λάθρα τὰς έαυτοῦ γυναῖκας μετὰ τῶν ὑπαρχόντων, ἀπῆλθεν. ὁ δὲ Λάβαν κατεδίωξε. καὶ πρὶν ἢ αὐτῷ συμβαλεῖν, ἢπείλησεν αὐτῷ ὁ θεὸς εἰ τρα1 χέως προσενεχθείη τῷ Ἰακώβ. ὁ δέ, ἐλθών, τὸ μέν πρῶτον ἐνεκάλει πράως, καὶ τὴν αἰτίαν ἐζήτει τῆς λαθραίας ἀναχωρήσεως. ὡς δὲ εἶπεν ὁ Ἰακώβ διὰ τὸ πεφοβῆσθαι μήποτε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ λάβη, τοῦτο πεποιηκέναι, ἐζήτει τοὺς θεοὺς αὐτοῦ Λάβαν οὃς ἔκλεψεν ἡ Ῥαχήλ. ὡς δὲ οὐχ εὕρεν, ἐπιτίθεται αὐτῷ σφοδρῶς ἐγκαδῶν ὁ Ἰακώβ. καὶ τέλος φαγόντες καὶ πιόντες διεχωρίσθησαν ἀπὰ ἀλλήλων, βουνὸν λίθων στήσαντες έκεῖ, δν δὴ βουνὸν μαρτυρίαν ἀνεκάλεσαν. τότε συνήντησε τῷ Ἰακώβ ἄγγελος θεοῦ.

20 Αποστέλλει Ίακώβ πρὸς Ήσαῦ ἀπαγγέλλων αὐτοῦ τὴν ἐπιδημίαν. ὡς δὲ ήλθον οί αποσταλέντες καὶ εἶπον ἔρχεσθαι τὸν Ἡσαῦ μετὰ τετρακοσίων ἀνδρῶν, πε-10 ρίφοβος γενόμενος δεῖται τοῦ θεοῦ ὥστε αὐτὸν ἀπαλλάξαι τοῦ προσδοχωμένου χινδύγου, καὶ πέμπει δῶρα τῷ Ἡσαῦ. ὡς δὲ διῆλθε τὸν χείμαρρον ὁ Ἰακὼβ καὶ εὐλογήθη καὶ μετωνομάσθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἱσραήλ, ὁρᾶ τὸν Ἡσαῦ ἐρχόμενον. καὶ ἐπειδὴ είδε τὸ | πληθος, τὰς μέν παιδίσκας μετὰ τῶν παίδων αὐτῶν πρώτας ἔταξε, τὴν Β δὲ Λείαν δευτέραν μετὰ τῶν παίδων, τὴν δὲ Ῥαχὴλ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐσχάτην ἔρχε-15 σθαι πελεύσας, αὐτὸς πρῶτος ἀπήει. ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν ἀσμένως ὁ Ἡσαῦ, καὶ τὰ δῶρα ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, καὶ ἡξίου συμπορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ παρητεῖτο. καὶ έλθων κατέλοσεν είς πόλιν Σικίμων Σαλήμ. ένθα Σοχέμ δ υίδς Έμμωρ τοῦ βασιλέως ἐρασθεὶς Δείνας τῆς θυγατρὸς Ἰακὼβ καὶ φθείρας τὴν παρθένον, ἢξίου νόμφ γάμου λαβείν αὐτὴν γυναίτα. είπε δὲ Συμεών καὶ Λευὶ δώσειν έτοίμως εἰ περι-20 τμηθεῖεν ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτῶν. ὡς δὲ περιετμήθησαν, ἔτι ὄντας ἐν τῷ πόνφ άνεῖλε Συμεών καὶ Λευὶ πάντας. ἐφοβεῖτο δέ λοιπὸν Ἰακώβ μὴ συνεπίθωνται αὐτῷ οί πλησίον Χαναναῖοι, καὶ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος, ἀνῆλθεν εἰς Βεθήλ. καὶ ἀπέθανεν ή τροφὸς 'Ρεβέκκας. ὡς δὲ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός, ἀπάρας ἐκ Βεθήλ κατώκησεν έπέκεινα πύργου Γαζέρ. τότε έδυστόκησε 'Ραχήλ καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῆ ὁδῷ 25 Ἐφραθά αι αυτη ἐστὶν ή Βηθλεέμ. ὁ δὲ τεχθεὶς ἦν Βενιαμίν. τότε ἐκοιμήθη 'Ρουβὶμ μετὰ Βάλλας τῆς παλλακῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τότε ἀπέθανεν Ἰσαάκ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.

21 Γενεαλογοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ, ἔνθα εδρίσκεται Ἰωβ ἀπὸ τούτων ὤν (Ἰωβὰβ δὲ ἐνταῦθα καλεῖται).

30 22 Διαφθονοῦνται δὲ τῷ Ἰωσὴφ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ τῶν ἐνοπνίων ἕνεκεν, καὶ ὅτι μᾶλλον αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐφίλει. καὶ λαβόντες μόνον εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν ἐλθόντα, ἐβουλεύσαντο ἀνελεῖν. συμβουλεύσαντος δὲ τοῦ Ῥουβεὶμ | εἰς λάκκον ἐμβαλεῖν καὶ (ἐβούλετο γὰρ τέλος ἐξελέσθαι τοῦ θανάτου), ἐπειδὴ ἐνέβαλον, ἀπέδοντο ὕστερον Μαδιηναίοις, τοῦ Ἰούδα τοῦτο εἰσηγησαμένου. τὸν δὲ χιτῶνα αὐτοῦ βάψαντες αἵματι, 35 ἐπεδείκνυον τῷ πατρὶ Ἰακώβ. ὁ δέ, νομίσας αὐτὸν θηριόβρωτον γενέσθαι, ἐθρήνει χαλεπῶς. τῷ δὲ Ἰούδα ἐτέχθησαν Ἡρ καὶ Αὐνᾶν καὶ Σῆλώμ. ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἡρ, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Θάμαρ ἔλαβεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αὐνᾶν, καὶ οὐκ ἐβούλετο

⁶ den Accusativ μαρτυρίαν hat fügt, das nach dem Accente ver- 28/29 Genes 36, 33: vgl. den die Handschrift muthlich δευτέραν bedeuten soll. Schluss des Iob in &

¹⁴ δευτεραν $> N^1$: von neuerer Stellung nach dem Syrer und N 36 γρ αὐνᾶν N^r , im Texte ἀμὰν Hand ist vor μετα ein Wort einge- 25 βϊθλεὲμ N

αναστήσαι σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὡς δὲ καὶ οὕτος ἀπέθανεν, οἰκ ἔτι ἤθελε τῷ 1 τρίτῳ Σηλὼμ δοῦναι γυναῖκα τὴν Θάμαρ ὁ Ἰούδας. ἡ δὲ Θάμαρ κοσμησαμένη ἐκάθισεν ὡς πόρνη παρὰ τὴν όδόν. καὶ νομίσας αὐτὴν πόρνην εἶναι ὁ Ἰούδας (ἐπεκάλυπτε γὰρ τὸ πρόσωπον), εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἔδωκεν αὐτῆ ἀρραβῶνα ὁρμίσκον καὶ δακτύλιον καὶ ῥάβδον. ὡς δὲ ἀπηγγέλθη μετὰ ταῦτα ὅτι κύει Θάμαρ, ἐκέλευσεν 5 αὐτὴν κατακαῆναι ὁ πενθερὸς αὐτῆς Ἰούδας. ἡ δὲ ἀπέστειλε λέγουσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς συνειληφέναι οἱ ὁ δακτύλιός ἐστι. τότε φησὶν Ἰούδας Δεδικαίωται Θάμαρ ἢ ἐγώ. ὡς δὲ ἔτικτε, προεξήνεγκε τὴν χεῖρα ὁ Ζαρά, εἶτα συνέστειλε, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Φαρές, καὶ τότε ἐτέχθη ὁ Ζαρά. ταῦτα δὲ οὕτως ἀλληγορεῖται. προεξήνεγκε (φησίν) ὁ πρῶτος λαός, ἤγουν οἱ πρὸ τοῦ νόμου δίκαιοι, τὴν χεῖρα, τοῦτ' ἐστὶν ἐνάρετον ἐνε- 10 δείξαντο πολιτείαν καὶ ἀγγελικήν. εἶτα ἐν μέσφ παρενεβλήθη νόμος. μετὰ ταῦτα ἀνεκλήθη ἐκεῖνος ὁ πρότερος βίος διὰ τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας ἐπὶ τὸ τελειότερον παραγθείς.

[23] Ἡγόρασε τὸν Ἰωσὴφ ὁ ἀρχιμάγειρος Φαραὼ ὁ Πεντεφρής, | ἐνεγείρισε τὰ κατά τὴν οἰκίαν. οὐκ εἶξε τῇ δεσποίνη παρανομεῖν κελευούση. ἐκεῖνος ἐσυκοφαντήθη, 15 ένεβλήθη εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἦν ἄρχων κὰκεῖ. διέκρινε τῷ ἀρχιοινοχόφ καὶ ἀρχισιτοποιῷ τὰ ὀνείρατα. ἐξῆλθον καθώς εἶπε, καὶ ὁ μὲν ἀνηρέθη, ὁ δὲ εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθε τιμήν. είδε Φαραώ τὰ ἐνόπνια τῶν βοῶν καὶ τῶν σταχύων δι' ὧν έδηλοῦτο ή εὐθηνία καὶ ὁ διαδεξόμενος αὐτὴν λιμός. ἐξηνέχθη ὁ Ἰωσὴφ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ΐνα ἐπιλόση εμήνυσε γὰρ ὁ ἀρχιοινοχόος. ἐπέλυσεν. ἔδωκε καὶ γνώμην 20 τὴν τὸν λιμὸν παραλυθησομένην. γίνεται μετὰ τὸν Φαραώ. καὶ συναγαγὼν σῖτον πολύν εν τοῖς έπτὰ ἔτεσι τῆς εὐθηνίας, ὅ τε λιμὸς ἐπέστη. ἐπίπρασκε τοῖς βουλομένοις. ἦλθον τῆ ἀνάγνη καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρίασθαι. ὡς δὲ οὐκ εἶδε μετ' αὐτῶν τὸν Βενιαμίν, δεδοικώς μὴ καὶ αὐτὸν ἐπώλησαν, αἰτιᾶται ὡς κατασκόπους τῆς γῆς, καὶ τοῦ ἐγκλήματος οὐκ εἶναι έτέραν λύσιν ἔλεγε πρὶν ἢ τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτε- 25 ρον τὸν Βενιαμίν καταγαγόντες εἰς Αἴγυπτον ἐπιδεῖξαι δυνηθεῖεν. λαβών δὲ τὸν Συμεών ἀπ' αὐτῶν καὶ δήσας, τοὺς λοιποὺς ἐξέπεμψε, τόν τε σῖτον δοὺς καὶ τὸ ἀργύριον. ώς δὲ ἀπηλθον καὶ εἶδον τὸ ἀργύριον ἐν τῷ κενοῦν τοὺς μαρσίππους, ἐταράγθησαν σφόδρα τῷ παραδόξῳ. καὶ τὸν Βενιαμὶν παρὰ τοῦ πατρὸς ἤτουν λαβεῖν, τὰ γεγονότα ἀπαγγείλαντες ἄπαντα. ὁ δὲ ἀντείχετο τοῦ παιδός. ὡς δὲ ἐπεκράτησεν 30 ό λιμός, καὶ ὁ Ἰούδας ἐπέκειτο. βουλόμενος λαβεῖν τὸν Βενιαμίν, ὑγιῆ καὶ σῶον ἐπαγγειλάμενος ἐπανάξειν, ἔδωκεν ὁ Ἰακώβ, τό τε ἀργύριον διπλοῦν κελεύσας ἐπιφέ-7 ρεσθαι καὶ δῶρα ἕτερα. | ὡς δὲ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωσήφ, ἐδέξατο αὐτοὺς εἰμενῶς. καὶ περὶ τοῦ πατρὸς ἠρώτησε, καὶ είστίασε λαμπρῶς. ἡνίκα δὲ ἔδει ἀπιέναι, τὸ ποτήριον τὸ ἀργυροῦν κελεύει ἐμβληθηναι τῷ μαρσίππω τοῦ Βενιαμίν, οὐκ εἰδότων 35 έκείνων. ώς δὲ ἐνεβλήθη, καὶ λαβόντες ἀπῆλθον, προστάσσει τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τεταγμένφ καταδιῶξαι τοὺς ἄνδρας. ὁ δέ, καταδιώξας, ἐνεκάλει ὅτι κακῶς τὸν εὐεργέτην ήμείψαντο. ταρασσομένων δὲ αὐτῶν, καὶ τῷ μὲν άλόντι ἐπὶ τῇ κλοπῇ, εἰ

⁷ Genes 38, 26 sonst nicht fand 10 ich drucke ἤγουν, obwohl ich 10 εναρατον Ν die gebrauchte Sigle für γουν 17 vielleicht ἐξῆλθεν Ν¹

 ¹⁹ διαδεξάμενος Ν
 22 επειπρασκε Ν¹
 32 ἐπανήξειν Ν¹

1 εύρεθείη, θάνατον όριζόντων, έαυτοῖς δὲ δουλείαν, εύρίσκεται παρὰ τῷ Βενιαμίν. τότε εἰσελθών ὁ Ἰούδας, καὶ μακρὸν ἀποτείνας λόγον, περί τε τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Βενιαμίν, ελόμενος ἀντὶ τοῦ μειρακίου δουλείαν αὐτός, εἰς τοσοῦτον οἶκτον ενέβαλε τὸν Ἰωσὴφ ὡς ἐϰβληθῆναι τοὸς ἐν τῆ σκηνῆ πάντας. πάντας γὰρ ἐκβαλών, 5 ΐνα αὐτῷ μετ' ἐξουσίας δακρύειν ἐξῆ, γνωρίζει ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἀποστέλλει ἐπὶ τὸν πατέρα μετὰ δώρων καὶ άμαξῶν. ἦν δὲ καὶ τῷ Φαραὼ τοῦτο δοκοῦν. ώς δὲ ἤχουσεν ὁ Ἰαχώβ τὰ κατὰ τὸν Ἰωσήφ, περιχαρής τε ἦν, καὶ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος κατηλθεν είς Αίγυπτον.

[24] Όρα τὸν Ἰωσὴφ ὁ πατήρ, καὶ καταφιλεῖ. ἀπηγγέλθη ταῦτα τῷ Φαραώ. 10 καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰακὼβ εὐλόγησε τὸν Φαραώ. καὶ κατώκησεν ἐν Ῥαμεσία. ὡς δὲ ἀνάλωτο τὸ ἀργύριον τῆς γῆς, ατήνη διδόντες οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάμβανον σῖτον. ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα ἐπέλιπε, καὶ ὁ λιμὸς οὐκ ἐπαύετο, ἑαυτοὺς ἔδωκαν μετὰ τῆς γῆς, καὶ γενόμενοι τῷ Φαραώ δοῦλοι, ἔσπειρον, καὶ τὸ πέμπτον μέρος ἐδίδοσαν αὐτῷ, τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοὶ χαρπούμενοι.

Μέλλων δὲ τελευτᾶν δ Ἰακώβ, ὅρκον | ἀπήτει τὸν Ἰωσὴφ ὥστε μὴ θάψαι Β αὐτὸν ἐν Αἰγύπτω, ἀλλ' ἐν τῷ τάφω τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰωσήφ, τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆ, οὐκ εἰς ἐγγόνων, ἀλλ' εἰς υίῶν καταλέγει τάξιν. καὶ ημβλυώπει Ίαχώβ. ώς δὲ χατεφίλησεν αὐτούς, χαὶ ἔδει εὐλογεῖν, ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Ίακὼβ ἔστησε τὸν Ἐφραὶμ ὁ Ἰωσήφ, τὸν δὲ Μανασσῆ ἐκ δεξιῶν. ὁ δὲ Ἰακὼβ τὴν 20 δεξιάν χεῖρα ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ἐξ ἀριστερῶν ἑστῶτα νεώτερον, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἐπὶ τὸν ἐχ δεξιῶν, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. τοῦ δὲ Ἰωσήφ οἰομένου κατὰ ἄγνοιαν τοῦτο ποιεῖν τὸν πατέρα καὶ διορθουμένου, οὐκ ἠνέσχετο ὁ Ἰακώβ· εἰδὼς γὰρ ἔφη τόῦτο ποιείν, οὐκ ἀγνοῶν. τότε δίδωσι τῷ Ἰωσὴφ ὁ Ἰακὼβ τὴν Σίκιμα ἐξαίρετον, ἣν δ Συμεών καὶ ὁ Λευὶ εἶλον, καὶ εὐλογεῖ τοὺς υίοὺς αὐτοῦ. ἐνταῦθα περὶ τοῦ Χριστοῦ 25 προφητεύει λέγων Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἕως ἀν ἔλθη δ ἀπόκειται. ΄Ως δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἰακώβ, ἐπένθησεν αὐτὸν ὁ Ἰωσήφ, καὶ ἀγαγὼν ἔθαψεν ἐν τῷ σπηλαίφ 'Αβραάμ. καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ δεδοικότας όπὲρ ὧν εἰς αὐτὸν ἐπλημμέλησαν ἀπαλλάττει τοῦ φόβου, καὶ ἐπισκήπτει ἡνίκα ἂν επανέρχωνται εξ Αιγόπτου, ανενεγκεῖν αὐτοῦ τὰ ὀστα. ώς δὲ ἀπέθανεν, ἔθηκαν αὐ-30 τὸν τέως ἐν τῆ σορῷ τῆ ἐν Αἰγύπτῳ.

'Ιησοῦς τοῦ Ναυῆ. βιβλίον ἕκτον.

 18^2

'Ιησοῦς καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς διαδεξάμενος Μωυσῆν ἐστρατήγησε τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν ἱστορίαν καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ περιέχει.

Κελεύεται διατάττειν τὸν λαὸν τῷ νόμφ τοῦ θεοῦ προσέχειν. πέμπει κατασκό-35 πους εἰς Ἱεριχώ. εἰσῆλθον. ἀπούσας ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως ἔπεμψε ζητῶν τοὺς

⁴ πάντας γὰρ ἐκβαλὼν mit späterer Tinte gestrichen

¹⁵ die Kapitelzahl 25 fehlt. die Mailänder Hds Ss (vgl. oben 65°) len. in der Mailänder Hds Ss ἀκούσαντες 72, 7. in Ο sind nur hat one nicht hier, sondern steht | so bei Ios 1, 1, 2 so | so und ; so erhalten Labei Genes 49, 1 A.R.

²² zal später nachgetragen 25 Genesis 49, 10

bei Ios 2, 1, 🔊 🗪 bei Ios 3, 1, garde BS 121, 14 125, 5 A.R.

e je sei Ios 5, 1. also gehört 1 vor κελεύεται 71, 34: 2 vor πέμ-34 die Kapitelzahlen 1-4 feh- πει 71, 34: 3 vor κελεύει 72, 3: 4 vor

άνδρας πρὸς Ῥαὰβ τὴν πόρνην τὴν ὑποδεξαμένην• ἡ δὲ ἔκρυψε τοὺς κατασκόπους, 1 καὶ ἀντὶ ταύτης τῆς χάριτος ἤτησε τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκίας αὐτῆς, ὅταν ἡ πόλις ληφθή. οί δε επένευσαν, καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ τὰ γενόμενα. κελεύει τῷ λαῷ ὥστε διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην. καὶ διέβησαν ἐπὶ ξηρᾶς τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς πηγης έστη βεδμα τὸ ἄνωθεν, τὸ δὲ φθάσαν ἐξεκενώθη. καὶ λίθους ἔστησαν ἐν τῆ 5 στρατοπεδεία ιβ, κατὰ τὰς ιβ φυλάς. καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἰορδάνη οὖ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς, έστησεν ο Ἰησοῦς λίθους ιβ. Απούσαντες δε οί βασιλεῖς τῶν ᾿Αμορραίων οί πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Φοινίκης ὅτι διὰ ξηρᾶς διέβησαν τὸν Ἰορδάνην, 19 κατεπλάγησαν. τότε Ἰησοῦς | προσταχθεὶς μαχαίραις πετρίναις περιτέμνει τοὺς Τουδαίους, ἐπεὶ μ ἔτη ἀνέστραπται Ἰσραὴλ ἐν τῆ ἐρήμφ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπερίτμητοι 10 ήσαν αὐτῶν οἱ πλεῖστοι τῶν μαχίμων· οἱ καὶ ἀπώλοντο. ἀντὶ δὲ τούτων κατέστησε τοὺς υίοὺς οδς Ἰησοῦς περιέτεμε διὰ τὸ γίνεσθαι αὐτοὺς ἀπεριτμήτους ἐν τῆ ὁδῷ. τότε ἐποίησε τὸ πάσχα, καὶ ἐν τῆ ἡμέρα ἧ ἔφαγον ἄζυμα ἀπὸ τοῦ σίτου τῆς γῆς έχείνης, έξέλιπε τὸ μάννα.

5 Κελεύεται Ίησοῦς λῦσαι τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ παρὰ τοῦ ὀφθέντος ἀρχιστρατήγου 15 καὶ κυκλώσαι τὴν Ἱεριχὼ μετὰ σαλπίγγων καὶ τῆς κιβωτοῦ ἡμέρας ζ. οδ γενομένου, αὐτόματα ἔπεσον τὰ τείχη. δηλον οὖν ὅτι ἐκ τότε ἀρχὴν ἔλαβε λύεσθαι τὸ σάββατον· δθεν γαρ αρξηταί τις, ανάγκη το σαββατον έμπεσεῖν έν ταῖς ζ ήμέραις. τότε σφζεται μὲν Ῥαὰβ ἡ πόρνη μετὰ τῆς συγγενείας αὐτῆς, καὶ οἰκεῖ ἐν τῷ Ἰσραήλ. έμπιπρᾶται δὲ ἡ πόλις καὶ ἀναθεματίζεται, καὶ κατηράσατο ὁ Ἰησοῦς τῷ οἰκοδο- 20 μοῦντι αὐτήν.

6 Έκλεψεν ειό τοῦ ἀναθέματος ὁ Ἄχαρ, καὶ ήττᾶται ὁ λαὸς προβαλών έτέρα πόλει. δεῖται τοῦ θεοῦ Ἰησοῦς. κελεύεται ἐξαρθῆναι τὸ ἀνάθεμα ἀνεδείχθη δ *Αχαρ, καὶ ἠλέγχθη τὸ κλέμμα. ἐλιθοβολήθη μετὰ τῶν οίῶν καὶ θυγατέρων ὁ Αχαρ. ἀνεμαχήσατο ὁ Ἰησοῦς τὴν μάχην καὶ είλε τὴν πόλιν Γαί, καὶ ἐνεπύρισε, 25 καὶ ἔπεσον ἐν αὐτῆ ιβ χιλιάδες. καὶ τὸν βασιλέα τῆς πόλεως ἐκρέμασεν ἐπὶ ξύλου.

7 Οἰκοδομεῖ Ἰησοῦς θυσιαστήριον ἐκ λίθων όλοκλήρων, καὶ γράφει τὸ Δευτερονόμιον έπεῖ. καὶ οἱ ἡμίσεις ἵστανται πλησίον τοῦ ὄρους Γαιβάλ, καὶ οἱ ἡμίσεις Β πλησίον τοῦ ὄρους Γαριζίν. | συνέρχονται πολεμήσαι τῷ Ἰσραήλ οἱ βασιλεῖς τῶν Χαναναίων καὶ ᾿Αμορραίων καὶ οἱ λοιποί. ἐντεῦθεν τὰ κατὰ τοὺς Γαβαωνίτας. οὧ- 30 τοι γὰρ ἀχούσαντες τὰ περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ φοβηθέντες αὐτοὺς ἐξ ὧν ἤδη κατώρθωσαν εν τοῖς πολέμοις, έρχονται πρὸς αὐτούς, παλαιὰ περιθέμενοι ἱμάτια, ἄρτους ἐπιφερόμενοι ξηρούς, σανδάλια πεπαλαιωμένα ὑποδεδεμένοι, καί φασι πρὸς τὸν λαὸν ότι ἐκ γῆς πόρρωθεν ἥκουσι, καὶ σημεῖον τοῦ πόρρωθεν ἥκειν τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς άρτους καὶ τὰ σανδάλια ἐποιοῦντο· ἐν γὰρ τῆ όδῷ αὐτὰ πεπαλαιῶσθαι ἔλεγον, ἥκειν 35 δὲ ἐπὶ τῷ συνθήκας ποιήσασθαι πρὸς αὐτοὺς εἰρήνης. οί δέ, μὴ ἐρόμενοι τὸν θεόν, έποιήσαντο συνθήκας. ώς δὲ ἔγνωσαν ἠπατημένοι, καὶ ὅτι οὐ πόρρω ἀλλὰ πλησίον

7 άμοραίων Ν 16 ξερυγώ Ν 22 & durch Sigel geschrieben,

unmittelbar danach o mit ī darüber. alles von erster Hand 20 ἐμπιπρᾶται die Hds selbst 25 Γαί Lagarde, γέ Ν 28 γεβάλ Ν

30 άμοραίων Ν 32 τοῖς πολέμοις Rahlfs nach dem Syrer, ταῖς πόλεσιν Ν

1 οἰχοῦσι, μὴ δυνάμενοι αὐτοῖς καταπολεμῆσαι διὰ τοὺς ὅρχους, δούλους ἐποίησαν ξυλοχόπους τε καὶ ὑδροφόρους. ἐνταῦθα ἐκβαίνει ἡ πρόρρησις τοῦ Νῶε ἢν εἶπε Χαναὰν παῖς οἰχέτης: ἐξ ἐκείνου γάρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι.

8 "Ηκουσεν 'Αδωνιβεζὲκ βασιλεὺς Ἱερουσαλὴμ ὅτι ἑάλω ἡ Ἱεριχὼ καὶ ἡ Γαί, 5 καὶ ὅτι ηὐτομόλησαν οἱ Γαβαωνῖται, καὶ ἐπιστρατεύει ἐπ' αὐτοὺς μετὰ καὶ ἑτέρων βασιλέων · οἱ δὲ ἐκάλουν εἰς συμμαχίαν τὸν Ἰησοῦν, ἦλθε καὶ συνέβαλε καὶ ἐτρέψατο αὐτούς. καὶ ἄνωθεν ἐπ' αὐτοὺς χάλαζα κατηνέχθη, καὶ πλείους ἀνεῖλεν ἡ χάλαζα ἢ οἱ υἱοὶ Ἱσραὴλ ἐν μαχαίρα. τότε ἔστη ὁ ῆλιος κατὰ Γαβαών, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών. καὶ πάντα τῶν ἐχθρῶν τὸν λαὸν ἀπέκτεινεν Ἰησοῦς, καὶ ε βασι-10 λεῖς εἶλε, καὶ τὴν Μακίδα καὶ τὴν Λαβρὰ καὶ | τὴν Λαχὶς καὶ τὴν 'Οδολλὰμ 20 καὶ τὴν Χεβρὼν καὶ τὴν Δαβεὶρ καὶ τὴν ὀρεινὴν καὶ τὴν πεδινήν.

9 Συνηλθον δὲ καὶ ἔτεροι βασιλεῖς πολλοὶ μετὰ στρατοπέδων μεγάλων. καὶ τούτους εἶλεν Ἰησοῦς. ἔγκειται δὲ αὐτῶν ἐνταῦθα καὶ τὰ ὀνόματα καὶ αἱ πόλεις, ὧν δ ἀριθμὸς λα.

15 10 Προστάσσεται Ἰησοῦς διαδοῦναι τὴν γῆν τοῖς Ἰσραηλίταις. καὶ διαγράφει τίς φυλὴ τίνας κλήρους ἔλαβε, καὶ τοῖς Λευίταις τί ἐδόθη.

11 Έκπέμπει Ἰησοῦς τὴν φυλὴν Ῥουβεὶμ καὶ τὴν Γὰδ καὶ τὸ ημισυ τῆς φυλῆς Μανασση εἰς τοὺς κλήρους αὐτῶν οῦς ἔλαβον ἔτι ζῶντος τοῦ Μωυσέος. οἱ δέ, ἀπελθόντες παρὰ τὸν Ἰορδάνην, ἀκοδόμησαν βωμόν. ἐτάραξε τοῦτο τὰς ἄλλας φυλάς 20 φοντο γὰρ ἀποστασίας ἔνεκεν τοῦτο αὐτοὺς πεποιηκέναι. πέμπουσι πρὸς αὐτοὺς ἐγκαλοῦντες. οἱ δὲ ἀπολογοῦνται λέγοντες οὐκ ἀποστασίας ἔνεκεν οἰκοδομησαι τὸν βωμόν, ἀλλὶ ἵνα μὴ ἔχωσιν οἱ μεθὶ ὑμᾶς γενόμενοι τοὺς ἡμετέρους υἱοὺς ὡς ἀλλοτρίους τῆς ἑαυτῶν συγγενείας διὰ τὸ τὸν Ἰορδάνην μέσον ἐκατέρων ρεῖν, ἀλλὶ ἵνα ηἱ δ βωμὸς εἰς μαρτύριον καὶ μὴ ἔχωσι λέγειν τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς ἐγγόνοις ἡμῶν Οὐκ ἔστιν ὑμῖν 25 μερὶς κυρίου. ἐπείσθησαν μηκέτι πολεμῆσαι αὐτοῖς αί λοιπαὶ φυλαί. τότε συγκαλεῖται τοὺς Ἰσραηλίτας ὁ Ἰησοῦς καὶ ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς τῶν τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν, καὶ παραινεῖ φυλάττειν τοὺς νόμους, καὶ προλέγει τὰ διαδεξόμενα αὐτοὺς κακά, εἰ μὴ φυλάξαιεν τὸν νόμον. καὶ τελευτῆ ἐτῶν ρι. τελευτῆ καὶ Ἑλεάζαρ ὁ ἱερεός, καὶ ἱεράτευσε Φινεὲς ὁ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ ἐιδωλολατροῦσιν οἱ Ἰσραηλῖται. καὶ παρεδόθησαν 30 τῷ Ἐγλὼμ | βασιλεῖ Μωάβ, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῶν ἔτη ιη.

Κριταί. ζ.

Κριταὶ καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ διὰ τῶν κριτῶν ἔσφζεν ὁ θεὸς τὸν λαόν, θλιβόμενον ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων, τῶν περιλειφθέντων Χαναναίων. καὶ ἡ βίβλος αὕτη ἑκάστου κριτοῦ τὰς πράξεις περιέχει καὶ τὸν χρόνον 35 τῆς ζωῆς.

Ένταῦθα κεῖται ποίας μὲν πόλεις εἶλον, ποίας δὲ ἀφῆκαν φόρου ὑποτελεῖς αὐτοῖς εἶναι Ἰσραηλῖται. καταμαλακισθέντες γὰρ πρὸς τοὺς τοῦ πολέμου πόνους, παρέβησαν τὸ πρόσταγμα τοῦ θεοῦ, κελεύσαντος πάντας ἄρδην ἀφανισθῆναι. ἦλθεν ἄγτος

^{2/3} Genes 9, 25: vgl. oben 65, 5/6 4 dem Anscheine nach τερυγω N

⁴ Γαι der Syrer, γάζα N 9 αίλών N

¹⁰ όδολάμ **N**11 δαμήρ **N**

γελος κυρίου πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ ἤλεγξεν αὐτῶν τὴν παρανομίαν. δέον γὰρ 1 πάντας ἀφανισθῆναι, φησίν, ὑμεῖς συνθήκας ἔθεσθε πρὸς αὐτούς ˙ διὰ τοῦτο οὐκ ἐξολοθρεύσει ὁ θεὸς τὰ ὑπολειπόμενα ἔθνη. ταῦτα ἀκούσαντες, ἔκλαυσαν ὁμοθυμαδόν, ὅθεν καὶ Κλαυθμὼν ὁ τόπος ἐκλήθη. καὶ παρηνόμουν καὶ εἰδωλολάτρουν συνεχῶς, καὶ παρεδίδοντο τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀπηλλάσσοντο τῆς δουλείας, καὶ πάλιν τοῖς αὐτοῖς 5 ἐπέμενον κακοῖς.

παρεδόθησαν Χουσάρσαθών βασιλεῖ Συρίας ἔτη η, καὶ ἔσφσεν αὐτοὺς κύριος διὰ

Γοθονιὴλ τοῦ πριτοῦ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἔτη μ.

ἀπέθανεν ὁ Γοθονιήλ, καὶ παρεδόθησαν Ἐγλὼμ βασιλεῖ Μωὰβ ἔτη ιβ. καὶ ἐκέκραγον πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν ᾿Αώδ, ὅστις δόλφ ἀνεῖλε τὸν Ἐγλὼμ 10 βασιλέα Μωάβ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἔτη π.

μετ' αὐτὸν ἔκρινε Σεμεγὰρ υίὸς Δινάχ. οὕτος ἐπάταξεν χ τῶν ἀλλοφύλων ἐν

τῷ ἀροτρόποδι τῶν βοῶν.

21 παρεδόθησαν δὲ Ἰαβεὶμ βασιλεῖ | Χαναάν, καὶ ἔθλιψε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ.

μετὰ τὸν Σεμεγὰρ Βαρὰκ ὁ υἱὸς ᾿Αβινεέχ. μετὰ τοῦ αὐτοῦ Βαρὰκ ἦν καὶ Δε- 15 βῶρα γυνὴ προφῆτις. δουλευόντων γὰρ τῷ Ἰαβεὶμ βασιλεῖ Χαναναίων τῶν Ἰσραηλιτῶν, κελεύει τῷ Βαρὰκ ἡ Δεβῶρα στρατηγῆσαι. ὁ δὲ οὐκ ἦνείχετο, εἰ μὴ καὶ αὐτὴ συνεξέλθοι αὐτῷ καὶ συνεξῆλθεν ἡ γυνή. γενομένου δὲ τοῦ πολέμου, φεύγουσιν οἱ πολέμιοι. καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰαβὶν τοῦ βασιλέως Σισάρα ἐλθὼν πρός τινα γυναῖκα Ἰαὴλ λεγομένην, ἤτει πιεῖν. ἡ δὲ γάλα ἔδωκεν αὐτῷ ἀντὶ τοῦ ὕδατος. ὡς δὲ ἐκοι- 20 μήθη πιών, πάσσαλον λαβοῦσα ἡ γυνή, διήλασε διὰ τοῦ κροτάφου αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀπέθανεν ὁ Σισάρα. καὶ εἰσελθὼν Βαρὰκ εἶδεν αὐτὸν τεθνεῶτα. τότε ἦσε Δεβῶρα ὡδὴν ἐπινίκιον. ἡ δὲ Ἰαὴλ ἦν γυνὴ Χάβερ τοῦ Κιναίου. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἔτη μ.

πάλιν παραδίδονται εἰς χεῖρας Μαδιὰμ οἱ Ἰσραηλῖται ἔτη ζ συνεχῶς γὰρ παρωργίζοντο τὸν θεόν. τότε τῷ Γεδεὼν ὤφθη ἄγγελος, καὶ παρώρμησεν εἰς πόλεμον. 25 εἶτα κελεὕει αὐτῷ ὁ κύριος θῦσαι τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀνενεγκεῖν ὁλοκαυτώματα, καὶ τὸ θυσιαστήριον κατασκάψαι τοῦ Βάαλ. καὶ ἐποίησεν οὕτως. καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαύτωμα τῷ θεῷ. καὶ αἰτεῖ σημεῖον ὁ Γεδεὼν ὁ καὶ Ἱεροβοὰλ τὸ ἐπὶ τοῦ πόκου γενόμενον. καὶ κελεύεται ἄπαν ἀποπέμψαι τὸ στρατόπεδον, τριακοσίους δὲ μόνους κατασχεῖν τοὺς λάψαντας τὸ ὕδωρ. καὶ ἐποίησεν οὕτως. καὶ συμβαλὼν μετὰ λαμπάδων καὶ σαλπίγγων, εἶλε τοὺς πολεμίους. τότε ὰνηρέθησαν ὁ Ὠρὴβ καὶ Ζήβ, οἱ ἄρχοντες Μαδιάμ, καὶ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανα οἱ βασι-Β λεῖς. | καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἔτη μ.

ἀποθανὼν δὲ Γεδεών, κατέλιπεν υίοὺς ο, καὶ ἀπὸ παλλακής ἕνα, τὸν ᾿Αβιμέλεχ. οὕτος τοὺς ο ἀνελών, ἐκράτησε τῆς βασιλείας ἔτη γ. καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ δίκην ἔδωκε 35 τῆς ἀδελφοκτονίας. προσελθὼν γάρ τινι πύργφ πόλεως πολεμικῆς, κλάσματι μύλου

έθλάσθη τὴν κεφαλὴν ὑπὸ γυναικός, καὶ ἀπέθανε.

μετὰ τὸν ᾿Αβιμέλεχ ἔκρινε Θωλᾶ ἔτη κγ.

7 Χουσάρσαθὼν mit zwei Ac 29 ἱεροβοὰμ N
 centen in der Hds
 32 σαμὰν N¹, σαλμὰν N²

34 παλαχῆσ Ν35 τοὺς pr m später

1 μετὰ Θωλᾶ Ἰαεὶρ ἔτη κβ.

καὶ παρώργισαν τὸν θεὸν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, καὶ παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ᾿Αμμὼν ἔτη ιη. τότε τὸν Ἰεφθάε, υἱον ὄντα γυναικὸς πόρνης, καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀπελαθέντα τῆς πατρώας οὐσίας, οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ ἀξιοῦσι στρατηγῆσαι τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς ᾿Αμμών, καὶ διδόασιν αὐτῷ τὴν ἀρχήν. ὁ δέ, πεισθείς, καὶ πρῶτον πρεσβευσάμενος πρὸς τὸν βασιλέα τῶν υἱῶν ᾿Αμμών, ὡς οὐκ ἔπεισεν, εὐξάμενος τῷ θεῷ θῦσαι τὸν πρῶτον ἀπαντήσαντα αὐτῷ, εἰ ἐπανέλθοι ἐκ τοῦ πολέμου, συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς καὶ νικήσας, θύει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ πρώτη γὰρ αὐτῷ ὑπήντησεν αὕτη. καὶ ἔκρινεν Ἱεφθάε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη λς. καὶ ἀπέθανε.

0 μετὰ τὸν Ἰεφθάε ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ᾿Αβεσὰν ὁ ἐκ Βηθλεὲμ ἔτη ζ. δς είχεν

υίοὺς λ, καὶ λ θυγατέρας.

μετὰ τοῦτον ἔπρινε τὸν Ἰσραὴλ Χελιὼν ὁ Ζαβουλωνίτης ἔτη ι.

μετὰ τοῦτον ἔπρινε τὸν Ἰσραὴλ ᾿Αβδὼν υίὸς Xελιὴλ ὁ Φ ραδωνίτης ἔτη η. δς εἶγε μ υίούς, καὶ λ ἐπ τούτων ἐγγόνους.

15 καὶ προσέθεντο υἱοὶ Ἰσραήλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων ἔτη μ. τότε τίκτεται ὁ Σαμψών. καὶ ἰδὼν γυναῖκα ἐν Θα μναθά, ἡράσθη αὐτῆς, καὶ λαβεῖν ἡθέλησε νόμφ γάμου. οἱ δὲ γονεῖς τὸ 22 μὲν πρῶτον διεκώλυον διὰ τὸ ἀλλόφυλον εἶναι, ὡς δὲ εἶδον ἐπικείμενον, οὸκ ἡναντι-ώθησαν. ἡνίκα δὲ ἀπήει διαλεχθῆναι περὶ αὐτῆς, συνήντησεν αὐτῷ λέων. καὶ ἀνεῖ-20 λεν αὐτὸν ταῖς χερσίν αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἔδει τοὺς γάμους γενέσθαι, πάλιν ἀπιών, ὁρᾳ κηρίον μέλιτος ἐν τῷ στόματι τοῦ λέοντος τοῦ ἀνηρημένου ὑπ' αὐτοῦ. καὶ προέ-

όρᾶ κηρίον μέλιτος ἐν τῷ στόματι τοῦ λέοντος τοῦ ἀνηρημένου ὑπ' αὐτοῦ. καὶ προέτεινεν αὐτοῖς πρόβλημα λέγων Ἐκ στόματος ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις (τοῦτ' ἐστίν, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος), καὶ ἐκ πικροῦ γλυκύ, καὶ ὑπέσχετο, εἰ ἐπιλύσαιεν, δώσειν αὐτοῖς λ σινδόνας καὶ λ στολάς, εἰ δὲ μὴ δυνηθεῖεν, ἀπαιτήσειν αὐτοὺς τοσαῦτα.

25 ώς δὲ διηπόρουν καὶ οὐχ εὕρισκον, ἠπείλησαν τῆ γυναικὶ αὐτοῦ θάνατον, εἰ μὴ μάθοι παρ' αὐτοῦ τὸ αἴνιγμα. ἡ δέ, μαθοῦσα, ἀπήγγειλεν αὐτοῖς. καὶ εἰπόντες, ἔλαβον. καὶ ὡργίσθη Σαμψών. ὁ δὲ πατὴρ τῆς νύμφης δείσας, λαβων ἔδωκεν αὐτὴν τῷ νυμφαγωγῷ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ μᾶλλον αὐτὸν ἐλύπησε. καὶ λαβων λ ἀλώπεκας, καὶ λαμπάδας ὅπισθεν αὐτῶν ἐξάψας, ἀφῆκεν εἰς τὰ πεδία τῶν ἀλλοφύλων. ὡς δὲ ἐνε-

30 πύρισαν αὐτῶν τὰ σταχυοφόρα πεδία, ἐνέπρησαν ἐκεῖνοι τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης μετ' αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς. οὐδὲ τούτου γενομένου ἐχάλασε τὴν ὀργὴν ὁ Σαμψών, ἀλλ' ἔτι ἐπολέμει αὐτοῖς. οἱ δέ, παραταξάμενοι κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, τὸν Σαμψών ἐ-ζήτουν. καὶ δήσαντες οἱ Ἰσραηλῖται παρέδωκαν τοῖς ἐχθροῖς. ὁ δέ, τὰ δεσμὰ διαρρήξας, καὶ εὐρὼν σιαγόνα ὄνου, χιλίους ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῆ. καὶ διψήσας ηὕξατο τῷ

35 θεῷ, | καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ ἐκ τῆς σιαγόνος, καὶ ἔπιεν. ἦλθεν ἐκεῖθεν πρὸς γυναῖκα Β πόρνην εἰς Γάζαν, καὶ περιεκύκλωσαν αὐτὸν οἱ ἐχθροί. ὁ δέ, κατὰ τὸ μεσονύκτιον λαβὼν τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ θεὶς ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐξῆλθε. μετὰ ταῦτα ἠράσθη

6 πρῶτου, wie es scheint, die Hds 18 μεν mit jüngerer Tinte uncent) von erster Hand auf Rasur 10 ἀβεσὰρ Ν terstrichen 22 Iudic 14, 14

10 β von βηθλεεμ alt auf Rasur 19 ἀπίη N, das ι (nicht der Ac- 28 λ hat die Hds

γυναικός τινος ὸνόματι Δαλιδᾶς, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα. ταύτη ὑπέσχοντο οί 1 σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων, α καὶ ρ ἀργυρίους εἰ μάθοι παρ' αὐτοῦ πῶς ἄν εὐκατα-γώνιστος γένηται. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο μαθεῖν, τὰ μὲν πρῶτα αὐτὴν ἡπάτα, τέλος δέ, ὡς κατειργάσατο αὐτόν, εἶπεν αὐτῆ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐάν τις αὐτοῦ περιέληται βοστρύχους, ἀσθενήσει. ἡ δέ, καλέσασα τοὺς σατράπας καὶ κοιμήσασα αὐτόν, ἐποίησε 5 ξυρηθήναι. καὶ εὐθέως ἡσθένησε. καὶ λαβόντες αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐτύφλωσαν καὶ ἐνέβαλον εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ αὐτοὶ εὐφραίνοντο. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου εἰς τὸ ἐμπαῖξαι αὐτῷ. ὁ δέ, οἰκτρὸν στενάξας καὶ τοῦ κυρίου δεηθεὶς ὥστε ἐνισχῦσαι αὐτόν, τῶν κιόνων λαβόμενος τοῦ οἴκου καὶ διασαλεύσας, κατήνεγκεν αὐτὰς ἐπὶ τοὺς σατράπας καὶ ἑαυτὸν καὶ ἕτερον πολὸν λαόν. καὶ ἀπέθανον τότε 10 πλείους ἢ ὅσοι ἀπέθανον ὑπ' αὐτοῦ ζῶντος.

μετὰ τοῦτα ἐπιστρατεύουσιν οί ἐκ τῆς φυλῆς Δ άν, καὶ ἔλαβον τὴν Λ αῖσαν, καὶ έπωνόμασαν αθτήν Δάν, καὶ ἔστησαν έκεῖ γλυπτὸν λατρείας. ἀνήρ δὲ Λευΐτης, ὀργισθείσης αὐτῷ τῆς παλλακῆς αὐτοῦ καὶ ἀπελθούσης εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, απήει καταλλάξων αὐτὴν έαυτῷ. καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐπανήει. ἐν δὲ τῷ όδῷ κατέλυ- 15 23 σεν είς Γαβαὰ τῆς Βενιαμίν παρά τινι πρεσβύτη. Ι οί δὲ ἐν Γαβαὰ περιστάντες τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἐξητοῦντο τὸν ξένον, ἵνα ἐξυβρίσωσιν αὐτόν. ὁ δὲ ὑποδεξάμενος αὐτὸν πρεσβύτης ετοιμος ἦν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν παρθένον. οἱ δέ, λαβόντες τὴν παλλακήν, ἐνέπαιξαν αὐτῇ ὅλην τὴν νύκτα. ὡς δὲ πρωΐ γέγονεν, ἀφέντες αδτὴν ἀπῆλθον. ἡ δέ, ὁπὸ τῆς ἐπηρείας κακωθεῖσα, καὶ ἐλθοὕσα παρὰ τὴν 20 ολιίαν ένθα πατήγετο ό άνὴρ αὐτῆς, ἐξέψυξεν. ἐλθὼν δὲ ἐπεῖνος παὶ εύρὼν αὐτὴν νεχράν, ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐν τῷ ὑποζυγίφ, καὶ ἀπελθών εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, διεῖλεν εὶς ιβ μέρη, καὶ ἔπεμψε ταῖς ιβ φυλαῖς. χαλεπῶς δὲ ἤνεγκαν τὸ γεγονός, καὶ ἐξοπλισάμενοι, ήτουν τους ένυβρίσαντας είς το γύναιον. ως δε ούκ εδίδοσαν έκεῖνοι, συνεκρότησαν πόλεμον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ήττήθησαν καὶ τὸ δεύτερον, ἐν δὲ τρίτη 25 συμβολή πάσαν την φυλην Βενιαμίν κατέκοψαν πλην χιλίων διαφυγόντων. ώς δὲ ἐκινδύνευεν ή φυλή τέλεον ἀπολέσθαι (οὐ γὰρ εἶχον οὖτοι γυναῖκας, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ ώμοσαν εξ αὐτῶν μὴ δώσειν αὐτοῖς), ελόντες τοὺς συστρατεύσαντας αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμινιτῶν, τὰς ἐκείνων παρθένους ἔδωκαν αὐτοῖς τετρακοσίας. ὡς δὲ ἐνέλιπον ἔτι, έορτῆς τελουμένης, συνεχώρησαν αὐτοῖς ἐξελθοῦσιν ἀφαρπάσαι παρθένους οὐκ εἰδότων 30 τῶν γονέων. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ Βενιαμίν. καὶ ψκοδόμησαν αὐτοῖς πόλεις, καὶ κατώκησαν έκεῖ. οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὴν φυλὴν αὐτοῦ. εν εκείνη τη ήμερα οὐκ ἦν βασιλεύς εν Ἰσραήλ· ἀνὴρ τὸ εὐθες | εν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει.

'Ρούθ , βιβλίον ὅγδοον. 'Ρούθ καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ τὴν ἱστορίαν τὴν κατ' αὐτὴν τὴν 'Ρούθ μόνην περιέχει οὕτως.

12 δαϊσὰν (mit diesem Accente) N gebessert in der Hds
13/14 οργισθει mit σης pr m über 26 χ mit ων über der Zeile die 29 βενϊαμιτῶν N
der Zeile: οργισθη N¹ Hds, Alles pr 14 παλαχῆσ N¹, von erster Hand 28 τοὺς συστρατεύσαντας: so steht

Ή Νεεμίν, ἀποθανόντος αὐτῆς τοῦ ἀνδρὸς Ἐλιμέλεχ καὶ τῶν υίῶν, καὶ τοῦ λιμοῦ παυσαμένου δι' δν είς τὴν Μωαβῖτιν μετώκησεν ἀπὸ Βηθλεέμ ἔτη ι, ὑποστρέφει αὖθις εἰς τῆν Ἰούδα. καὶ ἡ μὲν μία νύμφη αὐτῆς ἐπείσθη μεῖναι ἐν τῆ Μωαβίτιδι, ή δὲ ἄλλη ή ὄνομα 'Ρούθ, ἐπὶ σωφροσύνη διαπρέψασα, πολλὰ παρακληθεῖσα ὥστε 5 μεῖναι καὶ αὐτὴ ἐν τῆ Μωαβίτιδι, οὐκ εἶξεν, ἀλλ' ἀποταξαμένη τῆ συγγενεία καὶ τῆ πατρική δεισιδαιμονία, μετέβαλεν εἰς θεοσέβειαν. καὶ μετήλθεν εὐθὸς εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐκεῖ τε ἐζεύχθη τῷ Βοόζ, ἐκ φυλῆς Ἰούδα τυγχάνοντι, ἀγχιστεύοντι τὴν Νεεμίν. καὶ λοιπὸν ἐξ αὐτῆς γενεαλογεῖται ὁ Δαυίδ. Βοὸζ γὰρ ἐκ τῆς Ῥοὺθ τίπτει τὸν ஹβήδ, ஹβήδ δὲ τὸν Ἱεσσαί, Ἱεσσαὶ δὲ τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα.

10

Βασιλειῶν τρίτη. βιβλίον ιαον. 30³'Αδωνίας υίὸς Δαυὶδ έστιῶν τοὺς περὶ Ἰωὰβ καὶ 'Αβιάθαρ ώς βασιλεύσων, εἰσέρχεται Βιρσαβεὲ κατὰ συμβουλὴν Νάθαν τοῦ προφήτου καὶ ἀπαγγέλλει τῷ Δαυίδ. μεταξύ δὲ λαλούσης ἐκείνης, εἰσέρχεται ὁ Νάθαν. | καὶ κατασκευάσαντες ώστε 31 βασιλεῦσαι τὸν Σολομῶντα, ἐξῆλθον. καὶ ἐπιβιβάσαντες τὸν Σολομῶντα τῆ βασιλικῆ 15 ήμιόνω δ τε προφήτης Νάθαν καὶ Σαδώκ ὁ ἱερεός, ἀπῆλθον εἰς τὸν Γειών καὶ ἔχρισαν αὐτὸν καὶ εἶπον Ζήτω ὁ βασιλεύς. ἐλθών ὁ υίὸς ᾿Αβιάθαρ τοῦ ἱερέως Ἰωνάθαν, απήγγειλε τῷ ᾿Αδωνία ταῦτα ἐσθιομένφ. καὶ οί μὲν ἄλλοι ἔφογον, ὁ δὲ ᾿Αδωνίας κατέφυγεν είς το θυσιαστήριον, δεδοικώς τον Σολομώντα. τότε εξάγει αὐτον εκείθεν, καὶ ἐλθὼν προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ.

20 Μέλλων τελευταν δ Δαυίδ, παραινεῖ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Σολομῶντι ώστε φυλάττειν τὸν τοῦ θεοῦ νόμον οὕτω γὰρ τεύξεσθαι αὐτὸν τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν ἐπηγγελμένων αὐτῷ. παραγγέλλει τε περὶ Ἰωὰβ καὶ Σεμεεὶ ὥστε τιμωρηθήναι αὐτούς, καὶ περὶ τῶν οίῶν Βερζελὶ ὥστε αὐτοὺς τιμῆς τυγχάνειν καὶ τῆς τραπέζης ἀπολαύειν τῆς βασιλικῆς. καὶ ἀποθνήσκει, μ ἔτη βασιλεύσας.

1 'Αναιρεῖ τὸν 'Αδωνίαν ὁ Σολομών, ὅτι τὴν 'Αβεσὰχ ἤτησε, καὶ τὸν 'Αβιάθαρ τῆς ໂερωσύνης ἐξέβαλε. καὶ ἐπληρώθη ἡ κατὰ τοῦ Ἡλεὶ ἀπειλή· ἐξ ἐκείνου γὰρ κατήγε τὸ γένος. ἀνείλε καὶ τὸν Ἰωάβ, τὸν δὲ Σαδώκ τὸν ἱερέα ἀντὶ ᾿Αβιάθαρ κατέστησεν ἀρχιερέα.

2 Δίδωσι δὲ Σολομών πρόσταγμα Σεμεεὶ ώστε ἐν τῆ πόλει μένειν δι' ὅλου, εἰ 30 δέ ποτε εξέλθοι, οδα άτιμωρητί τοῦτο ποιήσειν, άλλὰ θάνατον δποστήσεσθαι τὴν ζημίαν. ἀπώλοντο αὐτῷ δοῦλοι. ὁ δέ, ἐπιλαθόμενος τοῦ προστάγματος, ἐξῆλθε τοὺς δούλους ζητήσαι καὶ μαθών δ Σολομών, ἀνεῖλεν αὐτόν.

3 Περὶ τῆς σοφίας Σολομῶντος διήγησις. περὶ τῆς εἰρήνης | τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ. Β περὶ τῆς πολυτελείας τοῦ ἀρίστου. περὶ τῶν άρμάτων. περὶ τῶν ἵππων. περὶ παντὸς 35 τοῦ πλούτου.

4 Αξτεῖ Σολομών σοφίαν παρά θεοῦ. τότε κρίνει ταῖς γυναιξὶ ταῖς ὁπὲρ τοῦ

τῆς ήλικίας νεάζον, αίτεῖ σοφίαν was Anderem $\mathbf{I}$ $\delta \overline{\alpha} \delta \mathbf{N}$: so stets 34 πολυτελείας der Syrer, πολι- παρά θεοῦ, πρὸς τὸ γνῶναι καλόν 9 Ende + τέλος τῆς ὀκτατεύτε καὶ πονηρόν am Rande 312 wohl τείας Ν you N 36 ιβ ἐτῶν ἦν ὅτε ἐβασίλευσε Σ o- von erster Hand. $ENestle\ ZATW$ 11/12 so in der Hds 17 σ von ἐσθιομένψ alt auf et- λομών. διαπορούμενος δὲ διὰ τὸ 📱 312—314: DKaufmann ebenda παιδίου προσελθούσαις αὐτῷ. πάλιν περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ λόγος. περὶ τῆς πολυ- 1 τελείας τῆς τραπέζης αὐτοῦ, καὶ τίνες ἐλειτούργουν ταύτην αὐτῶ.

- 5 'Αποστέλλει πρὸς Χειράμ τὸν βασιλέα Τύρου, τοὺς δρυοτόμους αἰτῶν ἐπὶ μισθῷ. ὁ δὲ παρέσχεν. ἐνταῦθα κεῖται τῶν ἐργαζομένων ὁ ἀριθμὸς καὶ τῆς ἑτοιμασθείσης εἰς τὸν ναὸν ὅλης τὸ πλῆθος. εἶτα ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ.
  - 6 Εύγεται ό Σολομών εν τῷ ναῷ καὶ θύει καὶ εγκαινίζει τὸν οἶκον.
- 7 Ἐπαγγέλλεται ἀγαθὰ αὐτῷ ὁ θεός, ἐὰν φυλάξη τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ ἀπειλεῖ τἀναντία, ἐὰν παραβῆ. ἦν δὲ αὐτῷ ναῦς χρυσίον φέρουσα.
- 8 Τὰ κατὰ τὴν βασίλισσαν νότου τὴν ἐλθοῦσαν ἀκοῦσαι τῆς σοφίας αὐτοῦ. τὰ κατά τὸν πλοῦτον αὐτοῦ τὸν μέγαν. τὰ περὶ τῶν ὅπλων τῶν χρυσῶν ὧν ἐποίησε. τὰ 10 περί τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πόθεν καὶ μέχρι ποῦ παρέτεινεν.
- 9 Ἐνταῦθα τὰ περὶ τῆς εἰδωλολατρείας αὐτοῦ καὶ τῆς προσκρούσεως ἦς προσέπρουσε τῷ θεῷ. ἐνταῦθα ἀπειλὴ πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας παράλυσις καὶ εἰρήνης ἀφανισμός. ἐπανίσταται γὰρ αὐτῷ ᾿Αδερ ὁ Ἰδουμαῖος καὶ ὁ Ἐσδρώμ καὶ ὁ δούλος Ίεροβοάμ. ἔρχεται πρὸς αὐτὸν τὸν Ἱεροβοὰμ ἀχιὰ ὁ προφήτης, καὶ δίδωσιν 15 αὐτῷ διαρρήξας ἱμάτιον, τελαμῶνας δέκα, προμηνύων αὐτῷ ὅτι καθέξει τὰ δέκα σκήπτρα. ώς δὲ ήθελεν ἀνελεῖν αὐτὸν Σολομών, ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον.
- 10 Ἐπανῆλθεν ἀπ' Αἰγύπτου Ἱεροβοὰμ | ἀποθανόντος Σολομῶντος. ὁ δὲ λαὸς προσελθών τῷ 'Ροβοὰμ υἱῷ τοῦ Σολομῶντος, ἡξίου πραστέραν αὐτοῖς γενέσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ πατρός. ὁ δέ, ὑπὸ τῶν συντρόφων αὐτοῦ τινων νέων ἀναπεισθείς, 20 ήπείλησε καὶ βαρυτέραν αὐτὴν ποιήσειν. ἔνθεν ἀπεσχίσθησαν αἱ ι φυλαί, καὶ ἐβασίλευσαν ἐφ' ἑαυτῶν τὸν Ἱεροβοάμ. καὶ βουλόμενον ἐπιστρατεῦσαι αὐτῷ τὸν Ῥοβοάμ. έχωλυσεν ό θεός. ως δὲ ἠρρώστησε τὸ παιδίον τοῦ Ἱεροβοάμ, πέμπει τὴν γυναῖχα αὐτοῦ πρὸς ᾿Αχιὰ τὸν προφήτην πευσομένην περὶ τῆς νόσου. δ δὲ εἶπεν ᾿Αποθανεῖται. καὶ ἀπέθανεν. 25
- 11 Ίστησι δαμάλεις χρυσᾶς ὁ Ἱεροβοάμ, μίαν ἐν Βαιθήλ καὶ μίαν ἐν Δάν, ἵνα μή ἀναβαίνωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ λαός. δύοντος δὲ αὐτοῦ ἐκεῖ, ἰδού ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐλθών, προφητεύει τὰ κατὰ τὸν Ἰωσίαν. καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ τοῦ βασιλέως έν τῷ ἐκτεῖναι αὐτὴν καὶ εἰπεῖν Συλλάβετε αὐτόν, καὶ ἐρράγη τὸ θυσιαστήριον. δεηθέντος δὲ τοῦ προφήτου τοῦ θεοῦ, ὑγίανεν ὁ βασιλεύς. καὶ παρεκάλει τὸν προφήτην 30 έστιαθήναι παρ' αὐτῷ. ὁ δὲ οὐκ ἡνέσχετο, πρόσταγμα φυλάττων τοῦ θεοῦ, ὅπερ ὕστερον παραβάς ἀνηρέθη ἐν τῆ όδῷ ὑπὸ λέοντος. ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ ἔτι ἐπέμενεν ἐν τῆ κακία αὐτοῦ. καὶ ὁ Ῥοβοὰμ εἰδωλολάτρησεν. ἔτει πέμπτω τῆς βασιλείας αὐτοῦ έλθων Σουσακείμ, έλαβε τοὺς θησαυρούς.

3 185: PdeLagarde Mittheilun- Ίεροβοάμ Τάδε λέγει αύριος ὁ θεὸς έξελεξάμην ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων gen 2 40r

Ίσραὴλ Ἰδοὺ ἐγὼ ῥήσσω τὴν βασι-12 Rand, wohl von erster Hand λείαν έχ χειρός Σολομῶντος, καὶ θεοῦ πρὸς τὸν Σολομῶντα διὰ τὸν σχῆπτρα [Hds hier σχῆπτα] ἔσον- am Anfange einer Seite έαυτοῦ πατέρα Δ αυίδ. εἴρηκε γὰρ ται αὐτῷ διὰ τὸν δοῦλόν μου Δ αυὶδ διά τοῦ προφήτου 'Αχιά πρὸς τὸν καὶ διά Γερουσαλημ την πόλιν' Ην

23 ήρώστησε Ν 29 das erste zai zweimal in Laένταῦθα σημείωσαι φιλανθρωπίαν δώσω σοὶ δέχα σχῆπτρα καὶ δύο gardes Abschrift, am Ende und 33 vor έτει kein Punkt N 34 vor έλθων Punkt N

1 μετὰ τοῦτον βασιλεύει 'Αβιὰ ὁ υίὸς αὐτοῦ. καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υίὸς τοῦ 'Αβιὰ 'Ασά. μετὰ δὲ τὸν Ἱεροβοὰμ βασιλεύει ὁ υίὸς αὐτοῦ Ναδάβ, ὅν ἀνελὼν Βασά, ἐβασίλευσε. καὶ ἐπολέμει τῷ 'Ασά. ὁ δέ, τῷ συμμαχία τοῦ Σύρου 'Αδερ | χρησά- Β μενος, ἐπικρατέστερος γέγονεν. ὡς δὲ πονηρὸς ἦν ὁ Βασά, ἀπειλεῖ αὐτῷ ὁ θεὸς 5 κακὰ μεγάλα. ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ ἐβασίλευσεν 'Ηλὰ ὁ υίὸς αὐτοῦ. ὁν ἀνελὼν Ζαμβρὶ εἴς τῶν ἀρχόντων, ἐβασίλευσε, καὶ ἐξωλόθρευσε τὸν οἶκον Βασά. ὡς δὲ καὶ Ζαμβρὶ ἀπέθανεν, ἑαυτὸν ἐμπρήσας, βασιλεύει 'Αμβρί. ὡς δὲ ἀπέθανε καὶ οὕτος, βασιλεύει 'Αχαὰβ ὁ υίὸς αὐτοῦ.

12 Βασιλεύει καὶ τοῦ Ἰούδα ὁ υίὸς ᾿Ασὰ ὁ Ἰωσαφάτ.

10 13 'Απειλεῖ 'Ηλίας ὁ προφήτης τῷ 'Αχαὰβ τὴν γενομένην ἀνομβρίαν ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ζ. τότε διατρέφεται διὰ τῶν κοράκων ὁ προφήτης. ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὴν χήραν τὴν ἐν Σαρεπτοῖς, τὰ κατὰ τὸν καμψάκην τοῦ ἐλαίου καὶ τὴν ὑδρίαν τοῦ ἀλεύρου καὶ τὸν θάνατον τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου ἔγερσιν. ἀποστέλλεται πρὸς τὸν 'Αχαὰβ ὁ 'Ηλίας, καὶ ποιεῖ τὴν θυσίαν, καὶ καταφέρει τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ 15 ἀναλίσκει αὐτήν. τότε λαβὼν τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ἀπέσφαξε. τότε εὐαγγελίζεται τῷ 'Αχαὰβ τὸν ὑετόν, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν Κάρμηλον, ηὕξατο 'Ηλίας, καὶ ἰδοὸ ὁ ὑετός.

14 'Απειλεῖ τῷ 'Ηλία θάνατον 'Ιεζάβελ ἡ γυνὴ τοῦ 'Αχαάβ. ὁ δὲ ἔρχεται εἰς τὴν ἔρημον, καὶ κοιμηθεὶς καὶ διεγερθεὶς ὁπὸ ἀγγέλου θεοῦ, εδρεν ἐγκρυφίαν ὀλυρίτην, καὶ φαγὼν αὐτὸν ἐνίσχυσεν ἐν ἐκείνη τῆ βρώσει μ ἡμέρας, καὶ ἦλθεν εἰς

20 Χωρήβ. τότε λέγει Κύριε, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν.

15 Τὰ ζεύγη τῶν βοῶν ἀφεὶς ὁ Ἐλισσαῖος, ἀπολουθεῖ τῷ Ἡλίᾳ. ἐνταῦθα τὸ διήγημα τὸ κατὰ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθέ, καὶ ἡ κατὰ Ἱεζάβελ καὶ ᾿Αχαὰβ ἀπειλή, καὶ ἡ κατάνυξις τοῦ ᾿Αχαάβ.

16 Ἐπηλθε τῷ Ἰσραὴλ ὁ Σύρος Ἦδερ μετὰ λβ βασιλέων. ὁ δὲ ἐχειρώσατο 25 αὐτούς. καὶ δεύτερον ἐπιστρατεύσας, | περιέπεσε μεγάλη πληγῆ. ὡς δὲ ἔγνω 33 ἑαυτὸν ἐν κινδύνῳ, σχῆμα περιθέμενος ἐλεεινόν, ἔρχεται πρὸς τὸν Ἦχαάβ, δοῦλον ἑαυτὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἀγαπητῶς ἔχων σωτηρίας τυχεῖν. ὁ δὲ ἀνεβίβασέ τε αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄρμα, καὶ τιμῆς ἀξιώσας ἐξέπεμψεν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν. ἔρχεται προφήτης ἐγκαλῶν ὑπὲρ τούτων τῷ βασιλεῖ, καὶ θάνατον ἀπειλῶν.

30 17 Βουλεύεται 'Αχαάβ εἰ δέοι ἐπιστρατεῦσαι τοῖς Σύροις. καὶ συμβουλεύσαντος τοῦ Ἰωσαφὰτ βασιλέως Ἰούδα, μετάπεμπτος γίνεται Μιχαίας ὁ προφήτης, καὶ ἐρωτηθεὶς προλέγει συμφορὰς εἰ πολεμήσαιεν. ὀργίζεται ὁ 'Αχαάβ. τύπτει τὸν Μιχαίαν Σεδεκίας ὁ ψευδοπροφήτης, κελεύει τε 'Αχαάβ τηρεῖσθαι Μιχαίαν τὸν προφήτην ἕως ἄν ὁ πόλεμος λάβη τέλος. ἐξῆλθε μαχησόμενος καί φησι τῷ Ἰωσαφὰτ 'Αμείψωμεν 35 τὸ σχῆμα, καὶ τὸν ἱματισμὸν ἐγὼ λαβὼν τὸν σόν, ἀντιδίδωμί σοι τὸν ἐμόν. ὡς δὲ γέγονε τοῦτο, καὶ οἱ στρατιῶται ἐντολὴν εἰλήφεισαν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἑαυτῶν, πάντας ἀφέντες μόνῳ τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ συνάπτειν εἰς πόλεμον, ἰδόντες τὸν Ἰωσαφὰτ βασιλέα τοῦ Ἰούδα, καὶ νομίσαντες αὐτὸν τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι τὸν βασιλέα (τὸ γὰρ

13 τὸν vor θάνατον > N¹ 18/19 ὀλλυρίτην N 20 Regn γ 19, 10 25 αὐτούς $> N^1$ geändert sein zu sollen. aber 27 ε und ℓ von ἀνεβ ℓ βασέ halb sonst keine Aenderung gelöscht , scheinen in α und η 31 μετάπτεμπτος N^1

σχημα αὐτοὺς ἡπάτησεν), ἐκύκλουν αὐτόν, ἀνελεῖν θέλοντες. ὁ δέ, ἀναβοήσας, ἀπηλ- 1 λάγη τοῦ πινδύνου. Ετερος δέ τις τοξότης έβαλε τὸν ᾿Αχαάβ, καὶ κατέρρει τὸ αίμα, ὅπερ ἀπέπλυναν ἐν τῆ κρήνη, καὶ αἱ πόρναι ἐλούσαντο ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ οἱ πύνες έλειξαν αὐτό, πατὰ τὴν προφητείαν. καὶ ἐβασίλευσε μετὰ τὸν ᾿Αγαὰβ Ὁγοζίας ό υίος αὐτοῦ. ὡς δὲ φίλος αὐτοῦ γέγονεν Ἰωσαφάτ, ἔδωκε δίκην τῷ διακοπῆναι τὰ 5 έργα αὐτοῦ.

Βασιλειῶν τετάρτη. ιβ.

Αρρωστήσας Όχοζίας ἔπεμψεν ἐρωτῆσαι ἐν τῷ Βάαλ εἰ ἀναστήσεται. καὶ ἀπαντήσας 'Ηλίας ό πρηφήτης τοῖς ἀποσταλεῖσιν, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας εἰπεῖν ὅτι οὐκ αναστήσεται. μαθών δὲ 'Ογοζίας ὅτι 'Ηλίας ἐστίν, ἔπεμψε πεντηπόνταργον πρῶτον 10 καὶ δεύτερον. ὡς δὲ ἀνηλώθησαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἕκαστος μετὰ τῶν πεντήκοντα, μετὰ τοῦ τρίτου πελεύεται ἀπελθεῖν ὁ Ἡλίας, παὶ ἐλθών πρὸς τὸν βασιλέα εἶπεν ὅτι ἀπο-

μετὰ τοῦτον βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωράμι οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ υίός. ἐνταῦθα ή ἀνάληψις Ἡλίου ή ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανόν. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν τὸν 15 Έλισσαῖον διὰ ξηρᾶς ἐν τῷ Ἰορδάνη βαδίσαντα, εἶπον Ἐπαναπέπαυται τὸ πνεῦμα 'Ηλίου ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀξιοῦσιν ώστε πέμψαι εἰς ἐπιζήτησιν τοῦ 'Ηλίου. ὁ δὲ διεπώλυσεν, υστερον δε συνεχώρησεν. οί δε, ἀπελθόντες, ούχ εύρον. ἰᾶται ἐν Ἱεριχὼ υδατα. ἀπερχόμενος εἰς Βαιθήλ, τὰ διασύραντα αὐτὸν παιδία καταρᾶται, καὶ ἀναιρούνται ύπὸ τῶν ἄρχτων. 20

ό Μωὰβ βασιλεὺς ἀπέστη τοῦ τελεῖν τὸν εἰωθότα φόρον. ἐπιστρατεύει ἐπ' αὐτὸν Ἰωράμ βασιλεὸς Ἰσραήλ, προσλαβών καὶ τὸν Ἰωσαφάτ βασιλέα Ἰούδα καὶ τὸν Έδωμ βασιλέα. ως δὲ οὐχ εβρισκον βδωρ ἐν τῆ ἐρήμφ, ἀλλ' ἐκινδύνευον διαφθαρηναι, συμβουλεύσαντος Ίωσαφάτ, ἔρχονται πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον. ὁ δὲ ὀργίζεται πρὸς τὸν βασιλέα Ἰσραήλ, καὶ οὐο ἀν ἰδεῖν αὐτὸν ἔφη, εὶ μὴ διὰ τὸν βασιλέα Ἰουδαίας, 25 οδ μόνον δὲ ὅδατος ἀφθονίαν προεῖπεν αὐτοῖς ἥξειν, ἀλλὰ καὶ κρατήσειν τῆς Μωα-34 βίτιδος δπερ καὶ γέγονε. καὶ | εἰς τοσαύτην συμφοράν ἦλθεν ὁ Μωαβιτῶν βασιλεύς ώς τὸν υίὸν αὐτοῦ σφάξαι ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ τείχους.

ἐνταῦθα ή γυνὴ ἢ τὸ ἔλαιον ἐπερίσσευσε, καὶ ἡ Σ ωμανῖτις ἢ τὸν υἱὸν ἐχαρίσατο εδξάμενος, καὶ ἀποθανόντα ἀνέστησε. λιμοῦ γενομένου τήν τε πικρίαν ἀφεῖλε 30 τὴν ἐν τῷ λέβητι γενομένην, καὶ ρ ἄνδρας ἔθρεψεν ἐν ὀνόματι θεοῦ ἀπὸ κριθίνων άρτων χ.

έλεπρώθη Νεεμάν δ στρατηγός τοῦ βασιλέως Σύρων, καὶ έλθών πρός τὸν βασιλέα Ἰσραὴλ ἐζήτει θεραπείαν. ὁ δὲ διηπόρει, καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. μεταπέμπεται αὐτὸν ὁ Ἐλισσαῖος, καὶ κελεύει βαπτισθήναι ἕβδομον ἐν τῷ Ἰορδάνη. ὁ 35

3 ἀπέπλυνεν Ν

4 χοζίασ Ν

7 ιβ nur am Rande der Hds

■ δχοζίασ N , was wohl als δ Χοζίας gemeint ist

9 ελ von ἀπελθόντασ alt auf 16 Regnor δ 2, 15

Rasur

9 ει von ειπεῖν nicht alt auf ist jung, die Punkte nicht Rasur, der Lenis darüber jung

το όχοζίας N, wie oben

15 ήλιού N. so auch nachher ter Βαιθήλ

18 ἱερϋχὼ Nº jung: nur das υ

19 die Hds setzt den Punkt nicht hinter ὕδατα, sondern hin-

29 σωμανίτης Ν

1 δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἄχνησε, καὶ ἡπίστει ὅτι θεραπευθήσεται, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῶν παιδίων αὐτοῦ παρακληθείς, βαπτίζεται καὶ θεραπεύεται. καὶ ἐδίδου δῶρα τῷ Ἐλισσαίω, ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καταδιώξας Γιεζῆ ὁ τοῦ Ἐλισσαίου παῖς ὡς παρὰ τοῦ Ἐλισσαίου πεμφθείς, λαμβάνει παρὰ τοῦ Νεεμὰν διτάλαντον
5 ἀργυρίου καὶ δύο στολάς. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον, ἐπειρᾶτο κρύπτειν. ὁ δὲ
διήλεγξεν αὐτόν, καὶ τιμωρίαν ἔλαβε τὴν λέπραν.

έρχονται οἱ τῶν προφητῶν κόψαι ξύλα πρὸς οἰκοδομήν. ὡς δὲ ἐξέπεσεν ἑ-νὸς τὸ σιδήριον στελειοῦ, ῥίπτει ξύλον ἀποκλάσας ὁ Ἐλισσαῖος, καὶ μετεωρίζεται τὸ σιδήριον ἀπὸ τοῦ ὅδατος.

Θασιλεὸς Συρίας ἐπολέμει τῷ Ἰσραήλ, προλέγοντος αὐτῷ τοῦ Ἐλισσαίου. μαθών ὁ πολέμιος, πέμπει στρατεύματα πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον. εὐξαμένου δὲ τοῦ προφήτου, πλήττονται ἀορασία οἱ ἐλθόντες, καὶ εἰσάγει αὐτοὺς εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ βουλόμενον τὸν βασιλέα ἀνελεῖν αὐτοὺς διεκώλυσεν | ὁ Ἐλισσαῖος, Β ἑστιάσαντα δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐκπέμψαι.

15 λιμοῦ δὲ ἰσχυροῦ καταλαβόντος, ὡς κεφαλὴν ὄνου πεντήκοντα σίκλων καὶ τέταρτον κάβου κόπρον πέντε σίκλων εἶναι, προσέρχεται τυνὴ τῷ βασιλεῖ ἐγκαλοῦσα ἐτέρα τυναικὶ ὅτι τὸν υἱὸν αὐτῆς καταφαγοῦσα μετ' αὐτῆς, καὶ τὸν ἴδιον ὑποσχομένη παρέξειν, ἢγνωμόνησε περὶ τὴν ἀντίδοσιν. τότε διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὁ βασιλείς, καὶ πέμπει ἐπὶ τὸν Ἐλισσαῖον, ἀφελεῖν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. λέγει ὁ προφήτης 20 τῷ ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν ὅτι αὕριον ἔσται τοῦ λιμοῦ λύσις · ὡς δὲ ἢπίστει, προλέγει αὐτῷ θάνατον. λεπροὶ τέσσαρες, ἀπειρηκότες τῷ λιμῷ, βουλεύονται ἑαυτοὺς παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀνθρώπων μὲν κενὸν χωρίον εὕρον, τὰς δὲ σκηνὰς αὐτῶν πλήρεις πολλοῦ πλούτου · καὶ διαρπάσαντες ἄπερ ἐδύναντο φέρειν, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. καὶ τὸ μὲν πρῶτον δόλον ὑπώπτευεν εἶναι 25 τὸ πρᾶγμα · ἀποστείλας δὲ ἱππεῖς καὶ μαθών τὸ σαφές, ἐπαφῆκε τὸν λαὸν τῷ τῆς παρεμβολῆς διαρπαγῆ. καὶ ἐλύθη ὁ λιμός, καὶ ὁ διαπιστήσας τῷ Ἐλισσαίφ ὑπὸ τοῦ ὅχλου συμπατηθεὶς ἀπέθανε.

προλέγει τῆ γυναικὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἦς ἐζωοποίησε τὸν υίόν, ἑπτὰ ἐτῶν λιμόν. παραινεῖ μετοικίζεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης. ὡς δὲ μετφκίσθη, καὶ ἐπαύσατο ὁ λιμός, 30 πάλιν ἐπανῆκε, καὶ προσελθοῦσα τῷ βασιλεῖ τὴν τῶν κτημάτων ἤτει δεσποτείαν.

ό βασιλεὺς Συρίας ἀποστέλλει πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον πευσόμενος εἰ φεύξεται τὴν νόσον ἐφ' ἤ κατείχετο. ὁ δὲ τῷ ἐλθόντι εἶπεν ὅτι οὐ φεύξεται, καὶ προεφήτευσεν | αὐτῷ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπώλειαν. ὡς δὲ ἀπέθανεν ἐκεῖνος, ἐβασίλευσεν ἀντ' 35 αὐτοῦ ᾿Αζαήλ. ὡς δὲ καὶ Ἰωρὰμ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ἰσραήλ, διαδέχεται αὐτὸν ὁ δυίὸς αὐτοῦ Ὁγοζίας.

πέμψας Ἐλισσαῖος ἕνα τῶν υίῶν τῶν προφητῶν, ἐκέλευσε χρῖσαι τὸν Ἰού. καὶ

⁴ παρα [vor τοῦ Ἑλισσαίου] lese kann, und sonst wirklich περι sondern unmisverständlich στεich π dem ein ε: aufgesetzt ist, bedeutet. dort fehlt allerdings λειοῦ
das nachher in ηγνωμονησε περι der untere Punkt der Sigel
35 χοζίασ Ν, das σ durch apar[81, 18] nur περι gelesen werden 8 die Hds bietet nicht στελεοῦ, tes Zeichen

βασιλεύσας δ 'Ιού, ἀναιρεῖ τὸν 'Ιωράμ, καὶ ῥίπτει αὐτὸν εἰς τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθέ, 1 δν ἥρπασεν ὁ πατὴρ τοῦ 'Ιωράμ. ὡς δὲ ἀνεῖλε καὶ τὸν 'Οχοζίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν 'Ισραήλ. ἡ δὲ 'Ιεζάβελ κοσμηθεῖσα παρέκυπτεν ἄνωθεν. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε τοῖς εὐνούχοις ῥῖψαι αὐτήν. καὶ ῥιφεῖσα ἀπέθανεν. ἀπέκτεινε δὲ ὁ 'Ιοὺ καὶ τοὺς υἱοὺς 'Αχαάβ, τοῖς ἐν Σαμαρεία τὸ πρᾶγμα ἐπιτρέψας. ὀλοθρεύσας δὲ καὶ τὸν οἶκον 5 'Αχαάβ, εἶλε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς 'Οχοζίου. ἀνεῖλε δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, καὶ τὸν Βάαλ συνέτριψε.

τότε ὁ ᾿Αζαὴλ συνέκοπτε τὸν Ἰσραήλ. ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἰού, βασιλεύει Ἰωάχαζ ὁ υίὸς αὐτοῦ. τὰ κατὰ τὸν Ἰωὰς βασιλέα Ἰουδαίας καὶ τὸν ἱερέα Ἰωδαὲ καὶ τὴν Γοθολίαν. παρεδόθη τοῖς ἐχθροῖς Ἰσραήλ, καὶ πάλιν αὐτοὺς ἄκτειρεν ὁ θεός. ὡς 10 δὲ ἀπέθανεν Ἰωάχαζ, βασιλεύει τοῦ Ἰσραήλ Ἰωὰς ὁ υίὸς αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον ἔκλαιεν. ὁ δὲ προσέταξεν αὐτῷ πέντε βέλη λαβόντι τοξεῦσαι ἐπὶ τὴν γῆν. ὡς δὲ τρία τοξεύσας ἔστη, εἴπεν αὐτῷ δτι Τρίτον πατάξεις τὴν Συρίαν εἰ γὰρ τὰ πέντε ἐτόξευσας, ἕως τῆς συντελείας αὐτὴν ἐπάταξας ἄν.

ἀποθανὼν Ἐλισσαῖος θάπτεται. καὶ ῥιφείς τις νεκρὸς πρὸς τῷ τάφφ αὐτοῦ 15 ἀνέστη.

ώς δὲ ἀπέθανεν 'Αζαήλ, ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ 'Αδερ. ἐπάταξε τρὶς τοὺς Σύ-Β ρους δ Ίωάς, καὶ ἀπέθανε. καὶ βασιλεύει | Ἱεροβοὰμ ὁ υίὸς αὐτοῦ. ἀποθανόντος δὲ τοῦ βασιλέως Ἰούδα Ἰωάς, ἐβασίλευσεν ᾿Αμεσίας ὁ υίὸς αὐτοῦ. καὶ πατάξας τὸν 'Ιωδάμ, συνέβαλε καὶ τῷ Ἰωὰς βασιλεῖ Ἰσραήλ. ὁ δὲ ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ εἰσῆλθεν 20 εὶς Ἱερουσαλημ. ἀποθανόντος τοῦ Ἰωάς, ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραηλ Ἱεροβοὰμ ὁ υίὸς αὐτοῦ. ἀποθανόντος δὲ ᾿Αμεσίου βασιλέως Ἰούδα, ἐβασίλευσεν ᾿Αζαρίας ὁ καὶ ὑΟζίας. έπὶ τούτου ἤρξατο Ὠσηὲ προφητεύειν. τὸν δὲ Αζαρίαν ἀνελὼν ὁ Σελούχ, ἐβασίλευσε τοῦ Ίσραήλ. οδτος ἐχρῆτο τῆ συμμαχία Φουὰ βασιλέως ᾿Ασσυρίων, χίλια τάλαντα δοὸς αὐτῷ. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, Μαναἡμ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. μετὰ δὲ τὸν 25 'Αζαρίαν έβασίλευσε τῆς 'Ιουδαίας ό υίὸς αὐτοῦ 'Ιωθάμ. καὶ τούτου τελευτήσαντος έβασίλευσεν "Αχαζ ό υίὸς αὐτοῦ, ἐφ' οὖ 'Ραασὶν ὁ Σύρος ἀνῆλθε καὶ Φακεὲ ὁ υίὸς 'Ρωμελίου. ὁ δὲ 'Αχαζ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Θεγλὰδ φαλσὰρ τὸν 'Ασσύριον, εἰς συμμαχίαν καλῶν. ὁ δὲ ἐλθὼν ἔλαβε τὴν Δαμασκόν, καὶ τὸν Ῥαασὶν ἐθανάτωσεν. ἀνέβη δὲ Σαλμανασὰρ ὁ ᾿Ασσύριος ἐπὶ ὙΩσηὲ τὸν υίὸν Ἡλά, καὶ ἐγένετο αὐτῷ δοῦλος. 30 ώς δὲ ἔγνω ὁ ᾿Ασσύριος ὅτι ἀποστῆναι βούλεται (καὶ γὰρ ἐπρεσβεύσατο πρὸς τὸν Αὶθίοπα), ἐπολιόρκησεν αὐτὸν καὶ ἔδησεν αὐτόν, καὶ τὴν Σαμάρειαν έλὼν καὶ ἑτέρας πόλεις, μετώχισεν είς 'Ασσυρίους.

κατηγορία τοῦ Ἰσραὴλ ἐνταῦθα καὶ τοῦ Ἰούδα. οἱ ἀπὸ Βαβυλῶνος ἀχθέντες καὶ μετοικισθέντες ἐν Σαμαρεία, ἐπειδὴ μὴ ἐφοβοῦντο τὸν θεόν, διεφθείροντο ὑπὸ τῶν 35

r ναυουθέ N
2 χοζίαν N
3 τηλ N: ich habe absichtlich
nichts geändert
3 an ειπε ist herumkorrigiert,
aber wie?

6 χοζίου Ν 10 γοθολιάν Ν 13 Regn δ 13, 19 28 πρός > Ν 28 ασυριον Ν¹

32 ἀνελών N¹, jung gebessert

34 vor κατηγορία das Zeichen ∴ nicht von erster Tinte, und am Rande ebenso ἐνταῦθα μετα, aber wieder getilgt 1 λεόντων. τότε πέμπεται ἱερεὸς ἐκεῖθεν, καὶ φωτίζει αὐτοῖς τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν κύριον ἐφοβοῦντο καὶ τοῖς εἰδώλοις οὐκ ἐλάτρευον.

| τὰ κατὰ τὸν Ἐζεκίαν καὶ τὸν ᾿Ασσύριον, ἃ καὶ ἐν τῷ Ἡσαίᾳ κεῖται. 36 τὰ κατὰ τὸν Μανασσή καὶ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ καὶ τὰς μιαιφονίας. ὡς δὲ ἀ-5 πέθανε καὶ ούτος, ἐβασίλευσεν ὁ υίος αὐτοῦ ᾿Αμνών. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ᾿Αμνών, έβασίλευσεν Ἰωσίας ὁ υίὸς αὐτοῦ, περὶ οὖ προεφητεύθη τῷ Ἱεροβοὰμ δούλφ τοῦ Σολομώντος, ὅτε καὶ ή χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη. οὕτος ἐκάθηρε τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ πάντα τόπον ἀνασκάψας τάφους τῶν ἱερέων τῶν εἰδώλων καὶ συντρίψας τὰ εἰδωλα. περὶ αὐτοῦ εἴρηται ὅτι ὅμοιος αὐτῷ οὐ γέγονεν ἔμπροσθεν βασιλεὺς δς ἐπέστρεψε πρὸς 10 κύριον εν όλη καρδία αὐτοῦ καὶ εν όλη ψυχη. ἐπὶ τούτου ἤρξατο προφητεύειν Τερεμίας. ἐπὶ τούτου ἦν 'Ολδὰ ἡ προφήτις. ὡς δὲ ἀνεῖλεν αὐτὸν Φαραὼ Νεχαώ, βασιλεύει Ἰωάχαζ δ υίὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. δ δὲ Φαραὼ Νεχαὼ καὶ τοῦτον καταλύσας καὶ εἰς Αἴγυπτον ἀγαγὼν ἔνθα καὶ ἀπέθανε, κατέστησεν ἕτερον υίὸν Ἰωσίου Έλιακεὶμ τὸν καὶ Ἰωακείμ, καὶ ἐφορολόγει τὴν γῆν. δς καὶ παραγενομένου τοῦ 15 Ναβουγοδονόσορ, ἐρρίφη ἔξω τῶν τειχῶν. περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ Ἱερεμίας Ἔσται τὸ θνησιμαΐον αὐτοῦ ἐρριμμένον τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ τότε ταφή ὄνου ταφήσεται. μετὰ γὰρ τὸ διαλυθήναι, τότε ἐτάφη. ἀποθανόντος τοῦ Ἐλιακεὶμ τοῦ καὶ Ἰωακεὶμ υίοῦ Ἰωσίου βασιλεύει Ἰωακεὶμ ὁ υίὸς αὐτοῦ ὁ ἔγγονος Ἰωσίου. ό δὲ Ἰωακεὶμ οδτος καὶ Ἰεχονίας ἐκαλεῖτο. οὐκέτι λοιπὸν βασιλεὺς 20 Αἰγύπτου ἐξήει τῆς χώρας αὐτοῦ. ἐλθὼν δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ πολιορκήσας τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἐξῆλθε | πρὸς αὐτὸν μετὰ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ὁ Ἰωακεὶμ ὁ Β καὶ Ἰεχονίας, ἀπώκισεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατέστησε τὸν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, υίὸν δὲ Ἰωσίου, βασιλέα ἐν Ἱερουσαλήμ. οὕτος δὲ ἦν ὁ Ματθανίας ὁ καὶ Σεδεκίας. ὡς δὲ ἦθέτησεν ἐν τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, ἐλθὼν ὁ Ναβουχοδονόσορ πο-25 λιορπεῖ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ έλὼν αὐτὴν καὶ ἐμπρήσας, τὸν μὲν Σεδεκίαν πηρώσας, έδησε και ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν δὲ Γοδολίαν κατέστησεν ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων ἐν Ἱερουσαλήμ. ὡς δὲ ἀπέκτεινεν αὐτὸν Ἰσμαήλ, ἀναστάντες πάντες οἱ ὁπολειφθέντες, εἰσηλθον εἰς Αἴγυπτον. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Ἰωακεὶμ ἐν Βαβολῶνι πολλης ήξίωσε τιμης Ευιλάδ μαρωδάκ δ βασιλεός Βαβυλώνος.

30 ή μεν ούν βασιλεία της Σαμαρείας, ως ήδη εἴρηται, πέπαυται ἐπὶ ᾿Ωσηὲ υίοῦ Ἦκλὼ τοῦ σφάξαντος τὸν Φακεὲ υίὸν Ῥομελίου, ἡ δὲ της Ἱερουσαλημ βασιλεία πέπαυται ἐπὶ Σεδεκίου καὶ αὐτὸς γὰρ ἀπαχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἀφαιρεθέντων αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς λάκκον ἐβλήθη ἔτη κς. δν μετὰ ταῦτα ὑψώσας ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἔδωκεν αὐτῷ θρόνον ἐπάνω τῶν ἐκεῖσε βασιλέων, καὶ συνήσθιε καὶ συν-

35 έπινεν αὐτῷ ἕως ἡμέρας ζωῆς αὐτοῦ.

² nach ελατρευον + τα N^1 der g 3 nach εζεκίαν am Rande von χεῖται junger Hand χαὶ τὴν ἀρωστίαν 3 I [so] αὐτοῦ eingefügt 9 R

der getilgt ώς καὶ ἐν....ἡσαῖα 15 Ieremias μ γ , 30 [= $\mathfrak{H}$ 36, κεῖται 30] + 22, 19 21 ἄακεἰμ $\mathbb{N}^1$, jpr m gebessert

⁹ Regn 8 23, 25

³ am Rande jünger, aber wie- τι ἰολδά ὁ προφήτης Ν

καὶ ἐπὶ τούτου λήγει τὸ βιβλίον, αἰχμαλωτισθέντος τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πόλεως 1 πάσης άλούσης.

 40^{1} Έσδρα βιβλίον πρώτον. βιβλίον ιε.

Έσδρας καλείται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ αὐτὸς Ἐσδρας, ἱερεὸς ὢν καὶ ἀναγνώστης, έξηγεῖται καὶ συγγράφει τὴν ἐπάνοδον τῶν υίῶν Ἰσραὴλ ἐκ Περσίδος εἰς τὴν Ἱερου- 5 σαλήμ γενομένην. γέγονε δὲ ή ἐπάνοδος πρότερον μὲν ἐκ προστάγματος, ἔπειτα δὲ πελεύσαντος Κύρου παὶ Δαρείου τῶν βασιλέων ἐν γειρὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ καὶ ^{*}Εσδρα καὶ Ζοροβάβελ οῖ ἤρισαν προβλήμασι, τεθείσης ἐπαγγελίας αἰτῆσαι τὸν νικῶντα ὅπερ ${f 40}^2$ ἐὰν θελήση παρὰ τοῦ βασιλέως. τοῦ τοίνον $\mid$ ένὸς εἰπόντος νιαᾶν τὸν οἶνον, καὶ τοῦ έτέρου εἰπόντος νικᾶν τὸν βασιλέα, ὁ Ζοροβάβελ εἶπε νικᾶν τὰς γυναῖκας, 10 ύπὲρ δὲ πάντας τὴν ἀλήθειαν. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἰρηκὼς νενίκηκεν, καὶ ἤκουσεν αἰτήσασθαι δ βούλεται, ἡξίωσεν αὐτὸς ἀφεθῆναι τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ οἰκοδομηθῆναι τὴν Ἱερουσαλήμ. καὶ γέγονεν ὡς ἡξίωσε, καὶ ἀφείθη ἡ αἰχμαλωσία τότε γὰρ ἐπληρώθη καὶ τὰ ο ἔτη τῆς ὀργῆς. εἰσὶ τοίνον οἱ ἀναβάντες ἀπὸ τῆς αἰγμαλωσίας άπὸ Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν καὶ οί Λευῖται τὸν ἀριθμὸν μυριάδες δ καὶ δισχίλιοι, ἵπποι τλ, 15 ήμίονοι σμε, κάμηλοι υλε, παΐδες αὐτῶν καὶ παιδίσκαι ζελδ, οἱ ἄδοντες σ, ὄνοι ζψη. καὶ οί μὲν οἰκοδομοῦντες ἦσαν Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ καὶ Νεεμίας. δ δὲ Ἐσδρας, εὐφυὴς ἐν τῷ νόμφ, αὐτὸς προσεκόμισε τὸν νόμον καὶ ἀνέγνω, καὶ διετύπωσε πάντα τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ τοὸς Λ ευίτας. αὐτὸς ἔδειξε τὸν νόμον, καὶ πεποίηπεν ἐκβληθηναι τὰς ἀλλογενεῖς γυναῖκας τοὺς λαβόντας ἐν καιρῷ τῆς αἰχμα- 20 λωσίας. καὶ ἐξέβαλε πάντας, καὶ ἐκαθαρίσθησαν. καὶ ἐποίησε τὸ πάσχα νομίμως ώς γέγραπται, καὶ τὴν νηστείαν.

καὶ οὕτω τελειοῦται τὸ πρῶτον βιβλίον Ἐσδρα.

*Εσδρα βιβλίον δεύτερον. βιβλίον ις.

Έν τούτω τῷ βιβλίω τὰ αὐτὰ μὲν τῷ πρώτω λέγει Έσδρας περὶ τῆς ἐπανόδου 25 γωρίς τῶν προβληθέντων. καὶ τὰ πλείω δὲ ἐξηγεῖται περὶ Νεεμίου τοῦ εὐνούχου, δτι αὐτὸς ήξίωσε περὶ τῆς οἰχοδομῆς τοῦ ἱεροῦ, καὶ ὅτι ὁ μὲν Ἔσδρας ἀνεγίνωσκεν, Ἰησοῦς δὲ καὶ Βαναίας καὶ Σαραβίας ἦσαν συνετίζοντες τὸν λαόν. καὶ ὁ μὲν Ἐ-411 σδρας ἀναγινώσαων | διέστελλεν ἐπιστήμη πυρίου, ὁ δὲ λαὸς συνῆκεν ἐν τῆ ἀναγνώσει. καὶ ἐποίησε τὸ πάσγα. καὶ ἐν τῷ έβδόμφ μηνὶ ἐποίησε τὴν νηστείαν καὶ 30 τὴν σχηνοπηγίαν ὡς γέγραπται, ὅτι (φησίν) οὐχ ἐποίησεν οὕτως ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ίησοῦ υίοῦ τοῦ Ναυῆ. Ἐσδρας δὲ έωρακὼς ἐπιμιγείσας γυναῖκας ἀζωτίους τοῖς Έβραίοις, πενθήσας, ἔπεισε πάντας ἐπαγγείλασθαι φυλάττειν τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, καὶ έξέβαλε τὰς γυναῖκας ὡς παράνομον γάμον. καὶ ὤμοσαν φυλάξαι τὸν νόμον, καὶ οδτως άγιασθέντες και καθαρισθέντες εύφράνθησαν, και ἀπήλθεν ἕκαστος εἰς τὸν 35 οίχον αὐτοῦ.

2 folgen τὰ ὀνόματα τῶν βασι- Abschrift παιδί [mit diesem Acλέων ατέ, die ich nicht abge- cent] 27 ἔδρασ Ν schrieben habe

7 legedex N. so auch nachher

16 statt παιδίσκαι hat Lagardes

28 βανέασ Ν

31 Esdras β (oder α) 18, 17

31 ἐποίησεν N: »lies wohl gegen N ἐποιήθη« Lagarde, richtiger wohl ἐποίησαν

32 έπιμιγείας Ν

1 ἱστορεῖται καὶ τοῦτο περὶ τοῦ Ἐσδρα ὅτι ἀπολομένων τῶν βιβλίων ἐξ ἀμελείας τοῦ λαοῦ διὰ τὴν πολυχρόνιον αἰχμαλωσίαν, αὐτὸς Ἐσδρας φιλόκαλος ὢν καὶ εὐφυὴς καὶ ἀναγνώστης, ἐφύλαξε πάντα, καὶ λοιπὸν προήνεγκε, καὶ πάλιν ἐκδέδωκε. καὶ οὕτω διασφζεται τὰ βιβλία.

Έσθήρ. βιβλίον ιζ. Έσθηρ καλείται τὸ βιβλίον, ἐπειδή διὰ τῆς Ἐσθηρ ὁ θεὸς μέλλοντας ἀπολέσθαι παγγενεὶ τοὺς Ἰουδαίους, αὐτοὺς μὲν διέσφσε, τὸν δὲ ἸΑμμὰν ἐπιβουλεῦσαι θελήσαντα ἐπάταξεν. ᾿Αρταξέρξης γὰρ ὁ βασιλεύς, τὴν ἰδίαν ἐκβαλὼν γυναῖκα, ἐζήτησεν ἐν τῆ βασιλεία αὐτοῦ τὴν πασῶν καλλιστεύουσαν καὶ ὡραιοτέραν λαβεῖν ἑαυτῷ γυναῖκα. καὶ 10 εδρέθη Ἐσθήρ, τὸ γένος ἰουδαία τυγχάνουσα. ἦν δὲ καὶ Μαρδοχαῖος συγγενής αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς γενομένης ἐπὶ Σεδεκίου ἐν αὐτῆ τῆ χώρα. ὁ οὖν βασιλεύς μέγαν ποιήσας τὸν λεγόμενον 'Αμμάν, ἐπέλευσε πάντας αὐτὸν προσπυνεῖν. αλλά τοῦ Μαρδοχαίου τῆ πρὸς θεὸν λατρεία μὴ προσκυνοῦντος τὸν ἄνθρωπον. 412 ώργίσθη ὁ ᾿Αμμάν, καὶ μαθών ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, πείθει τὸν βασιλέα ᾿Αρταξέρξην, 15 καὶ γράφει ώστε πάντας τοὺς ἐν τῇ βασιλεία αὐτοῦ Ἰουδαίους δλορρίζους ἀπολέσθαι εν μια ήμερα τῷ δωδεκάτφ μηνί. τοῦτο τοίνον μαθών ὁ Μαρδοχαῖος ἐπένθει, καὶ νηστεύων προϋπεμψε τὴν Ἐσθήρ, ἀξιῶν παρ' αὐτῆς βοήθειαν γενέσθαι. ή τοίνον Εσθήρ νηστεύσασα καὶ εὐξαμένη τῷ θεῷ, ἐκόσμησεν ἑαυτὴν τῷ γυναικείῳ κόσμῳ, καὶ μὴ κληθεῖσα (οὖκ ἦν γὰρ ἐξόν, μὴ κληθεῖσαν εἰσελθεῖν) ὅμως εἰσῆλθε παρὰ 20 τὸν καιρὸν εἰς τὸν βασιλέα, ἀντὶ τοῦ καιροῦ τῆ εὐχῆ θαρροῦσα. τοῦ δὲ βασιλέως θαυμάσαντος τὸ ξένον, ἔπεσεν ἐκείνη ἀπὸ τοῦ φόβου. ὁ δὲ θεὸς μετέβαλε τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως εἰς διάθεσιν καὶ πραότητα, καὶ ἀναστὰς ἐβάστασε τὴν γυναῖκα. καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν μὴ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἡξίωσεν αὐτὴν αἰτεῖσθαι εἴ τι βούλοιτο. ή δὲ ἐπὶ δεῖπνον ἡξίωσεν αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν βασιλέα καὶ τὸν ᾿Αμμάν, οὐχ ἄπαξ, 25 άλλὰ καὶ δεύτερον. ὁ μὲν οὖν ᾿Αμμὰν διαχυθεὶς καὶ χαυνωθεὶς ὡς ἀπὸ τῆς βασιλίδος άξιωθείς κληθήναι, έτι μαλλον επήρετο κατά τοῦ Μαρδοχαίου, καὶ εποίησε ξύλον ποπήναι μέγα, βουλόμενος τὸν Μαρδοχαῖον τῆ ἑξῆς ἡμέρα ἐν αὐτῷ πρεμάσαι. ό δὲ βασιλεὺς κατά τινα πρόνοιαν ἀγαθὴν ἀγρυπνήσας ἐκείνην τὴν νύκτα καὶ μὴ δυνάμενος δπνῶσαι, ἐκέλευσεν ἀναγινώσκεσθαι αὐτῷ τῶν πράξεων αὐτοῦ τὰ ὑπομγήματα. 30 αναγινωσκομένων δε αὐτών, εδρε πρᾶξιν εἰς αὐτὸν γινομένην ὑπὸ τοῦ Μαρδοχαίου. δύο γὰρ εὐνούχους μέλλοντας ἐπιβουλεύειν τῷ βασιλεῖ | κατήνεγκεν αὐτῷ τῷ 421 βασιλεῖ καὶ ἤλεγξεν. ὁ τοίνον βασιλεὸς ἀποδεξάμενος τὴν προαίρεσιν Μαρδοχαίου, έζήτει τιμήν άξίαν τῷ τοιούτψ παρασχεῖν. ὡς δὲ εἰσῆλθε πρωΐ πρὸς αὐτὸν ὁ ᾿Αμμάν, ἐπονθάνετο ὁ βασιλεὸς ὁποίας βασιλικῆς τιμῆς ἄξιός ἐστιν ὁ βασιλέα εὐεργε-35 τήσας. δ δὲ ᾿Αμμάν, νομίζων περὶ αὐτοῦ πυνθάνεσθαι τὸν βασιλέα, εἶπεν ἄξιον εἶναι τὸν τοιοῦτον δεύτερον βασιλέα καλεῖσθαι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὸς κελεύει τὸν Μαρδο-

γαΐον τῆς τοιαύτης ἀξιωθήναι τιμῆς, καὶ τὸν Αμμάν ἔμπροσθεν αὐτοῦ περιπατεῖν.

r ἀπολλομένων N mit Punkt phanus geändert habe 36 αελεύεται N unter dem anderen λ 12 anderes μ von ἀμμὰν später 7 παγγενῆ, was ich trotz HSte- gestrichen

ή δὲ Ἐσθήρ, πρόφασιν εὑροῦσα, ἠξίωσε περὶ τῶν Ἰουδαίων. εἰτα τοῦ βασιλέως λυ- 1 πηθέντος ἐπὶ τῷ παρανόμῳ προστάγματι τῷ κατὰ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὀργισθέντος κατὰ τοῦ ᾿Αμμάν, ὁ ᾿Αμμὰν παρεκάλει τὴν Ἐσθήρ, ἀπόντος τοῦ βασιλέως, ἐπικύπτων καὶ προσκυνῶν τὰ γονάτια αὐτῆς. ὁ δὲ βασιλεύς, εἰσελθών καὶ ἑωρακώς τὸν ᾿Αμμὰν ἀπτόμενον τῶν ἰχνῶν τῆς βασιλίσσης, ὑπονοήσας αἰσχρῶς αὐτὸν ποιεῖν, ἐκέλευσεν 5 αὐτὸν μὲν τὸν ᾿Αμμὰν εἰς τὸ ξύλον ὅπερ ἦν ἑτοιμάσας τῷ Μαρδοχαίῳ, κρεμασθήναι, γράφει δὲ ἄνεσιν μὲν ἔχειν πάντας τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς δὲ ἐχθροὺς αὐτῶν ἀναιρεθήναι παρ᾽ αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν ἀναιρεθέντες εἰσὶ μύριοι πεντακισχίλιοι. γέγονε δὲ ἑορτὴ τῷ ιδ καὶ τε ἐν τῷ μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, ὅστις καλεῖται ᾿Αδάρ. καλεῖται δὲ ἡ ἡμέρα αὕτη τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν φρουρά. διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην 10 καίουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ᾿Αμμὰν καὶ ἑορτάζουσι, μνημόσυνον οὕσαν σωτηρίας αὐτῶν.

καὶ ἐν τούτοις τέλος ἔχει τὸ βιβλίον.

 42^2 | Τωβίτ. βιβλίον ιη.

Τωβὶτ καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ Τωβὶτ ἱστορίαν περιέχει. ἐστὶ δὲ ὁ Τωβὶτ ἀπὸ μὲν φυλῆς Νεφθαλείμ, γέγονε δὲ ἐν τῆ αἰχμαλωσία, καὶ 15 ἦν ἐν τῆ Νινευί, ἐλεήμων καὶ θεοσεβής. καὶ γὰρ ἐν τῆ αἰχμαλωσία γενόμενος, οὐκ ἤσθιε κοινὸν ἄρτον ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' έαυτὸν συνετήρει. ἦν δὲ καὶ ἀγοραστής τοῦ βασιλέως Ἐνεμεσάρου. καὶ παρέθετο ἐν τῆ Μηδία Γαβαὴλ τάλαντα ι. οὕτος οὕν ὁ Τωβὶτ σπουδὴν εἶχε θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν Ἰουδαίων. διαβληθεὶς δὲ τῷ βασιλεῖ ᾿Αχειρήλ, ἔφυγε. καὶ ἐπανελθών, καὶ θάψας τινὰ τῶν ἀποθανόντων, 20 ἐκοιμήθη ἔξω τοῦ τείχους. καὶ ὡς εἴωθε γίνεσθαι, κοιμώμενος ἀνεφγμένους εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς. στρουθίων δὲ ἀφοδευσάντων ἄνωθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, λευκώματα ἔσχε, καὶ οὐκέτι ἔβλεπεν.

ην δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις θυγάτηρ τοῦ Ῥαγουὴλ συγγενοῦς αὐτοῦ, Σάρρα ὀνόματι. ταύτην γαμηθηναί τινι οὐκ ἐπέτρεπεν ὁ δαίμων ᾿Ασμοδαῖος ἱ έπτὰ γὰρ λα- 25 βόντας ἑξῆς αὐτὴν ἀπέκτεινε. καὶ πάνο λυπηθεῖσα ἡ παῖς ηὕξατο. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῆ βοηθὸν ὁ θεὸς τὸν ἀρχάγγελον Ῥαφαήλ. ὁ τοίνον Τωβὶτ παραγγείλας τῷ υίῷ αὐτοῦ Τωβία, μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα εἰ μὴ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους, δίδωσιν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον τῶν ι ταλάντων, καὶ ἐντέλλεται αὐτῷ ἀπελθεῖν καὶ ἀπαιτῆσαι. ἀγνοῶν δὲ ὁ παῖς τὴν ὁδὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐξέρχεται ζητῆσαι 30 σύνοδον. καὶ θεοῦ προνοία εὐρίσκει τὸν ἀρχάγγελον Ῥαφαὴλ ὡς ἄνθρωπον ἑστῶτα 43¹ ἔξω. μισθοῦται | τοίνον τοῦτον ὡς ἄνθρωπον, λέγοντα τὴν όδὸν εἰδέναι. καὶ συνοδεύει αὐτῷ ὁ ἀρχάγγελος Ῥαφαὴλ ὡς ἄνθρωπος λεγόμενος ᾿Αζαρίας. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς τὸν Τίγρην ποταμόν, ἡθέλησεν ὁ παῖς εἰς αὐτὸν καταβῆναι καὶ λούσασθαι. καὶ εὐθὸς ἰχθὸς ἐπεπήδησε τῷ παιδαρίφ μέγας. ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ 35 ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἰχθύος καὶ τεμεῖν αὐτόν, καὶ λαβεῖν τό τε ἡπαρ καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν χολήν, καὶ ταῦτα τηρεῖν. εἰτα πυνθανομένου τοῦ παιδὸς εἰς τί χρήσιμα ταῦτα, ἐκεῖνος ἔφη Τὸ ἡπαρ καὶ ἡ καρδία θυμιώμενα διώξει τὸν δαίμονα, ἡ δὲ χολὴ

¹⁸ μηδεία N21 νοτ γίνεσθαι + γίνεταε N^1

²⁴ Ραγουήλ Lagarde, ραχήλ Ν 25 ἀσδομαῖος Ν

1 καθαρίσει τὰ λευκώματα. ὁ μὲν οὖν παῖς συμβουλία καὶ συνεργία τοῦ ἀγγέλου λαμβάνει τὴν τοῦ 'Ραγουὴλ θυγατέρα τὴν Σάρραν γυναῖκα, διωχθέντος τοῦ δαιμονίου ἐν τῷ θυμιάματι τούτῳ, καὶ δεθέντος εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. μείνας δὲ μετὰ τῆς γυναικὸς ὁ Τωβίας, ἀποστέλλει τὸν 'Αζαρίαν ὡς ἄνθρωπον ὄντα 5 εἰς τὴν Μηδίαν. καὶ ἀπαιτήσας ἐκεῖνος τὰ ι τάλαντα, ὑπέστρεψε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν πατέρα. ὑποστρέψας δὲ ὁ παῖς, ἐγχρίει τῆ χολῆ τοῦ ἰχθύος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρός, καὶ ἀποπίπτουσιν αί λεπίδες. καὶ εὐθὸς ἀνέβλεψεν. ὅτε μὲν ἐτυφλώθη ὁ Τωβίτ, ἦν ἐτῶν νη, ὅτε δὲ ἀνέβλεψεν, ξς. καὶ λοιπόν, βλέψαντος αὐτοῦ, ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ ἀρχάγγελος ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ἦν, 10 ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀπεστάλη εἰς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῆ Σάρρα. γηράσας δὲ ὁ Τωβίτ, παρήγγειλε τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τωβία ἀπελθεῖν εἰς τὴν Μηδίαν διὰ τὴν ἐσομένην καταστροφὴν τῆς | Νινευὶ κατὰ τὸ ῥῆμα 'Ιωνᾶ τοῦ προφήτου, καὶ ἐκλιπών, ἀπέ- 43° θανεν, ἐτῶν ὧν ρνη. ὁ δὲ υίὸς αὐτοῦ Τωβίας, ἀπελθών εἰς τὴν Μηδίαν, καὶ θάψας τοὺς πενθεροὺς αὐτοῦ, καὶ ἀκούσας περὶ τῆς καταστροφῆς Νινευί, ἀπέθανε καὶ αὐ- τός, ρζ ἐτῶν ὥν.

. καὶ ἐν τούτοις τέλος ἔχει καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον. Ἰουδήϑ. βιβλίον ιϑ.

Τουδήθ καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδή πολεμουμένους καὶ πολιορκουμένους ὑπὸ τοῦ Ολοφέρνου τοὺς υίοὺς Ἰσραήλ ὁ θεὸς διὰ τῆς Ἰουδήθ τοὺς μὲν λαοὺς ἔσφσε, τὸν 20 δὲ 'Ολοφέρνην ἐπάταξεν. ἡ δὲ ἱστορία ἦν αὕτη. Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς τῶν Ασσυρίων, πόλεμον έχων πρὸς Αρφαξὰδ βασιλέα Μήδων ἤτησε συμμαχίαν παρὰ τῶν έθνων πάντων εως Αἰγύπτου. μή δεδωκότων δε αὐτων, ἀλλ' ἀντειρηκότων πάντων, μετὰ τὸ νικῆσαι καὶ περιγενέσθαι τοῦ ᾿Αρφαξάδ, ἔθετο κατὰ τῶν μὴ δεδωκότων πόλεμον, καὶ ἀπέστειλε τὸν 'Ολοφέρνην μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατ' αὐτῶν. τὰ μὲν 25 οὖν ἄλλα πάντα ἔθνη ἔλαβε, καὶ τὰ εἴδωλα αὐτῶν συνέτριψεν, οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ήσφαλίσαντο έαυτοὺς καὶ οὐχ ὑπήκουσαν Ὁλοφέρνη οὕτε ἐφοβήθησαν αὐτοῦ τὴν ἀπειλήν. δ τοίνον [ερεὸς Ίωακεὶμ. ἔγραψε τοῖς ἐν Βετουλᾶ, φράξαι τὴν δδὸν Όλοφέρνου, ἐπειδή ἐκεῖθεν αὐτοῦ ἦν ἡ όδός. καὶ ἔφραξαν. καὶ ὁ μὲν Ὁλοφέρνης παρετάσσετο πόλεμον, 'Αγιώρ δὲ ὁ ἡγούμενος τῶν υίῶν 'Αμμών συνεβούλευσε τῶ 'Ολο-30 φέρνη, μὴ πολεμεῖν τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων διὰ τὸ ὑπερασπίζειν αὐτῶν τὸν θεόν. καὶ ὀργισθεὶς 'Ολοφέρνης ἀπέστρεψεν | αὐτὸν εἰς Βετουλά, ἀπειλήσας ἀναιρεῖν 441 αὐτόν, εἰ περιγένοιτο τῶν Ἑβραίων. ὁ μὲν οὖν ᾿Αχιὼρ ἦν ἐν Βετουλᾶ ἀναπαυόμενος. δ δὲ Ὁλοφέρνης ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, προκαταλαβών τὰ ὅδατα. ἤδη δὲ τοῦ λαοῦ έκλυθέντος διά το δίψος, καὶ μελλόντων έκδοῦναι τὴν πόλιν τῶν ἀρχόντων, Ἰουδήθ, 35 ἀποβαλοῦσα τὰ τῆς χηρείας ἱμάτια (ἐπένθει γὰρ τὸν ἄνδρα, καὶ δι' ὅλου νηστεύουσα ήν), ἐκόσμησεν έαυτην ὡς νύμφην, καὶ πολλὰ παρακαλέσασα τοὺς ἄρχοντας ὥστε μὴ έχδοῦναι τὴν πόλιν ἄχρις ἡμερῶν ε, ἐξῆλθεν αὐτὴ πρὸς Ὁλοφέρνην, καὶ τῆ σοφία αὐτῆς ἀπατήσασα αὐτόν, ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν τῆ γ ἡμέρα, ἀγνοούντων τῶν στρατιω-

² ν von δαιμονιου später auf 5 καὶ ἀπαιτήσας ἐκεῖνος κτέ steht 27 μετουλᾶ N. so auch nachetwas Anderem so in der Hds her stets

τῶν αὐτοῦ. καὶ οὕτω λοιπὸν ἀπὸ τοῦ τείχους οἱ πολῖται ἀφάψαντες τὴν κεφαλὴν 'Ο- 1 λοφέρνου, τοῖς αὐτοῦ στρατηγοῖς ὑπέδειξαν. ἐνταῦθα οἱ μὲν ᾿Ασσύριοι ἔφυγον, οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ πανταχόθεν συνδραμόντες, κατέκοψαν τοὺς ᾿Ασσυρίους. σωθέντες δέ, καὶ σκυλεύσαντες τοὺς πολεμίους, δεδώκασι τῆ Ἰουδὴθ πάντα τὰ τοῦ 'Ολοφέρνου. αὐτὴ δὲ Ἰουδήθ, ἀπελθοῦσα εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀνέθηκε πάντα τῷ κυρίφ. καὶ ἐπι- 5 στρέψασα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, τὴν αὐτὴν εἶχεν ἄσκησιν. καὶ διέμεινεν ἕως θανάτου χήρα, μηδενὸς αὐτὴν ἰσχύοντος πεῖσαι πρὸς γάμον ἐλθεῖν. ἀπέθανε δέ, ζήσασα καλῶς ὲν τῆ χηρεία αὐτῆς, ἐτῶν ρε.

καὶ ἐν τούτοις τέλος ἔχει τὸ βιβλίον.

782

Οί τέσσαρες μεγάλοι προφήται. Πρῶτος. βιβλίον λζ.

10

Ήσαΐας ὁ προφήτης.

οὖτος ὁ μέγας Ἡσαΐας υίὸς ἦν τοῦ ᾿Αμώς, ὃς τύπφ μὲν είδε τὰ κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ὅτε είδε τὸν κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ Σεραφὶμ εἰστήκεισαν κύκλφ αὐτοῦ, εξ πτέρυγες τῷ ἐνί, καὶ εξ πτέρυγες τῷ ἐνί, ἑαυτὰ 15 κατακαλύπτοντα, καὶ ἐκέκραγεν ἔτερος πρὸς τὸν ἔτερον Ἅγιος ἄγιος ἄγιος κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τούτφ ἀπεστάλη εν τῶν Σεραφίμ, καὶ ἔλαβε τῆ λαβίδι ἄνθρακα ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἤψατο τῶν χειλέων αὐτοῦ λέγον Τοῦτο ἀφελεῖ τὰς άμαρτίας σου, σαφῶς διὰ τῆς ὄψεως τῆς δειχθείσης σοι καὶ τοῦ ὅμνου καὶ τοῦ τύπου διδαχθεὶς προμηνῦσαι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον. 20

έτι δὲ πάλιν καὶ λόγφ φησὶν οὕτως Ὠς πρόβατον ἐπὶ σφαγήν ἤχθη, καὶ ὡς 79¹ ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος. ταύτην τὴν ῥῆσιν ὁ Αἰθίοψ | εἰνοῦχος ἀναγνούς, τὸν Φίλιππον παρεκάλει έρμηνευθηναι αὐτῷ αὐτήν, δς τάχιστα περὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ αὐτὴν ἡρμήνευσεν εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ προφήτου.

ἔτι πάλιν λέγει "Ανθρωπος ἐν τιμῆ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν. καὶ πάλιν 25 "Ότι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. καὶ Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς καὶ δεῖξαι αὐτῷ φῶς. καὶ πάλιν Οὕτω λέγει κύριος 'Ίδοὺ ἐγὼ ἐμβάλλω εἰς τὰ θεμέλια Σιὼν λίθον πολυτελῆ ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαῖον ἔντιμον εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῆ. καὶ πάλιν Έσται ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν 30 ἐθνῶν : ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ πάλιν λέγει Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὧ ἕνεκεν ἔχρισέ με. τοῦτο ἀναγνοὺς ὁ κύριος ἐν τῆ συναγωγῆ τοῖς σάββασιν εἶπεν 'Αμὴν λέγω ὑμῖν, σήμερον ἐπληρώθη ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὡσὶν ἡμῶν.

Ήσαΐας ήν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, θνήσκει δὲ ὑπὸ Μανασσοῦ, πρισθεὶς εἰς δύο. καὶ ἐτέθη ὑποκάτω δρυὸς Ῥογήλ, ἐχόμενα τῆς διαβάσεως τῶν ὑδάτων ὧν ἀπώλεσεν 35

16 Isa 6, 3	22 κείροντος N¹, das α über dem	27 Isa 28, 16
19 Isa 6, 7	ersten o ist von erster Hand	30 Isa 11, 10
21 Isa 53, 7	22-24 Actor 8, 30-35	31 Isa 61, 1
22 Ν ἔναντι oder ἐναντίον? ἐναν	25 Isa 53, 3	32 Lucas 4, 21
steht da, mit "" über v: der	26 Isa 53, 9	35 ὑπὸκάτω Ν1
Akut scheint jünger	26 ISB 52 TOLTT	

1 Ἐξεκίας ὁ βασιλεὺς χώσας αὐτά, καὶ ὁ θεὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σιλωὰμ ἐποίησε διὰ τὸν προφήτην, ὅτι πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ὀλιγωρήσας, ηἤξατο πιεῖν ὕδωρ, καὶ εὐθέως ἀπεστάλη αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐκλήθη Σιλωάμ, ὅπερ έρμηνεὑεται ἀπεσταλμένος.

καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐζεκία πρὸ τοῦ ποιῆσαι τοὺς λάκκους καὶ τὰς κολυμβήθρας, ἐπὶ 5 εὐχῆ τοῦ Ἡσαΐου μικρὸν ὕδωρ ἐξῆλθεν, ὅτι ἦν ὁ λαὸς ἐν συκαῖς Μωὰβ ἀλλοφύλων, καὶ ἵνα μὴ διαφθαρῆ ἡ πόλις ὡς μὴ ἔχουσα ὕδωρ, ἠρώτων γὰρ | οἱ πολέμιοι 79² πόθεν πίνουσι, καὶ χαρακώσαντες τὴν πόλιν, παρεκαθέζοντο τῷ Σιλωάμ. ὅταν οὖν ἤρχοντο σὸν τῷ Ἡσαΐα οἱ Ἰουδαῖοι, ἐξήρχετο τὸ ὕδωρ ἄφνω ἐὰν δὲ οἱ ἀλλόφυλοι ἤρχοντο, οἰκ ἐξήρχετο τὸ ὕδωρ. διὸ ἕως τῆς σήμερον αἰφνιδίως ἐξέρχεται, ἵνα δειχθῆ

10 το μέγα τοῦτο μυστήριον. καὶ ἐπειδή διὰ τοῦ Ἡσαΐου γέγονε, μνήμης χάριν καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων πλησίον αὐτὸν τοῦ Σιλωὰμ ἔθαψαν ἐπιμελῶς καὶ ἐνδόξως, ἵνα διὰ τῶν άγίων αὐτοῦ προσευχῶν καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ὡσαύτως ἔχωσι τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὕδατος. ὅτι καὶ χρησμὸς ἐδόθη αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι οὕτως. ἔστι δὲ ὁ τάφος ἐχόμενα τοῦ τάφου τῶν βασιλέων, ὅπισθεν τοῦ τάφου τῶν ἱερέων ἐπὶ

15 τὸ μέρος τὸ πρὸς νότον. Σολομῶν δὲ ἐποίησε τοὺς τάφους τῷ Δαυίδ, διαγράψας κατὰ ἀνατολὰς τῆς Σιών, ἥτις ἔχει εἴσοδον ἀπὸ Γαβαών, μήκοθεν τῆς πόλεως σταδίους εἴκοσιν. ἐποίησε δὲ ταύτην σκολιάν, σύνθετον, ἀνυπονόητον. καὶ ἔστιν ἡ εἴσοδος ἕως τῆς σήμερον ἀγνοουμένη τοῖς πολλοῖς τῶν ἱερέων καὶ ὅλφ τῷ λαῷ. ἐκεῖ εἶχεν ὁ βασιλεὺς Σολομῶν τὸ χρυσίον τὸ ἐξ Αἰθιοπίας καὶ τὰ ἄρματα. καὶ ἐπειδὴ ἔδειξεν

20 Ἐξεκίας τὸ μυστήριον Δαυίδ καὶ Σολομών τοῖς ἔθνεσι βαβυλωνίοις, καὶ ἐμίανεν όστα τόπου πατέρων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἐπηράσατο εἰς δουλείαν ἔσεσθαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ ἄκαρπον αὐτὸν καὶ ἄγονον ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

οδτος καὶ ὁ Ὠσηὲ συνεχρόνισαν ἀλλήλοις. καὶ γὰρ καὶ οδτος ἐπὶ Ὁζίου καὶ 25 Ἰωάθαμ καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου τῶν βασιλέων γέγονεν. ὅρασιν δὲ έωρακὼς προφητεύει κατὰ | τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ. καὶ λόγος δὲ κυρίου πρὸς 80¹ αὐτὸν γέγονε.

καὶ τὸ πλεῖστον τῆς προφητείας αὐτοῦ ἐστιν εὐαγγέλια περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ καὶ ὧν ἀνεδέξατο δι' ἡμᾶς παθῶν.

30 προφητεύει δε καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ταῦτα· κατὰ Βαβυλῶνος, ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, κατὰ Δαμασκοῦ, ὅρασις Αἰγύπτου, ὅραμα τῆς Ἰδουμαίας, ὅραμα τῆς φάραγγος Σιών, ὅραμα Τύρου, ὅρασις τῶν τετραπόδων ἐν τῆ ἐρήμφ.

διηγεῖται δὲ καὶ τὴν ἔφοδον Σεναχηρείμ, καὶ Ῥαψάκου τὴν ἀλαζονείαν, τήν τε πτῶσιν καὶ ἀπώλειαν αὐτῶν, καὶ ὅτι νοσήσας Ἐζεκίας καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν, εὐ-35 ξάμενος ἔσχε προσθήκην ἐτῶν δέκα πέντε.

προφητεύει δὲ καὶ εὐνούχοις καὶ τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐν τῷ τέλει περὶ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως.

 $\dot{\eta}$ μὲν οὖν περιοχὴ τοῦ βιβλίου τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, $\dot{\eta}$ δὲ ἀνακεφαλαίωσίς ἐστιν ἐν τούτοις.

5 zu συχαῖς Rand pr m πόλις 25 ἰωάθαν Ν ἐν συγχλεισμῷ 31 τησ Ιουδαίας Ν

κατηγορία τοῦ Ἰσραὴλ καὶ συμφορά καὶ παραίτησις θυσιῶν καὶ παραίνεσις βελ- 1 τίονος βίου καὶ προφητεία περὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐσομένης εἰρήνης. κατηγορία πάλιν τοῦ Ἰσραήλ καὶ πολιορκία ἐσομένη. κατηγορία τῆς τροφῆς αὐτῶν καὶ τῆς ὑπερηφανίας. ἀποβολή τοῦ Ἱσραήλ διὰ τοῦ ὑποδείγματος τοῦ ἀμπελῶνος. διαβάλλει τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πλεονεξίαν καὶ μέθην, καὶ προλέγει αθτοῖς ἐρήμωσιν. καὶ ἀπειλεῖ τοῖς προτιμῶσι τοὺς ψευδοπροφήτας τῶν προφητῶν. ή ἄνοδος τῶν πολεμίων αὐτῶν. όρᾶ τὴν ὀπτασίαν Ἡσαΐας ἐν ή ἐκαθάρθη αὐτοῦ τὰ χείλη. έπιστρατεύει δ Σύρων βασιλεύς μετά τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ 10 80° προφητεύει ό Ήσαΐας | περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλήμ καὶ περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ναβουχοδονόσορ. προφητεία περί τῶν πιστευόντων Χριστῷ. περί τῆς ἰσχύος καὶ ὑπερηφανίας καὶ ἀπωλείας τοῦ ᾿Ασσυρίου. περί τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων. 15 περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. περί τῆς εἰς αὐτὸν πιστευόντων ἐπιεικείας. ἀπώλεια Βαβυλῶνος. κατὰ τῶν ἀλλοφύλων προφητεία. ἀπώλεια Μωαβιτῶν. 20 περί Χριστοῦ προφητεία. ἀπώλεια Δαμασχοῦ. ή τοῦ Ἰσραήλ συμφορά καὶ σωτηρία. ἀπώλεια Αἰγύπτου. άλληγορεῖ κάκωσιν εἰς τὰ ἔθνη τὰ μὴ πιστεύοντα τῷ κυρίφ καὶ εἰς τὴν ἐρήμω- 25 σιν τῆς ἀσεβείας αὐτῶν. κελεύεται 'Ησαΐας γυμνός περιπατήσαι. ή ἐπιστρατεία Μήδων κατὰ Βαβυλωνίων γενομένη. χατά Ίδουμαίων. 30 κατὰ 'Αραβίας. ή πολιοραία Ίερουσαλήμ ή ἐσχάτη ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ, καὶ πρόρρησις τῷ Σομανῷ τῷ ταμία περὶ τῆς ἀπωλείας. οί δὲ ταμίαι (τοῦτ' ἔστιν οί φύλακες τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων) ἀπὸ τῶν ἱερέων ἦσαν. ἀπώλεια Τύρου καὶ ἡ μετὰ ταῦτα σωτηρία. περί τῶν ἐχχλησιῶν ἀλληγοριχῶς. 35 ἀπώλεια Βαβυλῶνος ὑπὸ Μήδων καὶ ἐπὶ ταύτη εὐχαριστία τῷ θεῷ ὑπὸ τοῦ προφήτου καὶ περὶ τῶν τῷ Χριστῷ πιστευόντων προφητία. μετά Lagarde, κατά Ν ich zu entziffern γρ νϊνευϊτῶν 17 της pr m über der Zeile 23 \$\eta\$ schreibe Ich: weder was 30 άρραβίας Ν

20 zu μωαβιτῶν pr m am Rande N1 noch was N2 bietet, vermag

1 περὶ τῆς τοῦ διαβόλου ἀπωλείας τῆς ὁπὸ τοῦ Χριστοῦ γενομένης.

περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα παρουσίας.

περί τῆς εἰς Χριστὸν πιστεύσεως.

έγκαλείται ὁ Ἰσραὴλ ὅτι τὴν ἐλπίδα ἀπὸ θεοῦ ἀποστήσας, ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους 5 αὐτὴν μετήγαγε, καὶ προαγορεύεται αὐτῷ κακά, καὶ εὐθηνία μετὰ ταῦτα. προφητεύεται δὲ ἐν τῷ αὐτῷ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς εἰς Χριστόν, καὶ περὶ τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλήμ.

περί τῆς τοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα παρουσίας.

περὶ τῆς ἐππλησίας, ἱστοριπῶς μὲν διὰ τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, 10 κατὰ ἀναγωγὴν δὲ | διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν εὐπραγίαν τῆς 81^{1} τοῦ Χριστοῦ ἐππλησίας.

τὰ κατὰ τὸν Σεναχηρείμ.

προφητεία περὶ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου καὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων.

τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔνδειξις, καὶ κατηγορία τοῦ Ἰσραὴλ ὡς εἰδωλολατροῦντος, 15 καὶ τῶν εἰς τὸν λαὸν εὐεργεσιῶν ὑπόμνησις.

περί τῆς ἐππλησιαστικῆς παταστάσεως καὶ εἰδώλων ἀσθενείας.

περὶ Χριστοῦ προφητεία καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων.

ονειδίζει τῷ Ἰσραὴλ άμαρτιῶν ἕνεκεν, λέγει τε, διὰ τὴν παρακοὴν αὐτῶν ἐπηνέχθαι αὐτοῖς τὰς συμφοράς.

20 περί τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

ὅτι καὶ μὴ θύοντα ἔσφσε τὸν λαόν, καὶ οὐκ ἀπήτει τὴν διὰ τῶν θυσιῶν λατρείαν, καὶ περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων προφητεία.

έλεγχος της των είδωλων ἀσθενείας, καὶ ἔνδειξις της τοῦ θεοῦ δυνάμεως.

ἀπώλεια Βαβυλώνος, καὶ τῆς σκληροκαρδίας τῶν Ἰουδαίων ἔλεγχος, καὶ χρη-25 στῶν πραγμάτων προφητεία.

περὶ τῆς τοῦ Xριστοῦ κατὰ σάρκα γέννησιν καὶ πάθους καὶ ἀναστάσεως καὶ πλήθους τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων.

περὶ τοῦ Χριστοῦ ἄμα καὶ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ ἱστορίαν καὶ κατὰ ἀναγωγήν. περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ κατηγορία Ἰουδαίων εἰδωλολατρείας ἔγε-

30 κεν, καὶ τῆς νηστείας αὐτῶν παραίτησις, είτα κατηγορία τῶν δολερῶν αὐτῶν ἔργων, καὶ βουλεύματα καὶ προφητεία περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων.

περὶ Χριστοῦ προφητεία καὶ τῶν ἰάσεων τῶν εἰς ψυχὴν καὶ εἰς σῶμα γινομένων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν τῶν πιστευόντων αὐτῷ, καὶ κατηγορία τῆς Ἰουδαίων εἰδωλολατρείας.

35 περί τῶν πιστευόντων ἐξ Ἰουδαίων εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. κατηγορία τῶν ἀπειθησάντων. περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς.

21 μεθύοντα N tilgte, Buchstaben, die ich nicht entziffern kann 35 nach περι zwei, jetzt ge-

Ίερεμίας.

812 οὕτος ἀξιωθεὶς καὶ αὐτὸς προείπε περὶ τοῦ | κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, λέγων οὕτως Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργυρᾶ, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου δν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υίῶν Ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως καθ' 5 ἃ συνέταξέ μοι κύριος. ταύτης δὲ τῆς ῥήσεως καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς μέμνηται Ματθαῖος, πληρωθείσης ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους. πάλιν λέγει ὁ αὐτὸς προφήτης Ἰδοὸ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἡν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρα ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. ὅτι αὐτοὶ 10 οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῆ διαθήκη μου, κὰγὼ ἡμέλησα αὐτῶν, φησὶ κύριος, διδοὸς νόμους μου ἐπὶ διανοίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ οὐ μὴ διδάξη ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἔκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, λέγων Γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν ὅτι ῖλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν 15 άμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. καὶ ταύτης τῆς ῥήσεως μέμνηται ὁ ἀπόστολος ἐν τῆ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆ.

Ίερεμίας ἦν ἐξ ᾿Αναθώθ, καὶ Τάφνης Αἰγόπτου. λίθοις δὲ ὑποβληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀποθνήσκει. κεῖται δὲ ἐν τόπφ τῆς οἰκήσεως Φαραώ, ὅτι Αἰγόπτιοι ἐδόξασαν αὐτόν, εὐεργετηθέντες δι᾽ αὐτοῦ ηὕχετο γὰρ αὐτοῖς. τῶν γὰρ ὑδάτων οἱ θῆρες 20 82¹ οῦς καλοῦσιν Αἰγόπτιοι μὲν ἐφώθ, Ἦληνες δὲ κροκοδείλους. | καὶ ὅσοι πιστοὶ θεοῦ ἕως σήμερον εὕχονται ἐν τῷ τόπφ ἐκείνφ, καὶ λαμβάνοντες ἀπὸ τοῦ χοὸς τοῦ τόπου, δήγματα ἀνθρώπων θεραπεύουσι, καὶ πολλοὶ αὐτὰ τὰ θηρία κατὰ τοῦ ὅδατος φυγαδεύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡκούσαμεν ἐκ τῶν παίδων ᾿Αντιγόνου καὶ Πτολεμαίου, γερόντων ἀνδρῶν, ὅτι ᾿Αλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ὁ βασιλεύς, ἐπιστὰς τῷ τόπφ τοῦ 25 προφήτου, καὶ ἐπιγνοὺς τὰ εἰς αὐτὸν μυστήρια, εἰς ᾿Αλεξάνδρειαν μετέστησεν αὐτοῦ τὰ λείψανα, περιθεὶς αὐτὰ ἐνδόξως κύκλφ, καὶ ἐκωλύθη ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης τὸ γένος τῶν ἀσπίδων, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὡσαύτως. καὶ οὕτως ἀντέβαλεν τοὺς ὄφεις τοὺς λεγομένους ἀργολάους ὅ ἐστιν ὀφιομάχους οῦς ἤνεγκεν ἐκ τοῦ ϶λργους τοῦ πελοπονησιακοῦ · ὅθεν καὶ ἀργόλαοι ἐκαλοῦντο, τοῦτ᾽ ἔστιν ϶λργους δεξιοί. λαλιὰν δὲ ἔχου- 30 σιν ἡδυτάτην καὶ πανεύοδμον.

οδτος δ Ἱερεμίας σημεῖον ἔδωκε τοῖς ἱερεῦσιν Αἰγύπτου ὅτι δεῖ σεισθῆναι τὰ εἴδωλα αὐτῶν καὶ συμπεσεῖν διὰ σωτῆρος, παιδίου ἐκ παρθένου γεννωμένου, ἐν φάτνη δὲ κειμένου · δι᾽ δ καὶ ἕως νῦν θεοποιοῦσι παρθένον λεχώ, καὶ βρέφος ἐν φάτνη τιθέντες προσκυνοῦσι. καὶ Πτολεμαίφ τῷ βασιλεῖ τὴν αἰτίαν πυνθανομένφ ἔλεγον ὅτι 35

- pr m am Rande
- 4 Matth 27, 9/10
- 4 άργυρια N? Accent fehlt jedenfalls
  - 7 Ierem $\lambda \eta = 531, 31-34$
  - 11 hinter φησί χύριος fehlt der
- erste Teil von Vers 33 bis φησὶ κύριος Α.R.
- 15/16 ταῖς αμαρτίαις N¹, wohl pr m gebessert
  - 17 Hebr 8, 8—12
  - 18 ταφης Ν1

- 18 so steht in der Hds
- 21 μενεφώθ in Einem Worte N
- 21 nach προποδείλουσ mit Punkt eine halbe Zeile leer
  - 23 dvwv abgekürzt N
  - 29 άργολαούς Ν

1 πατροπαράδοτον τὸ μυστήριόν ἐστιν ὑπό του ὁσίου προφήτου τοῖς πατράσιν ἡμῶν παραδοθέν.

ούτος ό προφήτης Ίερεμίας πρό της άλώσεως τοῦ ναοῦ ηρπασε την κιβωτόν τοῦ νόμου καὶ τὰ ἐν αὐτῆ, καὶ ἐποίησεν αὐτὰ κατατεθῆναι ἐν πέτρα, καὶ εἶπε τοῖς πα-5 ρεστῶσιν 'Απεδήμησεν ὁ πύριος ἐπ Σινᾶ εἰς οὐρανόν, παὶ πάλιν ἐλεύσεται νομοθετήσων ἐπ Σιὼν ἐν δυνάμει. καὶ σημείον ὑμῖν ἔστω τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὅταν ξύλον πάντα τὰ ἔθνη | προσκυνήσωσιν. εἶπε δὲ ὅτι τὴν κιβωτὸν ταύτην οὐδεἰς ἐκβαλεῖ 82° εὶ μὴ ᾿Ααρών, καὶ τὰς ἐν αὐτῆ πλάκας οὐδεὶς ἀναπτύξει οὐκέτι προφητῶν ἢ ἱερέων εὶ μὴ Μωυσῆς ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῆ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως πρώτη ἡ κι-10 βωτὸς ἀναστήσεται, καὶ ἐξελεύσεται ἐκ τῆς πέτρας, καὶ τεθήσεται ἐν ὄρει Σινᾶ, καὶ πάντες οἱ ἄγιοι πρὸς αὐτὴν συναχθήσονται ἐκδεχόμενοι τὸν κύριον. τὸν ἐχθρὸν φεύγοντες, ἀνέλετε αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῆ πέτρα ἐκείνη ἐσφράγισε τῷ δακτύλφ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ τύπος ὡς γλυφή σιδήρου. καὶ νεφέλη φωτεινή ἐπεσκίασε τὸ ὄνομα, καὶ οὐδεὶς νοεῖ τὸν τόπον, οὐδὲ ἀναγνῶναι δύναταί τις ἕως σήμερον καὶ 15 εως της συντελείας. έστι δὲ ή πέτρα ἐν της ἐρήμφ ὅπου πρῶτον ἡ κιβωτὸς γέγονε μεταξὸ τῶν δύο ὀρέων ἐν οἶς κεῖται Μωυσῆς καὶ ᾿Ααρών. καὶ ἐν νυκτὶ νεφέλη ὡς πῦρ γίνεται κατὰ τὸν τόπον κατὰ τὸν τόπον τὸν ἀρχαῖον. ὅτι οὐ μὴ παύσηται ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ θεὸς τῷ Ἱερεμία χάριν, ἵνα τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ αὐτὸς ποιήση, ἵνα γένηται συγκοινωνὸς Μωυσέος καὶ 20 Ααρών. καὶ όμοῦ εἰσιν έως τῆς σήμερον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἱερεμίας ἐκ σπέρματός έστιν ξερατιχοῦ.

Τερεμίας ὁ τοῦ Χελκίου ἐκ τῶν ἱερέων. οὕτος (καθάπερ εἴρηται) καὶ Σοφονίας συνεχρόνισαν ἑαυτοῖς. παρέμεινε δὲ οὕτος εως Ἰωακεὶμ καὶ εως ἐνδεκάτου ἔτους Σεδεκίου βασιλέως Ἰούδα καὶ εως τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ λαοῦ. ῥῆμα δὲ θεοῦ ἐγέ-25 νετο πρὸς αὐτὸν ὡς ἐγενήθη καὶ λόγος κυρίου πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλέγχει τὰς ἀδικίας Ἱερουσαλὴμ διὰ πολλῶν. προφητεύει ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ περὶ τῆς ἀβροχίας καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ᾿Αειλὰν καὶ | τοῦ ἐλθεῖν βασιλέα Βαβυλῶνος ἐκκόψαι τὴν γῆν Αὶ- 83¹ γύπτου, καὶ ἐπὶ Βαβυλῶνος. καὶ λόγος δν ἐνετείλατο κύριος τῷ Ἱερεμία εἰπεῖν τῷ Σαραία υἱῷ Νηρίου καὶ τῷ Ἰδουμαία καὶ τοῖς υἱοῖς ᾿Αμὼν καὶ τῷ Κιδὰρ βασιλίσση 30 τῆς αὐλῆς ἢν ἐπάταξε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ τῷ Δαμασκῷ καὶ τῷ Μωὰβ καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἰουδαίαν καὶ οἶκον ᾿Αχαβίν. περὶ τῶν υἱῶν ᾿Α-δάβ. τοῖς τε Ἰουδαίοις τοῖς κατοικοῦσιν ἐν γῷ Αἰγύπτου καὶ τοῖς καθημένοις ἐν Μαγδολῷ καὶ ἐν Τάφναις καὶ ἐν γῷ Παθουρης. πρός τε τὸν Βαροὺχ ὅτε ἔγραψε τοὺς λόγους τούτους ἐν τῷ βιβλίφ ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου. περιέχει δὲ τὸ βιβλίον 35 ἐπὶ τέλους ὅτι ἐπιβουλεύνντες τῷ προφήτη Ἰουδαῖοι ἔρριψαν αὐτὸν εἰς λάκκον βορ-

αὕτη μὲν ή περιοχὴ τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου, ή δὲ ἀνακεφαλαίωσίς ἐστιν οὕτως.

βόρου, καὶ ᾿Αβδεμέλεχ Αἰθίοψ ἀνήγαγεν αὐτόν.

ι ὑπὸ τοῦ N ਫ κ σιὰν da: es hieß aber erst ἐν 25 ἐγεννήθη N 6 jetzt steht pr m jedenfalls σιὰν 25 das erste καὶ $> N^1$

προσαγόρευσις τῶν ἐσομένων κακῶν τῷ Ἰσραὴλ ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ.

έλεγχος τῆς εἰδωλολατρείας τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὑπόμνησις τῆς τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας εἰς αὐτούς, καὶ τῶν κακῶν ὧν ἐκ τοῦ πεποιθέναι Αἰγυπτίοις ὑπέστησαν.

τῆς τῶν εἰδώλων ἀσθενείας ἔλεγχος, καὶ τῆς αὐτῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνθρωποθυσίας κατηγορία.

τοῦ Ἰσραήλ κατηγορία καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τῆς πρὸς αὐτὸν αὔξησις τῶν τοῦ Ἰούδα τολμημάτων, καὶ προαγόρευσις χρηστῶν τῷ Ἰσραήλ, εἰ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὑπὸ τοῦ προφήτου ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξομολόγησις.

ή ἄνοδος τῶν Βαβυλωνίων, καὶ τοῦ προφήτου θρῆνος ἐπὶ τῆ μελλούση ἐρημώσει, καὶ αὐτῆς τῆς ἐρημώσεως ὑπογραφή.

10

15

30

κατηγορία τοῦ λαοῦ, ὅτι οὐδὲν ἔσχον οὕτω δίκαιον ὥστε στῆσαι τοῦ θεοῦ τὴν 83^2 ὀργήν, καὶ τῆς $\mid$ πονηρίας αὐτῶν ἔλεγχος.

ότι μέχρι θεμελίων έχει πατασπαφήναι Ίερουσαλήμ όπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἄνοδος τῶν Βαβυλωνίων, καὶ πατηγορία τῆς ἀπειθείας τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι οἰκ ἡνείχοντο ἀποῦσαι τοῦ προφήτου.

κατηγορία τῶν ψευδοπροφητῶν παραλογιζομένων τὸν λαόν· τοῦ γὰρ ἱερέως λέγοντος ὅτι πόλεμος ἔσται αὐτοῖς, ἔλεγον Οὐχί, ἀλλὰ εἰρήνη ἔσται.

παραίτησις θυσιών.

άνοδος τοῦ Βαβυλωνίου, καὶ τῆς ἀνεπιστρόφου διανοίας Ἰουδαίων ἔλεγχος.

παραινεί τῷ Ἰούδα ποὸς τὸ κενέπθαι αὐτοὺς βελτίονας, καὶ ἀπειλεί εἰ μὰ κ

παραινεῖ τῷ Ἰούδα πρὸς τὸ γενέσθαι αὐτοὺς βελτίονας, καὶ ἀπειλεῖ εἰ μὴ γέ- 20 νοιτο, τὰ αὐτὰ πείσεσθαι αὐτοὺς τῷ Ἰοραήλ.

χωλύει τὸν Ἱερεμίαν ὁ θεὸς δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

παραίτησις θυσιῶν καὶ κατηγορία τῆς ἀπροσεξίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀνθρωποθυσίας ῆν ἐποιοῦντο τοῖς δαίμοσι, καὶ προαγόρευσις τοῦ τάφον ἔσεσθαι τὸν τόπον τοῦ εἰδώλου αὐτῶν, καὶ τοῦ μηδὲ ταφῆ τινας τῶν ἀναιρουμένων παραδίδοσθαι.

έτι περὶ τῆς ἀνόδου τῶν πολεμίων, καὶ θρῆνος τοῦ προφήτου ἐπὶ ταῖς κακίαις αὐτῶν.

κατηγορία τῶν Ἰουδαίων ὡς ἀπεριτμήτων τὴν καρδίαν, καὶ παραίνεσις πρὸς τὸ μὴ εἰδωλολατρεῖν, καὶ ὡς παρὰ τοῦ λαοῦ θρῆνος ἐπὶ τοῖς μέλλουσι κακοῖς, καὶ κατηγορία παρὰ τοῦ θεοῦ.

παραίνεσις τῷ Ἰσραὴλ πρὸς τὸ ὁπακούειν θεῷ, καὶ κατηγορία τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ αὐτῶν, καὶ κακὰ ἐσόμενα, καὶ κωλύεται πάλιν Ἱερεμίας προσεύχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

αποδύρεται ό προφήτης ἐπιβουλευόμενος ὁπὸ Ἰουδαίων ἐν ἸΑναθώθ, καὶ προλέγει αὐτοῖς ἐσόμενον διὰ τοῦτο ὄλεθρον.

τὸ περίζωμα κελεύεται Ἱερεμίας κατακρύψαι, καὶ προλέγει πληρωθήσεσθαι αὐ84¹ τοὺς καὶ μεθυσθήσεσθαι | ἀπὸ κακῶν, καὶ περὶ τῆς ἀβροχίας, καὶ κωλύεται
προσεύχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ὁ προφήτης, καὶ παραιτεῖται ὁ θεὸς τὰ ὁλοκαυτώματα
αὐτῶν καὶ τὰς νηστείας, καὶ ἀπειλεῖ τοῖς ψευδοπροφήταις κακά, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι
οὐκ ἔσονται συμφοραὶ τῷ λαῷ.

ό λαὸς ίκετεύει τὸν θεόν, ὁ δέ φησιν οὐκ ἀκούσεσθαι οὐδὲ ἀν Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ πρεσβεύσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ δώσειν αὐτοὺς εἰς μάχαιραν καὶ θάνατον καὶ λιμὸν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ εἰς διασπασμὸν κυνῶν.

ό Ἱερεμίας εὄχεται τιμωρηθήναι τοὺς ὀνειδίζοντας αὐτόν, καὶ ὁ θεός φησιν 5 αὐτῷ Ἐὰν ἐξαγάγης τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς τὸ στόμα μου ἔση.

κελεύεται μή τῆμαι ὁ Ἱερεμίας μηδὲ θρηνεῖν μηδὲ τοῦ τινομένου τοῖς ἀποθνήσκουσι κοινωνεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις.

περὶ τῶν ἀποστόλων.

περί Χριστοῦ προφητεία.

10 τοὸς λόγους τῶν ἀπιστούντων αὐτῷ ὁ προφήτης λέγει, καὶ κατεύχεται αὐτῶν, καὶ παραινεῖ τοῖς Ἰουδαίοις ὥστε τὸ σάββατον τηρεῖν.

είς τὸν οἶκον τοῦ κεραμέως πέμπεται ὁ προφήτης.

πέρας λαλήσας, φησίν δ θεός, ἐπὶ βασιλείαν ὥστε ἀναιρεῖν αὐτήν, καὶ ἐὰν ἐπιστρέψωσιν, οὰ μὴ ἀνέλω. καὶ πέρας λαλήσας, φησίν, ἐπὶ ἔθνος ἢ βασιλείαν τοῦ 15 ἀνοικοδομεῖσθαι, καὶ ἐὰν ποιήσωσι τὸ πονηρόν, οὰ ποιήσω κὰγὼ περὶ τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐλάλησα ποιῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο δὲ χρήσιμον πρὸς Ἰουδαίους τὸ κεφάλαιον, ὅταν λέγωσιν ὅτι ἐπηγγείλατο αὐτοῖς ἀγαθὰ ὁ θεός ἀπειθήσαντες γὰρ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, αὐτοὶ ἀἴτιοι ἑαυτοῖς ἐγένοντο τῶν παρόντων κακῶν.

τὴν κατ' αὐτοῦ γενομένην ἐπιβουλὴν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὁ προφήτης λέγει, καὶ 20 κατεύχεται αὐτῶν ὅτι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀποδεδώκασι.

κελεύεται ό Ἱερεμίας βῆκον ὀστράκινον | λαβεῖν καὶ διαμαρτυράμενος τὰ 84² κακὰ τῷ λαῷ, συντρῖψαι τὸν βῆκον κατ ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ εἰπεῖν Οὕτω συντριβήσεται Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐμβληθεὶς ὑπὸ Πασχὼρ εἰς τὸν καταρράκτην, προφητεύει τῷ Πασχὼρ τὰ ἐκδεξόμενα αὐτὸν κακά. εἶτα ἀσχαλεῖ ἐπὶ τοῖς διασύρουσιν αὐτόν, 25 καὶ κατεύχεται αὐτῶν, καὶ καταρᾶται τῷ ἡμέρα τῷ ἑαυτοῦ.

πέμπει Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς μαθεῖν παρὰ Ἱερεμίου εἰ ἀπελεύσεται ἀπ' αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. ὁ δέ φησιν ὅτι πολεμήσει ὁ θεὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὸν βασιλέα Σεδεκίαν εἰ βούλοιτο ὁ λαὸς προσχωρῆσαι έκὼν τῷ Ναβουχοδονόσορ, σωθήσεσθαι αὐτόν καὶ τὸν βασιλέα δὲ οὐκ ἀπολεῖσθαι, εἰ τῆς οἰκείας ἀποστὰς κακίας, τοῖς τοῦ 30 θεοῦ προστάγμασι προσέχειν ἐθέλοι, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο, ἀπολεῖσθαι.

κατὰ Ἰωακεὶμ τοῦ καὶ Ἰεχονίου, καὶ κατὰ τῶν ποιμένων καὶ εἰς τὸν κύριον προφητεύει, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν κατηγορεῖ.

χρηστὰ τῷ Ἰούδα προφητεύει, τῷ δὲ ὑπολειφθέντι λαῷ ἐν Ἱερουσαλήμ μετὰ Σεδεχίου πονηρὰ διὰ τοῦ ὑποδείγματος τῶν σύχων.

35 προφητεύει τῷ Ναβουχοδονόσορ τὴν ἄνοδον, καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν τὴν ἀπώλειαν, διὰ τοῦ ποτηρίου τοῦτο δηλῶν.

προαγορεύει ἀπώλειαν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ συλλαμβάνεται ἐπὶ ϑανάτφ ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ἐκφεύγει τὸν κίνδυνον.

κελεύεται ό προφήτης περιθεῖναι ἑαυτῷ δεσμούς, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τῶν ἀλ-

λοφύλων είπεῖν ὥστε ἀπαγγεῖλαι τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν ὑποταγῆναι Ναβουχοδονόσορ 1 ἀπειλεῖν γὰρ τὸν θεὸν θάνατον τοῖς μὴ ὁποτασσομένοις αὐτῷ. παραινεῖ δὲ ταύτην τὴν παραίνεσιν καὶ τῷ Σεδεκία καὶ τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἱερεῦσιν. ὁ δὲ ψευδοπροφήτης 85^{1} 'Ανανίας ἀνθίσταται τῷ προφήτη Ἱερεμία | λέγων τὰ σκεύη τὰ ἱερατικὰ ἐπανήξειν, καὶ τὸν Ἰεχονίαν, δς ἦν υίὸς Ἰωακεὶμ ἀδελφοῦ Σεδεκίου. καὶ συνέτριψε καὶ 5 τοὺς κλοιοὺς τοῦ προφήτου. πέμπεται τοίνυν ὁ Τερεμίας, θάνατον αὐτῷ προλέγει ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ. δ καὶ συνέβη.

κακά τοῖς ἐν Βαβυλῶνι ψευδοπροφήταις, καὶ τῷ λαῷ μακρὸν τὸν τῆς αἰχμαλωσίας χρόνον, ἀλλ' δίμως ἔσεσθαι ἐπάνοδον. ἐπὶ τούτοις ἡγανάκτει Σαμίας, καὶ ἐπιτιμᾶ τῷ ἱερεῖ ὅτι οὐα ἐκώλυσε τὸν Ἱερεμίαν τοιαῦτα προφητεῦσαι. διὰ τοῦτο ἀπειλεῖ ὁ 10 θεὸς ἀπολέσειν αὐτόν. εἶτα λόγος παρακλητικὸς τῷ Ἰσραήλ.

δηλοί τὸν καιρὸν καθ' ον ἔμελλον ἐπανέρχεσθαι ἐκ Βαβυλῶνος. οὖτος δὲ ἦν δ τοῦ Φασέκ, καθώς καὶ ἐν τῷ Ἐσδρα ἔστιν εδρεῖν ὅτι τῆ έορτῃ τῶν ἀζύμων ἐπανηλθον, ώστε φανερώς ελέγχονται ψευδόμενοι οί Ἰουδαῖοι τὰ γὰρ εν τῷ τόπφ τούτφ γεγραμμένα περί αὐτῶν ἀγαθὰ ἔτι προσδοχῶσιν, ἄπερ παρῆλθον.

15

περί τῶν ἀναιρεθέντων παίδων ὑπὸ Ἡρώδου.

περὶ τῆς νέας διαθήκης προφητεία. καὶ τὴν ἐν τῷ τόπφ τοὑτφ γεγραμμένην οἰκοδομὴν τῆς πόλεως ἔτι προσδοκῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ αὕτη δὲ τέλος ἔσχεν, ὅτε άνηλθον έχ Βαβυλώνος γενομένη.

κελεύεται Ίερεμίας άγοράσαι τὸν ἀγρὸν τοῦ πατραδέλφου αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσας 20 λέγει ὅτι Ἡ πόλις παρεδόθη, καὶ κελεύεις ἀγοράσαι ἀγρόν. δ δὲ θεός φησι πρὸς αὐτὸν Τὰ μὲν παρόντα κακὰ διὰ τὰς άμαρτίας τοῦ λαοῦ : ἔσται δὲ καιρὸς ὅτε πάλιν κατοικισθήσεται ή πόλις. προλέγει δέ τῷ Σεδεκία ὅτι άλώσεται, καὶ ἐγκαλεῖ τοῖς τοὺς δούλους οδς ἠλευθέρωσαν, πάλιν καταδουλωσαμένοις, καὶ ἀπειλεῖ μεγάλην ἔσεσθαι συμφοράν διά τοῦτο.

 85^2 κελεύει τοὺς υίοὺς Ἰωναδάβ πιεῖν οἶνον. οί δὲ | παραιτοῦνται.

κελεύεται Ίερεμίας γράψαι όσα προεφήτευσεν ἐπὶ Ἰσραήλ, ἵνα οὕτω γοῦν φοβηθώσιν, ἀχούσαντες πάλιν τὰ μέλλοντα διαδέχεσθαι αὐτοὺς χαχά. ὁ δὲ προστάττει τῷ Βαρούχ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ ἐποίησε, καὶ γράψας ἀνέγνω τοῖς Ἰουδαίοις. ὡς δὲ ήχουσαν οί ἄρχοντες, ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ Σεδεκία. ὁ δέ, λαβὼν τὸ βιβλίον, κα- 30 τέχαυσε. καὶ κελεύεται Ἱερεμίας ἔτερον βιβλίον γράψαι τοιοῦτον, καὶ προφητεύει τῷ βασιλεῖ συμφοράς διὰ τὸ τόλμημα τοῦτο.

προφητεύει την άλωσιν Ίερουσαλήμ, καὶ συλλαμβάνεται καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ό Ίερεμίας. και μεταπεμφθείς ἐκεῖθεν ὁπὸ τοῦ Σεδεκίου, λέγει αὐτῷ δτι άλώσεται, καὶ ἀξιοῖ ὥστε μὴ παραπεμφθῆναι εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ λαβόντες 35 αὐτὸν οἱ ἄρχοντες, ἐνέβαλον εἰς τὸν λάππον τοῦ βορβόρου, καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν ἐπεῖθεν 'Αβδαμέλεχ. καὶ μεταπεμφθείς πάλιν ύπὸ τοῦ βασιλέως, προαγορεύει αὐτῷ σω-

4 ἱερετϊχὰ die Hds?	21 κελεύει Ν	Montfaucon, Jan D
9 capias schreibt N	26 χελεύεται Ν	27 ίερεμι N¹

37 άβδαμέλεχ Rand pr m, άβι-21 Punkt hinter παρεδόθη N

26 πιεῖν ύδωρ N, ποιεῖν οἶχον μέλεχ Text

1 τηρίαν εἰ βουληθείη ἐξελθεῖν ἑχὼν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ δὲ μὴ βουληθείη, ὅλεθρον πάση τῆ πόλει, καὶ αὐτῷ μεγάλα κακὰ ἔσεσθαι. ὡς δε οὐκ ἔπεισεν ἐξελθεῖν, ἀνηλθεν ὁ βάρβαρος, καὶ ἑάλω ή πόλις μετὰ Σεδεκίου. καὶ τῷ Ἱερεμία εὖ ἐχρήσαντο οί ἄρχοντες τοῦ Ναβουχοδονόσορ τοῦτο γὰρ προσέταξεν αὐτοῖς Ναβουχοδο-5 γόσορ.

τῷ ᾿Αβδαμέλεχ προφητεύει σωτηρίαν. αὐτὸς δὲ λαβὼν αἵρεσιν παρὰ τοῦ ἀρχιμαγείρου ώστε ἀπελθεῖν ὅποι βούλοιτο, ἔρχεται πρὸς Γοδολίαν ὂν κατέστησεν ἄρχοντα τοις δπολειφθείσιν έν τη Ἰουδαία. συνήχθησαν πρός τὸν Γοδολίαν οί διεσπαρμένοι έν τοῖς ἀγροῖς Ἰουδαῖοι. Ἰσμαὴλ ἀναιρεῖ τὸν Γοδολίαν καὶ έτέρους τινὰς | καὶ 86° 10 λαβών τὸν λαὸν τοῦ Γοδολίου, ἐπορεύετο εἰς τὴν ᾿Αμμανῖτιν χώραν ὁ Ἰσμαήλ. ὡς δὲ είδεν αὐτὸν ὁ Ἰωαννᾶν, είς τις τῶν ἀρχόντων, εὐνοϊκῶς διακείμενος πρὸς τὸν Γοδολίαν, ἔφυγε μετὰ ὀπτὰ μόνων ὁ Ἰσμαήλ, καὶ τὸν λαὸν ἔλαβεν ὁ Ἰωαννᾶν. ἀξιωθείς ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ τῶν περὶ Ἰωαννᾶν ὥστε δεηθήναι τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῶν, δεηθείς, καὶ συμβουλεύσας αὐτοῖς μὴ εἰσελθεῖν εἰς Αἴγυπτον (θάνατον γὰρ ἀπειλεῖν 15 τὸν θεόν, εἰ μετοικήσαιεν ἐκεί), οὐκ ἔπεισεν. ἐπεὶ δὲ ἦλθον ἕως Τάφνας, παραινεῖ αὐτοῖς μὴ εἰδωλολατρεῖν. ὡς δὲ ἀντέλεγον, προαγορεύει, αὐτοῖς τε ὅλεθρον ἔσεσθαι μέγαν, καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγοπτίων.

τὴν ἀπώλειαν Αἰγόπτου προλέγει καὶ τῶν ἀλλοφόλων καὶ τὴν ἀπώλειαν Μωαβιτῶν καὶ ᾿Αμμανιτῶν καὶ Ἰδουμαίας.

τὴν ἀπώλειαν Δαμασκοῦ καὶ Αἰλὰμ προαγορεύει καὶ τὴν ἀπώλειαν Βαβυλῶνος. καὶ τὴν ἄνοδον τῶν Ἰουδαίων ἐκεῖθεν.

πῶς ἐάλω Ἱερουσαλημ λέγει. καὶ ἀπὸ ἀτιμίας εἰς τιμην ἤχθη Ἰωακείμ, ἐκὼν προσχωρήσας τῷ Ναβουχοδονόσορ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Βαρούχ καλεῖται τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ αὐτὸς Βαρούχ, γραμματέως τάξει ὢν τῷ 25 προφήτη Ίερεμία, καὶ αὐτὸς προφήτης, ἐχρημάτιζε. γράφει δὲ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀπὸ στόματος Ίερεμίου, και ανέγνω τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις, παραμυθούμενος αὐτούς, καὶ ἐπαγγελλόμενος τὴν περὶ θεοῦ ἐλπίδα καὶ τὴν ἐσομένην ἀνάκλησιν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. οδτος δέ ἐστι Βαρούχ ὧπερ ἐπέτρεψεν Ἱερεμίας πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας γράψαι τοὺς λόγους πάντας οδς ἐλάλησεν Ἱερεμίας περὶ τῆς ἀνόδου τῶν Βαβυλωνίων 30 καὶ τῆς άλώσεως Ἱερουσαλὴμ εἰς βιβλίον, καὶ ὑπαναγνῶναι τῷ λαῷ | εἰς ἐκφό- 862 βησιν, ως ἄν, φοβηθέντες, πιστεύσωσιν αληθη είναι τὰ εἰρημένα.

Θρηνοι το βιβλίον ἐπιγράφεται, ἐπειδή τούτους τοὺς λόγους ἐθρήνησεν Ἱερεμίας περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτε ἑάλω, καὶ ἡχμαλωτίσθη ὁ λαός. τάξιν δὲ ἀκροστιχίδεως καὶ ὑποστοιχείωσιν τίθησι τοῖς λόγοις κατὰ τὰ κβ στοιχεῖα τὰ ἑβραϊκά, καὶ ένὸς

mein δεως entscheidende Accent

¹⁵ μετοιχήσειεν Ν

²⁴ kein Absatz N, nicht ein- mal eine neue Zeile 15 nur τάφν sicher, das Ende mal eine neue Zeile: nach βα- 33 was auf ἀχροστιχί folgen des Worts verlaufen, da Tinte ρουχ + ôè N, das eine spätere soll, weiß ich nicht, da der für wie Papier schlecht sind Hand gestrichen hat 20 έλάμ Ν

³² kein Absatz N, nicht ein- ganz fehlt

έκάστου στοιχείου προφέρει τὸν θρῆνον, καταγράφων καὶ ἀφομοιῶν ἕνα ἕκαστον θρῆνον 1 πρὸς τὰ δοχοῦντα τοῖς ἀνθρώποις εἶναι θρήνων παρεκτικά. ἐν τούτοις οὖν τοῖς θρήνοις εδρίσκονται καὶ στροφαὶ λόγων αἰνιγματώδεις καὶ τρόποι διάφοροι, ἐν οἶς καὶ όλιγωρία τὸ ὅλον τοῦ σκοποῦ χαρακτηρίζει. στιχολογῶν δέ τοὺς θρήνους κατὰ στοιχεῖον, ἀπὸ ἐσχάτου στοιχείου πάλιν ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀνατρέχει. εἰσὶ δὲ τὰ ὀνόματα 5 τῶν παρ' Ἑβραίοις στοιχείων οἶς οἱ λεγόμενοι θρῆνοι συντετάχαται, ταῦτα άλεφά βήθ γίμα δέλτ ςουαΐ ζαήρ ἐθή ἰωθί χαφί λάβα ζμήπ νουμss σάμ χίνυ φήζζ σαλίζει χώθ γόρησις ἐνωθαβή.

Περὶ τῆς ἐπιστολῆς Ἱερεμίου.

Έπιστολή καλείται τὸ βιβλίον, ἐπειδή ταύτην ἔγραψεν Ἱερεμίας τοῖς ἐν αἰχμα- 10 λωσία κατά τῶν εἰδώλων, ἀσφαλιζόμενος αὐτοὺς ἵνα μὴ βλέποντες αὐτά, συνυπαχθῶσι τοῖς σεβομένοις αὐτά, ὑποτιθέμενος ὡς, εἰ μὴ φυλάξονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων, τελείαν όλόθρευσιν τοῦ αὐτῶν γένους ἔσεσθαι, καὶ μηδέπω προσδοκᾶν ἐπάνοδον, ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς καὶ τῶν προτέρων αὐτοῦ λόγων. ἐὰν δὲ φυλάξωνται, ἵλεων τὸν θεὸν καταστήσουσιν ἐπ' αὐτούς, καὶ ταχεῖαν τὴν ἐπάνοδον προσδοκᾶν. ὁ γὰρ Ἱερεμίας εὖ πα- 15 871 θων παρά των άρχόντων Ναβουχοδονόσορ, ἀπελύθη εἰς τὰ ἴδια, κὰκεῖθεν ἐπέ|στελλε παραγγέλλων αὐτοῖς καὶ ἀσφαλιζόμενος μὴ καταισχύνειν τοὺς πατέρας, ἀλλ' ἀντέχεσθαι τῶν νομίμων διδαγμάτων, καὶ τοῦ σεβάσματος τῶν ἐθνῶν, ἤτοι τῶν εἰδώλων, παντελώς ἀποφεύγειν. 89^2 Βιβλίον μα. δ.

Δανιὴλ ὁ προφήτης.

ούτος εν Βαβυλώνι προφητεύων και αὐτός, ἀξιωθείς προείπε τοῦ δεσπότου Χρι-901 στοῦ, καί φησιν οὕτως Καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου τοῦ | ἀποκριθῆναί σοι καὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλὴμ ἔως Χριστοῦ ἡγουμένου έβδομάδας έπτὰ καὶ έβδομάδας έξήποντα δύο. καὶ πάλιν Ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐπάταξε τὴν 25 εἰπόνα, καὶ ἐγένετο ὁ λίθος εἰς ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε τὴν γῆν. καὶ πάλιν Ἰδοὸ μετά τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υίὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος καὶ εως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία. καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐρρήθη.

Δανιὴλ οὖτος ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα τῶν ἐξεχόντων τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' έτι νήπιος ὢν ήχθη ἐν τῆ αἰγμαλωσία ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς γῆν Χαλδαίων. ἐγεννήθη 30 δὲ ἐν Βεθωρὼν τῆ ἀνωτέρα, καὶ ἦν ἀνὴρ σώφρων ὥστε δοκεῖν τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι αὐτὸν σπάδοντα ἤγουν εὐνοῦχον. πολλὰ ἐπένθησεν οὖτος τὸν λαὸν καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν Ίερουσαλήμ, καὶ ἐν νηστείαις ἠσθένησεν ἀπὸ πάσης τροφῆς ἐπιθυμητῆς, σπέρματα

ändert: freilich muß ich die ge- rechts oben vom i. 7 von 7607legentlich auf den Endconsonan- og zeigt die alte gerade Form. ten stehenden Accente auf die der Archetypus fügte wohl die voraufgehenden Vokale übertra- hebräischen Buchstaben in ihrer gen. i von ιθη hat ι auf Rasur, Urform bei

6-8 die Namen gebeich unver- alte Punkte, jungen Spiritus

9 pr m roth am Rande

20

10 Έπιστολή Ν

23 Daniel 9, 25

25 Daniel 2, 34/35

26 Daniel 7, 13/14

32 ηγουν durch Sigel N

1 γῆς ἐσθίων. καὶ ἦν ἀνὴρ ξηρός, καὶ σπανὸς τὴν ἰδέαν, ἀλλ' ὡραῖος ἐν χάριτι ὑψίστου. οὖτος πολλὰ ηὕξατο ὑπὲρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, παρακαλοῦντος αὐτὸν Βαλτάσαρ. τοῦ υίοῦ αὐτοῦ (ὅτι ἐγένετο θηρίον καὶ κτήνος), ἵνα μὴ ἀπόληται. ἦν γὰρ τὰ ἔμπροσθεν ώς βοῦς σὸν τῆ κεφαλῆ, καὶ οἱ πόδες σὸν τοῖς ὅπισθεν λέων. ἀπεκαλύφθη 5 τῷ ὁσίψ περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου ὅτι κτῆνος γέγονε διὰ τὴν ἄλογον αὐτοῦ φιληδονίαν καὶ σκληροτραχηλίαν, ὅτι ὡς βοῦς ὑπὸ ζυγὸν γενήσεται τοῦ Βελίαρ, λέων δὲ διὰ τὸ άρπαντικὸν καὶ θηριώδες τοῦ τρόπου. ταῦτα ἔχουσιν οἱ δυνάσται ἐν νεότητι, έπὶ τέλει δὲ θῆρες γίνονται. ἔγνω δὲ τοῦ θεοῦ ὁ ἄγιος ὅτι ὡς βοῦς ἤσθιε χόρτον, καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἀνθρωπίνης βρώσεως τροφή. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ 10 | μετὰ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς ἐν καρδία ἀνθρωπίνη γενόμενος, ἔκλαιε καὶ ἠξίου 90° πόριον πάσαν τὴν ἡμέραν καὶ νόκτα τεσσαρακοντάκις δεόμενος. καὶ ἐλεήμων ἐπεγίνετο αὐτῷ. καὶ ἐλάνθανεν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος. ἤρθη ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλεῖν. καὶ νοῶν, εὐθέως ἐδάκρυεν. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὡς νεκρῶν κρέας ἐν τῷ κλαίειν πολλοί γὰρ ἐξιόντες ἐπ τῆς πόλεως, ἐθεώρουν αὐτόν. ὁ δὲ Δανιὴλ μόνος οὐπ 15 ήθελεν ίδειν αὐτόν, ὅτι πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχῆ ἦν περὶ αὐτοῦ: ἔλεγε γὰρ ὅτι πάλιν ἄνθρωπος γενήσεται, καὶ τότε ὄψομαι αὐτόν. καὶ ἡπίστουν αὐτῷ. ὁ Δανιὴλ οὖν τὰ έπτὰ ἔτη ᾶ εἶπεν έπτὰ καιρούς, προσευχόμενος πρὸς τὸν ὕψιστον, ἐποίησε γενέσθαι μῆνας ζ, καὶ τὸ μυστήριον τῶν ζ καιρῶν ἐτελέσθη ἐπ' αὐτόν, ὅτι ἀποκαταστὰς ἐν ζ μησί, τὰ ς ἔτη καὶ μῆνας ε ὑπέπιπτε κυ-20 ρίφ, καὶ ώμολόγει τὴν ἀσέβειαν καὶ πᾶσαν τὴν ἀνομίαν αὐτοῖς, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ οὅτε ἄρτον οὅτε κρέας ἔφαγεν, οὅτε οἶνον ἔπιεν, ἐξομολογούμενος πυρίφ. ὅτι Δανιὴλ αὐτῷ προσέταξεν ἐν ὀσπρίοις βρεπτοῖς καὶ χλόαις ἐξιλεώσασθαι πύριον. διὰ τοῦτο ἐπάλεσεν αὐτὸν Βαλτάσαρ, ὅτι ἡθέλησεν αὐτὸν συγαληρονόμον καταστήσαι τῶν τέκνων αὐτοῦ. ἀλλ' ὁ ὅσιος εἶπεν Τλεώς μοι, κύριε, 25 ἀφείναι κληρονομίαν πατέρων μου, καὶ κολληθηναί με κληρονομία ἀπεριτμήτων.

παὶ τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι Περσῶν πολλὰ ἐποίησε τεράστια ὅσα οἰν ἔγραψεν.
οὕτος δὲ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ σπηλαίψ τῷ βασιλικῷ μόνος ἐνδόξως. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τέρας ἐν ὄρεσι τοῖς ὑπεράνω τῆς Βαβυλῶνος ὅτι ὅτε ἐκκαπνισθήσεται 30 τὸ ἐκ βορρᾶ, | ῆξει τέλος Βαβυλῶνος, ὅτε δὲ ἐν πυρὶ καίεται, τὸ τέλος πάσης 91¹ τῆς γῆς: ἐὰν δὲ ἐν τῷ νότψ ῥεύση ὕδατα, ὑποστρέψει ὁ λαὸς εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ἐὰν δὲ αἴμα ῥεύση, φόνος ἔσται τοῦ Βελίαρ ἐν πάση τῆ γῆ. καὶ ἐκοιμήθη ὁ ὅσιος ἐν εἰρήνη.

Δανιήλ καλείται το βιβλίον, επειδή οὖτος Δανιήλ ο΄ προφήτης εν τη αἰχμαλωσία 35 γεγονώς εως τοῦ βασιλέως Κύρου τοῦ Πέρσου, τὰ μεν κατὰ Σωσάνναν κρίνει αὐτός, καὶ κατακρίνει τοὺς πρεσβυτέρους ὡς συκοφάντας. τὰ δὲ τοῦ βασιλέως ενύπνια αὐτὸς ἀπαγγέλλει τε καὶ έρμηνεύει. βλέπει καὶ ὁράσεις τελείας, περὶ μεν τῶν βασιλέων

τ ἀλλ' ώρατος hat der Schreiber nicht geschrieben, der seine
Vorlage nicht zu lesen verstand:
20 nach ασεβεταν +
er malte αχμορατος hin
σες mit Sigel geschrie

3 ἀπόλληται N 25 die Ho
11 τεσσακοντάκις N hinter ἀπερι
20 nach ασεβειαν + αὐτοῖς, wo ter Περσῶν
Τοις mit Sigel geschrieben ist 37 ὁράσει

25 die Hds interpungiert nicht hinter ἀπεριτμήτων, sondern hinter Περσῶν 37 ὁράσει Ν¹ δύο, περὶ δὲ τῆς τοῦ σωτῆρος παρουσίας καὶ καταπαύσεως τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς 1 τοῦ ᾿Αντιχρίστου παρουσίας δύο. καὶ ἔτερα δὲ η λεγόμενα όράσεις, τρόπον ἱστορίας ἐχούσας σὺν προφητεία ἐλάλησεν, ὡς εἶναι τὰς πάσας αὐτῷ φερομένας ὁράσεις ιβ. διηγεῖται δὲ καὶ περὶ τοῦ μαρτυρίου Σεδράχ, Μισὰχ καὶ ᾿Αβδεναγώ, καὶ τὸν ὅμνον αὐτῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐμβληθέντες εἰς τὴν κάμινον, ἐσώθησαν, οἱ δὲ ὑποκαίοντες κα- 5 τεφλέχθησαν, καὶ ὅτι μετέγνω ὁ βασιλεύς. καὶ ὅτι αὐτὸς δὶς ἐβλήθη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τῶν Βαβυλωνίων προσευχομένων Δαρείῳ τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς τῷ θεῷ προσηύχετο, τὸ δεύτερον δέ, ὅτι τὸν Βὴλ κατέστρεψε καὶ τὸν δράκοντα ἀνεῖλεν ἐπὶ Κύρου τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸς μὲν διεσώθη, οἱ δὲ ἐπιβουλεύσαντες αὐτὸν ἐβλήθησαν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ εὐθὸς κατεβρώθησαν 10 ὑπ᾽ αὐτῶν. λέγει δὲ καὶ τὴν Κύρου ἀνάβασιν, καὶ τὸ κατὰ τῶν ᾿Ασσυρίων αὐτοῦ κράτος προφητεύει, καὶ χριστὸν κυρίου τὸν Κῦρον πρὶν ἢ γενέσθαι τὰ κατ᾽ αὐτὸν πρὸ χρόνων πλειόνων ἀποκαλεῖ.

91° καὶ ἡ μὲν περιοχὴ τοῦ βιβλίου | ἐστὶν ἐν τούτοις, ἡ δὲ ἀνακεφαλαίωσις οὕτως. ἐκλέγονται οἱ περὶ τὸν Δανιὴλ καὶ παραδίδονται τῷ ἀρχιευνούχῳ, καὶ σιτοῦνται 15 σπέρματα, καὶ παραστάντες τῷ βασιλεῖ, πάντων ἀνεδείχθησαν ὡραιότεροι.

όρα τὸ ἐνύπνιον Ναβουχοδονόσορ, καὶ τοὺς μάγους ἀπορήσαντας γνωρίσαι καὶ ἐπιλῦσαι αὐτὸ κελεύει σφαγῆναι. κινδυνεύοντας δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Δανιὴλ ἔσφσεν ὁ θεός, ἀποκαλύψας αὐτῷ τὴν εἴδησιν τοῦ ἐνυπνίου. Δανιὴλ εἰσαχθείς, λέγει τῷ βασιλεῖ τὸ ἐπύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν. ὁ δὲ λίθος ὁ τμηθεὶς ἄνευ χειρῶν ὁ Χριστός 20 ἐστι τὸ δὲ ἄνευ χειρῶν τὸ χωρὶς συνουσίας ἐκ τῆς παρθένου αὐτὸν τεχθῆναι ἑρμηνεύει.

στήσας τὴν εἰκόνα Ναβουχοδονόσορ, κελεύει προσκυνεῖν πάντας, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας ἐμβάλλει εἰς τὴν κάμινον, μὴ προσκυνήσαντας. ὡς δὲ οἱ περὶ τὴν κάμινον κατεφλέχθησαν, καὶ ὅμνουν οἱ παῖδες τὸν θεόν, καλέσας αὐτούς, καὶ ἱδὼν αὐτοὺς 25 σώους, τόν τε θεὸν ἐξεπλάγη, καὶ αὐτοὺς ἀρχῆ τἢ τῶν Ἰουδαίων ἐτίμησε, καὶ δόγμα ἔθηκε τὸν βλασφημοῦντα εἰς θεὸν ἀπόλλυσθαι.

όρα πάλιν ενύπνιον ό Ναβουχοδονόσορ, καὶ τῶν σοφῶν Βαβυλῶνος ἀπορούντων ἐπιγνῶναι, ὁ Δανιὴλ καὶ ἐπέγνω καὶ ἐπέλυσε, καὶ ἐνεδύθη πορφύραν, καὶ περιέθηκεν αὐτῷ μανιάκιον χρυσοῦν, καὶ ἐκήρυξεν αὐτὸν τρίτον ἄρχοντα εἶναι ἐν τῇ βασιλεία. 30

βασιλεύει Δαρεῖος, καταστήσας ἄρχοντα τὸν Δανιήλ. ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν τακτικῶν καὶ σατραπῶν δόγμα κυρῶσαι ὥστε τὸν αἰτοῦντα παρὰ ἀνθρώπου ἢ θεοῦ αἴτημα

92¹ πλὴν παρὰ τοῦ βασιλέως εἴσω τριάκοντα | ἡμερῶν ἐμβληθῆναι εἰς τὸν λάκκον
τῶν λεόντων. καὶ τούτου γενομένου, παρατηρήσαντες τὸν Δανιὴλ εὐχόμενον τῷ θεῷ,
διαβάλλουσι, καὶ καταναγκάζουσι τὸν βασιλέα ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν 35
λεόντων. ἐμβαλὼν δὲ καὶ προσελθὼν καὶ εὑρὼν σῷον, τὸν μὲν ἀνήγαγε τοῦ λάκκου,
τοὺς δὲ ἐμβάλλοντας αὐτὸν μετὰ τῶν γυναικῶν ἀπώλεσε, τοῖς λέουσι παραδούς. καὶ
δόγμα ἔθηκε πάντας φοβεῖσθαι τὸν θεόν.

όρᾳ τὴν ὅρασιν τῶν θηρίων, διὰ μὲν τῆς λεαίνης τὴν ᾿Ασσυρίων, διὰ δὲ τῆς ἄρατου τὴν Μήδων καὶ Περσῶν, διὰ δὲ τῆς παρδάλεως τὴν Μακεδόνων, διὰ δὲ τοῦ 40 τετάρτου θηρίου τὴν τῶν Ὑωμαίων αἰνιττόμενος βασιλείαν. προφητεύει δὲ καὶ περὶ

1 τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ ᾿Αντιόχου τοῦ ἀσεβοῦς ὁ οὖτος γάρ ἐστι τὸ κέρας τὸ μικρὸν τὸ έχτινάξαν τρία τῶν ἔμπροσθεν.

προφητεύει πῶς ᾿Αλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατέλυσε τὴν βασιλείαν Περσῶν, τὸν μὲν πριὸν τὸν βασιλέα Περσῶν λέγων, τὸν δὲ τράγον ᾿Αλέξανδρον τὸν Μακεδόνα.

ή δὲ ἐσχάτη ὅρασις, ἔνθεν περὶ τῆς βασιλίσσης τοῦ νότου φησίν, ἐν τῷ βιβλίφ τῶν Μακκαβαϊκῶν εδρίσκεται.

τὸν Βὴλ κατασπᾶ, καὶ τὸν δράκοντα ἀναιρεῖ. εἰς τὸν λάκκον ἐμβάλλεται, καὶ διασφζεται, καὶ οἱ αἴτιοι τοῦ βληθηναι αὐτὸν ἐμβάλλονται, καὶ ἀναλίσκονται ὑπὸ τῶν λεόντων.

10 Τέλος τῶν προφητῶν τῶν ις.

Οί ετεροι προφήται. Βιβλίον μβ.

Ήλίας ὁ προφήτης.

ούτός εστιν ό πρῶτος ἀνθρώπων τοῖς ἀνθρώποις ὑποδείξας οὐρανοδρομεῖν, ὁ πρώτος ανθρώπων ύποδείξας αγγέλων καὶ ανθρώπων μίαν όδόν, ό την γην λαχών 15 οἶνητήριον καὶ τὸν οὐρανὸν διατρέχων, ὁ θνητὸς ὑπάρχων καὶ τοῖς ἀθανάτοις | ά- 92² μιλλώμενος, ό χαμαί βαδίζων καὶ ώς πνεῦμα μετὰ ἀγγέλων οὐρανοδρομῶν, ό διὰ τῆς μηλωτής τῷ μαθητή Ἐλισσαίφ διπλᾶ τὰ χαρίσματα δούς, ὁ μακροχρόνιος καὶ ἀγήρως άνθρωπος, ό τῷ ἀντιχρίστω διατηρούμενος στρατηγός, ό ἀντικαθιστάμενος καὶ διελέγχων την απάτην και δπερηφανίαν αδτοῦ, δ πάντας άνθρώπους ἐκ τῆς πλάνης αδ-20 τοῦ ἐπὶ τὸν θεὸν ἐν τῷ τέλει ἐπιστρέφων, οὕτος ὁ τῆς δευτέρας καὶ ἐπιφανοῦς παρουσίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἀξιούμενος εἶναι πρόδρομος, ὁ μέτρφ διακονιῶν τοῖς άγγέλοις άμιλλώμενος.

οὖτος ἦν ἐκ τῆς ᾿Αράβων, φυλῆς ᾿Ααρών, οἰκῶν ἐν Γαλαάδ, ὅτι Θέοβις δεῖτμα ην τοῖς ໂερεῦσιν. οὖτος ὅταν ἐτίκτετο, εἶδε Σοβαχὰ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὅτι ἄγγελοι λευ-25 ποφανείς αὐτὸν προσηγόρευον, καὶ ὅτι ἐν πυρὶ αὐτὸν ἐσπαργάνουν, καὶ φλόγα πυρὸς έδίδουν αὐτῷ φαγεῖν. καὶ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπεν αὐτῷ δ χρησμὸς Μὴ δειλιάσης. ἔσται γὰρ ἡ οἴκησις αὐτοῦ φῶς, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπόφασις, καὶ κρινεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ρομφαία καὶ πυρί.

Βιβλίον μγ.

Έλισσαῖος ὁ προφήτης. 30

> οδτος ήν έξ 'Αβελβουήλ, γής τοῦ 'Ρουβείμ. καὶ ἐπὶ τούτου γέγονε τέρας ὅτι ήνίαα ετέχθη εν Γαλγάλοις, ή δάμαλις ή χρυσή όξο εβόησεν ώστε ακουσθήναι είς Ίερουσαλήμι. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς διὰ τῶν δήλων ὅτι προφήτης ἐτέχθη ἐν Ἰσραὴλ δς καθελεῖ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν καὶ τὰ χωνευτὰ αὐτῶν. καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν Σαμαρεία.

12 hier 'Ηλίας mit Spiritus le- 24/25 λευχοφαδεῖς N¹ 23 ἀρράβων Ν

-33 άρχιερεύς Lagarde, προφή-The N

33 τηλ Lagarde, ίλημ N

1

Βιβλίον μδ.

Ζαχαρίας.

ούτος ὁ τὸ δρέπανον. δς ἡν υίὸς Ἰωδαὲ τοῦ ἱερέως. οὕτος ἡν ἐξ Ἱερουσαλήμ. 93^1 καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν Ἰωὰς ὁ | βασιλεὺς Ἰούδα ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐξέχεε τὸ αἷμα αὐτοῦ ὁ οἶκος Δαυὶδ ἀναμέσον ἐπὶ τοῦ αἰλάμ, καὶ λαβόντες αὐτὸν 5 οἱ ἱερεῖς, ἔθαψαν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

3 so hat die Hds

5 έλάμ Ν

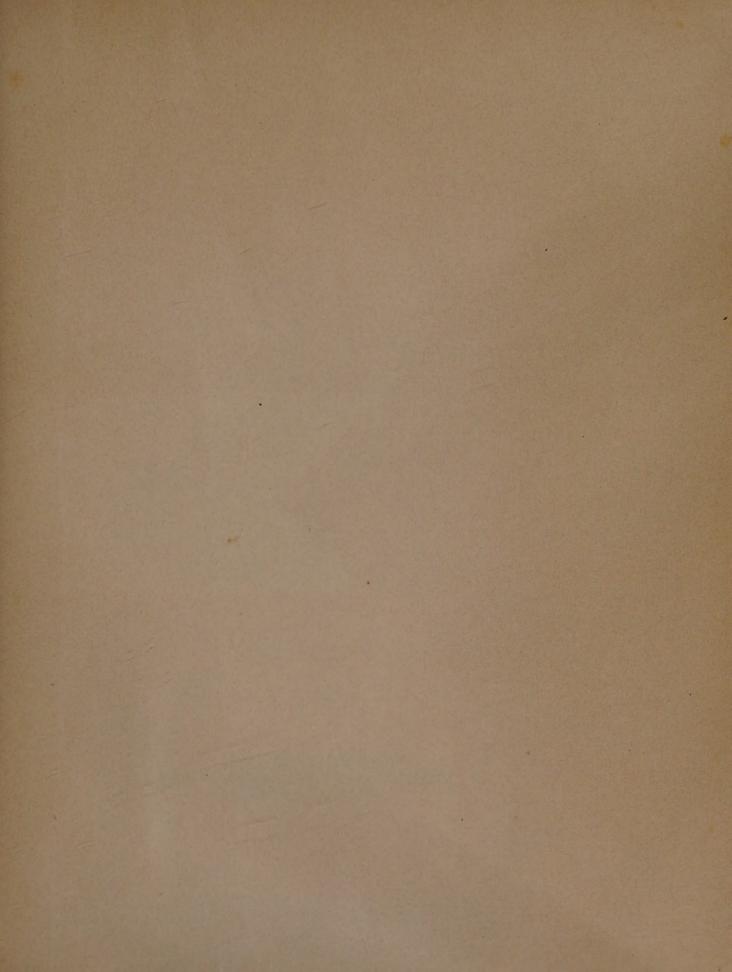
Die "Septuaginta Studien" werden der letztwilligen Bestimmung ihres Verfassers gemäß hiermit abgeschlossen. Die in dem 37. Bande der Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften als Nummer 5 angekündigten Ezdrana werden nicht erscheinen. Von dem "Zweiten Theile" sind, wie auch die den Sonderabzügen beigesetzten Druckdaten ausweisen, die ersten fünf Bogen (Seite 1—40) von dem Verfasser selbst zum Drucke gebracht. Den Rest habe ich, seinem Wunsche entsprechend, durch die Presse geführt; doch hatte er selbst noch die Seiten 41—44 und 59—66 beinahe druckfertig gestellt. Meine Arbeit hat wesentlich in der genauen Herausgabe des vorliegenden Manuscripts und in der Nachweisung der in der Σύνοψις citierten Bibelstellen bestanden. Einige Randnoten, die ich hinzuzufügen mich veranlaßt sah, habe ich durch A.R. gekennzeichnet.

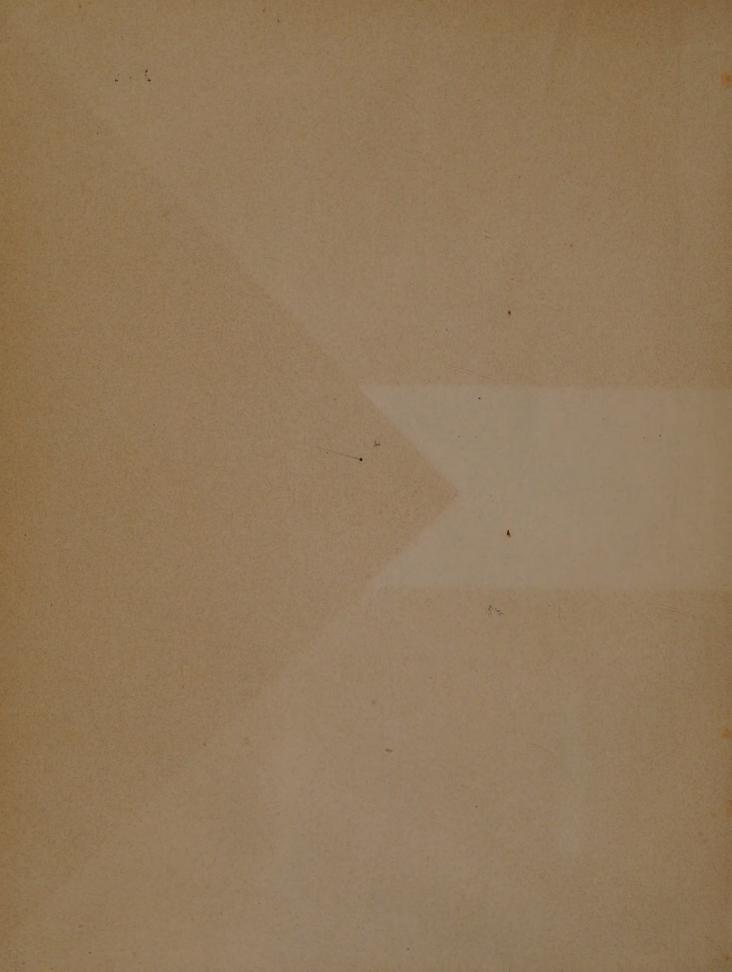
Göttingen, den 26. Februar 1892.

Alfred Rahlfs.

Lagarda Septuaginta Studien...

THEOLOGY LIBRARY SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT CLAREMONT, CALIFORNIA

